EUGEN BARBU

ȘOSEAUA NORDULUI

roman

1

EUGEN BARBU

ŞOSEAUA NORDULUI

Roman

1

Prefață de *MIHAI UNGHEANU*

EDITURA MILITARĂ, BUCUREȘTI, 1989

ISBN 973-32-0017-4

ROMANUL UNOR CARACTERE

Romanul românesc contemporan este o realitate literară diversă și indiscutabil valoroasă. Dacă în alte etape literare romanul era o specie literară către care se aspira, astăzi numărul și nivelul mediu al romanelor dă siguranța unei încetățeniri a speciei. Întrebările „De ce nu avem roman ?" nu se mai pun. Ele datează încă de la sfîrșitul secolului trecut și au fost reluate în perioada interbelică. Problema romanului românesc în conștiința literară a scriitorilor noștri a fost o chestiune de permanentă actualitate. Dacă la sfîrșitul secolului trecut întrebarea și-o punea N. Iorga acuzînd condițiile în care trăiau scriitorii și absența unui public cititor în limba română, între cele două războaie mondiale cel care discută din nou problema absenței romanului este Mihai Ralea. Răspunsurile acestuia sînt mai interesante pentru că el încearcă să găsească motivații de structură. Nici societatea românească n-ar procura conflicte tipice romanului modern și nici scriitorul român n-ar avea înclinație către această formulă de ciocniri tari pe care specia le presupune. Au mai intervenit în această discuție și alții. S-a ajuns chiar la o polemică privind tipurile sufletești apte sau nu să facă roman, după unele păreri romanul neputînd fi decît urban pentru că sufletele sînt aici mai complicate, după alții el avînd aceeași posibilitate de a se exprima ca roman indiferent de extracția socială a personajelor. În acest schimb de păreri întîlnim numele lui Camil Petrescu și al lui G. Călinescu.

De ce pomenim toate acestea ? Ca să arătăm că pentru scriitorul român romanul a fost o piatră de încercare, o specie prin care se verifica modernitatea omului, a societății, a literaturii. Și pentru a lămuri de ce critica literară de după cel de-al doilea război mondial a avut și ea marota romanului. Fiecare prozator era considerat în această nouă etapă literară un posibil romancier. Dacă scria proză

scurtă el era tratat ca un autor exersînd în vederea unui roman. Romanul era declarat ca specia supremă și deziderată. Asta și explică de ce majoritatea prozatorilor, indiferent de profilul și de vocația lor, au dat romane, unii fiind chiar în această postură doar nuveliști. În această nouă campanie pentru roman, dusă după cel de-al doilea război mondial, numele lui Eugen Barbu figurează la loc de seamă.

Proza românească a luat după cel de-al doilea război mondial un curs programatic. Uniformizată de anumite rețete și soluții, ea a tins spre o formulă masivă, monumentală, de roman frescă sau de roman monografic, incluzînd conflictele tipice recomandate de o critică literară atotștiutoare, dar fără a reuși decît arareori saltul artistic care să ne ofere romane notabile. Dar față de acest flux generalizat au existat și scriitori care prin proza lor nu s-au înscris în serie și au întreținut legătura cu o linie și o experiență literară anterioară, urmînd un curs propriu literaturii române. Aici trebuie citat, desigur, Bietul Ioanide (1955) de G. Călinescu, roman de primă importanță pentru proza românească modernă prin intelectualitatea lui și prin calitățile în ordinea creației. Bietul Ioanide afirma dreptul la libertatea de creație a scriitorului, dezinvoltura unui stil, o perspectivă foarte personală de a aborda universul romanesc. Cînd vorbim despre proza lui Eugen Barbu, numele lui G. Călinescu este obligatoriu. Pentru Eugen Barbu, G. Călinescu este una din figurile tutelare recunoscute ale propriei literaturi. Deși-l intitulează „Divinul critic", în lungi campanii de ripostă împotriva anticălinescienilor, G. Călinescu este pentru autorul Gropii nu numai un critic, ci și un prozator. Lecția călinesciană poate fi căutată în ciuda unor aspecte de suprafață în toată publicistica și proza lui Eugen Barbu. Desigur, ceea ce impune la început sînt elementele de contrast. La doi ani după Bietul Ioanide apare Groapa (1957), carte la antipodul lumii călinesciene : o lume de muncitori, de parlagii, de haimanale, de mahalagii face obiectul literaturii lui Eugen Barbu și-i definește universul. Dar această condiție nu exclude relația și raportarea la experiența românească și intelectuală călinesciană, pe care Eugen Barbu a declarat-o în nenumărate împrejurări. Ceea ce a desprins Eugen Barbu din scrisul lui G. Călinescu a fost mai ales caracterul frapant și șocant al scriiturii, modul

uimitor de a facilita accesul la sensul chestiunilor abordate. Una din preocupările esențiale ale scrisului lui Eugen Barbu este de a obține de la cititor acea uimire fericită produsă de o expresie care să conducă în miezul lucrurilor. Este, indiscutabil aici, și o lecție din Tudor Arghezi, alt maestru al gazetarului Eugen Barbu, dar ea nu o exclude pe cea de-a doua, cultivată cu bună știință. În literatura sa întreagă, în romanele sale, Eugen Barbu cultivă o tradiție literară din care încearcă să-și alcătuiască propria fizionomie artistică.

Foarte caracteristică este definiția pe care Eugen Barbu a încercat s-o dea romanului. Într-o vreme cînd discuția despre roman redevenise la modă, Eugen Barbu a tipărit în „Viața românească" un articol în care prezenta romanul ca pe o formă literară foarte vie, foarte dinamică, ceva imprevizibil și surprinzător, de speța romanului polițist. Modul acesta de a vedea romanul era, între alte opinii prezente, șocant și făcea parte din maniera de a fi a lui Eugen Barbu, dornic de singularizare prin opinii excentrice. Dar ceea ce rămîne de reținut este că această opinie în care romanul este văzut ca roman de acțiune și roman polițist nu încalcă deloc regulile romanului modern, ci îi restituie o componentă de forță. Între scriitorii care proiectau romanele după formula-rețetă a vremii, Eugen Barbu se diferenția, propunînd o epică plină de surprize, inconformistă, necanonică. Nu a fost de altfel o simplă declarație. Groapa, *apărută mai înainte, a fost considerată o carte de un extrem inconformism și a fost contestată. Lumii acesteia de la marginea societății, o lume de lumpeni, nu i se găsea coordonata morală constructivă. Talentul, prețuirea literară a autorului nu justificau pentru unii din comentatori libera abordare, lipsită de convenționalism.* Groapa *cuprinde într-adevăr o lume neconvențională și multe scene tari. Dar este o lume reală, plină de sevă, o lume ocolită de literați, în sfîrșit, un univers redescoperit, pe care cititorul și literatura română l-au primit dincolo de reacțiile criticii literare fără atîtea obiecții.* Groapa *impunea un prozator,* un univers particular, un stil propriu și mai mult decît atît o opțiune.

La doi ani după Groapa. *apare* Șoseaua Nordului *(1959), roman în care vom regăsi o parte din lumea* Gropii, *dar într-un alt stadiu de existență și de conștiință. Este lumea din Calea Griviței, cu Gică Hau-Hau, de data aceasta*

în postura de vînzător de ziare și de împărțitor de manifeste, este lumea muncitorilor de la depouri, din Groapa, *din* Tereza, *din* Oaie și ai săi, *o lume realistă, sobră, aspră, angajată într-o muncă plină de riscuri, clandestină, urmărind cu tenacitate și cu precizie dărîmarea unui sistem de asuprire. A fost poate și dorința lui Eugen Barbu de a da o replică acelor critici care nu vedeau în lumea din* Groapa *posibilitatea unei acțiuni coerente și dirijate în sensul unui ideal social.* Șoseaua Nordului *poate fi luată și ca replică la obtuzitatea unei critici, care consideră că există universuri condamnate moral. Noul roman avea deci rostul să arate acestor inabili cititori că rezervele de energie, de bine, de acțiune și de sens major există și aici, și mai ales aici în primul rînd.* Șoseaua Nordului *va fi oglinda unor acțiuni clandestine, a vieții unor ilegaliști, a portretelor lor, a riscurilor pe care și le-au asumat, dar și a faptului lor împlinit, în ciuda primejdiilor.*

Poate mai mult decît în alte cărți ale lui Eugen Barbu apare în Șoseaua Nordului *factorul polițist. Cu alte cuvinte,* Șoseaua Nordului *reflectă din plin concepția despre roman a lui Eugen Barbu, ilustrînd, cu pricepere și vigoare capacitatea epică a autorului. În ciuda numărului de pagini,* Șoseaua Nordului *este un roman cu o distribuție mică, are adică personaje puține, acțiuni încordate, dar care se consumă în spațiu mic, interesul cărții stînd în materia ei, în masa acesteia. E vorba mai întîi de o acțiune ilegală periculoasă, un transport de dinamită, care eșuează datorită unui accident banal. Romanul începe în tensiune, continuă cu un eveniment-surpriză și-și conduce eroul pe culoarele poliției. Urmează o condamnare la moarte în bloc, acoperită sub formula „fugit de sub escortă", dar eroul nostru scapă. Acesta este Dumitrana, unul dintre muncitorii-reper ai acțiunilor ilegale ale cărții. Episodul este strict polițist și a și apărut autonom sub titlul* Patru condamnați la moarte, *ca o nuvelă independentă. Episodul următor îl are în vedere pe Mareș, muncitor eliberat din închisoare, care va intra imediat în activitatea ilegală în provincie, la Piatra Olt. Mareș va fi pivotul unei acțiuni de sabotaj, dusă la îndeplinire cu un efect maxim, motiv care-l va obliga să fugă din Piatra Olt. Urmează o vreme în care Mareș trebuie să stea ascuns într-un pod, alături de un tînăr student, Niculescu, amîndoi oamenii aceleiași mișcări ilegale comuniste, care așteaptă momentul oportun*

unei acțiuni decisive. Pînă atunci însă este căutat și găsit, în același stil de roman polițist, trădătorul Focșa. Dumitrana nu „căzuse" din întîmplare. Accidentul nu era întîmplător. Exista un trădător și acesta trebuia prins și pedepsit pentru a nu duce mai departe șirul „căderilor". Focșa este scos din chiar mîinile unor paznici ai Siguranței, dar se sinucide. Acestei acțiuni ratate îi urmează o alta, ultima, care strînge la un loc pe toți eroii de pînă atunci ai cărții, semn de știință compozițională. Sîntem în preajma marilor evenimente din august și sabotajele sporesc ca număr și ca proporții. Obiectivul este de această dată un aerodrom și dificultatea cu totul specială a acțiunii este depășită prin conjugarea și armonizarea a numeroase forțe. Vor fi aici și Dumitrana, și Mareș, și Niculescu și o tînără cîntăreață de local a cărei existență rămînea pînă atunci fără sens. Șoseaua Nordului *începe și se încheie tensionat, ca roman de acțiune, așa cum teoretizase autorul său altă dată. Primejdioasei și trepidantei uneori acțiuni ilegale, Eugen Barbu i-a găsit o haină literară adecvată și strălucitoare.*

Dar Șoseaua Nordului *este mai ales un roman de atmosferă și de psihologie. Puțina distribuție marchează indirect rolul pe care-l are atmosfera în această carte, unde pe primul loc sînt oamenii și portretele lor. Mai rapid, dar foarte precis, cel al lui Dumitrana, surprins în momentelecheie ale accidentului, anchetei, evadării din fața plutonului de execuție. Dar foarte lungă și insistentă este portretizarea lui Mareș, a studentului Niculescu, a unei cîntărețe anonime, Marta. Relațiile umane dintre acești oameni simpli, capabili de acțiuni grele nu sînt nici idilice, nici lipsite de complicații. Mareș este arestat, Ina, prietena lui, îi pierde urma și se va mărita pînă la urmă cu un alt bărbat. Mareș ieșit din închisoare o regăsește, dar măritată, și alături de ea va fi chiar superiorul său pe linie de partid în munca ilegală, Dumitrana. Sînt scene pline de finețe psihologică, în care se confruntă cu economie, cu discreție, suflete puse în situații delicate. Ca în orice roman există deci și un coeficient erotic, căruia Eugen Barbu îi dă însă o măsură de gingășie și de noblețe sufletească. Mareș, bărbatul părăsit, va fi asediat în provincie, datorită unei întîmplări, de o artistă fără destinație. Legătura lor, stranie, rezistentă doar datorită fetei, va deveni una periculoasă pentru mișcare. Insistenta și frumoasa Marta reu-*

șește să-l scoată pe Mareș din stereotipul vieții ilegale și, fiind urmărită de poliție de la Piatra Olt, este pe cale să pericliteze întreaga rețea. Mareș va fi salvat la timp, iar fata părăsită și fără vești va deveni în cele din urmă, din dragoste, din devoțiune, părtașă la acțiunea mortală de aruncare în aer a unui sediu fascist. Portretele lui Dumitrana, Ina, Mareș și Marta domină cartea, unde apar însă și altele, de o autenticitate indiscutabilă. Așa este cel al lui Dobre, tipograful, ajuns și el și Hau-Hau pe mîna poliției. Șoseaua Nordului este o savantă împletire a acțiunii cu stările psihologice și cu climatele speciale ale unor cartiere sau orășele de provincie.

Foarte autentică este viața Căii Griviței, după cum, deși fără insistență, o sugestie asupra orășelului Piatra Olt o dă sordidul hotel unde stă Mareș. Eugen Barbu nu scapă nici prilejul unei pitorești scene de închisoare, ceea ce nu strică sobrietății generale a acestui prim volum al Șoselei Nordului, în care un program romanesc anunțat este executat cu mînă sigură și cu o pastă remarcabilă. Sînt în Șoseaua Nordului și alte personaje, între ele reprezentanți ai autorităților. Eugen Barbu reușește în general un tratament egal ca ton al întregii „distribuții", dar atenția, insistența și finețea observației pe care le acordă lui Dumitrana, Ina, Mareș, Marta, Niculescu le detașează pe acestea de rest. Cînd este vorba de oamenii Siguranței, de Mizdrache, de Țiripoi, de simpli agenți ai acesteia, desenul nu mai este atît de insistent și de generos, o intenție de caricatură strecurîndu-se în aceste cazuri. Aceste tușe nu dezechilibrează cartea. În volumul al doilea al Șoselei Nordului capitolele care-i privesc pe acești reprezentanți ai autorității și puterii sînt mai multe. Este o evidentă schimbare de perspectivă de la volumul prim la cel de-al doilea. În Șoseaua Nordului (I) au întîietate portretele, psihologiile, relațiile dintre eroii studiați. În cel de-al doilea volum, autorul acordă mult mai multă atenție celui de-al doilea termen al înfruntării, adversarului care trebuie răsturnat. Cel de-al doilea volum se ocupă de pregătirea actului istoric de la 23 August, întoarcerea armelor împotriva fostului aliat german, și multe figuri noi se perindă în paginile cărții, crescută pe trunchiul solid al primului volum. Aici răbdarea portretistică a dispărut, prevalînd succesiunea rapidă, trepidantă de planuri, de personaje, de acțiuni. Acum, în acest volum, apare sacrificiul Martei, care

acceptă să intre în periculosul joc al bărbatului pe care-l iubește fără să știe exact cu ce se ocupă, dar sigură de îndreptățirea gesturilor lui. Scenele de apărare de la Băneasa sînt pline de ritm și de culoare. Nimic convențional în ele. Eugen Barbu știe să scrie și să vorbească despre oamenii simpli care sînt mobilizați aici. Niculescu, studentul, aici va muri, iar Mareș, bărbatul aspru și fără noroc, va plînge. Marele eveniment este făcut de oameni, care se emoționează, care suferă, care mor. Figurile mari, conducătorul statului, generalii, sînt prezente în carte printre altele, multe altele. Cuvintele sonore, etichetele politice sînt evitate în roman și această trăsătură îi amplifică autenticitatea. Actul revoluționar de la 23 August apare în Șoseaua Nordului ca o operă a multor minți, a multor mîini, de oameni mai mult sau mai puțin neștiuți. Este aici desigur și o concepție asupra evenimentului, dar îi este proprie lui Eugen Barbu tratarea astfel a evenimentelor. Șoseaua Nordului *este o carte despre bărbați amestecați în evenimente grave și decisive, iar portretele acestora au ceva din tăietura pe care o întîlnim la André Malraux sau Saint Exupery, scriitori familiari prozatorului român.*

Scris cu peste douăzeci de ani în urmă, Șoseaua Nordului *își păstrează întreaga actualitate de viziune și de artă. Informațiile asupra actului de la 23 August, asupra întoarcerii armelor de către armata română împotriva celei hitleriste au sporit cu vremea, configurația evenimentului s-a desenat în mod diferit după unele date și accente, fără a pierde niciodată sensul său antihitlerist și antiimperialist. Germania era puterea militară și politică datorită căreia în 1940 ne fuseseră spulberate fruntariile țării, datorită căreia am participat la un război dezastruos pentru poporul român. Întoarcerea armelor de către armata română, gest care s-a bucurat de adeziunea și participarea poporului, a însemnat o soluție firească.*

Șoseaua Nordului *înfățișează aportul muncitorilor comuniști la acest eveniment de mari proporții, pe care cu artă subtilă de romancier autorul îl impune atenției cititorului.*

Noile cercetări ale istoricilor români au arătat cît de important a fost pentru desfășurarea războiului actul românesc de la 23 August 1944, care a scurtat cu 200 de zile conflagrația mondială. Dar, dincolo de cifra zilelor, rămîn numeroase acele implicații ale întoarcerii românești

a armelor, care au avut un rol hotărîtor în determinarea victoriei aliaților. Propunîndu-și să vorbească despre oamenii simpli care fac istoria, dar care rămîn întotdeauna personaje de fundal, Eugen Barbu ne-a înfățișat în Șoseaua Nordului *cîteva portrete memorabile de oameni dedicați unei cauze mari.* Șoseaua Nordului *este o carte care se va citi cu interes oricînd.*

Mihai Ungheanu

I

1

MOTORUL MAȘINII VIBRA UȘOR, AVEA UN bîzîit continuu, metalic, ca și cînd un fluture cu aripi de tablă ar fi zburat înlăuntrul unui cilindru. Maimuțoiul de pîslă de pe parbriz, cu un bot alb de catifea, începu să se învîrtească in jurul sîrmei subțiri de care atîrna. Dumitrana coborî paleta de celuloid verzui ca să-și apere ochii de soare. Se grăbea. Simțea cum îi tremură mușchii picioarelor. Ar fi vrut să claxoneze, dar se vede treaba că omul cu bidoanele era foarte scrupulos. Celălalt aștepta răbdător lîngă el. Oricum, ar fi vrut să se știe mai repede în stradă, dincolo de poarta înaltă, pe o șosea, gonind cu optzeci de kilometri pe oră spre punctul cunoscut unde-l așteptau doi tovarăși. Într-un ceas, un ceas și jumătate, trebuia să fie acolo, orice s-ar întîmpla, și iată că se găsise un individ nădușit și gras — ce-și tampona mereu fruntea cu o batistă mare, albă, tot privind tabelul de hîrtie, ca nu cumva să fie înșelat și să i se ia ceva în plus — ținîndu-l pe loc.

Ca să-i atragă atenția lui Focșa că întîrziaseră destul, porni încet camioneta. În curtea depozitului — un patrulater mare, plin de praf, înconjurat pe toate părțile de magazii joase cu acoperișuri de șiță, roase de ploi — nu mai era nimeni. Un cîrd de gîște albe, dofolane, lenește, se îndrepta spre ieșire. În marginile șoselei se mișcau ușor, în vîntul abia stîrnit, coroanele unor copaci joși, destul de bătrîni, poate niște arțari, poate chiar un stejar sau doi între ei, cu frunza proaspătă, de un verde lăcuit. Era în mai, într-o zi înăbușitoare, foarte de dimineață. Dumitrana simțea cum îi curg broboane de sudoare pe spate,

sub cămașă. Privise de cîteva ori cerul înalt, albastru, acoperit într-o parte de o îngrămădire vînătă de nori, o masă de aburi cenușii, apropiindu-se lent. Știa că o să plouă în mai puțin de o jumătate de oră, și asta îi dădea un sentiment de siguranță. Vor fi mai puține mașini pe șosea, în centrul Bucureștiului circulația va fi mai ușoară, poate sergenții însărcinați cu controlul autocamioanelor vor sta și ei la adăpost și nu-i vor purica actele, pentru că un ochi mai atent ar observa că pe permisul de circulație al răposatului Crăciun Vasile fusese înlocuită fotografia.

Pe poarta mare a depozitului intră o altă mașină. Avea o caroserie înaltă și semăna cu autocamioanele militare de transport. Nu era bine să fie văzuți și de alți oameni, așa încît apăsă ușor pe butonul rotund al claxonului. Tovarășul lui nu întoarse capul, ca și cînd nu l-ar fi auzit. Sta aplecat peste hîrtia celuilalt și urmărea ceva.

Trebuia să mai aștepte, nu avea ce face. Poate un minut sau două. Era ostenit. Nu dormise toată noaptea. Li se spusese să vină în zori la acest depozit de lapte și să încarce zece bidoane plumbuite în camionul lor deschis — o rablă cu motor vechi, sfîrîind de căldură după ce parcursese abia douăzeci de kilometri — operație pe care, la drept vorbind, el n-o pricepea.

Dumitrana văzuse cîteva sute de astfel de bidoane așezate unul lîngă celălalt în curtea întinsă. Din depărtare păreau popice de plumb strălucind în soare, radiind o căldură ușoară. Unele aveau etichete de metal, niște bucățele de cositor pe care era imprimat numele unei întreprinderi. Știa că în noaptea aceea niște tovarăși goliseră laptele din mai multe bidoane și așezaseră pe fundul lor cîteva pachete de dinamită învelite în cîrpe sau în mari tampoane de vată.

Pentru că așteptarea se prelungea, porni iar mașina, încet, pînă în apropierea celor doi. Șeful depozitului era distrat. Dumitrana înțelesese încă de la venire că n-aveau de ce să se teamă de el. Omul nu făcea decît să verifice factura și să numere bidoanele schimbate, ca nu cumva să fie înșelat. Împreună cu Focșa, Dumitrana descărcase vasele goale, înșuruiseră cu grijă capacele sistematice și la îndemnul individului gras și indiferent se îndreptaseră către grămada de bidoane pline. „Legătura" le spusese că ele vor fi însemnate și nu vor trebui să caute prea mult. Într-adevăr, după o scurtă cercetare, le văzuseră. Erau zece, așezate unul lîngă celălalt, într-o margine. Șeful de-

pozitului îngăduise să le transporte la autocamionetă după ce rostogoliseră într-o parte vasele goale de schimb. Acum nu era vorba decît de o formalitate administrativă, şi Dumitrana se linişti. Bănui că şeful depozitului descoperise ceva în neregulă în factura lor, ceea ce ar fi însemnat ori amînarea transportului, ori chemarea unei persoane străine la faţa locului, dar în cîteva minute Focşa fu lîngă el şi putură să pornească.

Maimuţoiul de pe parbriz se mişca arătîndu-şi cînd spatele de catifea roşie, cînd botul alb, murdărit puţin de praf. Şoseaua era netedă, pietrele cenuşii străluceau în lumina puternică a soarelui.

— Ce voia ? întrebă fără să se întoarcă.

— Fleacuri. A trebuit să semnez trei tabele. Era cît pe-aci să bage de seamă că nu mai venisem niciodată după lapte. M-a întrebat chiar dacă nu cumva sînt angajat de curînd...

— Şi tu ce i-ai răspuns ?

— I-am spus că are dreptate, făcînd-o şi niţel pe prostul.

Focşa rîse scurt, arătîndu-şi dinţii albi şi puternici.

Drumul era pustiu. Se aflau undeva într-o margine a Bucureştiului, pe o şosea construită printre mari livezi de pomi. Aveau de mers o oră încheiată. Îşi priviră ceasornicele, şi Dumitrana dădu mulţumit din cap.

— Ai verificat închizătoarele bidoanelor ? întrebă celălalt.

— Da, fiecare capac are o capsulă de plumb. Poate să le privească oricine. Nimănui n-o să-i treacă prin cap ce ascund.

Şoferul privea încordat drumul. Maimuţoiul se mişca întruna, lovind cu un zgomot uşor geamul incasabil. Acceleră. Soarele nu mai era atît de puternic. O umbră cenuşie coborî deasupra parbrizului. Dumitrana ridică paleta. În grădinile de pe marginea drumului vîntul apleca crengile copacilor. Din depărtare se auzi tunetul ploii care sosea şi văzură de cîteva ori strălucirea repede stinsă a fulgerelor.

— O să înece oraşul ! spuse Focşa cu indiferenţă.

— Poate-i mai bine.

Ploaia începu deodată. Cîteva fire subţiri de apă se prelinseră pe geamul lustruit şi scrijelat de vînturi, apoi parbrizul se aburi de răceală şi se brobonă. Cele două braţe de cauciuc ale ştergătoarelor se puseră în mişcare

și în fața lor rămaseră două evantaie străvezii prin care se vedea șoseaua alunecoasă. Tot mai bătea vîntul. Prin geamul deschis i se auzea vijiitul. Un curent puternic îe trecea pe la urechi. Era răcoare. Era bine. Pomii uzi, prea verzi acum, de un verde violent, alergau bezmetic împotriva lor. Se auzeau tunete îndepărtate, un bubuit rar, cînd mai sus, cînd mai la stînga. Norii prelungi se destrămau la cîte o explozie scurtă de lumină albastră. Ploaia răpăia pe acoperișul de tablă al cabinei. Dumitrana întoarse capul și privi prin gemulețul din spate bidoanele pe care șiroia apa.

— N-avea grijă, mîrîi celălalt, sînt închise ermetic. Nu pătrunde apa înăuntru.

Scoase din buzunar o țigară, mîna îi tremura puțin.

— A mers destul de ușor, spuse șoferul.

— Măcar de-ar merge toate așa...

Foeșa își aprinse o țigară grosolană și noduroasă, de tutun ieftin, împuțit, învelită în foiță galbenă, netransparentă.

— Crezi că ajungem la timp ? întrebă fără curiozitate, preocupat de un lucru necunoscut.

— N-avem de ce să întîrziem. Voi merge pe drumul cel mai scurt. În afară de vreun control, nu văd ce-ar putea să ne oprească...

— Bine, bine...

Dumitrana îi privi chipul uscat, fața latră, lipsită de frumusețe, buzele arse și pometii ascuțiți, apoi ochii reci, înghețați, indiferenți. Părea obosit. Relaxarea trupului pe pernele autocamionetei era numai aparentă. În realitate pîndea încordat drumul pustiu. „Cîți ani să aibă ?" se întrebă. Era mai bătrîn decît el, avea poate patruzeci și cinci de ani, un om tîrșit prin viață, cum se zice.

Se apropiau de cartierele mărginașe ale Bucureștiului. Undeva, în apropiere, se afla un post de control al poliției. În depărtare se zăreau o barieră de lemn nevopsit și silueta unui bărbat. Acesta ținea în mînă un fanion de tablă verde cu un punct la mijloc. Dumitrana încetini.

— Poftim !

Privi afară. Ploua încă. Un sergent îmbrăcat într-o pelerină de mușama cafenie, despicată la gît, un fel de rochie de cauciuc, țeapănă și umezită, se apropie de mașină. Opriră. Maimuțoiul de pîslă se mai zbătu de cîteva ori și în cele din urmă încremeni.

— Ce-i, frate ? întrebă şoferul cu vocea lui groasă, cu o uşoară familiaritate.

Omul salută. Era un bărbat tînăr, roşcovan, cu faţa lucioasă şi ochii cenuşii, indiferent aproape, plictisit de ploaie şi de ce trebuia să facă.

— Ce-aveţi la spate ? întrebă, uitîndu-se profesional la bidoane.

— Lapte pentru domnul Malaxa. Poftim actele, zise Dumitrana, întinzîndu-i fără să i se ceară facturile albastre, scrise cu creion chimic. Ai numai grijă să nu plouă pe ele, că n-o să se mai înţeleagă nimic.

Sergentul nu le luă. Se apropie mai mult şi se uită la cei doi bărbaţi. După aceea îşi opri o clipă privirile pe spatele roşu al maimuţei de pîslă. Rise încet, o întoarse şi zise silnic :

— Daţi-i drumul...

Porniră. Bariera scurtă se ridicase între timp, mînuită de un al doilea sergent, aflat în dreapta drumului, într-o cabină tărcată de scînduri, şi se văzură pe un drum asfaltat, spart din loc în loc.

— Ţi-a plăcut ? întrebă Dumitrana.

— Dac-ar fi toţi ca ăsta !

Un timp nu mai spuseră nimic. Ploaia repede şi rece se transformase într-o burniţă uşoară, ca şi cînd apa ar fi fost pulverizată printr-o sită fină. Se zăreau cîteva curţi, şi pe turla de tablă a unei biserici juca prima rază de soare. Norii joşi alergau undeva în urmă, goniţi de vînt. În curînd tot aerul se umplu de mirosul proaspăt de frunziş umezit după o căldură mare şi o sfoiegeală vegetală, un abur aproape fierbinte pătrunse în cabină. Cei doi bărbaţi simţiră iar năduşeala acoperindu-le ceafa şi spatele. Din faţă veneau căruţele unor grădinari, trase de cai iuţi. Oamenii priveau indiferenţi şi loveau animalele cu biciuşti scurte.

— Ştii drumul ?

— Da.

Şoferul se uită la ceas.

— Ajungem chiar mai devreme...

Curţile se îndesiseră. Pe garduri atîrnau fibre de iederă proaspătă. În porţi stăteau femei şi la o pompă copiii se stropeau cu apă. Trecură de un rond de piatră, dincolo de care se zăreau cîteva vagoane de tramvai, şi ajunseră într-o piaţă plină de lume. Dumitrana încetini. Lăsă uşor

în jos geamul din stînga lui și scoase un braț. Se auzea larma cumpărătorilor și strigătele vînzătorilor, lăudîndu-și marfa.

— Te-ai uitat în spate ? Nu s-a luat nimeni după noi? întrebă Focșa.

— Nici o grijă, șefule.

— Fă la stînga acum, pe linia tramvaiului.

— Bine. Cum vrei. Crezi că drumul e mai scurt pe aici?

Autocamioneta înainta de-a lungul unei străzi umbroase. În față se vedea un bulevard larg. Șinele de tramvai luceau de umezeală. Deasupra, cerul se limpezise. Șoferul coborî din nou paleta verzuie de celuloid. Maimuțoiul abia se legăna de sîrma lui.

Ajunseră din nou la o încrucișare de străzi, într-o piață vastă, pavată cu pietre cenușii. Din spate se auzi un claxon insistent. Dumitrana privi prin oglinda mică de deasupra volanului. Un taxi încerca să-i ia înainte.

— Au intrat dracii în ăsta, zise el rîzînd. Se grăbește...

— Fă-i loc.

Încetini și apucă spre stînga. Se auzi clopotul unui tramvai și trebui să frîneze. Taxiul ajunse aproape de aripa autocamionetei. Șoferul scoase capul și începu să înjure tare, porni apoi ușor și se uită iar în oglinda retrovizoare.

— Ori e beat, ori se grăbește !

În clipa următoare geamul unei cofetării din față luci ca o lentilă de reflector.

— Ptiu !

Dumitrana clipi de cîteva ori orbit, coti puțin spre stînga, auzi un huruit apropiat și apoi un alt claxon gros. Simți o izbitură puternică dintr-o parte și înțelese că fuseseră loviți de un camion greu, care venise de pe o stradă laterală. O pîrîitură de șipci rupte, geamul de lîngă el se sparse, auzi un țipăt pițigăiat de femeie, strigătele de surpriză ale trecătorilor, apoi totul se învîrti ca o roată ce nu se mai oprea, o roată albastră și verde, cu bucăți de cer și copaci, cu bucăți de sticlă zgîriindu-i mîinile. Șoferul simți un șuvoi fierbinte de sînge pe gît, dar, ciudat, nu auzi înjurăturile lui Focșa, cum s-ar fi așteptat, și văzu, mai mult decît înțelese, că acesta fusese aruncat afară, pe trotuar. Ușa mașinii era deschisă, autocamioneta se întorsese pe o parte și lîngă el zări un bot aerodinamic de camion, un bot cenușiu și înalt, cu un vultur nichelat,

turtit acum. Radiatorul aflat sub oblonul de tablă sfîrîia ușor ca un samovar, și totul se întunecă dintr-o dată.

Leșinul dură un minut sau două. Primul gînd cînd se trezi fu acela că pachetele aflate în bidoanele goale nu vor mai ajunge la destinație. Îl durea capul și în jurul frunții avea un cerc fierbinte. Ar fi voit să știe ce s-a întîmplat cu Focșa.

Nu putea să se miște. Era aproape paralizat. În jur se strînsese o mulțime de bărbați și femei care strigau. Camioneta lor era spartă într-o parte și bidoanele alunecaseră pe pietrele sălucitoare. „De nu s-ar desface capacele !" își spuse. Chiar dacă nu se descopereau pachetele cu dinamită, lucrul cel mai prost se întîmplase : transportul nu avea să mai ajungă la destinație. Totul se dăduse peste cap în mod absurd.

— A murit ! spunea cineva.

Îi veni să rîdă și mișcă degetele mîinii ca să le arate că mai trăia. Cineva îl ajută să coboare. Avea o față albă, încremenită și nu părea rănit. Arăta puțin speriat și cu siguranță mîniat de întîmplarea asta neașteptată.

Privi încă o dată bidoanele plumburii, căzute pe pietrele pieței. Unul se spărsese și se turtise. Capacul era intact, cu sigiliul său de plumb prin care trecea o sfoară subțire.

Străinul de lîngă el îi spunea ceva cu glas tare, dar nu mai înțelese nimic. Simți din nou leșinul precedat de o ușoară euforie. Ar fi vrut să se așeze pe pernele autocamionetei sau să stea cu fața în sus. Căzu, alunecînd într-o parte.

Se trezi mișcat de un necunoscut care întreba :

— Dumneata ești șoferul ?

Focșa nu mai era lîngă el, dispăruse în mulțime.

— Erau doi, spunea o femeie, l-am văzut eu pe celălalt.

Dumitrana nu putu să răspundă. Îl ținea de umăr un sergent în uniformă și un tînăr îmbrăcat în haine gri. Înțelese că îl duceau la un post de prim-ajutor și că după aceea va trebui să meargă la poliție. Aici îi vor cerceta actele și vor vedea că permisul de conducere e fals și vor deveni bănuitori și...

Ceva nu era în regulă. Mașina neagră, apoi un autocamion din spate... Și Focșa care fusese parcă înghițit de

pămînt. Sau îl arestaseră, și dacă puseseră mîna pe amîndoi...

În jur se strînsese o mulțime de oameni, un cerc rotitor de chipuri necunoscute. Îi venea să vomite, și un gust dulceag de salivă i se urca din stomac pînă în cerul gurii, ca o rimă umedă. Se aplecă puțin înainte, sprijinit de necunoscutul în haine gri.

— E lovit la cap. O batistă, o batistă, ceru cineva.

Își simți fruntea umezită de o legătură rece. Pe obraz avea sînge uscat și vru să se rezeme de ceva.

— Faceți loc, vine comisarul ! spunea o femeie aproape de el.

— Unde-i celălalt ?

— A fugit...

— Nu, s-a dus după un doctor...

Cuvintele se învălmășeau. Ar fi trebuit să fugă, dar picioarele nu-l mai ascultau.

— O mașină ! O mașină ! Omul nu mai poate să meargă.

Fu luat pe sus și purtat prin mijlocul mulțimii. Pe urmă simți iar batista rece pe frunte. Trecu un timp în care își pierduse de cîteva ori memoria, apoi se trezi pe pernele unui automobil care mergea foarte repede. În dreapta și în stînga se vedeau case necunoscute : niște ziduri galbene și cenușii, curți înalte cu garduri de fier : numeroase săgeți negre, ruginite, cu vîrful îndreptat spre cerul curat.

* * *

Era în aceeași zi sau poate în alta cînd se dezmetici într-o clinică, în sala unui spital cu zidurile îmbrăcate în faianță, ca pereții unei măcelării. Simți mirosul de iod și de eter, văzu cîteva femei în halate albe, bine călcate, și o îngrămădire de tampoane de vată, munți de vată, niște munți pufoși, ca de zăpadă care se topește, o zăpadă murdărită de pete ruginii de sînge, neregulate, fără formă. Îl zgîndări o durere ascuțită mai sus de tîmple și auzi un vîjîit în timpane, apoi o amețeală dulce și iar realitatea : ferestre prin care pătrundea soarele, doctori clătinînd din cap și întrebînd : „Cum te simți ?"

După aceea înțepătura unui ac în braț. Nu înțelegea nimic. Căuta alături chipul lui Focșa și nu-l găsea. Își aminti fața lui înspăimîntată, și se întrebă în neștire : „De ce-a fugit ? De ce m-a lăsat ?" Urmă un alt gînd, tot

atît de tulbure : „Ce s-a întîmplat cu bidoanele ? Unde-au ajuns ? Au aflat ceva ? Îl vor întreba ?“ Se uită în jur. Lîngă el nu era nimeni în uniformă. Numai un individ posac ce nu se mișca.

În alte răstimpuri de luciditate, urmărea drumul, mereu același, pe care-l făcea într-o mașină închisă, cu canapele roase, de-a lungul unor străzi necunoscute. Cîteodată i se părea că drumul nu se mai sfîrșește. Urma un delir fierbinte. „Ce se întîmplă cu mine ? Ce se întîmplă cu mine ?“

Era sleit. Se trezea într-un pat tare și își dădea seama că e învelit cu o pătură aspră. Se afla într-o cameră întunecată și îngustă. Ar fi vrut să se ridice, dar o lene nesfîrșită îl făcea să adoarmă din nou. În jurul frunții avea un mare bandaj alb pe care i-l desfăcea cineva din cînd în cînd. Trupul îi ardea, i se dădea des apă și lucrurile își pierdeau forma pe neașteptate. Fețele celor din jur semănau una cu alta, îi venea greu să știe ale cui erau, și după un timp nici nu mai încercă să știe și căzu iar într-o somnolență lungă și chinuitoare. Avu coșmare. Vedea mereu camioneta răsturnată pe o parte și bidonul turtit, cu închizătoarea capacului intactă, cu un bob de plumb prin care trecea o sfoară.

Ce absurditate accidentul acesta ! Focșa făcuse bine că fugise. Altfel l-ar fi prins și pe el... Și cei ce-l așteptaseră într-un punct fix... Ce trebuia să facă de-aici înainte ? Privi omul de lîngă el, neras, plictisit, obosit și el de așteptare, desigur un agent, nu mai încăpea nici o îndoială... Era limpede. Găsiseră pachetele și acum așteptau să i se vindece rana de la cap și să înceapă ancheta.

2

Îl lăsaseră să aștepte într-o cameră goală, luminoasă, cu două ferestre mari, dînd spre o curte cu gard înalt, de-a lungul căreia se clătinau în bătaia vîntului cîțiva plopi verzi, de un verde întunecat, aproape negru, ceea ce îl făcu pe Dumitrana să înțeleagă cît timp trecuse de la accident. „Trebuie să fie la începutul lui iunie“, gîndi și numără copacii cu crengile alungite în sus, ca niște țigări de foi : nouă pe o parte, trei pe cealaltă. Deasupra lor :

cerul gol, aproape alb, ca o tablă încălzită la o temperatură mare.

Afară era foarte cald. Din cauza aerului vaporos şi umed imaginea copacilor era neclară, tremurătoare, văzută parcă printr-o apă. Aci nu se simţea zăpuşeala, deşi geamurile păreau închise ermetic. Privise duşumelele goale, bine măturate, nişte scînduri vopsite de mult, cu o culoare ce aducea a doliu — o culoare cafenie, întunecată — şi pereţii drepţi şi albi, cu mici pete de sub care ieşea tapetul vechi şi lustruit. Deasupra uşii din faţă, o uşă ca de cancelarie, atîrna portretul Mareşalului, un om bătrîn, tuns scurt, cu o privire fixă, cu o cruzime a gurii ce nu putea să scape nimănui. Încolo, nimic, ba nu : un cuier gol, cu trei braţe metalice, lustruite de curînd cu sidol.

Nu se auzea nici un zgomot. Dumitrana nu-şi dădea seama dacă este dimineaţă sau după masă. Zidul înalt de cărămidă nu lăsa să se vadă nimic dincolo de el. Soarele bătea de undeva din spatele clădirii în care se afla poleind numai o parte a copacilor.

Stătea pe o bancă joasă de lemn neluat la rindea, o bancă jalnică, adusă de cine ştie unde şi aşezată acolo întîmplător, sau poate pentru a da iluzia celor ce aşteptau că vor fi trataţi cu blîndeţe, că exista puţină grijă faţă de cei tîrîţi la interogatoriu.

Simţea o uşoară slăbiciune, o dorinţă de a deschide un geam, de a respira o gură de aer curat, ca după o lungă inactivitate, cînd, întins pe un pat cu faţa în sus, privind un tavan alb, poţi să vezi pe el tot ce vrei : relieful lumii, chipuri de oameni, peisaje, orice cînd te agăţi de propria-ţi imaginaţie ca de o scîndură salvatoare, pentru că numai ea în clipele acelea îţi dă conştiinţa că exişti. Şi urmase osteneala de a se desprinde de aceleaşi amintiri, cînd obosise să orbecăie în memorie ca un om aflat în întuneric şi nu-i mai e somn şi vrea să se gîndească la ceva şi nu reuşeşte ; şi culoarea asta, sau lipsa de culoare — bezna — devine albă sau murdară, o culoare fără culoare, ca pereţii closetelor de cazarmă, cînd negrul este dureros pentru ochi, cînd laşi să-ţi cadă pleoapele pentru a putea să-ţi imaginezi lumina, şi reuşeşti numai pentru cîtva timp, cu un efort ce te sleieşte, un efort care te poate ucide, şi doreşti un zgomot, un păianjen, o furnică, în sfîrşit, o fiinţă vie, să umble pe un zid aspru lîngă tine, numai ca s-o auzi trăind.

Așezat pe banca rudimentară avea aceeași senzație de gol, de scufundare, ca după greva foamei. Se putea mișca pe lîngă pereții albi cu pete vechi, cu coaja căzută și se putea uita multă vreme la plopii înalți și mișcători, putea să vadă diferența dintre culoarea proaspătă, sălbatică a pomilor aflați în vîrsta verii — plopii verzi, aproape negri, cu frunze lucitoare, argintii în soare ca niște cuțite mici sau ca aripile unor fluturi feerici, mișcîndu-se în bătaia vîntului — și cerul palid, fără adîncime, un perete albăstrui, decolorat, drept, înalt, nesfîrșit.

Nu auzea mișcarea copacilor, foșnetul frunzelor clătinate foarte puțin. Tăcerea era chinuitoare pentru că urma altei tăceri, o tăcere ce avea să fie ruptă foarte curînd, un răstimp în care încerci să-ți pregătești răspunsurile la niște întrebări nebănuite. Nu era întîia oară cînd simțea neliniștea surdă de la începutul interogatoriului, teama ușoară abia stăpînită. O dată cu scurgerea timpului își spunea că e gata mai curînd să vorbească la întîmplare, fără o logică aparentă, să facă pe nebunul, pe surdul, pe inconștientul, cît s-o putea. Trebuia să mintă sistematic, cu încăpățînare, să aibă îndrăzneala de a spune orice în afară de adevăr. Sau să tacă. Cu orice preț. Nu era vorba numai de el, ci mai ales de alții, de partid, de compromiterea unor acțiuni ce trebuiau duse la capăt.

Uneori, în asemenea momente, te mai gîndești și la altceva, la lucruri foarte îndepărtate, te agăți cu disperare de amintirea unei dimineți cînd erai singur și priveai un lac deasupra căruia săreau peștii argintii într-o joacă ciudată, cînd te întrebai dacă peștii rîd (ce stupid !), pentru că săriturile lor scurte, deasupra feței întunecate a acelei ape, mărturiseau o atît de sigură bucurie, încît aveai impresia că într-adevăr ești martorul unei taine surprinse din întîmplare. Urma imaginea ștearsă a altei dimineți, o dimineață de mai, cînd totul foșnea pe o cîmpie, cînd niște gîze albastre cu aripi mari, străvezii se alergau deasupra ierbii și se posedau îndelung, cînd totul zumzăia în jur și ochii te dureau de culoarea prea galbenă a grîului copt, cînd macii rari ți se păreau prea roșii, de o culoare mai violentă decît cea a sîngelui, și vîntul nu reușea să le smulgă flacăra străvezie a petalelor, și erai cu o femeie alături, stînd lîngă tine cu fața în sus și privind cerul...

Și pe urmă totul parcă se rupsese, revenise amintirea unui spital din Spania, a fețelor necunoscute, a munților de

vată moale pătată de sînge și un delir vechi, amestecat cu inconștiența primului leșin, de după teama de a nu rosti vreun nume, somnul dureros în care voia să viseze lucruri fără importanță, cînd chema în vălmășagul acesta figura celor cunoscuți sau amintirea unei zile de școală. Dorise să-și reînchipuie drumurile interzise, pînda în noapte, schimbul unui pachet ascuns sub paltonul cu căptușeală ruptă — un pachet prelung, învelit în hîrtie cerată și foșnitoare, o hîrtie lucioasă de tutun clasa întîi, în care transporți o pastă aproape moale cu ajutorul căreia va fi deraiat un tren, undeva pe o linie necunoscută de lîngă Teruel — un pachet ușor, cu miros de camfor sau de ceva farmaceutic, în orice caz un miros medicinal, puțin parfum de moarte, dacă moartea ar mirosi cumva...

Ce absurd poți să gîndești după înghițirea atîtor medicamente, cînd realitatea este atît de schimbătoare, cînd salonul de spital ți s-a părut cîteodată prea vast, cu tavanul prea înalt și chipurile oamenilor prea albe, ca după opium — și deodată să-ți dai seama că ai avut dureri foarte mari, că cineva voia să te vindeci mai repede, pentru că îi trebuia mărturia ta și că acum, peste cîteva minute numai, ți-o vor cere, și dacă nu o vor căpăta, vor încerca s-o obțină, pentru că ei, acei necunoscuți pe care-i aștepțai cu o ușoară neliniște, cu o oarecare febră, știau că în corpul tău doarme o durere încă neadormită.

Tot trupul presimțea loviturile. Dincolo de ușa înaltă, imobilă, cu tăbliile crăpate pe alocuri, cu băsici mari de vopsea veche, pîndeau cîțiva necunoscuți, abia așteptînd să zgîndăre coaja subțire a suferinței încă amorțite. Nu se mișcau, nu le putea auzi nici măcar respirațiile, poate dincolo nu era nimeni, poate fumau nepăsători în altă odaie, mai îndepărtată, din clădirea tăcută, dar știau că singurătatea prelungită îl va înfricoșa puțin, pentru că va avea timp să se gîndească la toate aceste lucruri, cum și făcuse de altfel...

Dumitrana mai numărase o dată plopii drepți și înalți. Nouă pe stînga, trei pe dreapta. Unde să fie nordul ? se întrebase după un timp, pentru că faptul de a ști unde se găsesc punctele cardinale îi îndepărta alte gînduri. Era un lucru nefolositor, dar cel puțin reușea să nu-și mai închipuie tortura viitoare. (Într-o pădure i-ar fi fost mai ușor : pomii prind pe coaja lor un mușchi verde, un mușchi înțunecat, ca o blană de animal scump, sau un strat de pu-

tregai care lucește noaptea ca fosforul, reflectînd aura nuțină a nopții, dar aici nu era nici o pădure, ci numai cîțiva copaci, stînd în lumina unei zile de vară și plopii aceia, nouă pe o parte și trei pe alta, erau foarte îndepărtați, n-aveai cum să vezi dacă au mușchi pe trunchiuri.)

Își aminti zăngănitul geamului mașinii, revăzu clătinarea maimuțoiului de pîslă la zdruncinătura teribilă și pe Focșa alunecînd moale de pe canapeaua veche de piele, proiectat în afară ; apoi chipul crunt al șoferului care-i lovise, conducînd un camion mare cu prelată, cu un fel de coviltir de scînduri, niște șipci subțiri, probabil un autocamion pentru aprovizionare, transportînd carne sau pește, sau gheață, și în urechi strigătul, strigătele, mai multe, voci omenești : apoi învălmășeala mulțimii, văzută ca printr-o perdea de tifon... Să te prăpădești de rîs, nu alta : să meargă totul bine ca pe sfoară, să nu ai nici un fel de greutăți și, cînd mai era puțin, să vină pe neașteptate un camion greu și să te izbească și să te trezești aici nedumerit și puțin înspăimîntat de incertitudine încercînd să te agăți de ceva, de un amănunt, să ghicești dacă ei știau totul sau nu știau nimic, să speri fără multă speranță că vei fi cercetat numai asupra accidentului...

Pe urmă gîndul chinuitor că n-ai reușit să ajungi la destinație, că pachetele acelea atît de necesare au fost pierdute și apoi ceva și mai dureros : teama că dacă vei mărturisi, dacă n-ai să mai poți răbda umilința și durerea, va urma moartea, nu numai a ta, ci și a altora.

După aceea totul i se învălmășise în minte. Se deschisese ușa și intrase un om mărunțel, cu un început de chelie. Îl poftise dincolo de dreptunghiul întunecat, tăiat parcă în peretele alb, un dreptunghi moale, cenușiu, de umbră. Dumitrana trecuse pragul într-o cameră la fel de goală, mai întunecoasă însă din cauza unor perdele, lungi și grele, trase împotriva luminii, oprind-o, lăsînd numai o radiație plumburie pe podelele acoperite cu un covor. În spatele unei mese pline cu hîrtii aștepta un alt bărbat îmbrăcat într-un costum deschis, de vară, cu o cravată galbenă bine înnodată sub gulerul apretat al cămășii albe, și ea bine apretată. Avea o față palidă, de om suferind. Îl întîmpinase ridicîndu-se cu o politețe neobișnuită în asemenea împrejurări, și înțelese că nu se află într-o circumscripție oarecare de poliție, ci la Siguranță, într-o clă-

dire retrasă, la unul din acele sedii neştiute de nimeni, unde se făceau anchetele cele mai delicate.

— Mizdrache ! se recomandase inspectorul cu un glas uşor, plecîndu-şi puţin capul lunguieţ şi aşezindu-se pe scaunul lui, lăsîndu-l în picioare şi pe el şi pe însoţitor, pentru că în odaia aceea nu se afla decît un singur scaun.

Avea mîini uscăţive, lungi, osoase, albe, livide — fără vreun inel pe degete. Lumina cenuşie din jur, liniştea, nemişcarea martorului acestui început de interogatoriu îl tulburară pe prizonier.

— O obligaţie nenorocită mă face să vă întreb unele lucruri, începu el cu o strîngere abia vizibilă a gurii. Vă rog să-mi răspundeţi cu sinceritate, să-mi uşuraţi ce am de făcut...

Scoase un ţigaret străveziu, apoi se răzgîndi şi îl vîrî în buzunarul de la piept al hainei bine călcate. În faţa lui pe birou, deasupra unor hîrtii împrăştiate, se afla un obiect ciudat, mic şi verde, un fel de ascuţitoare din acelea care se dau gratuit prin librării, ca reclamă. Dumitrana îl privi cîtva timp pînă îşi dădu seama că era o broască de tablă. Inspectorul scoase dintr-un sertar o cheiţă mică, strălucitoare, şi o învîrti în mecanismul jucăriei. Se auzi un arc metalic încordîndu-se şi, surîzînd ca un copil, Mizdrache lăsă broasca de tablă să sară singură peste hîrtiile aşezate alandala. După cinci sau şase salturi jucăria se opri. Inspectorul întinse mîna şi o aduse înapoi, întorcînd din nou cheiţa în gura arcului. De data aceasta nu mai lăsă broasca de tablă să sară. O stăpînea în pumnul închis, ţinînd probabil de prelungirea arcului, cum ai ţine o petardă sau o grenadă, numai de cui, gata s-o arunci din moment în moment.

— Numele dumneavoastră ? întrebase moale.

— Crăciun Vasile...

— Vreţi să-mi spuneţi cum s-a produs accidentul ?

Dumitrana îi povesti pe scurt totul, fără să pomenească de unde plecase şi că era însoţit. Inspectorul asculta fără atenţie, privind dincolo de el, cu ochii mici, visători.

Cînd termină, celălalt lăsă să treacă un scurt răstimp de tăcere.

— Da, bine, mormăi.

Faţa lui rămase imobilă, părea mai albă ca la început. Îşi privea palma închisă fără să dea drumul jucăriei. Du-

mitrana simți că începe să se enerveze, ceea ce era foarte rău.

Mizdrache ridică deasupra biroului carnetul de conducere eliberat prin 1936 sau 1937.

— Din permisul dumitale înțeleg că ești un șofer bun și că te afli la primul accident...

Celălalt vru să nege vag, șovăi o clipă, neînțelegînd în ce cursă intră, dar, neputînd citi nimic pe fața inspectorului, confirmă.

— Îmi pare rău că s-a întîmplat așa, reluă anchetatorul tot moale, cu o voce stinsă. Pagubele o să stabilim noi cine să le plătească, deocamdată însă ne interesează altceva...

„Acum, își spuse Dumitrana, acum, dacă aș putea să-mi țin firea, să ghicesc ce știu oamenii ăștia și ce nu..." Nu-i plăceau politețea lui Mizdrache și șiretenia lui abia disimulată.

Inspectorul deschisese carnetul de conducere, privise fotografia ștearsă, tulbure și veche, lipită pe contrapagina coperții de carton. „Oare își va da seama că ștampila e falsă ?"

— Din datele aflate în permisul dumneavoastră reiese că sînteți fiul...

— Elenei și al lui Nicolae Crăciun.

— Domiciliat în...

— București, strada Rucăr 18.

— Perfect ! spuse cu satisfacție celălalt, dar cu o satisfacție ciudată pentru urechile prizonierului.

„Se joacă cu mine, știe totul, dar n-am ce face, trebuie să încerc și, cînd nu s-o mai putea, să mă prefac că mi-am pierdut memoria din pricina accidentului."

— Și-acum, unde locuiți ?

— Tot acolo, răspunse cu o ușoară nesiguranță.

Anchetatorul dădu drumul jucăriei pe masă. Broasca de tablă sări iar de cîteva ori, arcul ei hîrîi (nu se auzea decît destinderea lui metalică, un fel de bîzîit enervant) și după aceea se opri. Mizdrache, răbdător, privi cheița strălucitoare, ridicînd-o puțin, ca și cînd ar fi vrut să i-o arate și celui din fața sa, de care nu-l despărțea decît masa acoperită cu foarte multe hîrtii, și apoi întoarse meticulos jucăria, ca un om ce poate să piardă multă vreme și nu se grăbește.

— Poate nu mai locuiești acolo ? ! se auzi glasul lui puțin ironic.

Dumitrana uitase că în spatele său se mai afla cineva. Auzi răsuflarea bărbatului care-l poftise la comisar.

— Ce zici ? insistă.

Mizdrache se ridică din scaun, îi întoarse spatele și cîteva minute păru că uitase de el. Ținea în pumnul strîns jucăria de tablă. Dumitrana îi fixa degetele albe, lungi, cu o încăpățînare voită. Ar fi vrut să spună ceva, dar cuvintele nu veneau, știa că e mai bine să tacă, să nu scoată vreo vorbă, deși asta îl acuza.

— De unde ai actele ? întrebase inspectorul fără să se întoarcă, cu privirile tot la perdelele roșcate, roase în marginile de jos.

— Care acte ? întrebase prizonierul cu o mirare ce nu mai putea înșela pe nimeni și își dădu în aceeași clipă seama că celălalt renunțase dintr-o dată la tonul ceremonios de mai înainte.

— Actele de conducere ! Permisul !

— Permisul este al meu.

Anchetatorul se întoarse rînjind spre el. Chipul său era acum mai puțin palid, șiretenia ochilor se accentuase, se vedea bine că omul simțea nevoia să-și arate triumful. „Pentru cît se bucură ! Și sîntem doar la început !" gîndi prizonierul, și-i veni să rîdă, știind că or să mai albă de furcă cu el. De altfel, important acum era grija de a nu obosi.

— Foarte ciudat, apăsă celălalt pe toate cuvintele. Dumneata ar fi trebuit să te afli în cer. Mi se pare că ai fost înmormîntat acum două sau trei luni.

Mizdrache nu rise, avea numai un dispreț silnic pe față, ca și cînd i-ar fi spus : „Ce dracu te mai joci de-a v-ați ascunselea ? Nu înțelegi că am fost peste tot în timpul cînd tu stăteai în spital, mărturisește mai bine, fără să negi nimic."

— Uite ce e, adăugă el cu o cruzime neascunsă, n-avem timp de pierdut, te-am rugat încă de la început să-mi ușurezi ancheta.

Se apropiase de el, îi răsucise un nasture de la cămașa murdărită și neschimbată de multă vreme, privindu-l fix. După asta adăugă zeflemitor, cu siguranță :

— Să nu-ți închipui că noi primim aici leafă de pomană. Ce zici, Ciripoi ?

Omul din spatele şoferului scoase un „de" neutru, fără nici o căldură, ca şi cînd nu s-ar fi îndoit de nimic.

— Trebuie să ne spui de la cine sau cum ţi-ai procurat carnetul de conducere.

Mizdrache reveni la locul lui fără să mai adauge un cuvînt. Se aşeză pe scaun, deschise pumnul încordat pînă atunci şi dădu drumul jucăriei de tablă, care hîrîi iar cîteva momente. Cînd broasca de metal îşi făcu drumul, inspectorul ridică cheiţa strălucitoare şi întoarse din nou arcul. Celălalt continuă să tacă.

— Credeam c-o să ne înţelegem, dar văd că nu-i chip, zise rece Mizdrache. Bine, dacă dumneata vrei aşa...

În glasul lui era o părere de rău neascunsă, ca şi cînd ceea ce trebuia să urmeze i-ar fi displăcut cu totul. De altfel, adăugă imediat :

— Să ştii că mie nu-mi place să scot cuvintele cu cleştele, eu lucrez „curat".

Apăsase pe ultimul cuvînt, cu puţină batjocură, ridicase ochii săi înguşti şi spusese aproape şoptit :

— Îmi pare rău, îmi pare rău.

Dădu iar drumul broaştei de tablă şi, cînd ea îşi termină salturile, privi într-un dosar pe care-l deschise fără grabă :

— Te numeşti Vasile Dumitrana, nu-i aşa ?

— ...

— Fiul lui Traian Dumitrana şi al Maricl Dumitrana.

— ...

— Născut în 1900.

— ...

— Cu ultimul domiciliu în strada Cavaler de Flondor, nr. 2.

— ...

— Condamnat în 1929 pentru instigare împotriva statului.

— ...

— Eliberat în 1931.

— ...

— Membru al partidului comunist ?

— Nu.

Mizdrache închise coperţile dosarului cu violenţă.

— De ce nu vrei să spui tot ? îl întrebă ridicîndu-se. O să te batem, o să te chinuim, de ce minţi ?

— Nu sînt membru al partidului comunist !

— Ba eşti, şi activezi în organizaţia de Bucureşti, ai cărei membri au fost prinşi de asemenea şi pe care o să-i aducem în faţa dumitale să-i recunoşti.

„Dacă strigă aşa tare înseamnă că nimic nu-i adevărat, altfel n-ar fi înfuriat. Îi trebuie mărturisirea mea şi numele celorlalţi. Cît despre dinamită, ce dracu s-o fi întîmplat ? Ştie ceva despre ea, au găsit-o ?"

Şi reconstitui totul în minte : au dat desigur peste pachete şi au cercetat permisul său de conducere. Au luat apoi dosarele şi l-au identificat. Era simplu ca bună ziua, trebuia numai să ştie dacă mai prinseseră pe cineva. Dacă era comunist sau nu, ei nu puteau stabili atîta vreme cît altcineva n-ar fi confirmat că fusese primit în rîndurile partidului cu ani în urmă, ori faptul acesta nu-l cunoşteau decît foarte puţini oameni. Dar ce era cu precizarea asta : organizaţia de Bucureşti ?

— Ciripoi, adu-l pe celălalt, zise repede inspectorul.

Omul dispăru şi se întoarse imediat, urmat de şeful depozitului de lapte. Omul părea speriat şi laş. Se tînguia şi îşi frîngea mîinile.

— Îl cunoşti ? întrebă Mizdrache.

— Parcă, spuse încet Dumitrana liniştit.

— Complicele dumitale.

— Domnule inspector, vă rog... bîigui noul-venit, cu o disperare comică.

Mizdrache se apropie de el, îi privi chipul nenorocit şi porunci cu dispreţ :

— Spune tot ce ştii.

— Acum cincisprezece zile, dumnealui şi cu încă cineva au venit la depozit, şi pe baza unei facturi...

— False, adăugă inspectorul sec.

— Pe baza unei facturi false, cum spuneţi dumneavoastră, au ridicat zece bidoane de lapte.

— Perfect. Şi dumneata ştiai ce se află în bidoane ?

Noul-venit se uită năucit cînd la unul, cînd la celălalt.

— Lapte, ce să se afle, păcatele mele ! exclamă.

— Fericiţi cei săraci cu duhul că a lor va fi împărăţia cerurilor ! exclamă inspectorul, şi după aceea aproape strigă ajutorului său : Scoate-l afară !

Cei doi ieşiră. Rămaşi singuri, Mizdrache şi Dumitrana se priviră faţă în faţă.

— Acuma nu poţi să mai negi nimic. Dacă am înţeles bine, omul acesta e nevinovat. Dacă eu vreau, îl vom

bate pînă va spune că e părtaş cu dumneata, dar nu doresc asta. Îmi trebuie în schimb numele complicilor.

— Nu ştiu nimic, zise celălalt, trebuia să ridic aceste bidoane şi să le las în curtea uzinei Malaxa, atît.

— Nici însoţitorul dumitale nu ştia nimic ? întrebă Mizdrache cu un început de enervare.

— Care însoţitor ? Am fost singur, omul ăsta nu-şi mai aduce bine aminte.

Mizdrache se aşează la locul lui, enervat, aproape trîntindu-se. Ajutorul lui se întorsese, aşteptînd lîngă uşă.

— Bine, bine, mîrii ameninţător. Ai mai fost condamnat, ai mai fost anchetat, poate vrei să-ţi reaminteşti cum se scot adevărurile pe nas, pe gură, bine, bine, şi doar te-am rugat.

Deschisese iar dosarul şi citea încruntat. După un răstimp ridică ochii.

— Biografia dumitale e cam încurcată. Între 1936—37 ai fost în Spania şi-ai luptat de partea republicanilor. Asta nu te-a împiedicat să dezertezi de pe front, în toamna lui '41. De atunci nu se mai ştie nimic despre dumneata. Ce-ai făcut ?

— Am lucrat pe unde am putut...

— Sub numele de Crăciun Vasile, de profesie şofer... Ei ?

Mizdrache privi iar jucăria de tablă, cîntări în palmă cheia uşoară şi după aceea renunţă s-o mai întoarcă.

— Nu înţeleg ce-i cu dumneata... Eşti aproape un intelectual. Ai studii. Ai urmat o şcoală militară ca băiat de trupă. Puteai să ajungi ofiţer...

Vorbea încet, aproape prietenește, mîngîindu-şi falangele lungi, degetele albe şi osoase.

— E de neînţeles cum de nu te-am prins mai devreme... Şi, la drept vorbind, fără accidentul acesta, poate am fi oftat încă multă vreme după dumneata. Ce caraghios lucru, ce caraghios...

Rîse încet, ca de un lucru absurd. Se ridică iar şi se plimbă cu mîinile la spate.

— Ştii bine că nu vei mai scăpa. Acum e război. Aproape nu te înţeleg... E urît să tîrăşti şi pe alţii după tine, dar ce să fac, asta e meseria mea, trebuie să aflu tot, să aduc probe, cît de cît, război-război, dar măcar o urmă de legalitate tot trebuie să existe...

Dumitrana îl asculta curios, mirat puțin de tonul celuilalt. „Acum o să-mi propună să devin informator." Tuși și urmări umbra aplecată a inspectorului, mișcîndu-se în dreptul perdelelor. Își ținea palmele la spate și părea foarte trist.

— De fapt, știm mai multe decît îți închipui, poate nici n-am avea nevoie de probe. Ah, dacă ar fi după mine !

Tăcu puțin, respiră violent, ca un înecat, și își dădu seama că în camera plină de umbră se mai află cineva, Ciripoi, ajutorul lui. Acesta ar fi putut să-l raporteze cuiva.

Se opri, ridică broasca de tablă, o strînse puțin în palmă, ca și cînd ar fi vrut s-o turtească, după aceea își căută cheița și întoarse arcul cu răbdare.

— Am să te chinui, spuse, nici nu-ți închipui cît și cum, deși, îți spun drept, am obosit, am nervii slăbiți... Nu-i chiar atît de ușor să asculți țipetele altora.

„Vrea să mă înspăimînte, își zise celălalt, crede că va scoate mai ușor un cuvînt de la mine."

— E o luptă pe viață și pe moarte. Sîntem în război. După cum știi, în curînd totul se va termina. Îmi e și milă de voi ăștia care muriți tocmai acum la sfîrșit. Nu-i păcat ? întrebă încet, cu o naivitate prefăcută. Doar cîteva nume, înțelegi, și totul se aranjează, vei mai fi ținut o vreme și după aceea, gata, te așteaptă libertatea. Iarna asta se isprăvește războiul. O să urmeze o amnistie, toate se vor liniști...

Dumitrana dădu din umeri, întrebînd :

— Credeți că o să se termine ?

Din spate se auzi rîsul lui Ciripoi, un rîs neașteptat, curmat dintr-o dată.

— Se vede bine că nu mai citești ziarele de mult, zise Mizdrache. Trupele noastre sînt departe, în inima Rusiei. Dumneata aperi o cauză pierdută. De fapt vreau să te întreb : ce ești ? Un anarhist care luptă pe cont propriu, cînd îl apucă cheful, așa cum vrei să mă faci pe mine să cred — și n-ai să reușești —, un disperat nemulțumit din pricina situației personale ?

Cum celălalt nu-i răspunse nici de data aceasta, inspectorul își lăsă brațele de-a lungul trupului cu o exasperare pe care nu și-o mai ascundea.

— Destul. Îmi trebuie numele complicilor ! Cine a ascuns pachetele de dinamită în bidoane ? Cine sînt to-

varăşii dumitale ? Cine te însoţea în camionetă şi unde trebuia să laşi totul ?

Se afla acum din nou dincolo de masă, cu jucăria de tablă în mînă, ţinînd-o strîns în pumn, gata s-o aşeze deasupra hîrtiilor răvăşite.

Aşteptă un minut sau două, apoi dădu drumul broaştei să sară. Se auzi după aceea hîrîitul metalic al arcului şi cînd salturile ei încetară aruncă cheiţa pe masă.

— Bine, bine ! spuse. Adu-i pe ceilalţi, i se adresă lui Ciripoi.

Cînd rămaseră singuri, exclamă :

— Sînteţi încăpăţînaţi, dar o să vă împuţinăm într-atît, încît n-o să mai rămîneţi decît cîţiva, dacă veţi mai rămîne...

3

„Pe nenorociţii ăştia îi bat degeaba", îşi spuse Dumitrana privind chipurile nerase ale celor trei oameni care stăteau întinşi pe pămîntul plin de paie. Toţi aveau o privire fixă, ochii căpătaseră o opacitate supărătoare, ai fi putut să le treci flacăra unui chibrit prin lumina lor şi n-ar fi observat-o. Stăteau rezemaţi de scîndurile grajdului cu mîinile legate la spate, aşteptînd cu resemnare cele ce aveau să urmeze. Ion Petre, singurul cunoscut, nu-l privea, nu-l privise nici măcar o clipă, ca şi cînd s-ar fi temut că e spionat de cineva. Cu bărbia în piept, îşi mişca din cînd în cînd degetele murdare ale picioarelor. Pe faţa lui nu se putea citi decît o nepăsare resemnată. De cîteva ori şoferul îşi întoarse privirile de la el la cei trei ţărani, pentru că ţărani trebuie să fi fost, speriaţi, cu cămăşile sfîşiate şi ude. Sub zdrenţele rămase li se vedeau rănile, nişte umflături vinete, lungi, cu margini albe : pungi cu lichid mustind. Pe pieptul lui Ion Petre se zărea o dîră de sînge roz, ştearsă de apa turnată pe el. Toţi aveau febră, nu dormiseră aproape deloc sau, dacă aţipiseră, căzuseră într-un somn scurt, neliniştit, cu spasme şi strigăte.

Agenţii se odihneau. Erau patru bărbaţi necunoscuţi, fumînd tăcuţi cu spatele la ei, fără măcar să-l privească. Stăteau pe nişte scaune primitive, un fel de capre de lemn.

Afară, în curte, era soare, o lumină albă de vară, o lumină orbitoare dacă ai fi privit-o ieșind din locul acesta întunecos. Mirosea a urină de cal, a harnașamente vechi și a paie putrezite, un miros pătrunzător, stricat, înecăcios.

Dumitrana se dezmeticise cu cîteva clipe înainte, cînd ușile fuseseră date de perete, și lumina dimineții de iunie pătrunsese înăuntru. Abia atunci văzuse grinzile afumate, cîteva bîrne groase dreptunghiulare, pline de pînze de păianjen și praf, ferestrele lungi, cu drugi albaștri așezați unul lîngă celălalt și despărțiturile înguste, prăbușite, de unde plecaseră de multă vreme ultimii cai. Nu rămăsese decît izul stătut de grajd. Pe jos, paie tocate de copite și praful, o perdea albă aruncată spre ușă de pornirile rare ale vîntului.

Deasupra, de chingile vechi, agenții atîrnaseră trei frînghii, pe care unul dintre ei le încercase pe rînd, agățîndu-se cu toată greutatea de ele și spînzurînd cîteva clipe cu picioarele strînse sub șezut. Inelele vechi de fier țînuseră. Nu se auzise decît un pîrîit al grinzii și o încordare a lemnului vechi. Acum așteptau cu toții venirea șefului. Lîngă ei se aflau căldările de apă, răsturnate cu fundul în sus.

Ion Petre fixa felinarul încă fumegînd, la lumina căruia îi bătuseră cu o seară înainte, un felinar obișnuit de tablă în formă de pară, cu fitil unsuros. Pînă în zori, dăduse o lumină șovăitoare, palidă, și umbrele anchetatorilor se mișcaseră pe pereții grajdului cîteva ceasuri. Înainte de a începe să-i lovească, unul dintre ei dăduse drumul în curte unui motor de tăiat lemne. Un timp, mașina neagră cu roți de fontă, pe care o zăriseră în treacăt în fața ușii de lemn, păcănise în gol, tușind, scuipînd nori de benzină arsă, făcînd explozii și acoperind țipetele paznicilor de la depozitul de lapte bătuți cu vergile de cauciuc, apoi, dintr-o dată, cînd nimeni nu se aștepta, se defectase, și cureaua de piele care unea roțile de comandă cu jgheabul unde ar fi trebuit să stea lemnele se învîrtise în gol și oamenii lui Mizdrache se priviseră mirați. După aceea nu se mai auziseră decît gemetele înfundate ale țăranilor și liniștea nopții.

O vreme, ascultaseră cu toții această tăcere profundă, urmată de încercările unuia dintre agenți de a pune în funcțiune vechea mașină de tăiat lemne. După o jumătate de ceas, renunțase. Atunci comisarul Ciripoi se ridicase de la locul său, o buturugă pe jumătate putrezită, pe care se

așezase încă înainte de a începe „ancheta", își privise ceasornicul, își scuturase meticulos fundul pantalonilor și spusese :

— Încetați, continuăm mîine !

Mizdrache fumase tot timpul fără să scoată un cuvînt, rămas mai mult în umbra din fundul întunecos al grajdului — un spectator liniștit, nemișcat, schimbînd numai piciorul pe care se sprijinea, fără să pară înverșunat sau plictisit că timpul se scurge încet, foarte încet.

Paznicii depozitului de lapte fuseseră ridicați în picioare deodată, fără să li se dezlege mîinile. Rămaseră așa multă vreme încovoiați și umili, gata să primească loviturile. Aveau spinările tăbăcite și cămășile umede de sînge. Pe chipurile lor se așternuseră resemnarea și tristețea. La început nici măcar nu plînseseră, li se părea fiecăruia că sînt pradă unui vis urît care n-o să ia sfîrșit prea curînd. Aveau o resemnare animalică, ca a vitelor duse la înjunghiat. Unul spunea rar, după fiecare lovitură primită :

— Doamne, ia-mă ! Doamne, ia-mă !

Și cînd totul se terminase, pe neașteptate, cînd motorul nu mai avusese benzină poate sau o rotiță nu mai funcționase un timp, chinul prelungit încetase. Urmaseră încercările unuia dintre agenți de a pune din nou în mișcare vechea mașină de tăiat lemne, bufniturile scurte ale roților mergînd în gol, păcănitul jgheabului metalic, și pe urmă ordinul lui Mizdrache :

— Gata, pe mîine ! Pînă atunci se mai gîndesc ei, ne mai gîndim și noi. Cine rămîne de gardă ?

Inspectorul nu-i mai adresase nici un cuvînt, nici lui, nici lui Ion Petre, și trecuse o noapte, o noapte chinuitoare, lungă, tăcută, dușmănoasă. Îi legaseră de cîte un stîlp al grajdului, la cinci metri unul de celălalt, în așa fel, încît orice încercare de a comunica între ei să fie cu neputință. Fuseseră păziți de doi dintre agenți. Un timp, ușa grajdului rămăsese larg deschisă. Oamenii de gardă stăteau cu spatele la ei : două siluete prelungi, nemișcate. Mîinile lor nevăzute, ducînd rar țigările la gură, desenau pe placa neagră a nopții linii scînteietoare. Țăranii adormiseră imediat sau încercaseră să adoarmă, aveau un fel de febră însoțită de vise. Dumitrana ar fi vrut să-i facă un semn lui Ion Petre, să-i șoptească ceva, dar erau prea departe unul de altul și n-ar fi trebuit să fie auziți de nimeni, nici măcar

de paznicii depozitului de lapte, care i-ar fi putut trăda dacă ar mai fi fost bătuți.

După cîteva încercări șoferul renunțase. Ion Petre nu dădea nici un semn de viață, părea amorțit de lovituri, fără cunoștință. Poate îl bătuseră mai mult decît pe el, poate era mai puțin rezistent, așa că îl lăsă în starea aceea de somnolență.

Ceasurile trecuseră greu. Dumitrana aținise de cîteva ori. Avea și el febră. Se întrebase cînd vor reîncepe să-l chinuie, cum și cît va mai putea să rabde, să tacă, să nu spună nici măcar un cuvînt — pentru că a se ruga sau a geme i se părea ceva mai rușinos decît moartea. Și nu era vorba numai de el, ci de cît va rezista celălalt, dacă va reuși să se prefacă pînă la urmă că nu-l cunoaște. Poate era mai bine că Ion Petre nu ridicase pleoapele, deși ghicise că nu dormise decît cu intermitențe, scufundîndu-se în mari goluri de oboseală, tresărind după cinci sau șase minute de prăbușire, și ridicîndu-se apoi la pragul cunoștinței.

Felinarul arsese cîtva timp, poate pînă la apropierea zorilor, cînd lumina era încă tulbure și prizonierii puteau să vadă cu ochii cîrpiți de ostenceală o fișie de cer, stelele clipind ușor, plutind într-o ceață viorie și umbrele celor doi călăi. Mai pe urmă zăriseră fumegarea fitilului și se simțise răcoarea dinaintea răsăritului. Ușile fuseseră închise. Unul dintre anchetatori rămăsese înăuntru, celălalt se plimbase o vreme prin fața ușii și timpul se scursese mai încet, într-o așteptare nesfîrșită, prelungă.

Se făcuse parcă întuneric, deși afară cerul se albea. Geamurile înguste nu lăsau să pătrundă decît niște dîre subțiri și cenușii. Grinzile vechi abia se zăreau. Aerul devenise apăsător, nu mai avea puritatea de la miezul nopții, era inecăcios, totul începuse să miroase a sfoiegeală.

Cei trei țărani se deșteptaseră pe rînd și așteptau tăcuți începutul unei noi zile, o zi cumplită, de care le era frică. Suspinau ca femeile și asta îl enervase o vreme pe Dumitrana. Cînd se făcuse aproape șapte, ușa fusese dată de perete și văzuseră iar patru oameni, stînd în fața lor pe o capră rudimentară alcătuită din bile de lemn negeluite, fumînd cu nepăsare în lumina dimineții. Un al cincilea umbla la motorul de tăiat lemne, pregătindu-l. Se auzea numai un zgomot metalic înfundat și, din cînd în cînd, un fel de strănut mecanic la o țeavă de eșapament, ca la auto-

mobile. Mirosul de benzină arsă incomplet se simţea pînă în grajdul împuţit. Ţăranii rămaseseră parcă paralizaţi, cu spatele lipit de stîlpii de care erau legaţi, cu priviri fixe, ca hipnotizaţi.

Trecuse astfel o oră sau două. Mizdrache încă nu sosise. Agenţii mai şedeau pe capra de lemn şi cel ce încercase să repare motorul nu reuşise să-l facă să păcăne regulat. Aerul se încălzea, devenea un val fierbinte. Curentul uşor, ridicat pînă sub tavanul de bîrne, mişca pînzele de păianjen. Soarele ardea puternic frunzele plopilor din curte, vîrfurile îndepărtate de frunziş nu se mai clinteau la nici o adiere. Şi nemişcarea aceasta arzătoare a unei zile obişnuite de vară devenea nesuferită, aţiţătoare. Lui Dumitrana îi amorţiseră încheieturile, se tîrî puţin într-o parte, şi vru să-şi mişte degetele mîinilor legate, dar renunţă. Ar fi vrut să mai aţipească puţin, cuprins de o toropeală dulce, o toropeală de plumb ce-i apăsa pleoapele grele.

Sub streaşina nevăzută a grajdului, în răstimpuri, se auzeau păsările, cîteva rîndunele sau vrăbii : un fîlfîit de aripi frecate una de alta, apoi fîlfîitul unui zbor grăbit, o sfîşiere a aerului neclintit, un zbor, cînd mai îndepărtat, cînd mai apropiat, ciudate zgomote după cele obişnuite : păcănitul motorului, suspinele rare ale paznicilor şi şoaptele anchetatorilor, un murmur egal, cuvinte întretăiate, cuvinte despre o petrecere, vorbe porcoase spuse numai între bărbaţi, amănuntele unei orgii de poliţişti cînd sînt siluite femei, amintirea protestelor, reproducerea exclamaţiilor scabroase, toate la un loc învăluind această nepăsare a brutelor care peste cîteva minute numai erau gata să bată pînă la sînge nişte oameni necunoscuţi.

Ion Petre îl privea de cîtăva vreme cu insistenţă. La această îndrăzneală Dumitrana nu ştiuse cum să reacţioneze. Celălalt zîmbise puţin, cu o prietenie mută. Nu lipsea un fel de încurajare în gestul abia văzut al umerilor ridicaţi, ca şi cînd ar fi vrut să-i spună : „Ce să-i faci, o să treacă şi asta !" Pe urmă clipise de cîteva ori, cu un fel de Morse al genelor, un gest care ar fi putut să însemne foarte multe lucruri : şi „curaj" ! şi „pregăteşte-te pentru orice !" Dumitrana schimbase cu el în două sau trei rînduri cîteva cuvinte. În ultimul timp se vedeau mai rar, temîndu-se parcă unul de celălalt, ştiindu-se supravegheaţi de poliţie. Dumitrana îl întîlnea într-o cafenea de pe Văcăreşti. Dumitrana nu bănuise că vor cădea îm-

preună, că se vor regăsi în astfel de împrejurări. Căutase să facă legătura între cei cu care lucra el și cei pe care-i bănuia că lucrează cu Ion Petre, fără să ajungă la vreun rezultat. Poate era numai o întîmplare că se aflau aici amîndoi : oricum, ar fi trebuit să încerce în noaptea ce trecuse să schimbe cîteva vorbe cu el. Oboseala îi trădase pe amîndoi, poate și o prudență intrată în reflex îi făcuse să-și țină gura. Era limpede că nu trebuiau să arate că se cunoscuseră mai înainte. Inspectorul făcuse desigur unele legături, așa încît trebuiau să deducă după întrebări cam ce știa Mizdrache.

Putea să fie trecut de opt sau de nouă chiar, și acesta nu se arătă. Motorul de tăiat lemne tăcuse. Se vede treaba că fusese pus, în sfîrșit, la punct și îl opriseră. Nu se auzeau decît vocile agenților, rîsul lor grosolan, izbucnind pe neașteptate. Dincolo de gardul înalt huruia îndepărtat un tramvai. Treceau căruțe goale pe o stradă pietruită și răzbăteau voci de copii. Prin ușa deschisă se vedea cerul albicios și vîrful plopilor nemișcați. Mai sus și mai la stînga se rotea un zmeu portocaliu, parcă fără coadă, cu o urmă numai, un fum subțire, un șarpe de cîrpă, ce-l ținea în echilibru. Dreptunghiul mic de hîrtie pe speteze se mișca cu lene. Pe urmă păsările ciripiră sub streașina grajdului părăsit.

Inspectorul sosi pe la unsprezece. Era încălzit, îmbrăcat tot în hainele sale proaspete, albe, ras, parcă mai vesel, umblînd grăbit înaintea ajutorului său. Cei patru se ridicară în picioare, spuseră în cor „să trăiți !" și așteptară.

Mizdrache se opri în pragul grajdului, strănută pe neașteptate și se întoarse spre Ciripoi :

— Pe ăștia trei (și-i arătă pe țărani) du-i înapoi, o să-i mai întrebăm după masă.

Oamenii fură sculați cu lovituri de picioare în spate. Unul dintre agenți îi dezlegă la repezeală și îi scoase afară, în lumina zilei. Mergeau aplecați, fără un cuvînt, cu o grabă comică în mișcări.

— Ei ? întrebă Mizdrache. V-ați mai gîndit ? Ridicați-vă !

Fură dezlegați. Dumitrana își frecă încheieturile roase și spuse obosit :

— Ce vreți să știți de la mine ?

Ion Petre fu împins în fața lui cu un brînci.

Inspectorul îi privi pe amîndoi cu cruzime.

— Vă cunoașteți ?

Ion Petre ridică privirile și spuse limpede :

— Nu l-am văzut niciodată.

— Și tu ?

Nu-i mai spunea dumneavoastră, nici măcar dumneata...

— Nici eu...

— Nu vă cunoașteți ?

— Nu, spuseră amîndoi cu hotărîre.

— Ciudat, făcu Mizdrache.

Tăcu un timp, își scoase din buzunar cheița cu care își întorcea jucăria de tablă și o aruncă de cîteva ori în aer, prinzînd-o de fiecare dată cu îndemînare.

— Bine... spuse el. Să știți că eu aveam stimă pentru voi, comuniștii, dar încep să mi-o pierd...

Vorbea cu oarecare tristețe în glas, ca și cînd într-adevăr ar fi suferit pentru ceva de care se lipsea. Se plimba prin fața lor, sub privirile celor patru ajutoare, și a lui Ciripoi, ființă slugarnică, numai ochi și urechi.

— Dacă avem probele nu înțeleg de ce vă mai cramponați să negați evidența. Dumneata, Dumitrana, ești prins cu un autocamion Ford transportînd dinamită, și asta n-am fi știut dacă nu s-ar fi uitat mai atent la carnetul tău de conducere un pîrlit de comisar de la circumscripția respectivă, iar dumneata, Ion Petre...

Tuși înăbușit și se întoarse puțin spre ușa deschisă prin care intra lumina puternică a soarelui.

— Deci, spuse, uitînd să mai enumere vinile celuilalt, de cînd vă cunoașteți ?

— Nu ne cunoaștem, zise repede Dumitrana, poate prea repede, mai repede decît ar fi trebuit.

— Bine, bine... să nu-mi spuneți că am vreun păcat în ce o să se întîmple. Cum am zis, am stimă pentru comuniști, dar ar trebui să învățați că încăpățînarea... Du-l afară pe ăsta, îi porunci lui Ciripoi, care-l împinse ușor cu brațele pe Ion Petre. Să stea cineva lîngă el pînă îl chem eu...

Mizdrache rise crîncen, cu o tristețe abia ascunsă.

— Păcat...

Făcu semn unuia dintre cei rămași. Pe celălalt îl însoțise ajutorul inspectorului undeva afară, în curte, dîndu-l în paza cuiva. Omul se întoarse după cîteva minute cu

un fel de sac grosolan legat cu două sfori de Manilla la capete.

— Scoateți-i cămașa ! porunci Mizdrache.

Doi dintre agenți îi smulseră cămașa. Dumitrana rămase gol pînă la brîu. Îi privi pe cei ce-l înconjurau : șase brute, cu ochi aprinși de cruzime, așteptînd să citească în privirile lui spaima.

— Îmbrăcați-l cu cămașa lui Cristos !

Inspectorul îi întoarse spatele. Ciripoi luă sacul grosolan și i-l vîrî șoferului pe cap.

— Ușor ! scrîșni acesta și simți un miros de sînge închegat.

Deasupra curelei, anchetatorii strînseră sfoara de Manilla, ca pe un curmei de ațe galbene. O clipă Dumitrana avusese o senzație scurtă de asfixie. Pe pielea umezită de căldură simțea pînza aspră, zgîriindu-l. Nu putea să se miște decît foarte puțin. Cămașa de sac era strîmtă și cusută grosolan pe margini.

— Gata ? întrebă Mizdrache.

Era foarte aproape de el și obrazul îi mirosea a spirt sanitar. Șoferul îi vedea fața proaspăt rasă, o față palidă și străvezie de om suferind de ficat. Sub ochi avea cearcăne ușoare, cîteva dungi viorii și încrețituri ale pielii în riduri așezate unul sub altul. Inspectorul îi spuse cu o bucurie abia ascunsă :

— Aș putea să te chinui altfel. Ceea ce vor face oamenii ăștia care m-ajută e o treabă de nimic. Astfel se pedepsesc hoții de cai, nu cei care au vini politice. Te voi lovi cu mîinile mele peste față, peste spate, am să-ți zdrobesc testiculele cu vina de bou... De aici n-ai să mai ieși zdravăn, și chiar dacă ai să ieși, nu-ți va mai folosi la nimic, pentru că tu mergi în fața unui pluton de execuție. Niște pachete de dinamită nu vin din cer, nu se duc în cer... și eu, Mizdrache, vreau să știu de la cine le aveai și cui le trimiteai. Haide, spune acum, cît mai e timp...

Fruntea îi asudase. Își scoase batista, o batistă mare, albă, și oftă puțin obosit.

— M-am gîndit toată noaptea la tine și la ceilalți. Mi-ați luat și somnul, nu e o meserie ușoară, să știi... Peste puțin timp, ziarele vor publica cîteva rînduri : un grup de comuniști a fost prins în timp ce complota la răsturnarea ordinii de stat. Dar cine știe cum s-au smuls mărturisirile astea ? Oamenii stau acasă, beau cafea cu lapte și citesc

comunicatele Curților Marțiale, dar acolo e numai epilogul. Aici începe piesa, și atunci să mă întrebe cineva pe mine : „Cum faci, domnule ? Cum le smulgi mărturisirile ?“ Uite, mi-e rușine de dumneata, mi-e rușine de subalternii mei, mi-e rușine că-ți țin discursul ăsta cînd ar trebui de fapt să încep să te chinui, dar asta înseamnă că te stimez puțin, înțelegi...

Inspectorul se aștepta să fie întrerupt de celălalt și se enerva tot mai mult văzîndu-l pe șofer că îl privește fix, fără să scoată un cuvînt. Obosise, se ștergea tot mai des cu batista, învîrtindu-se în iurul lui, privindu-i chipul nebărbierit și scînteierea ironică a ochilor.

— Vreau să te umilesc, înțelegi ? Te voi trata ca pe un hoț de cai, n-am ce-ți face ? Pînă deseară îmi trebuie numele complicilor, ce să ne mai tocmim ? N-am să-ți mai spun nimic de aici înainte...

Îi întoarse spatele și porunci unuia de lîngă el :

— Dă drumul la motor...

— Nu e nevoie, zise mohorît șoferul cu o siguranță care-l scotea din sărite pe celălalt.

— Nu se știe, rînji unul dintre agenți, poate n-ai habar despre ce este vorba.

Dar Dumitrana știa despre ce este vorba, și se sili să nu se mai gîndească la nimic. Prin ușile larg deschise se vedea un petic de curte, argintiu în lumina puternică a soarelui, un dreptunghi de curte forfecat de umbrele îndepărtate ale plopilor. Era foarte cald, și sub sacul gros pielea îi asudase. Aproape imediat se auzi motorul păcănind la intervale regulate, fișiitul curelei de transmisie, și căderea în gol a jgheabului de fier. În depărtare băteau clopotele unei biserici, rar, adînc, sunetele umpleau cerul. Cînd motorul avea vreun rateu și se făcea deodată tăcere, Dumitrana auzea filfiitul scurt, cînd mai apropiat, cînd mai îndepărtat al aripilor păsărilor de sub streașina grajdului. A, să zbori acum, să fii departe de căldura asta înăbușitoare, undeva sub cerul gol, transparent, deasupra turlelor tuturor bisericilor din oraș, deasupra închisorilor și a curților, ascultînd numai vîjiitul vîntului...

Unul dintre cei din jur dispăru pentru cîteva minute. Era un bărbat tînăr, cu o figură de boxer, cu un nas turtit în vreo bătaie, cu ochii aduși în sus către tîmple. Se întoarse ținînd în brațe un animal mic, sălbatic, cu blana cafenie, lungă, lățoasă : o pisică siameză, foarte frumoasă,

fragilă și sălbatică, cu doi ochi verzi, cruzi, mișcîndu-și pupilele parcă cu groază. Mizdrache o luă grăbit de ceafă, îi ținu labele cu o mînă ca să nu fie zgîriat, privind-o cu atenție. Pisica se smucea violent, dar nu scăpă. Avea o coadă stufoasă, zbîrlită și își încordase ceafa.

— Îți place ? întrebă.

Dumitrana nu-i răspunse.

Inspectorul se întoarse și o ținu cîteva minute cu ochii în soarele puternic de vară, în dreptul ușii. Animalul se smuci de cîteva ori, mîrlăi sălbatic, fu cît pe aci să scape și aproape sugrumat fu adus înapoi. Unul dintre agenți vîrî pisica întărîtată, stăpînită aproape de turbare, în sacul de pînză aspră în care fusese îmbrăcat prizonierul. Într-o clipă, Dumitrana nu știu ce simte mai întîi : strîngerea lațului de sus al sforii de Manilla, care închidea cămașa aspră sub gît sau ghearele ascuțite ale pisicii înnebunite, căutînd să scape din închisoarea neagră.

Unul dintre călăi îi împiedică în același timp picioarele cu o frînghie scurtă, legîndu-i gleznele. Dumitrana aproape că se prăbuși. Se ținu totuși în picioare. Cei din jur rîdeau isteric, un rîs prea zgomotos, care acoperea pînă și păcănitul mașinii de tăiat lemne. Rîdeau cu mîinile pe burtă, aplecîndu-se ca niște femei gîdilate, cu un rîs nervos, disperat.

— Vîna ! ceru Mizdrache, și Ciripoi îi întinse bucata prelungă și lucioasă de piele. Inspectorul lovi de cîteva ori cu sete sacul în care se zbătea animalul, fără să se oprească, strigînd : Na ! Na !

Dumitrana simți o mușcătură sub gît. Gura pisicii, dinții subțiri ca niște ace de oțel îi sfîșiară carnea. Sîngele izbucni dintr-o dată sub sacul aspru. Era numai un lichid călduț, ca o apă trezită la soare, abia încropită, apoi ghearele îi sfîșiară stomacul. Urmară cinci sau șase incizii fine, ca și cînd ar fi fost tăiat cu lama. Vru să-și miște coatele, dar se trezi imobilizat, cu brațele paralizate de forța altor brațe care-i apăsau încheieturile, sfărîmîndu-i oasele subțiri, ca o menghine. Era și fierbințeală și ceva rece, frig și cald dintr-o dată. Primi apoi cîteva lovituri de cravașă pe piele, prin sac, și veni o altă durere, aceea a coatelor apăsate cu putere de către unul dintre agenți, o apăsare ciudată, pe care n-o mai simțeai bine, semănînd cu durerea produsă de introducerea unei limbi de oțel sub unghii. Dumitrana scrîșni, încercă să se smulgă, dar

animalul îl mușcă iar de gît, înfigîndu-i ghearele în clavicula și smulgînd cu furie, orbește, carnea. Cravașa de piele șuieră încă o dată și încă o dată. Acum îl trecură iar năduşelile și simți o moleșeală a bazinului, ca și cînd cineva i-ar fi așezat mălai cald pe șolduri. Șoferul leșină. Îl trezi numaidecît urletul animalului întărîtat, smulgerea orbească și iar mușcăturile ascuțite, durerea cu reflexe îndepărtate, cum i-ar fi pus cineva un fier electric în luminile ochilor. Nu mai putu, urlă din răsputeri, omul din spatele său fu răsturnat și, inconștient, cu o sforțare supraomenească, Dumitrana căută cu degetele răschirate gîtul pisicii pe care o sugrumă înainte de a leșina din nou, prăbușindu-se cu ochii plini de lacrimi într-o durere fără sfîrșit.

Undeva, în somnul său colorat — o culoare roșie de sînge, o culoare ciudată pe care o străbătea cu tot trupul —, își aminti zbaterea ultimă a animalului, în vîrful degetelor mai simți părul pisicii înăsprit de presimțirea morții și în urechi mai auzi trosnitura ca de surcea a gîtului fragil, urmată de o zvîrcolire scurtă și moale, de o încetoșare a privirilor și apoi de leșinul ușurător. Cineva îl izbise cu pumnul peste obraz, vîna de piele îi zdrobise fața uscată, dar el nu mai simțise nimic cîtăva vreme.

Agenții aduseseră două căldări cu apă. Mizdrache porunci să fie oprit motorul mașinii de tăiat lemne, al cărei zgomot devenise inutil acum și-l enerva. Îl udară îndelung pe prizonier, sfîșiindu-i sacul cu brutalitate și scoțînd de acolo animalul sugrumat.

Îl lăsară cu fața în sus : o bucată de carne forfecată, ruptă, plină de răni oribile, murdărită de paiele pe care se zvîrcoli inconștient.

— Ridicați-l ! Pălmuiți-l ! striga Ciripoi.

Mizdrache se așeză pe buturugă cu capul în palme.

— Aduce-ți-l pe celălalt ! spuse într-un tîrziu, obosit, fără să privească trupul șoferului.

Cînd se trezi, Dumitrana îl văzu pe Ion Petre agățat cu fața în jos de unul din cîrligele de fier ruginit de deasupra. Stătea nemișcat, abia legănîndu-se, cu ochii ieșiți din orbite, cu obrazul purpuriu, ca și cînd cineva s-ar fi jucat și l-ar fi boit cu foiță roșie.

Agenții fumau așezați pe capra de lemn. Mizdrache lipsea. Nu se auzea nici motorul, numai liniștea amiezii de iunie învăluia grajdul și curtea pustie. Era foarte cald. Pielea îi ardea, ca și cînd cineva i-ar fi așezat cărbuni aprinși pe piept. În același timp o mîncărime ciudată, ca după o spuzeală produsă de intoxicație sau o urzicare, îl făcu să încerce să se scarpine. Oasele păstrau durerea violentă de mai înainte. Simțea încă mușcăturile repezi ale animalului întărîtat. Privi mirat la Ion Petre. Ar fi vrut să se miște, văzu iar dreptunghiul curții, mai îngust acum, cu umbrele scurte ale plopilor și cerul, același cer fără culoare, mai alb, apoi vîrtejurile ușoare de praf de deasupra, drumul străveziu al luminii prin fereastra cu drugi prea deși, așezați unul lîngă altul, și paiele mărunțite lîngă el, prinse de pielea obrazului, încrustate în carne, ca un tapet. Simți în nări mirosul de sînge, foarte apropiat, al rănilor încă deschise, din care curgeau fire subțiri de limfă și izul de grajd, mirosul de urină de cal, stătut, încălzit și vechi, aburul bălegarului înghețat și umezit de toate anotimpurile : iarna, primăvara și toamna, materia aceea dospită, gunoiul peste care se așezase crusta timpului, un strat de pulbere aproape solidificată.

Și desluși iar tulbure imaginea lui Ion Petre spînzurînd cu capul în jos, într-o balansare caraghioasă, ușoară, ca și cînd corpul său și-ar fi pierdut greutatea, cu fața roșie, cu ochii bulbucați, despuiat pînă la brîu, cu urmele vechilor răni, niște dungi albastre, linii încrucișate la întîmplare, semnele ciudate ale bătăii. Ion Petre era desculț, Legătura strînsă a frînghiei care-l fixa de cîrligul ruginit, înfipt în bîrna cea veche a grajdului, îi umflase gleznele (avea niște glezne de artritic, vinete), și tălpile erau crăpate și albe, roșii numai la vîrfuri, sub degetele chircite. Brațele îi spînzurau într-o parte și alta a trupului, cu sîngele scurs în palmele amorțite.

Dumitrana stătea într-o baltă de apă, o apă amestecată cu bucăți de paie și bulgări de țărînă. În dreptul ușii urcau dîre albicioase de fum, se auzea bîzîitul muștelor de afară și iar zborul scurt, cînd mai apropiat, cînd mai îndepărtat al păsărilor de sub streșini. În cerul depărtat nu se mai mișca zmeul portocaliu, bucata dreptunghiulară de hîrtie întinsă pe speteze, cu o coadă cenușie, abia văzîndu-se din pricina luminii.

Trecu astfel un timp, minute întregi de tăcere, în care șoferului i se păru că iar adormise și că visează, și tresări ca într-un somn, privind trupul spînzurat cu capul în jos al lui Ion Petre. „Trebuie că e mort", își spuse de cîteva ori, deși sîngele din obraz îl făcea să mai spere că nu-i așa. Celălalt nici măcar nu clipea.

Pe urmă într-adevăr adormi și-l treziră loviturile sacadate ale agenților, care se apropiaseră de spînzurat.

— Vorbește ! Vorbește ! strigau pe rînd, lovindu-i tălpile goale cu vinele lor de bou.

La fiecare izbitură trupul lui Ion Petre se scutura ca la un șoc electric și se auzea un geamăt înfundat :

— Îl cunoști ? Vorbește ! urlau agenții.

Mizdrache se întoarse. Stătea pe buturuga lui, tăcut. Arunca din cînd în cînd cîte o privire spre șofer. Acesta nu se mișcase multă vreme.

Ion Petre leșină de cîteva ori. Îl ținuseră prea mult cu capul jos. Pe nas și pe gură îi țîșnise sîngele, un șuvoi fierbinte care murdărise hainele celor din jur. Îi desfăcură în cele din urmă legătura și-l lăsară să cadă de acolo, de sus — o bucată de carne omenească, țeapănă, fără vreo reacție la izbitura de pămînt.

— Luați-l pe celălalt ! se auzi vocea inspectorului.

Îl ridicară. Dumitrana fu dezlegat și rămase fără frînghia subțire din jurul gleznelor. Îl țineau de umeri, pentru că nu mai putea sta în picioare. Căzu chiar de cîteva ori cînd încercară să-l reazime de șipcile gardului. Deasupra lui se mai balansa sfoara groasă prinsă în cîrligul din grindă.

Mizdrache se apropie, îl lovi de două ori cu forță peste obraz și-i strigă furios :

— Dacă nu vorbiți o să vă sfărîm pe amîndoi, ai înțeles ? Îl cunoști pe Ion Petre, spune ?

Dumitrana se trezi dintr-o dată, simțindu-se invadat de o ură rece. Dacă ar fi putut, dacă nu l-ar fi ținut de din spate, l-ar fi izbit pe inspector cu capul în obrazul bine ras, mirosind a spirt sanitar. Se mulțumi numai să rîdă, un rîs strîmb, oribil.

Mizdrache îl lovi iar de cîteva ori, cu ură, cu o exasperare pe care nu o putea ascunde :

— Vorbește ! Vorbește !

Tăcerea celuilalt îl scotea din sărite ; știa că nu e o urmare a slăbiciunii, ci o încăpățînare sălbatică, pe care o va învinge foarte tîrziu sau niciodată.

— Legați-l ! porunci Mizdrache.

Îl ridicară de subsuori. O clipă Dumitrana simți o durere sub claviculă, acolo unde carnea rămăsese numai o rană, o bucată sfîșiată cu sălbăticie. Corpul i se aprinsese iar. Doi dintre agenți îi legară mîinile la spate pentru ca, spînzurat cu capul în jos, circulația sîngelui să se facă și mai greu. Șoferul văzu imaginea răsturnată a grajdului și își simți gleznele umflîndu-se dintr-o dată. Atîrna cu fața spre ușă, fără să zărească altceva decît dreptunghiul de praf al curții din care pieriseră umbrele pentru că venea seara, și soarele scăpăta, și suprafața plină de praf devenise cenușie, un fel de mușama lipsită de culoare. Oamenii din jur păreau foarte ciudați. Le vedea numai picioarele în pantofi ușori de vară, pantalonii largi la manșete și curelele strînse pe burtă, și dincolo de aceasta nu se mai distingea nimic, în afară de bucăți informe de trupuri, fără fețe. Le auzea numai glasurile înăbușite :

— Strînge mai bine frînghia !

— Lasă-l mai jos !

Pămîntul era foarte aproape, niște țărînă murdară în care se amesteca deopotrivă apa cu bucățile de paie tocate și putrede și resturile lăsate de anotimpurile trecute : o coajă de praf umezit și înghețat și apoi fărîmat și călcat în picioare, strîns iar într-un strat incolor, un strat inecăcios, spart și risipit mereu de picioarele celor care umblau în jurul lui.

Își simțea obrazul fierbinte, arzînd, trebuie că semăna acum cu Ion Petre care zăcea în locul lui de adineauri, fără să geamă, nemișcat, țeapăn, ca și cînd ar fi fost mort. Sîngele i se scurgea picătură cu picătură în țeastă, în marginea ei ultimă, apăsîndu-l ca o cască de plumb. Dacă cineva i-ar fi ars părul, dîndu-i foc dintr-o dată după ce l-ar fi stropit cu benzină, n-ar fi simțit altceva. Nu mai vedea bine. Acum înțelegea de ce Ion Petre nu clipise deloc cît timp stătuse astfel. Pupilele îi se dilataseră, ochii frigeau, o ceață lăptoasă se lăsă deasupra. Lucrurile își pierdură conturul, dreptunghiul cenușiu de praf al curții deveni o perdea colorată, întîi verde, apoi portocalie, apoi roșie, un strat subțire de sînge, spart pe alocuri de bucăți albe, niște

celule fără forme, plutind pe un ecran mișcător. Nu mai auzea nimic, ba nu, în jur era un zumzet, un amestec de voci care semăna cu acela făcut de un patefon căruia ai uitat să-i întorci arcul și apoi desluși glasurile caraghioase, rostind cuvinte prelungi, spuse parcă din stomac, nu din gît. Și în timpane îi băteau rar, două ciocane de lemn, izbind ceva tare, o bucată de scîndură avînd o rezonanță ciudată, plină de profunzime. Fiecare lovitură se repercuta pînă în oase, ajungînd în cutia craniană și amplificîndu-se, ca dintr-un gong, făcînd cercuri de lumină și de sunete, pentru că atunci, în clipa aceea, înaintea unui leșin ușor, el auzea cu ochii, auzea cu ajutorul acestei lumini argintii, apoi rubinii, apoi galbene ca alama, și din placa fierbinte așternută peste iris ieșeau sunete, mii de sunete mici, moarte imediat, scurse parcă într-o suprafață dură, din care izbucnea din nou ciocănitul sacadat.

— Vorbește! Vorbește ! urla alături Mizdrache, dar vocea lui nu mai avea putere, era ca glasul unui om ce strigă prin apă și zidul lichid punea un strat izolator între urechile lui și gura celuilalt.

— Vorbește ! Vorbește ! repeta mai repede glasul inspectorului, și acum se simțiră și loviturile vînei de bou.

Dumitrana își dădu seama că scurgerea sîngelui din tot corpul, năvala fierbinte în celulele creierului creau un fel de amorțeală ca un anestezic. Tălpile erau golite de sînge și sugrumarea gleznelor ajuta la înăbușirea durerii. După un timp ceea ce era neplăcut în spînzurarea aceasta deveni o fierbințeală ușurătoare. Tot corpul îi asudă. Simțea același lucru pe care trebuie să-l simtă un om ce se sinucide tăindu-și vinele într-o apă foarte fierbinte, adică la început o durere dulce, aproape plăcută, o iritare bruscă a pielii și după aceea o obișnuință a nădușelii, ca și cînd ai îmbrăca o cămașă pneumatică, lipită foarte bine de piele, o cămașă umedă și caldă. Urmase o răcire a întregului organism, ceva însoțit de spaimă, un reflex al trupului și un gust sărat ; sîngele izbucnind pe gură și pe nas, un șuvoi la fel de fierbinte, ușurător, aproape o bucurie, urmată de un gol al creierului, ca și cînd cineva ți l-ar scoate și în locul său, în cavitatea goală, în țeastă, ar fi introdus un curent de aer, un vîrtej arzător și rece, cu intermitență, apoi un vid dureros, o cumplită zbatere a tîmplelor, o presiune violentă pe timpane, senzația de asfixie și o gîfîire precipitată.

Prizonierul căuta aerul cu o lăcomie care-l făcea să se îndoaie cu toată energia, voind să ridice capul pînă la înălțimea jumătății corpului să-și schimbe poziția chinuitoare, fără să reușească însă, încercînd cîteva eforturi desperate înainte de un alt leșin, lung și după aceea urmă iar starea de odihnă a trupului, perfecta lui imobilitate în care nu mai exista durere, plăcerea rigidității complete, ca și cînd cineva ar fi turnat în jurul său un sarcofag de ipsos, imobilizîndu-l. Într-un moment ca acesta greutatea nu mai conta, era ușor, fără consistență, numai o masă de plasmă, pe care o putea dizolva apa ducînd-o oriunde, cînd legănarea ușoară produsă de respirație îi dădea plăcerea balansării, cînd totul se învîrtea și peste ochi se așezase definitiv o pîclă, ca înaintea morții. Rămînea numai un punct extrem, dureros, în creștet, unde se strîngeau ultimele picături de sînge, lovind rar carapacea de os, vrînd parcă să iasă afară prin ea. Încolo, nimic, numai un vid, o circulație a aerului prin oase, o circulație dureroasă, cum s-ar trece un fir dur de oțel prin măduva spinării. Și auzi glasurile agenților, aceleași voci caraghioase.

— Voooorbește ! ! ! Voooorbșteee !

Urmară loviturile pe tălpi, una după alta, la intervale regulate, lovituri nedureroase. Le auzea numai zgomotul și șuieratul ciudat al biciuștilor călăilor, desperarea acelor voci, repetînd întruna :

— Voooorbește !!! Voooorbșteee !

Numai un ecou, numai niște sunete amestecate ciudat, și iar șuieratul vînei de bou și o mișcare nedeslușită în jur, apoi imaginea unor trupuri înjumătățite : perechi de pantaloni lungi și largi la manșete și cîțiva pantofi ușori de vară și iar durerea ascuțită din vîrful extrem al testei, acolo unde se strînge sîngele, dureros, o concentrare, o presiune grea, o apăsare ca de apă, cînd plăcută, cînd fierbinte, și vidul acela, și iar, într-o ultimă licărire de conștiință, dreptunghiul curții din ce în ce mai întunecat, o bucată de cer, văzută undeva jos, într-o băltoacă verde, coclită, cu siluetele negre ale plopilor cu vîrfuri nemișcate și, în suprafața lucioasă, ivirea unui punct auriu, tremurător (probabil prima stea), tot mai strălucitor, la început numai un semn galben, fără lucire, rotund și depărtat, și după aceea nimic ; întunericul și durerea, somnul și apropierea dulce a morții, sfîrșeala ultimă din care ceea ce

mai rămîne viu într-un corp omenesc tresare, se apără, vrea să nu se stingă, și luptă încă undeva în tăcere, în nemișcare, surd, cu o încăpățînare organică de o forță nebănuită...

4

Dumitrana se trezise dintr-o dată sub presiunea unui șuvoi de apă. Era aproape sufocat, trebuia să-și ridice mîinile și să-și ferească fața pentru că lichidul rece, primit drept în ochi, și în obraz, și în gură, și în nas, îi oprea respirația. Sta rezemat de peretele de scînduri al grajdului și se ridicase fără să știe cînd, apărîndu-se poate chiar în timpul leșinului de apăsarea lichidului. Deasupra ardea lumina chioară a felinarului agățat într-un cui. Lîngă el se clătina o frînghie cu noduri și cineva tot îl mai stropea cu un furtun. Ion Petre abia se mișca, prăbușit la pămînt, gemînd.

— Treziți-vă ! Treziți-vă ! urlă Ciripoi.

Șoferul se sprijini mai bine de scînduri și-i privi. Nu lipsea nici unul. „Iar or să mă bată, își spuse, dar abia m-am obișnuit..."

Mizdrache se ridică de la locul lui, de pe buturugă.

— Vorbiți ? Vorbiți ? întreba aproape cu disperare.

Ciripoi îl ridică pe Ion Petre de subsuori și-i dădu cîteva palme peste obraz. Acesta se scutură greoi. Era plin de apă și de sînge. Cămașa i se murdărise și părea pămîntie. Nu se putea ține pe picioare, ca și cînd ar fi avut gleznele înmuiate, frînte, zdrobite.

Dumitrana simți o arsură în tălpi, o slăbiciune a mușchilor picioarelor, dar, pentru că era rezemat, rămase așa, privindu-i fără un cuvînt.

— Vă ucid, spuse Mizdrache cu o seriozitate rece. Nici nu știți ce vă așteaptă ! De aici nu mai plecați vii dacă nu spuneți totul. Haide, haide, ce mai așteptați ? Vorbiți !

Îl apucase pe șofer de gulerul rupt al cămășii și-l scutura izbindu-l cu capul de peretele de scînduri.

— Nu da, ciine ! urlă Dumitrana întărîtat și se smulse din mîinile lui.

În clipa aceea simți o lovitură violentă peste față. Unul dintre agenți, cel care-l stropise cu furtunul, bărbatul înalt și gras, cu o față caraghioasă de boxer, oprise șuvoiul de apă și-l izbise cu bastonul lui de cauciuc. După aceea începu să rîdă prosteşte.

— Îți arăți colții ! urla Mizdrache. Țipi la mine ?

Ar fi vrut să pară că e scos din sărite, dar în glasul lui se deslușea mai mult teama. Era clar că îi fusese frică mai înainte că îi omorîse pe amîndoi.

Ion Petre deschisese ochii, se scuturase puțin, își dăduse seama că e plin de apă, dar nu spunea nimic, privind în jur ca și cînd ar fi voit să înțeleagă ce se petrece cu el. Ardea de febră. Clipea des, ostenit de lumina felinarului și, ca să n-o mai vadă, înțepeni cu privirile în băltoacele de la picioarele sale.

Inspectorul se potoli pe neașteptate. Le întoarse spatele și porunci scurt ajutoarelor sale :

— Scoateți-i afară !

Îi împinseră pe amîndoi cu brutalitate pe ușa grajdului. Era noapte, o noapte călduță, plăcută. Mirosea a flori de tei și bătea vîntul, un vînt ușurel, dulce.

— Mergeți, spuse unul dintre agenți, drept înainte.

Simțeau sub tălpile goale țărîna curții, praful încălzit încă din timpul zilei, ceea ce însemna că nu se înnoptase de mult.

— Mai repede, mai repede, spunea Ciripoi, grăbit parcă.

— Acolo avem o gură de apă ? întrebase după aceea Mizdrache.

— Da, îi răspunse cineva.

— Bine...

Străbătură curtea lungă. Ocoliră clădirea cu două etaje și li se spuse :

— La stînga...

Se aflau lîngă zidul de cărămidă, prăbușit pe alocuri și acoperit cu iederă. Mirosea a frunză umezită, a praf vechi, un miros uscat, sufocant și ațițător. În urma lor cineva tîra furtunul greu de cauciuc.

Ajunseră în fața unui bazin circular, acoperit cu cîteva scînduri. Dincolo de gard erau numai niște perdele de pomi, tot plopi, cu vîrfuri negre, mișcîndu-se în vîntul ușor.

„Ce vor să facă ?“ se întrebă Dumitrana amețit, trăgînd cu lăcomie aerul nopții în piept. Ciripoi și încă unul

ridicau pe rînd scîndurile care acopereau suprafaţa bazinului. Acum îi vedeau bine, şi el şi Ion Petre, marginile de ciment ciocnite pe alocuri.

Mizdrache se apropie şi spuse :

— Ei, v-aţi hotărît ?

Nu-i răspunse nici unul.

— Unde-i gura de apă ? întrebă după aceea inspectorul.

— Aici, zise Ciripoi.

— Puneţi furtunul !

Se auzi un tropăit şi apoi demontarea unui cilindru de metal. Cîtva timp tăcură toţi.

— Funcţionează ? mai întrebă Mizdrache.

— Trebuie, spuse unul dintre agenţi.

Potriveau acum gura furtunului în gura pompei aflate la înălţimea suprafeţei bazinului.

— Vorbiţi ? mai zise cineva din spatele lor, şi după aceea se treziră iar cu un şuvoi de apă pe faţă.

Dumitrana ridică cu greu palmele în dreptul ochilor. Inspectorul apucase furtunul şi se apropiase de el. Îl lovi sălbatic cu vîrful de alamă din care ţîşnea apa, cînd în sus, cînd la dreapta, cînd la stînga, udîndu-i pe toţi cei din jur. Faţa şoferului se umflă numaidecît. Pielea plesni în cîteva locuri.

Îl copleşise o ură neputincioasă. S-ar fi aruncat asupra celui din faţa sa, dar nu mai avu puteri. Era sleit, simţi încă loviturile care urmară pe obraz, pe umeri şi pe spate, vru să se întoarcă şi în cele din urmă fu răsturnat, căzu în gol, lovindu-se de un perete dur de beton.

Era foarte frig... De undeva, de sub el, se ridica o răceală pătrunzătoare. Încercă să se mişte, dar amorţise. Alături, gemea uşor Ion Petre. Stăteau pe o suprafaţă alunecoasă, acoperită cu paie umede. Dumitrana îşi dădu seama că se aflau într-un depozit de gheaţă naturală, într-o gheţărie primitivă, abandonată de mult. „De aceea ne-au udat. Pînă în zori vom îngheţa ! Chiar dacă va răsări soarele (bazinul era acoperit cu scînduri) căldura lui nu va putea să pătrundă aici."

Privi în sus şi zări oblonul rar de şipci aşezate una lîngă alta. Dincolo de scînduri lucea lumina tulbure a nopţii, o irizare albăstruie. După febra din ajun, şoferul fu cuprins de un delir fierbinte. Trupul îi înţepenise şi avea impresia că este învăluit într-o crustă subţire de celofan rece. Durerile vechi ale trupului căpătaseră as-

cuțime, parcă i-ar fi turnat cineva spirt deasupra rănilor, era un chin rece, ceva ce ținea mai mult de chimie, pentru că avea impresia că sîngele îi este infectat. Inima îi bătea mai tare, și în cerul gurii avea un gust amar de fiere. Întoarse capul și privi, fără să poată să se miște. Ion Petre stătea rezemat de peretele de ciment al bazinului. Dîrdîia.

Sub el auzea topirea gheței, o scurgere înceată de apă, clipocind rar. Se aflau pe niște bucăți mari, informe, cîteva blocuri smulse cine știe cînd, iarna, din suprafața înghețată a unei ape, niște bucăți vinete, cărate probabil cu căruțele și aruncate la întîmplare aici, fără ca cineva să se gîndească la ce vor servi. Peste ele se presărase un strat de paie, macerate aproape, mirosind puternic.

Dumitrana își dădu seama că zăcuse într-un somn letargic, și că numai frigul îl trezise, pentru că altfel oboseala foarte mare, o oboseală toropitoare, l-ar fi făcut să rămînă multă vreme nemișcat. Acum îi clănțăneau și lui dinții și-l auzea și pe celălalt tremurînd.

— Ți-e frig ? întrebă șoferul, încercînd să se ridice într-un cot.

— Da, simt că nu mai rabd, aș vrea să fac ceva să mă încălzesc, dar nu pot.

Avea o voce ușoară, abia auzită, cum au oamenii istoviți. În aceeași clipă se gîndiră amîndoi că deasupra, în curte, călăii lăsaseră pe cineva să-i păzească. Bazinul nu era prea adînc. Dacă avea doi metri. Dumitrana își făcu socoteala că fără stratul de paie și-ar fi rupt gîtul căzînd. Și așa îl durea umărul drept, trebuie că se julise, dar nu mai simțea nimic altceva decît un frig intens, insuportabil.

Tăcură, pîndind respirația cuiva, dar nu auziră decît picurarea apei sub ei.

— Crezi că mai scăpăm de aici ? întrebă într-un tîrziu Ion Petre.

— Nu le trebuie morți, le trebuie oameni vii...

Șoferul simțea cum corpul său își pierduse greutatea, ca și cînd în locul intestinelor ar fi avut un strat de aer.

— Unul dintre țărani a vorbit, spuse tîrziu celălalt, încet de tot.

— Îl cunoșteai ?

— Da.

— Unul din cei trei ?

— Da.

— Parcă le dăduse drumul...

— Da' de unde ! I-au bătut separat...

— De unde știi ?

— I-am auzit pe șmecherii ăștia. Mă credeau leșinat. Și-acum ce-o să se întîmple ?

— Ne vor separa după ce ne scot de aici.

Tăcură iar, ascultînd dacă nu cumva deasupra lor pîndea cineva. Nu se auzea nimic în afară de un foșnet îndepărtat de pomi mișcați de vînt.

— Pe dumneata cum te-au prins ? întrebă.

— Venisem să controlez dacă bidoanele au fost ridicate. Agenții au dibuit depozitul chiar în dimineața accidentului. Nici n-am apucat să intru bine pe poartă și m-au și înhățat. Au arestat încă vreo zece inși, ne-au triat și m-au păstrat pe mine și pe nenorociții ăia trei. Doi dintre ei habar n-au de nimic...

— Și-acum ?

— Trebuie să avem răbdare. Vom vedea pe cine mai pun mîna.

Șoferul asculta iar. Deasupra bazinului nu se afla nimeni sau dacă se afla era undeva mai departe, lîngă zidul curții.

— Dacă vom recunoaște, vor vrea și numele celorlalți. N-au să se mulțumească numai cu noi...

Dumitrana auzi rîsul celuilalt, un rîs crîncen, un rîs abia potolit.

— Știu, zise el cu amărăciune.

— Și de la noi ce mai speră să scoată ?

— Un fleac. Să mărturisim că ne cunoaștem...

— La ce le folosește ?

— Ne vor aresta prietenii. Au nevoie să facă să se creadă că sîntem o organizație mai mare. Nu-i poți convinge că am lucrat de capul nostru. Nu prind ei în fiecare zi cîțiva comuniști care transportă dinamită...

Deasupra se auzi zgomotul unor pași. Tăcură. Probabil că unul dintre paznici își făcea rondul. Urmă ridicarea scîndurilor și în curînd lumina unei lanterne se plimbă pe zidurile bazinului. Prizonierii stăteau nemișcați, ca și cînd ar fi dormit. Strălucirea becului li se plimbă pe fețe cîteva clipe, apoi se auziră iar scîndurile așezate la loc. Așteptară zece minute sau mai puțin, fără să scoată vreun cuvînt. Pașii paznicului se îndepărtară cu un fișiit ușor. Era foarte frig, ar fi trebuit să se miște puțin, dar o amorțire dulce le cuprinse trupurile și un chin ciudat le pa-

raliza voința. Se auzi din nou vocea lui Ion Petre, o voce stinsă, leneșă, de om somnoros.

— Știi ce trebuie să le spui dacă te vor întreba ce ai făcut în ultimul timp ?

— Da. Nu e atît de greu.

— Bine. Ai grijă numai să nu te contrazici. Ei sînt mai mulți și țin minte orice cuvînt...

— Am o poveste foarte caraghioasă...

— Nimic nu e caraghios cînd vrei să scapi viața altora. Cînd e vorba să fii prins, e mai bine să te prindă cu cît mai puțini...

Se auziră iar pașii paznicului.

Nu se mișcară multă vreme, pîndindu-l pe omul de deasupra lor, care la rîndul său îi pîndea. Îi auziră respirația un timp, apoi pe șofer îl cuprinse oboseala. Ațipi cîteva clipe, într-un timp se trezi zgîlțîit de mîna celuilalt, vru să strige înspăimîntat de un vis scurt, dar se opri la vreme. Începea să aibă halucinații... Noaptea se lumină dintr-o dată, era numai o nesfîrșire albă. Ningea, era parcă gol într-o zăpadă fierbinte, în aceeași clipă revăzu un laborator în care lucrase, demult, pe laborantul-șef îmbrăcat într-un halat foarte curat, de culoarea omătului, și totul se întuneca dintr-o dată, alerga, copil fiind, pe un drum plin de pulbere, o pulbere alunecoasă, cînd pe o suprafață zgrunțuroasă, ca de sare grunjoasă, cînd pe ceva lustruit și rece. Se bîlbîia, spunea o poezie pe de rost, apoi imaginea unui fulg de zăpadă descompus într-un desen stîngaci se suprapuse imaginii unei nopți cu lună, argintie, cînd se afla în fața unui țărm neted, poleit de lună, și simți o arsură cumplită a trupului și pe urmă iar o înghețare dureroasă, ca și cînd ar fi fost jupuit de viu. Avea febră, buzele îi erau uscate. Se auzea topirea gheței de sub el în răstimpuri de luciditate și vocea lui Ion Petre. „Mișcă-te puțin, arzi, ai înghețat !" Totul învălmășit, o sleire totală de energie, o încetare de a înțelege unde se află, apoi cîteva mișcări dezordonate, o zvîrcolire moale și urmase liniștea, delirul rece al înghețului, lung, plăcut, senzația de descompunere a trupului ca sub acțiunea morfinei și apoi nimic în afară de durere și arsuri, de sete și de o foame chinuitoare...

Se trezise în cîteva rînduri. Era purtat pe o targă, învelit într-o pătură aspră, capul îi ardea, lucrurile din jur

erau foarte albe, oamenii ciudat de palizi. Cineva îi vorbea cu glas șoptit, aproape cu blîndețe, dar nu înțelegea nimic. Tîrziu pricepu că se afla în infirmeria unei închisori, pentru că știa de mult mirosul acesta de pătură cazonă, puțin putrezită de sudori vechi. Pe bărbie simțea o gidilitură, și din podele se ridica izul stins de creolină. Deasupra susura un robinet, zgomotul acela unic al închisorilor, stîrnind ecourile tăcerii (cum ar face o piatră cercuri din ce în ce mai mari într-o apă liniștită), singurul în stare să măsoare uitarea timpului ce trece greu, un fel de ceasornic al infinitului, tăcerea urmată de altă tăcere, orele scurse încet, din ce în ce mai încet, cînd minutele nu sînt egale cu alte minute...

Și iar un răstimp de luciditate, în plină noapte, cînd se aud pași de santinele pe coridoare pustii, tălpile bocancilor călcînd apăsat pe cimentul bine spălat și de undeva, de sus, de pe zidurile înalte ale pușcăriei, strigăte : „Numărul unu e bineee...", apoi, după un răstimp, cînd tăcerea este dureroasă, nefirească : „Numărul doi e binneeee !" Prelung, și stins, și îndepărtat, și apoi liniștea asurzitoare a nopții, și de sus pică varul de pe tavan, un var umezit de atîtea respirații, un praf de calcar, și trebuie să-ți umezești buzele și să înghiți în sec pentru că beregata ți se asprește ca după ce ai băut în cantitate prea mare un rachiu tare. Și iar picăturile de apă căzute într-o chiuvetă, zgomotul înșurubîndu-se parcă pe o țeavă goală, ecoul unei picături scurse pe un canal strîmt de fontă sau de plumb, pierind undeva într-un fund infinit, într-un haos plin de ecouri.

Dumitrana se zvîrcolise, apoi aruncase pătura de pe el. Avea trupul uns cu o grăsime necunoscută. Mirosul de creolină al podelelor îl scotea din sărite. Citeodată se trezea învelit în cearșafuri ude și se ridica în picioare. Umbla bezmetic și privea printr-un geam cu gratii rugini te, un zid umed, un zid interior, pe care soarele nu poposise niciodată, și își amintea că știa cum arată un astfel de zid posomorît de pe care cade tencuiala, cum se fărîmițează din pricina lipsei de lumină, cum sub această porțiune de cărămizi rămîne un fel de mătreață, niște movilițe de var în care se zbat vrăbiile căutînd ceva, ciugulind moleculele de calcar. Și simțea umezeala zidului în oase, privind numai peretele pe care soarele nu poposise niciodată, strîngînd atîta umbră în el, încît erai îndemnat să-l

crezi de aer, un paravan prin care putea trece o piatră aruncată de aici, și după aceea urma prăbușirea într-un somn nesfîrșit, un somn plin de vise absurde, fără început și sfîrșit, numai o plutire moale deasupra pămîntului afînat.

Se trezi într-o dimineață și, cînd recunoscu cana de metal alb, fără toartă, bancheta murdară, roasă, pe care aștepta de obicei infirmierul, și peretele gol, cu desenul vag al zăbrelelor și al plasei de sîrmă ce oprea lumina și aerul, își dădu seama că totul se terminase. Urma o simplă formalitate, procesul, o înscenare comică, și același sfîrșit : un zid, un pluton de soldați beți, și apoi cîteva împușcături...

5

Mașina stopase brusc. Se auzise mai întîi un scîrțîit, ca și cînd cineva ar fi rupt o șipcă, apoi vocea șoferului, mai aproape de fereastra zăbrelită, înjurînd cumplit. O voce bărbătească, dogită, îi răspunse celui de la volan. Cuvintele se auzeau deslușit în liniștea nopții.

— De ce umblați cu farurile stinse ? întrebă o voce.

— E camuflaj, îi răspunse cineva, răgușit.

— Și ce dacă e camuflaj ? N-aveți ochi de pisică ?

— N-avem !

— Da' zile aveți ?

Motorul scrîșni din nou, se simți accelerația, și cei dinăuntru căzură unii peste alții. Însoțitorii se ridicară în picioare cu puțină spaimă, strîngîndu-și mai bine Mauserele negre. Pe asfaltul șoselei se auziră copitele unor cai și clinchetul limpede al unei bucăți de fier. „Erau să se lovească de o căruță", gîndi Dumitrana și își imagină într-o clipă accidentul. Se vede treaba că șoferul era obosit. Lîngă el, Ion Petre se mișcă încet, ca și cînd ar fi vrut să-și apropie picioarele de ale lui. „Nu i-o trece prin minte să-mi spună ceva tocmai acum", și surîse trist în întunericul vag al dubei. Prin ferestruica îngustă, cu zăbrele, se zărea pulberea nopții de toamnă, luminată de lună. Mirosea a cîmp peste care căzuse bruma, un miros amărui și trist de lan cules. Bucureștiul rămăsese în urmă.

Zgomotele sale se stinseseră pe rînd. Auziseră ultimele clopote de tramvai acum un sfert de ceas, cînd nici nu era miezul nopții, și o dîră iute de benzină arsă îi însoțise pînă la o barieră. Rumoarea orașului, cu murmurul vag al mulțimii întîrziate care se întorcea de la cinematografe sau de la teatre, cu mugetul mecanic al claxoanelor sugrumate sub prima umezeală a lui septembrie, se stinsese pe nesimțite, o dată cu apropierea de marginile lui.

Urmară cinci minute de așteptare în fața unui canton de cale ferată, nu la linia de centură, ci mai înăuntru, în apropierea mahalalelor dinspre care se auzeau scîrțîitul unei viori și cîteva voci. Fusese un răstimp chinuitor ; cîntecul abia deslușit îi irita. Condamnații începuseră să se miște, alarmîndu-și paznicii.

După aceea mașina pornise din nou, grăbită, cu un spor de viteză, cu o lăcomie de a înghiți spațiul. Podelele dubei, aspre, tocite și frînte pe alocuri zbîrnîiau, caroseria vibra și oamenii dinăuntru simțiră un gust aspru de rugină pe limbă, un praf de fier vechi plutind în aerul primenit de vîntul care intra prin ferestruica cu gratii.

Drumul se strică dintr-o dată. Se auzi mișcarea schimbătorului de viteze și duba își micșoră goana. Dar asta nu dură prea mult, destul însă pentru a-i neliniști pe condamnați. În apropiere erau cîteva păduri : Săftica, Băneasa, Andronache, locuri foarte potrivite pentru ceea ce trebuia să urmeze.

Asfaltul se simți iar sub roți și plutirea lină reîncepu. Dumitrana își auzi tovarășul răsuflînd adînc și ghici că se gîndiseră cu toții la același lucru. Acum simțea lîngă palma lui mîna lui Ion Petre, păroasă, uscată și rece. Își frecară un timp degetele unul de altul, ca doi orbi care se recunosc în întuneric după anumite semne neștiute de nimeni, săpate în carnea lor. Nu puteau să-și spună nimic, pentru că fuseseră avertizați încă din clipa cînd se urcaseră în mașină că le este cu desăvîrșire interzis să scoată vreun cuvînt, și nu îndrăznise nimeni să rupă acest consemn, pentru că nici unul n-ar fi putut suporta bătaia călăilor tocmai acum, înaintea morții apropiate. Gîndul că ar muri cu semne pe obraz, cu amintirea loviturilor în corp li se părea fiecăruia o insultă. Și semnul mut, bărbătesc, plin de dragoste și încredere al celuilalt, îl mișcă pe Dumitrana.

Pe lîngă ei treceau tot mai rar alte mașini, cu un vîjîit prelung, mai întîi stins, apoi tot mai violent, ca șuieratul unui obuz de artilerie, prefăcîndu-se după aceea într-un țiuit subțire amestecat cu plescăitul cauciucurilor și scurtele eliminări de gaze care otrăveau aerul. Urmau iar liniștea, monotonia drumului, biziitul continuu al camerelor încinse sub anvelope și foșnetul pomilor din marginea șoselei, parcă mai apropiați unul de altul din pricina vitezei cu care duba străbătea noaptea, un freamăt continuu de frunze, smulse din ramuri din pricina aerului spart de botul mașinii, și zgomotul vîrtejului de praf, așezîndu-se pe suprafața asfaltului lăsat în urmă, și iar liniștea nopții nesfîrșite, în cîmpurile alăturate, și spațiile goale, fără pomi în margine, cînd duba părea că decolează și că se va înălța în curînd deasupra pămîntului, pierzîndu-și greutatea. După aceea : un fel de amețeală, sentimentul plutirii, mai puternic decît frica ascunsă undeva în suflete, uitată cu premeditare, încercarea fiecăruia de a nu se gîndi la ceea ce va urma, efortul repetat și reluat cu încăpățînare de a te agăța în amintire de ceva plăcut, evocarea unor ceasuri fericite, mulțumirea că vei pieri făcîndu-ți datoria, că într-o zi curajul, încercarea de a răsturna un sistem politic odios, lupta neegală cu funcționarii, comisarii și călăii lui se terminase deocamdată în ceea ce te privea, dar că dincolo, în noapte, în orașul lăsat în urmă și în alte orașe, alți oameni la fel de curajoși, o armată întreagă, continuau lupta, și ideea sfîrșitului inevitabil, străduința de a justifica apropierea sau fatalitatea datei, iluzia că totul va fi scurt și nedureros, un zgomot de gloanțe scăpate pe o țeavă de pistol automat și o arsură iute în piele, o spaimă și apoi nimic. Ei nu erau nici primii și nici ultimii.

Dumitrana simți mirosul de gaze arse pătrunzînd de undeva, prin găurile caroseriei. Poate se întîmplă ceva, poate momentul *acela* va mai întîrzia puțin, poate va gîndi exact ce trebuie să facă, atunci, înainte de a nu fi prea tîrziu, pentru că de încercat, trebuia încercat. Este foarte ușor să spui : acum am fost prins, mi-e indiferent ce se întîmplă, voi muri într-o jumătate de oră sau mai puțin, și gata. Dar a te lăsa ucis și stăpînit de gîndurile astea numai cu mulțumirea că ți-ai făcut datoria însemna aproape o trădare. Erau patru. Dumitrana presupunea că

din o sută de șanse existau foarte puține ca unul din ei să scape.

Uite, de pildă, acum. Dacă motorul ar lua foc, dacă mașina ar face explozie, dacă însoțitorii cu Mausere negre, bine unse, s-ar speria puțin și ar încerca să iasă cît se poate de repede din această cușcă de fier în care ar arde cu toții, poate una din șansele acelea puține s-ar ivi, și poate n-ar muri toți, poate unul dintre ei ar reuși să-și dezlege picioarele și mîinile, și dincolo de marginea drumului ar fi cîmpul, noaptea prea luminoasă totuși pentru o evadare, anume aleasă de călăi.

Dar el știa bine că motorul nu va exploda, că mașina nu va lua foc, pentru că era absurd să se întîmple așa ceva. Nu era vorba numai de moartea lor, ci de primejdiile, de moartea posibilă a cine știe cîtor alții. Își aminti de așazisul proces, de sala Curții Marțiale, luminată numai de o fereastră foarte îngustă și înaltă, ca un vitraliu, așezată foarte sus, cu intenție, tocmai pentru a crea o impresie de severitate, de justiție pedepsitoare, unde inculpații intrau ca într-un altar despuiat de orice podoabă, numai niște ziduri reci, drepte, cenușii, fără nimic altceva decît urmele de rimă ale tencuielii *calcio-vecchio*, unde stăpînea aerul cernit, umed, friguros, o sală de crematoriu aproape, tristă ca o capelă din Spania, cu bănci joase, de lemn tare, dintr-o esență durabilă, creînd impresia de soliditate, de lucru imperisabil, de veșnicie, sală dominată de un podium pe care se aflau o masă lungă de stejar și cîteva scaune cu spătar înalt. Un fascicul de praf cădea peste crucea așezată la mijloc, luminînd numai hîrtiile albe ale dosarelor și ținînd astfel în umbră chipurile judecătorilor. Aceștia erau trei bărbați trecuți de jumătatea vieții, în uniforme bleumarin. Cel din mijloc, mai înalt decît ceilalți, fără un fir de păr pe capul lustruit, cu pumnul strîns sub bărbia ascuțită, privise tot timpul spre dreapta, la sergentul tînăr, grefierul care scria direct la mașină cele ce auzea. Ceilalți tușeau din cînd în cînd fără să scoată vreun cuvînt, uitîndu-se rar la ceasurile de la mînă. Se vedea bine că se plictisesc, că redactarea procesului-verbal de ședință le răpea un timp prețios. Afară ploua, o ploaie apăsătoare, monotonă, de început de toamnă, auzită de toți în răstimpul de liniște cînd grefierul aștepta cuvintele președintelui. Sala era aproape goală. Pe băncile înguste stăteau trei sau patru soldați și, mai într-o margine, doi agenți în haine ponosite,

necălcate, umezite. Lemnul balustradei ce-i despărțea de restul sălii lucea stins, de undeva de afară, de pe coridorul lung pe care-l străbătuseră și ei, se auzeau pașii rari ai unei santinele. Bocancii cu ținte loveau cimentul și scoteau un sunet egal, sicîitor. Oamenii din boxă aproape ghiceau : soldatul făcea cinci pași spre stînga, apoi se întorcea, ajungea în dreptul ușii care da spre sala de ședințe, se oprea o secundă și pornea spre dreapta cu același pas. Vocea colonelului era acoperită de țăcănitul mașinii de scris.

Dumitrana se silise să n-aţipească. Privise din cînd în cînd chipul celui de lîngă el și se întrebase de unde-l cunoaște. Tînărul, palid, cu buze albe, își frămînta cu nervozitate degetele asudate. Numele îl auzise cu cîteva minute înainte : Lupu Marcel, dar nu-i spunea nimic. Lupu Marcel, Lupu Marcel, își repetase de cîteva ori în gînd și pe urmă se certase singur : nu era bine, trebuia s-o ia sistematic, că altfel nu mergea. În casa Terezei nu-l cunoscuse, poate la întrunirile de demult să-l fi văzut vreodată. Îl mai privise o dată. Lupu Marcel avea părul decolorat parcă cu apă oxigenată și ochelari cu rame metalice subțiri. Pielea albă îi era umedă de sudoare. „Un intelectual, gîndise cu dispreț la început, un intelectual căruia îi era frică..." Se vedea bine că era la primul său proces și simțise nevoia să rîdă, să-i dea un cot în coaste, să-l facă să tresară, să-și îndrepte spatele adus. Lupu Marcel ascultase cu încordare cuvintele președintelui, ca și cînd ar fi vrut să memoreze actele de acuzare ale celorlalți. Din cînd în cînd își umezea buzele uscate și își strîngea una într-alta mîinile subțiri, cu degete lungi, palide și crispate. „Îi e frică, prostul dracului !" îl certase în gînd, și după aceea nu-l mai privise pentru că își spunea că un om căruia îi era teamă n-avea ce să caute acolo, în boxa joasă, lîngă ei. Se întrebase cu amărăciune : „Adică ce-și închipuia, că merge la nuntă ? Că poliția mareșalului doarme, că, în loc de bătaie, la Siguranță or să-l mîngîie în creștet și-or să-i spună : «Ei bine, de data asta ai greșit, te iertăm, dar să nu mai faci...» ?" Și pe urmă iar se înfuriase : „Asta-i un mic anarhist, nimerit fără să vrea în rîndurile partidului. Citește probabil pe Stirner și visează să așeze bombe sub Parlamentul din Dealul Mitropoliei, dar cînd e vorba să-l pui la treabă, face pipi în pantaloni. Cine știe ce vorbuliță o fi scăpat, și acum tremură ca o fetiță. Revoluțio-

nari din ăştia, cărora le plăcea să se joace numai cu chibriturile, mai văzuse el, puteai mai curînd să te spînzuri decît să răstorni burghezia cu ei..." Şi fără să se mai gîndească mult îl înjurase crîncen în gînd, spunîndu-şi că dacă l-ar fi căutat la spate...

Dar toate acestea duraseră numai cîteva minute, pentru că Dumitrana ascultase actul acuzării citit de preşedinte. În el se stabileau vinile pentru care trebuia condamnat mai apoi acuzatul Lupu Marcel.

Acesta închisese ochii pe jumătate, şi nu mai privea nicăieri. Era poate puţin mai palid, apoi se roşise de cîteva ori, buzele albe i se mişcară ca şi cînd ar fi vrut să protesteze, dar se oprise la timp, frămîntîndu-şi degetele lungi, osoase. Dumitrana află că tînărul pe care nu dăduse pînă în clipa aceea doi bani aruncase în aer, cu încă doi tovarăşi, un tren german cu muniţii şi că fusese prins numai pentru că o schijă îl doborîse în apropierea locului unde se petrecuse explozia. Şoferul căuta acum să-şi aducă aminte cum îl chema într-adevăr pe Lupu Marcel, pe „anarhistul" lui.

Interiorul maşinii se lumină din ce în ce mai mult. Luna bătea din stînga, se afla undeva deasupra copacilor de pe marginea şoselei şi strălucirea ei pătrundea prin deschizăturile înguste de aerisire : nişte dîre argintii, străbătînd întunericul dubei, mişcîndu-se o dată cu distanţa parcursă, mutîndu-şi fasciculele albe către peretele de care se sprijineau însoţitorii. Unul dintre ei fuma, cu arma între picioare. Urma iute de ţigară se ridica spre tavanul jos de tablă vopsită demult, cu coaja ei chimică, crăpată, mirosind încă a spirt vechi. Ciuperca albicioasă de fum se împrăştia, destrămîndu-se şi lua drumul de aer al ferestrei. Înăuntru rămînea numai o ceaţă albastră, cu miros aţîţător. „Asta trebuie că-l scoate din sărite pe Ion Petre, el e fumător", gîndi Dumitrana. Şi repetîndu-i numele se întrebă pentru a doua oară în noaptea aceea : cui trebuia să-i spuie ce avea de spus la coborîrea din maşină în aşa fel încît să nu fie auzit de către ceilalţi, de păzitorii ursuzi din fundul dubei ? Socoti meticulos că, dintre ceilalţi trei, singurul pe care ar fi trebuit să se bizuie era tot Lupu Marcel. Acesta era mai tînăr, ar fi putut să se mişte mai uşor, numai dacă nu cumva bătăile căpătate la Siguranţă nu-l schilodiseră. Ion Petre mai mult decît probabil nu putea să fugă, pentru că era rănit la picioare, şi fiecare

pas pe care-l făcea însemna pentru el o suferință. Rămînea paznicul depozitului. Dumitrana se gîndi că are peste 50 de ani. Părea mai înalt decît ei toți, vorbea cu greutate și se mișca așa cum se mișcă un animal mare, dar dacă i-ar fi spus...

În clipa aceea înțelese că de fapt trebuia să le strige tuturor, nu numai unuia, să fugă cînd îi vor dezlega și li se va spune să meargă în întuneric pe șosea, drept înainte, fără să se abată în vreo parte... Era singura încercare pe care trebuiau s-o facă, o încercare aproape fără speranță, pentru că altfel nu va scăpa nimeni...

Lumina lunii cădea acum mai de sus și zăbrelele păreau mai scurte. Dumitrana văzu pantofii fără șireturi ai lui Ion Petre și ghetele greoaie ale paznicului, „ăstuia o să-i vină greu să fugă", își spuse. Lupu Marcel avea numai niște pantofi de tenis, albi, pătați de ulei, i se vedea o gleznă umflată caraghios. Nu purta ciorapi, lui îi lăsaseră șireturile... Erau niște șireturi roase, subțiri, destrămate. „Numai de l-ar ține, de nu l-ar împiedica să fugă..." Și pe urmă gîndul reveni : .....pe Ion Petre îl vor găsi mîine dimineață desculț, într-o baltă de sînge, ca și pe mine, pentru că și mie mi-au luat șireturile, și primul lucru pe care trebuie să-l fac dacă fug este acela de a lepăda perechea asta de pantofi cu tălpile sparte, pentru că altfel mă voi împiedica, și asta înseamnă moartea mea..."

Se auzea fișîitul copacilor, freamătul stins, continuu, al frunzișului ars, mirosind amărui. Luna, aflată undeva deasupra acoperișului de tablă al dubei, nu se mai vedea. Înăuntrul mașinii era mai întuneric și Dumitrana încercă să-și închipuie cum trebuie să fie afară, pe drumul nețed și pustiu, cum strălucea banda de asfalt, acoperișul de tablă vopsit demult, cu găuri mici, cu suprafața turtită pe alocuri, și apoi copacii aceștia pe care nu-i vedea, cu coroanele lor arămii, roșii în văpaia nopții de septembrie. Și deslușì în depărtare o chemare stranie de dragoste a unui animal de cîmp sau a unei păsări sălbatice, un strigăt prelung, impudic, tulburător, care-i aduse aminte de o noapte caldă de vară de demult, cînd se afla pe marginea unui lac și auzise un cor de broaște, orăcăitul unor masculi care-și chemau femelele de sub apă la lumina lunii, și revăzu fața acelei bălți, plină de lintiță, mirosind puturos, și auzi iar mișcarea domoală, fărîmarea malurilor de lut.

Ca să nu se mai gîndească la ceva, la locurile liniştite, la luminişurile pustii, unde la vremea asta bate primul vînt rece de toamnă, mişcînd crengile uscate pretimpuriu, care scot un zgomot sec, trist — privi faţa celui de lîngă el. Acesta fuma nepăsător. La lumina ţigării — un foc mic, roşu, un punct ce se mişca în sus şi în jos — Dumitrana îi văzu obrazul şi ochii întunecaţi. Lîngă el stăteau alte trei umbre nemişcate, nişte chipuri palide, cu un contur alb, ca într-o biserică observată din depărtare, printr-o uşă deschisă, cînd afară este soare şi înăuntru e penumbră şi nu mai distingi decît ovalul feţelor pictate. Mai jos, la înălţimea unde se aflau ei, se zărea lucirea stinsă a cizmelor, nişte cizme lungi, pînă sub genunchi. Însoţitorii nu erau îmbrăcaţi în uniforme, aveau nişte scurte de piele. La cîte o adiere mai tare de vînt, condamnaţii le simţeau respiraţiile grele, cu iz de rachiu. Băuseră înainte de *asta*, nici nu se putea altfel, dar nu spuneau nimic, ca şi cînd alcoolul nu reuşise să le clatine indiferenţa, încremenirea chipurilor în întuneric.

În faţă, lîngă şofer, stăteau alţi doi. Dumitrana abia le zărise feţele în lumina săracă a curţii interioare a închisorii. Acolo, toţi şase le vorbiseră cu o voce curajoasă, nervoasă. Nu se putea înşela. Era limpede, oricît ar fi vrut să se mintă, că paznicii erau prea mulţi pentru acest transport nocturn. Transferul la altă închisoare se făcea de obicei ziua şi fără atîţia oameni. Fiecare dintre condamnaţi ştia că peste cîteva ceasuri vor fi „scăpaţi de sub escortă".

Dumitrana nu auzise vocile celor doi din faţă, comandanţii, prin peretele subţire care-i despărţea de cabina şoferului, şi asta-i dăduse încă de la plecare siguranţa că îi duceau la execuţie. Însoţitorii se temeau parcă de liniştea nopţii, de ceea ce trebuiau să facă, şi tăcerea sinistră a dubei începu să-l enerveze. Se mişcă intenţionat, ca să atragă atenţia paznicilor, dar aceştia nu se ridicară în picioare şi nu spuseseră nici măcar : staţi liniştiţi ! Nu se deslueau decît fîşîitul şi frecarea cauciucului de suprafaţa lustruită a asfaltului. Dacă motorul ar fi tăcut, condamnaţii ar fi putut să distingă sfîrîitul focului lunar în atingerea cu suprafaţa acoperişului.

Cel care fuma îşi mai aprinse o ţigară, ridicînd chibritul deasupra capului ca să-i privească pe condamnaţi. Interiorul dubei păstră puţin pe pereţii cenuşii lumina pa-

lidă, șovăitoare. Dumitrana se uită o clipă la chipurile tovarășilor săi, așezați cu spatele la ușile metalice. Ca și el, aveau pupilele mărite din pricina luminii neașteptate și gurile strînse, niște linii vinete, uscate. Ion Petre, cu capul aplecat puțin, părea resemnat, împăcat, căzut într-o amorțire somnolentă, deși tresărise o secundă la zgomotul chibritului. Privirile lui Dumitrana căzură pe mîinile legate în față, atîrnînd în deschizătura picioarelor întinse pe podelele murdare. Chibritul se stinse și în momentul acela îi zări ochelarii cu lentile groase, cu rama lor subțire, de metal ieftin, și genele gălbui, ca și părul lui Lupu Marcel. Nu mai exista nici o îndoială : „anarhistul" lui era fiul stămbarului Haim din Calea Griviței.

Mașina claxona îndelung, încetinindu-și mersul. În cele din urmă se opri și auziră cu toții zumzetul înfundat al nopții de toamnă. Răcoarea unei păduri din apropiere se simțea pînă în interiorul mașinii. Așteptau în fața altei bariere. Șoferul claxona întruna, voind să-l silească pe cantonier să ridice brațele de lemn ca să treacă. „Nu mai au răbdare, au început să se enerveze, gîndi, vor să termine mai repede, așteptarea îi obosește, ca și pe noi." Se scurseră cîteva minute. Nu se auzea nici o mișcare dincolo de pietrișul rambleului. Numai un foșnet apropiat de salcîmi, care răspîndeau în jur mirosul lor amărui. Din față, printr-o fereastră deschisă a cantonului, se auzea glasul unui crainic, citind ultimul radiojurnal, cel de la orele 24. Se deslușì zgomotul îndepărtat al unui tren ce se apropia. Osiile garniturii scoteau un zgomot de fier frecat. Se auziră izbiturile tampoanelor nelegate bine cu ancorele de fontă și scîrțîitul lemnăriei vechi. Pe ferestruică se prelinse lumina unui felinar, dar numai o clipă, apoi trecu și iar se auziră vagoanele ciocnindu-se unul de altul în mers. Dumitrana le număra în gînd dintr-o veche obișnuință. Erau peste treizeci. Transportau cherestea. În nări simțise mirosul de brad proaspăt, de șipci abia tăiate de fierăstrău.

Trenul se îndepărtase, bariera scîrții și felinarele legate de ulubele ei se ridicară mai sus de fereastra zăbrelită, zăngănind, și mașina trecu repede peste șinele de fier. Drumul nu mai era asfaltat. Viteza dubei crescu. Dumitrana își spuse că din momentul acela nu trebuia să se mai gîndească la nimic altceva decît la ce avea de făcut cînd vor coborî din mașină. După cîte știa, li se

vor dezlega mîinile și picioarele și vor fi lăsați liberi, de-a lungul unui drum pustiu. Vor merge cinci sau zece pași, și pe urmă se vor auzi închizătoarele armelor automate. Atunci, dacă nu-i vor fi înțepenite încheieturile, va trebui să fugă cît poate în stînga sau în dreapta drumului, în zigzag, aplecat înainte, culcîndu-se în primul tufiș, dacă va fi un tufiș în apropiere, și după aceea imediat va trebui să se ridice și să alerge unde o vedea cu ochii, fără să mai privească înapoi, așteptînd numai să simtă arsura glonțului în spate...

Sîngele i se urcă în cap, un val fierbinte, zvîcnind sub tîmple. Însoțitorii bătură cu degetele în peretele subțire de tablă care-i despărțea de cabina șoferului. De dincolo răzbătură cîteva ciocănituri de răspuns. Condamnații își simțiră sudoarea alunecînd de-a lungul spatelui. Se stîrnise vintul, și pomii mari și negri acopereau luna. În interiorul mașinii se făcu întuneric. Nu se mai deslușeau decît focul mic al țigării celui din fața lor. Unul dintre ei umblă sub haina scurtă de piele și își dădu seama că se deșurubează un dop de ebonit. În dubă se răspîndi un miros de spirt. „Rom", gîndi Dumitrana, un rom prost, din acela care se găsește în birturi mărginașe, un rom ieftin. Călăii nu erau plătiți cum se cuvine. La un asemenea eveniment se cerea măcar puțin coniac. Urmă un plescăit scurt, și sticla trecu din mînă în mînă. Însoțitorii băură pe rînd cîte un gît. Un glas spart întrebă :

— Mă bolșevicilor, care vă e frig, mă, să beți o gură de rom ?

Nu răspunse nimeni. Dumitrana simți mîna lui Ion Petre aproape tremurînd ușor, și înțelese că el ar fi vrut, dar ceva mai puternic, o scîrbă neînfrîntă, îl oprise la timp.

— Luați, mă, se auzi iar vocea, că vă face bine, dă curaj...

Omul cu țigara rîse scurt și spuse pentru toți :

— Lasă-i, dă-mi mai bine mie...

Urmă un plescăit și frecarea cauciucurilor de pietrele ascuțite care săreau într-o parte și alta a șoselei. Mașina își încetinise mersul. Se aflau pe un drum strîmt de care, cu maluri neregulate. Lui Dumitrana îi amorțiră genunchii și începu să și-i miște pentru ca să-și simtă circulînd mai bine sîngele. Aerul din mașină se rărise, fumul gros de țigară se lăsa din ce în ce mai jos. Fereastra cu zale

de metal nu reușea să-l absoarbă, și ceilalți însoțitori începură să tușească zgomotos.

„Cîte minute încă ?" se întrebă încordat, cu o durere ascuțită sub genunchi. Mașina frînă brusc. Deasupra țipă o pasăre. Cineva cobori și condamnații simțiră frica ascunsă pînă atunci sub o nepăsare aparentă sau sub osteneala ultimelor zile. Dumitrana așteptă să audă cheia în broasca ușilor de metal și vocea comandantului, spunîndu-le simplu : „Dați-vă jos !"

Trecură cîteva clipe. Cel care fumase pînă atunci își strivi țigara. Se auzi clănțănitul Mauserelor, alunecarea încărcătoarelor în teaca lor metalică. Mirosea a ulei de armă și a cîlți, a fier ruginit, și dincolo de pereții dubei foșnea talazul de frunze mișcate de vînt, parcă o cădere de apă de la mare înălțime. Cineva umbla în jurul mașinii, alegînd probabil locul execuției. Trecură cinci sau șase minute, apoi ușa se trînti din nou. Simțiră cum cel care cercetase împrejurimile se așază pe banca de piele și motorul bîzîi ușor. Duba se mișcă încet, parcă cu prudență, înainte. Se mergea cu zece sau cincisprezece kilometri pe oră, evitîndu-se gropile drumului de pămînt, deasupra căruia fusese aruncat pietriș. Nu spunea nimeni nimic, ca și înainte, dar în tăcerea aceasta se ghiceau încordarea și desperarea.

După încă cinci minute, mașina se opri din nou. Ușile metalice fură deschise și, întorcîndu-se instinctiv, văzură fețele celor doi : comandantul și doctorul militar. Nu spuneau nimic. Priveau numai interiorul negru al dubei. Însoțitorii se ridicară de pe banca lor și așteptară. Urmă un minut de tăcere, în care nu se mai auzi decît radiatorul încins, lepădînd puțină apă pe pietrișul drumului.

— Coborîți ! zise înăbușit comandantul, cu o liniște nefirească.

Coborîră. Aveau piciorele legate cu o frînghie subțire care le permitea mișcarea. Stăteau cu mîinile atîrnînd în față, una lîngă alta. Aveau genunchii amorțiți și, la atingerea pietrelor, tălpile le tresăriră dureros. Dumitrana avu grijă să piardă unul din pantofii largi, fără șireturi. Spera să nu fie observat, deși călca aproape șchiopătînd. Făcură cîțiva pași în spatele dubei uitate cu ușile larg deschise. Șoferul nu coborîse. Lăsase motorul să duduie. Își cunoștea, după cum se vedea bine, rolul, pentru că voia să producă zgomot cît mai mult.

Se aflau într-un luminiș aproape rotund, în marginea drumului de țară, neregulat, cu gropi, presărat cu pietre mari de cale ferată, niște pete albicioase în noaptea limpede de septembrie. Aerul era pur, rece. Acolo unde talpa lui Dumitrana găsi iarba, simți prima rouă a zorilor încă îndepărtate. Nici nu-i veni să creadă. Poate erau numai urmele unei ploi vechi, strînse în găurile de lut ale drumului prost.

Însoțitorii se adunaseră în fața lor. Erau șase umbre neliniștite în lumina lunii, lăsînd urme lungi pe drumul stricat de care. Unul se apropie. Rîdea tare, fără motiv, cu un fel de bunăvoință care cerea mila condamnaților, o scuză nejustificată, ceva absurd ca un cîntec la o înmormîntare, un cîntec indecent, porcos. Călăul mirosea a rom. Un miros de etil, care aducea cu parfumul puturos al benzinei, al gazelor strecurate prin găurile caroseriei. Nici nu se uitară la fața lui. Bolborosea ceva neînțeles. Îi era frică, îi tremurau mîinile cînd le desfăcu legăturile pe rînd. Dumitrana își spuse că o să vadă că-și pierduse un pantof, dar se înșelase. Le dezlegase mîinile și strigase paznicului, matahală nemișcată, bărbat puternic cu brațele libere, să se aplece la glezne și să-și deznoade singur legătura, să poată umbla, și acesta se aplecase cu o resemnare tristă, dar fără frică acum, cu o împăcare și o amînare a gesturilor ce nu mai înșela pe nimeni, pentru că era vorba de cîștigat cîteva secunde de viață, atît cît să ai timp să contempli luminișul bătut de lună și drumul de asfalt care se vedea undeva în stînga, departe : o linie argintie sub focul selenar, ca țărmul unei ape, ca linia fixă, metalică, oxidată a unui ocean liniștit.

Ceilalți cinci, comandantul mai într-o parte, nemișcat, atent, supraveghind operația meticuloasă, enervantă a celui de-al șaselea, și restul, patru umbre fără chip, ca niște siluete de tir, înalte, păpuși în haine, numai conturul unor oameni fără nume, așteptau într-o tăcere tristă. Stătuse și vîntul. Condamnații se strînseră unul lîngă celălalt cu umerii foarte apropiați. Dumitrana reușise să-și scoată și celălalt pantof din piciorul încălțat, și acum aștepta încordat ceea ce avea să urmeze. Simțea un gol în stomac, ca după o lovitură în plex ; într-o clipă își aminti de o mie de lucruri risipite, trase cu lăcomie aer în piept, își mișcă ușor picioarele pentru ca să-și dea seama dacă nu-i sînt amorțite încheieturile, ca înaintea unei alergări

pe care voia s-o cîştige. Dacă nu s-ar fi gîndit să fugă, peste cîteva clipe numai, şi-ar fi ales un cuvînt grosolan, o înjurătură pentru călăi, înainte de a simţi arsura morţii, dar acum i se părea absurd să facă aşa ceva. Unii muriseră cîntînd *Internaţionala*, poate numai cîteva măsuri, cine ştie, dar aceşti patru : el, paznicul depozitului de lapte, Lupu Marcel şi Ion Petre, poate puţin înspăimîntat, fără s-o arate, vor muri în tăcere.

Dumitrana îşi simţi ochii umeziţi. Era numai un protest mut în faţa absurdităţii acestei situaţii fără ieşire, necazul nu că în curînd totul se va sfîrşi, ci că e neputincios ca şi tovarăşii săi în faţa acelor arme, lucind în lumina nopţii.

— Gata ? întrebă comandantul.

Cel de-al şaselea se îndepărtase cu paşi mari, fericit că a terminat cu o treabă stupidă, neplăcută, asigurat că nu i se poate întîmpla nimic, aflat lîngă ceilalţi.

— Întoarceţi-vă ! spuse ofiţerul, aspru.

Condamnaţii se întoarseră. Erau acum cu spatele spre luna nevăzută, ascunsă undeva după frunzişul pomilor înalţi, cîţiva stejari bătrîni, cu coroanele neregulate, ca nişte baloane antiaeriene, negre şi foşnitoare. Îşi văzură umbrele în iarba umedă, aplecate spre stînga, dincolo de malul de lut al drumului îngust, într-un rînd rărit, ca şi cînd le-ar fi fost frică să nu cadă unul peste celălalt cînd vor fi doborîţi. Agenţii rămaseră pe loc. La cîţiva metri depărtare, într-un con de umbră, dudui motorul încălzit la maximum. Deodată se auzi claxonul, un strigăt continuu, metalic, umplînd aerul de vibraţii.

Dumitrana spuse fără să întoarcă capul :

— După cinci paşi, fugiţi ! Cît mai departe unul de celălalt !

Nu răspunse nimeni. În marginea din dreapta a drumului era paznicul, la mijloc Lupu Marcel, şi Ion Petre lîngă Dumitrana, aflat la stînga.

— Mergeţi ! porunci comandantul.

Se urniră, rărind instinctiv rîndul, depărtîndu-se unul de altul, ca să ofere o ţintă cît mai proastă celor din spate. Dumitrana privi înainte, înţelegînd de ce agenţii aleseseră locul acela. Peste şapte sau opt metri se afla o răspîntie. Drumul se bifurca, urcînd. Dincolo de acest orizont apropiat se zărea cerul : o mare fîşie goală, albăstrie, cu stele galbene clipind mărunt. Simţi în urechi un ţiuit,

ceva aducînd cu senzația celor ce se înecă, o astupare a urechilor, o apăsare aproape dureroasă pe timpane. Făcuseră cinci pași, numărați de fiecare. „Acum trebuie să tragă", își zise Dumitrana. Nu se auzi nimic, și știu că, dacă ar fi pierdut orice speranță, în clipa aceea ar fi trebuit s-o piardă, cînd fusese nehotărît, cînd o lene ucigătoare îi înmuiase voința.

Se opriseră toți patru fără să vrea, nedumeriți, ezitînd, așteptînd ca unul dintre ei să fugă primul. Dar nu numai aceasta era pricina ezitării lor. Tresăriră în același timp pentru că auziseră alt zgomot de motor venind din față, de pe porțiunea acoperită a drumului care se bifurca, și nu știură cîteva secunde de unde anume sosea într-o viteză redusă un alt vehicul alarmat de claxonul dubei trase într-o parte. Dumitrana ghici că însoțitorii nu auziseră acest duduit înfundat de motor și își făcu repede socoteala că într-o secundă se vor vedea farurile celeilalte mașini și vor fi pierduți dacă nu fug exact în momentul în care luminile puternice din față se vor proiecta pe chipurile călăilor surprinși.

— Mergeți înainte ! se auzi iar vocea poruncitoare a comandantului și auziră clănțănitul metalic al armelor.

— Acum ! strigă Dumitrana. Fugiți, tovarăși !

În aceeași clipă văzură dîrele albe ale farurilor mașinii din față. Săriră într-o parte ; întîi Lupu Marcel, aruncîndu-se aproape pe burtă atît cît să nu fie atins de prima salvă, pe urmă Ion Petre, greoi, prăbușindu-se imediat, lovit în spate, strigînd scurt, zvîrcolindu-se puțin, și ceilalți doi : paznicul depozitului făcînd doi sau trei pași înainte, lovit și el, împiedicîndu-se, tîrîndu-se și Dumitrana, cu o arsură în mușchii spatelui, ajungînd dincolo de locul luminat puternic acum de farurile mașinii necunoscute care frînă brusc.

Se auzi un zăngănit de geamuri sparte de gloanțele trase la înălțimea motorului, țipătul comandantului, care nu găsea altceva mai bun de făcut decît să spună aproape tînguitor :

— Înapoi ! Înapoi !

În clipa următoare, Dumitrana se afla dincolo de un șanț, bîjbîind între doi copaci. Simțise glonțul pătrunzîndu-i în piele și își făcu socoteala că poate avusese noroc să fie atins numai superficial. Înțelese că vor fi urmăriți și hăituiți și el și Lupu Marcel, deși apariția neașteptată a

celeilalte mașini îi încurca pe călăi. Se auzeau voci amestecate, înjurături și vaiete. Un nor de praf se ridică deasupra locului. Un far se stinsese. Celălalt arunca un șuvoi de lumină argintie între copacii de peste drum. Se auzeau foarte aproape cizmele călăilor călcînd și rupînd niște crengi. Cineva alerga bezmetic prin apropiere. Dumitrana nu simți nici o durere, doar sîngele scurgîndu-se pe sub omoplat. Începu să alerge cu prudență, aproape tîrîndu-se, îndepărtîndu-se de cele două mașini. Răsunară focuri răzlețe. Nu era o serie de armă automată, ci împușcăturile trase una după alta de către comandant. „Poate îl vînează pe Lupu Marcel", gîndi Dumitrana, și după aceea deslușì pașii urmăritorilor. Se aplecă, luă un bolovan de pămînt, greu și aspru, abia umezit la suprafață de roua nopții, și îl aruncă în direcția de unde plecase. Urmă un trosnet. Comandantul strigă :

— Pe aici ! Pe aici !

Dumitrana se întoarse și se îndepărtă cu pași neauziți. Alergă cît putu de repede, privi răspîntia aflată în întuneric și mai văzu umbra unei autocamionete, aproape răsturnată într-o parte : mașina salvatoare apărută pe neașteptate. Își făcuse o socoteală simplă : știa întîi că îi vor căuta în pădure, pentru că era firesc să se ascundă într-un loc acoperit, dar pădurea era întinsă și urmăritorii aveau să piardă cel puțin un sfert de ceas pînă își vor da seama că au fost păcăliți.

Se afla la aproape cincizeci de pași de ei. Apucase în direcția opusă, dar, părăsind liziera și umbra ei, putea fi văzut de cineva. Trebuia să se tîrască cît putea de repede pînă la limba argintie de asfalt.

Fără să ezite, străbătu o porțiune luminată de lună, în goană, aplecat înainte. În urmă se auziră împușcături repetate, dar în altă direcție. Voiau să-l înspăimînte, crezînd că folosise drumul prin pădure, dar nu făceau altceva decît să-și trădeze locul unde se găseau. Străbătu un ogor arat de curînd și căută din ochi umbra celuilalt, pentru că avea presimțirea că și Lupu Marcel scăpase, dar nu văzu nimic.

Ostenise. Simțea umezeala sîngelui scurs de-a lungul spatelui. Nu se opri. Mai avea cincizeci de metri și ajungea într-un lan de porumb cules de curînd. Se grăbi. În spate auzi claxonul cunoscut al dubei. Călăii se dumiriseră, ieșiseră la răspîntie, și acuma cercetau cu farurile mașinii

cîmpia. Se culcă la pămînt, gîfîind. Distinse clar vocea comandantului, spunîndu-i șoferului :

— Ia-o la stînga ! Vezi dacă n-a fugit pe drum !

Mașina ambreie, făcu o întorsătură și porni în goană pe șoseaua de lut, deasupra căreia se ridică un nor de praf. Dumitrana mai aștepta cîteva minute, deși știa că timpul este foarte prețios. Cînd auzi alte împușcături în pădure, se ridică și străbătu aplecat cei cincizeci de metri care-l despărțeau de lanul de porumb.

Ajunse. Era istovit. Începea să simtă o oboseală sufocantă și porni orbește, cu ochii la linia de asfalt. Se apropie. Își văzu de cîteva ori umbra între grămezile de pămînt, uitate la ultima prașilă, și recunoscu locul : se afla la cîțiva metri de magistrala nemțească a petrolului, între drumul strategic aflat în construcție, pe unde fuseseră aduși, și autostrada de camioane. La o distanță bună de aici, trebuia să dea de casa Terezei, o veche gazdă unde dormise într-o noapte cu doi ani în urmă. Mai avea două sau trei sute de metri și ajungea lîngă șosea.

În depărtare văzu un felinar cu lumina mică, bălăbănindu-se sub o căruță încărcată cu fîn. Se grăbi și, sleit, așteptă în șanțul plin de buruieni. Între ulube ședea un țăran tînăr, moțăind. Caii mergeau în trap. Dumitrana se ascunse mai bine, lăsă căruța să treacă și o urmă. Îi veni să rîdă sălbatic cînd simți asfaltul rece sub tălpile goale. Se agăță de coada unei furci înfipte în grămada de fîn și fu cît pe aci să cadă pe spate. După aceea se prinse de o prăjină înaltă și cu încă un efort ajunse sus căzînd cu fața în fîn, moleșit, cuprins de o oboseală dulce...

6

Aținise de cîteva ori, tresărise apoi speriat, ridicîndu-se în coate, și privise dunga argintie a șoselei asfaltate, radiind lumina ca o rampă de teatru : o viltoare rece, albă, înghețată, un strat moale de metal topit, deasupra căruia era noaptea, o perdea violetă, cu umbre, ciuruită ici și colo de stele.

Sîngele prelins de-a lungul spatelui, oprit de o scoarță umedă pe dedesubt, tare ca o crustă la suprafață, continua

să se scurgă din trup, și tot ce-l înconjura, toată liniștea acestei nopți, căpăta alt înțeles.

Din cînd în cînd se trezea, ca și cînd cineva i-ar fi pus o mînă pe umăr și l-ar fi scuturat brusc. Se aștepta să audă o voce poruncitoare, să-și simtă iar mîinile legate cu o frînghie subțire, care să-i taie carnea, să-i apese vinele, încheieturile. Ar fi trebuit să-l ia cineva de gît, să-l arunce de la înălțimea grămezii de fîn pe care sta întins cu fața în jos, cu spatele la lumina dureroasă a lunii de deasupra — descoperind lucrurile din jur, învelindu-le parcă cu o foiță transparentă, strălucitoare, cum se ambalează jucăriile de sărbători — pentru ca să-l trezească. Zări marginile pădurilor din apropiere, cîteva contururi moi, ondulate, coborînd și urcînd la jumătatea cerului, cum s-ar juca un copil cu creionul pe o hîrtie, desenînd fără să se gîndească, o linie frîntă ce despărțea orizontul în două : o jumătate luminoasă și o jumătate întunecată, neagră, totul atît de ciudat, că se putea întreba dacă luna nu era dincolo de copacii fără formă, luminînd de jos partea de deasupra, fîșia de cer tulbure, ca o apă închisă într-un acvariu cu pereții groși de sticlă.

Pe pleoape simțea arsura somnului, o moleșeală dulce, o lene asemănătoare aceleia ce urmează după o baie prea fierbinte. Se lupta să fie treaz, pentru că nu știa cît va mai merge. Ar fi vrut să-și ciupească fața abia ridicată din fîn, cu urme umede de iarbă, niște crestături moi, abia desenate în piele, simțite însă la cea mai ușoară atingere a palmei. Brațul drept îi era încă amorțit, înțepenit și inutil, ca o bucată de lemn. Din cînd în cînd mici înțepături îl făceau să înțeleagă adevărul : o bucată de carne, un fascicul de mușchi fusese perforat. Va urma o amețeală și mai mare, o dată cu scurgerea continuă a sîngelui, o somnolență ucigașă. Va trece de pompa de benzină și se va trezi cine știe unde cu țăranul acela tînăr în față, strigînd speriat, și atunci va fi prea tîrziu ca să mai facă ceva. Îl vor da jos ca pe un sac, îl vor izbi iar cu patul armelor, cu bucata aceea de fier ca o limbă de pantofi, peste față, îl vor arunca într-un camion poate sau într-o dubă de-a lor și-l vor chinui iar pînă la leșin, știind că nu pot să mai pățească nimic, nici el, nici ei, pentru că în realitate chinuiau un mort scăpat ca prin minune din imperiul neființei. Călăii vor avea de îndeplinit numai o formalitate, nu va mai fi nevoie de nici o ceremonie, de transportul pînă

în pădure. Aveau două sau trei cadavre, le lipsea numai al lui. Poate că groapa era gata făcută de niște oameni indiferenți, pentru care îndeletnicirea aceasta semăna cu oricare alta, acolo sub zidul de cărămidă roșie, umedă, plină de igrasie. Dincolo de acest zid nu priviseră niciodată, e drept, dar știau că acolo o să-i înmormînteze, ca pe ceilalți, și nu avea să rămînă decît o grămadă de pămînt, cîteva lopeți de țărînă uscată numaidecît la soare, a doua zi, pe lîngă care vor trece, fără vreun sentiment, paznicii îndobitociți ai închisorii, fumîndu-și țigara de fiecare zi cu nepăsare, tușind și scuipînd cu plictiseală.

Și somnul îi trecu dintr-o dată, ca și cînd cineva i-ar fi turnat o căldare de apă foarte rece pe spate. Știa că era departe de locul execuției, că îl căutau încă turbați în noaptea asta prea luminoasă pentru a \putea scăpa de moarte. Era de necrezut, dar adevărat, el se afla aici, deasupra unei grămezi de fîn, într-o căruță abia mișcîndu-se spre marginile Bucureștiului, poate spre bariera unde se oprise camionul, pe Șoseaua Nordului, o linie de asfalt între două rînduri de copaci, într-o noapte de septembrie, încoltit, rănit, dar viu, avînd încă putere, salvat pentru cine știe cît timp. Viu, singur, ascultînd trapul cailor osteniți și îndemnul somnoros, rar al țăranului amorțit între ulubele căruței... Își aminti fuga scurtă și caraghioasă a lui Ion Petre, căderea lui, saltul lui Lupu Marcel, fuga sa deznădăjduită și trupul mare al paznicului, căzînd stupid, moale, în glodul drumului de care, presărat cu grămezi de pietriș, și zăngănitul mărunt de geamuri sparte, strigătele celor din autocamioneta sosită pe neașteptate din față, înjurăturile comandantului, urletul său răgușit, disperat : „Înapoi ! Înapoi !"

Luna coborîse într-o parte. Umbra roților se scurtase. Rar se auzeau motoarele unor mașini ce se apropiau. De fiecare dată își ridica privirile și căuta să ghicească din depărtare dacă luminițele galbene, palide erau ale dubei în care se aflau călăii. Știa bine că ei nu vor renunța să-l caute și se bucura la gîndul că trebuiau să raporteze că nu s-au întors decît cu două sau trei cadavre în loc de patru. Poate acum trimiseseră patrule numeroase și împînziseră locurile, căutînd metru pătrat, cu metru pătrat...

Autocamioanele treceau într-o viteză potolită. Dumitrana vedea chipurile șoferilor moțăind la volan, niște

fețe necunoscute luminate de focul mic al unor țigări uitate aprinse între buzele uscate de oboseală. În urma mașinilor rămînea mirosul de benzină arsă, un nor prelung și grețos ce se destrăma, o pînză de gaze căzînd lent pe suprafața de asfalt.

Autovehiculele se îndepărtau. Umbrele lor negre nu se mai vedeau, rămîneau numai un punct mic, ca vîrful unei sîrme înroșite, apoi doar cele două linii ale șoselei, apropiindu-se pînă deveneau una singură, și, în față, cupola albastră a cerului, orizontul aproape rotund. Dumitrana cădea într-o somnolență din care pierea orice urmă de veghe. Era mai frig, simțea în spate, sub cămașa ruptă, sîngele. Avea puțină febră. Trase de cîteva ori aer în piept ca să se convingă încă o dată că nu-i fusese atins plămînul. Nu mai simțea nimic în afară de oboseala dureroasă, plăcută. Mirosul dulceag de fîn îl sufoca. Socoti cît timp să fi trecut de cînd se urcase în căruță și nu reuși să stabilească dacă se scursese o oră sau două...

Zorile erau încă departe. Nu se vedeau nici umbrele caselor din marginea Bucureștiului. Deasupra se auzea zgomotul unui avion în zbor. Somnul îl învinse de cîteva ori. Amorți. Tresări. Deschise ochii. I se păru că trecuse vreme prea multă. Privi în jur. Șoseaua Nordului era tot pustie : un fluviu de asfalt pe care juca lumina lunii. În somnul scurt avu coșmaruri, și își pipăi trupul cu spaimă, mușcîndu-și buzele de cîteva ori, ca să nu țipe, alarmat instinctiv de o celulă neadormită, veghind încă fără să oștenească. Abia trezit, luînd cunoștință de realitatea din jur, cădea iar într-o letargie plină de spaime. Se visa vînat, alergînd, căzînd, ridicîndu-se și iar împiedicîndu-se, plin de sînge, cu răni mari, negre în trup, gîfîind bezmetic și auzind strigătul călăilor în urmă. Zăngănitul unei bucăți de fier, agățată sub căruță, o șină scobită dintr-acelea care se așază sub o roată la coborîre pe un drum prea abrupt îi amintea hurducăiala dubei, zăngănitul caroseriei vechi, și mai apoi alunecarea închizătorilor, îmbucarea fierului în fier, trecerea cartușului din magazia Mauserelor în țeava ghintuită, scurtă, scînteind în lumina lunii, și avea încă în gură cocleala, gustul de rugină, simțite cu cîteva ceasuri înainte în dubă, privind de jos, cu mîinile legate în față, atîrnînd între picioare, cizmele călăilor, lucind stins în întuneric.

Ultima oară se trezi în fața unui canton, auzind un glas somnoros :

— Mă, nu dormi, mă, că dă trenul peste tine !

Își ridică privirile și văzu o barieră tărcată, scrijelată într-o parte. Caii se opriseră speriați în fața brațelor grosolane de lemn, foarte aproape de felinarul galben, unsuros, legat cu o sîrmă la mijloc. Căruțașul adormit și el, înjura animalele, trăgînd de hățuri. Acoperișul cantonului de tablă părea alb, avea o scînteiere mată, ca și cînd cineva ar fi turnat var pe el. Metalul ruginit de ploi nu mai purta nici un luciu, era numai o crustă moartă, care nu mai reflecta nimic. Alături se mișcau doi salcîmi pipernicițI, în bătaia vîntului de noapte. La cîte o bufnitură mai violentă, din pomii uscați, cu coroane sărace, zburau frunze și crengi, un stol de umbre negre, lovind acoperișul micii clădiri, freçîndu-se cu zgomot și căzînd apoi undeva pe pietrele albe, mari, de cale ferată, așezate în grămezi lîngă rambleu, niște grămezi fără formă, ca movilele de guano. Poate se afla în fața aceluiași canton, în fața aceleiași bariere unde se opriseră cu puțin înainte de miezul nopții, ascultînd într-o tăcere deplină ultimul buletin de știri. Așteptau un tren întîrziat, și Dumitrana privi peste umăr șoseaua goală din spate. Timpul pierdut în fața barierei i se păru nesfîrșit de lung. Poate ar fi trebuit să coboare, să umble de-a dreptul pe cîmp, să scurteze drumul spre casa Terezei, dar locuința ei era încă departe. Exista primejdia ca să ajungă prea tîrziu, adică nu înaintea zorilor, ci cînd s-ar fi făcut lumină și ar fi întîlnit pe drum lucrătorii plecînd spre fabricile din apropiere. Era desculț, cu cămașa sfîșiată, năclăită de sînge în spate, și cine l-ar fi văzut s-ar fi mirat și ar fi alarmat și pe alții. Mai trebuia să aibă norocul ca femeia să nu lucreze în schimbul de noapte și îi fu frică cîtva timp că nu o va găsi acasă, întrebîndu-se ce avea de făcut în cazul acesta, pentru că în altă parte nu știa unde să se ducă.

Din depărtare se auzi un bîzîit ușor de motor. Dumitrana tresări. Se uită înapoi și văzu două luminițe șovăitoare apropiindu-se. Șoferul unei autocamionete claxona, caii se speriaseră, se auziră iar înjurături, și își ascunse capul în fin, căutînd să-și îngroape cît mai bine trupul în grămada moale de ierburi. Acum lumina farurilor camuflate se apropia. Cineva din spate l-ar fi putut zări, și cîtva timp, minute întregi se scurseră într-o încordare du-

reroasă, pentru că Dumitrana nu știa dacă nu cumva în urma căruței nu se afla duba călăilor.

În față, în partea cealaltă a barierei, se strînseseră alte vehicule. Trenul așteptat nu mai sosea, și urmă un cor de claxoane, întrecîndu-se unul pe celălalt, un muget mecanic prelung, aprinzînd parcă aerul, asurzind pe cantonier și speriind caii, care se smuceau în hamuri. Dumitrana privi în stînga drumului și văzu că de la barieră începea al doilea drum abia săpat, un fel de uluc de pămînt sub cîțiva pomi. Aici se despărțiseră, cu cîteva ceasuri înainte, de Șoseaua Nordului, duba apucînd pe drumul strategic, aflat în construcție. Poate călăii o luaseră înainte și se aflau undeva la a doua barieră, la a doua linie de cale ferată, poate nici nu bănuiau că el se întorsese pe aici, cine putea să știe ?

Se auzi în sfîrșit trenul. Trecu un automotor cu două vagoane, un fel de săgeată neagră, făcînd să zbîrnîie ca niște coarde ciupite sîrmele telegrafului așezate la înălțimea rambleului. Bariera se ridică după un timp, scîrțiind, și căruța porni în trapul mărunt al cailor. Mașinile își încrucișară ochii de pisică și el se scufundă și mai mult în ascunzătoarea de fîn, așteptînd să se facă întuneric sau aproape întuneric, pentru că noaptea nu-și pierduse strălucirea.

Se lumina, zări casele mici de lut, cu acoperișuri de tablă ruginită, curțile largi cu pomi ale căror frunze prăfuite începuseră să îngălbenească în margini. Deasupra mahalalelor din periferia aceea a Bucureștiului plutea ceața. Șoseaua nu mai strălucea, era numai un drum violet de asfalt, cu resturi de paie, pierdute de alte căruțe, grămezi mici de fire strivite sub copite, și pete cafenii, proaspete, de bălegar moale. În depărtare, de sub streșinile joase ale caselor, zburau leneș porumbeii, niște bulgări vineți în lumina murdară, nehotărîtă. Se auzeau cocoșii, și vîntul de dimineață foșnea într-un lan de porumb, scoțînd un zgomot de hîrtie arsă.

Dumitrana zări brațul unei pompe de benzină, un stîlp galben, pătat de unsoare, și pîrghia de alamă a cadranului, scurt și lucios ca un castravete de metal. Ciuperca de lemn a adăpostului pentru șoferi avea cartonul smuls în cîteva locuri. Vîntul ridica suprafața gudronată, și avu senzația că cineva îi face semne cu mîna. Nu era nimeni. Trebuia

să se grăbească totuşi, pentru că pe aici oamenii se sculau devreme şi nu avea chef să se întîlnească cu cineva.

În dreapta drumului se zărea gardul de sîrmă ghimpată al unui aerodrom. Într-o cuşcă înaltă de lemn, neagră, cu scîndurile putrezite de ploi, se mişca o umbră — capul unei santinele abia trezite din amorţeala somnului. Mai în fund, în ceaţă, se vedeau uşile înalte, cu rame de metal, ale hangarelor. Erau încă închise : pe larga cîmpie de zbor nu se afla decît un aparat demodat, alb, cu două aripi scurte. Către poarta dublă pe care intrau camioanele cu aprovizionarea se zăreau butoaiele de benzină, nişte mosoare mari de tablă, lucioase. Deasupra unui acoperiş se învîrtea punga de pînză care capta vînturile, şi o rozetă metalică. Spre Bucureşti, pe drumurile laterale, treceau căruţe încărcate cu pepeni. Se auzeau voci, undeva păcănea o pompă de apă scoţînd un zgomot sec la intervale regulate, şi, dincolo de linia orizontului şters, fumegau uşor coşurile înalte ale oraşului sub cerul decolorat.

Coborî.

De-a lungul şoselei nu era nimeni. Îşi simţea braţul drept anchilozat, mergea cît putea de repede, şi cînd ajunse în dreptul pompei de benzină se uită în adăpostul şoferilor, cu teamă, să nu găsească pe cineva dormind pe banca putredă de lemn. Trecu cu picioarele desculţe printr-o baltă unsuroasă de ulei, să scurteze drumul, şi se trezi în cîmp, în spatele caselor de lut şi bălegar. Pentru a ajunge la locuinţa Terezei trebuia să sară gardul unei uscătorii de stuf, un gard scund, spart pe alocuri. Se auzeau nişte cîini, şi Dumitrana se strecură prin dosul piramidelor de trestie.

Se luminase bine. Toată curtea era plină de praf. O femeie grasă, îmbrăcată într-o rochie roşie, mătura poteca de cărămizi. În faţa unei uşi ardea încă un felinar în care se afla o lampă. Dumitrana cunoştea bine locurile, se mira numai că nu se schimbaseră prea multe pe aici. Stivele erau aşezate cu faţa spre răsărit, un fel de tabără formată din corturi galbene, uscate şi foşnitoare. Mirosea a baltă şi a plantă putrezită, a gunoi şi a bălegar uitat la soare. Trecu de grajduri şi auzi bătaia unor copite într-un pămînt umed şi mişcarea înceată, lentă a unui cal. O frînghie se rodea de ceva tare, probabil de un stîlp lustruit de atîta frecare.

Ajuns în marginea cealaltă a curții, trecu dintr-o dată gardul la fel de jos și dărăpănat. Se afla în spatele curții Terezei. Văzu calcanul de lut al casei cu mai multe încăperi, prăjinile din margine, ținînd acoperișul și pomii mărunți. Știa că nu trebuie să-l trezească pe proprietar, așa încît închise ușor poarta, abia strecurîndu-se înăuntrul curții nepietruite. O străbătu privind ferestrele odăilor așezate una lîngă alta, fiindu-i frică să nu greșească. Îi veni să rîdă la ideea că, dacă l-ar fi zărit cineva la ora aceea bătîndu-i în fereastră Terezei, ar gîndi cine știe ce.

Recunoscu florile roșii, așezate în cîteva vase smălțuite, dincolo de geamurile bine spălate. Ciocăni scurt de două ori în geamul luminat de primele raze de soare.

— Cine-i ? întrebă un glas dinăuntru.

— Tereza, Tereza, eu sînt, Dumitrana, răspunse scurt, privind curtea pustie, grăbit să intre odată.

Ușa se deschise. Femeia înaltă, din prag, îl privi o secundă bănuitor și cînd îl recunoscu îi făcu loc, întrebînd :

— Ce-i cu tine ? De unde vii ?

— De pe lumea ailaltă ! zise încet bărbatul, abia rîzînd și privind peretele care despărțea odaia Terezei de cea a proprietarului.

— Nu-i acasă, ai avut noroc, spuse. A plecat de o săptămînă la niște rude la țară. Mai răsuflu și eu...

Bărbatul se așează pe un scaun, fără să mai aștepte să fie poftit. Privi interiorul odăii scunde de paiantă, cu tavanul cîrpit pe alocuri, și pereții acoperiți cu preșuri lucrate de mînă. În cui mai ardea încă o lampă cu lumină mică. Sticla i se afumase într-o parte și mirosea a gaz. Pe patul jos, cu cearșafuri albe, curate, abia desfăcute dormea fetița femeii, cu un braț sub cap, răsuflînd ușor.

— Ce ți s-a întîmplat, omule ? mai întrebă o dată femeia.

Dumitrana o măsură cîtva timp. Vechea lor gazdă de vremuri grele era neschimbată, poate puțin mai îmbătrînită, poate mai slabă, dar cu aceeași energie în priviri, în ochii ei verzi, frumoși.

— Mai nimic, ai puțină apă caldă ?

— Am. Tocmai îmi făceam ceaiul. Trebuie să mă duc. Vrei să rămîi aici ?

— Da, nu pot să plec în altă parte. Sînt rănit. Trebuie să dai de Ina.

Femeia nu spuse nimic. Îl privi și-i văzu cămașa murdară, pantalonii și picioarele desculțe.

Nu se auzea decît tic-tacul unui ceasornic aflat pe o masă acoperită cu o pînză verzuie, decolorată de atîta spălat. Pe mașina de gătit cu plită neagră, lucioasă, ca un automobil nou, sfîrîia apa pusă pentru ceai.

— Unde te-au lovit ? întrebă Tereza.

— În spate. Au omorît doi sau trei, eu am reușit să fug.

— V-au scăpat de sub escortă ?

— Cam așa ceva.

— Cum s-ar zice, ar fi trebuit să fi ajuns în zori la Dumnezeu-tatăl !

— N-a lipsit prea mult. Pe Ion Petre îl știai ?

Tereza se gîndi un minut sau două.

— Parcă.

— Cu el au terminat.

Femeia se prefăcu că nu găsește ceva. Voia să-și ascundă tremurul mîinilor. În cele din urmă, cînd se stăpîni bine, se apropie.

— Cu cine ai mai fost în lot ? întrebă aproape cu indiferență, așa cum ar fi vorbit despre ceva străin, despre oameni pe care nu-i cunoștea decît întîmplător.

— Cu unul Lupu Marcel și cu un țăran, unul Cojocaru...

Bărbatul privea florile roșii de toamnă în glastrele lor sărace, de lut smălțuit. Aveau tulpini crude, verzui, devitalizate, străvezii, prin care trecea lumina de afară ca printr-o eprubetă foarte subțire, și petale mici, aprinse ; și frunzele toate, de un verde sălbatic, strigător, totul se îndrepta spre geamurile curate, în care se răsfrîngeau primele raze ale soarelui, într-o chemare chinuitoare către căldura de afară.

Tereza ridică de pe mașina de gătit cana cu apă de ceai, clocotind cu un șuierat scăzut.

— Poți să miști brațul ? întrebă după aceea.

— Nu, e înțepenit.

— Lasă ! Scoate cămașa ! Ar fi bună niște apă oxigenată, dar n-am. Trebuie după aceea să stai în pat. Pe urmă o să vină Ina, ea se pricepe la chestiuni din astea...

După aceea așează o palmă pe fruntea bărbatului.

— Ai puțină temperatură. Poate să fie și din pricina oboselii. Trebuie să-ți găsim un adăpost. Aici nu ești în siguranță. Te vor căuta în toate părțile.

Luî Dumitrana îi veni să vomite pe neașteptate, dar se stăpîni.

— Ți-e rău ? întrebă femeia, îngrijorată.

Bărbatul nu-i răspunse. Simți numai apa fierbinte curgîndu-i de-a lungul spatelui. Era gol pînă la brîu și își simțea încă brațul drept anchilozat.

— Cred că mi-au lovit un mușchi.

— Te-a durut ?

— Puțin ! Am fugit și n-am simțit nimic.

— Cum de nu te-au găsit ?

— Am avut puțin noroc.

Femeia îi trecea acum o bucată de vată cu apă fierbinte deasupra rănii. Îi spuse cu intenție, știind că el n-o să simtă durerea :

— Dacă nu te-aș cunoaște bine, te-aș bănui de cine știe ce. Nu prea scapă oamenii cum ai scăpat tu.

Dumitrana își întoarse puțin fața, simțind sub omoplatul drept o durere ascuțită.

— Ce vorbe-s astea ? se încruntă, și pe urmă rîse cu bunăvoință. Nu-i nimic. Cînd or să te prindă și pe tine, cel puțin vei ști și din pricina cui te-au înhățat.

Bărbatul simțea acum o arsură în tot spatele. Avu un moment de slăbiciune, dar se stăpîni. Tereza îi trecu de cîteva ori bucata de vată încălzită în apă fierbinte pe deasupra rănii.

— N-ai nimic, spuse după cîtva timp. Ți-au zdrelit numai pielea.

— Ce mai e nou ? întrebă Dumitrana ca să nu fie atent la pișcăturile apei prea fierbinți.

— De cînd lipsești ?

— De cîteva luni.

— Nu-i așa mult. Cum ai căzut ?

Bărbatul scutură din cap.

— E o poveste caraghioasă. Credeam că știi cîte ceva...

— Nu știu nimic.

— Am să-ți spun după ce am să dorm.

— Bine, primi femeia.

— Cum merge frontul ?

Abia atunci băgară de seamă că vorbeau destul de tare.

Tereza îl lăsă o clipă și se apropie de ușa acoperită de o perdea deasă, scrobită.

— S-au sculat găzarii ăștia din curte, și pot să ne audă. N-aș vrea să-mi iasă vorbe...

Dumitrana rîse iar, încet :

— Tot la asta mă gîndeam și eu cînd ți-am bătut în geam.

Femeia nu-i răspunse. Îi curăța mai departe rana, cu apă fierbinte.

— Nu mi-ai spus cum stăm cu frontul...

— Voi n-ați auzit nimic ?

— Ba da, cîteva zvonuri vagi. Vreau să știu ce se întîmplă...

Prin curte tropăiau bocancii unor bărbați, călcînd greoi. Erau găzarii proprietarului, strigîndu-se unul pe altul, căscînd și înjurînd mahmuri. Bidoanele lor goale se loveau de pereții joși, scoțînd un zgomot de tablă lovită.

— Nemții înaintează încă, dar se simte apropierea iernii. Comunicatele lor mint ca mai înainte.

— Și aici ?

— Săptămîna trecută au mai căzut trei. Nu le știu numele. Tereza aduse un lighean de tablă în care arunca pe rînd bucățile de vată întrebuințate. Pielea rănitului se albise puțin cîte puțin și se ivi rana.

— Dacă nu faci o infecție, scapi ușor.

— Să sperăm.

În glasul bărbatului se simțea o bucurie vagă.

— Ai să întîrzii din cauza mea, adăugă.

— Nu-i nimic. Nu mi se întîmplă în fiecare zi astfel de lucruri.

— Și cu fetița ce faci ?

— O iau cu mine. Dormi pînă diseară. Ești obosit. Te încui pe dinafară. Dacă auzi zgomote dincolo, să nu te miști. Proprietarul n-o să se întoarcă atît de curînd, după cîte știu eu, dar dacă se întîmplă...

— Nu-ți face nici o grijă. Voi dormi neîntors.

— Sforăi ?

— Puțin.

Tereza caută în șifonierul scund și scoase o fîșie lungă, albă.

— N-am pansament, dar am să te leg cu ceva... Cu puțină vată și cu legătura asta, cred că ai să te simți bine...

Și-acum să-ți fac un ceai. Ți-o fi foame, să știi că nu am decît o bucată de pîine neagră și o farfurie de fasole...

— Bună și aia.

— Ți-e foame ?

— Da, recunoscu Dumitrana.

— Atunci e bine, înseamnă că ești sănătos...

Ridică ligheanul, se uită în curtea pustie și aruncă apa murdărită de sînge într-un șanț, după ce strînse bucățile de vată și le azvîrlise în sobă. Aduse apoi de la pompa din curte altă apă curată, întrebîndu-l :

— Nu vrei să te bărbierești ?

— Ai un brici ?

— Da, briciul bărbatului meu.

Dumitrana se uită afară. Fetița scinci în somn și se întoarse pe o parte. Femeia căută într-un dulap și scoase un săculeț de piele tăbăcită, grosolană, în care se găsea un brici știrb, o piatră lustruită de atîta întrebuințare și o bucată de curea.

— Săpun de bărbierit n-am, mai zise Tereza. Dar poți să te săpunești cu bucata-asta...

Îi întinse un săpun roz, ieftin, leșios, fărîmicios.

Dumitrana privi obiectele acelea străine și nu spuse nimic. Din fundul sacului de piele femeia mai scoase și un pămătuf rărit, cu fire de cal, tocite cu anii, înfipte într-un lemn murdar, de pe care se luase vopseaua.

— Cînd a murit ? întrebă bărbatul, stăpînindu-se cu greutate.

— În prima zi de război. Mi-au trimis lucrurile lui și o scrisoare de mulțumire.

Tereza îi întinse sacul în care aruncase la un loc pămătuful, briciul, cureaua și piatra lustruită.

— Poftim. Dacă vrei apă caldă, așteaptă puțin. Ai o barbă aspră ?

— Nu tocmai, răspunse Dumitrana și vru să ridice mîna dreaptă.

Brațul nu-l ascultă, șovăi dureros și fața i se schimonosi de durere.

— N-ai să poți, spuse încet femeia și izbucni deodată în plîns. Va trebui să te bărbieresc eu...

Dumitrana se apropie și-i luă umărul cu mîna stîngă :

— Taci, Tereza ! Mai este foarte puțin...

Ea ridică ochii umeziți, privindu-l.

— Cît încă ? Nu mai pot, sînt singură.

Bărbatul nu spuse nimic. Aşteptă s-o vadă ştergîndu-şi ochii cu dosul palmei, şi cînd în privirile ei nu mai rămase decît o tristeţe ascunsă, depărtată şi buzele i se strînseră încet, iar în obraz i se ivi o dungă adîncă, se întoarse cu faţa spre fereastra curată, luminată puternic de soarele zilei abia începute.

— Trebuie să crezi, Tereza, zise mai mult şoptit, ca şi cînd s-ar fi temut să nu-i trezească fetiţa. Nu e prea uşor. şi mie mi-e frică cîteodată că n-am să ajung ziua aceea, pe care o aştept de atîta vreme, dar mă încăpăţînez să cred că o voi apuca.

Şi după aceea se întoarse iar spre ea, privind-o cum ţine încă în mînă săculeţul de piele.

— Lasă bărbieritul ! Acum trebuie să-ţi scoli fetiţa şi să-mi faceţi loc să dorm, că nu mai pot, sînt ostenit, ostenit... Şi de mîine avem atîta treabă de făcut...

7

Inspectorul Mizdrache din Siguranţa Generală a Statului avusese o noapte grea, adică băuse pînă în zori, la Colorado, cu cîţiva prieteni, şi după aceea sărbătorise împlinirea a 40 de ani într-o garsonieră din strada Doamnei, împreună cu două femei necunoscute, culese atunci dintr-un bar, bete moarte, înjurînd birjăreşte pînă adormiseră de-a buşilea, dar nu mai înainte de a face tot ceea ce sînt în stare să facă două astfel de fiinţe pornite pe petrecere şi desfrîu, adică să spargă pahare, să cînte în gura mare cu geamurile deschise, să se despoaie una pe alta şi să se ia de păr, să ragă mai rău decît animalele şi în cele din urmă să zacă pînă spre ora unsprezece de dimineaţă pe covoarele lui ; le sculase mai apoi cu picioare în spate şi le aruncase pe scări, cu rochiile îmbrăcate la repezeală peste rufăria sumară, spre groaza lui, căci trebuia să-şi primească prietena, poate peste un ceas sau două, cînd aceasta intra aproape smulgînd uşa din ţîţîni şi trăgînd pe nas mai totdeauna un parfum străin.

Acum, singur de aproape un ceas, cu capul încă plin de alcool, auzea un sunet insistent de sonerie şi nu-şi dădea seama dacă e vorba de telefonul ascuns sub o plapumă

galbenă sau de apelul unui om aflat dincolo de uşa de la intrare.

În odaia spaţioasă bătea soarele unei zile frumoase de toamnă, senină şi rece, cum sînt atîtea şi atît de frumoase în Bucureşti, şi prin ferestrele lăsate larg deschise nu ieşise încă tot fumul de ţigară.

Mizdrache se trezi dintr-o dată privindu-şi ceasul de la mînă. Era 12 şi un sfert. Ziua nu se anunţa prea aglomerată, aşa că lăsă telefonul să sune, pentru că telefonul suna, străbătu norul uşor de fum verzui şi deschise uşa de la baie, contemplînd faianţa azurie, bine lustruită, căscînd vesel la un gînd numai al lui, cînd descoperi pe o sfoară ceva mătăsos, moale şi cald încă, pe care-l aruncă în cupa de faianţă a closetului, trăgînd de lanţ cu un gest definitiv şi eliberator...

Deschise mica ferestruică care dădea spre o stradă pustie, înălbită de soarele violent şi tragic de-afară, privi trotuarele pustii un minut şi se aruncă sub duşul rece. Apa îl înţepa plăcut şi-i făcea bine, se privi în oglindă şi constată cu îngrijorare că începe să se îngraşe. După ce se frecă bine cu un imens prosop pe tot corpul vlăguit, ridică dintr-un colţ două haltere şi făcu puţină gimnastică. De alături telefonul suna insistent, dar se prefăcu că nu-l aude. Ştia el despre ce era vorba. Se spălă deci pe dinţi după ce termină cu obligaţia neplăcută de a încerca să-şi pună sîngele în mişcare, scuipînd cu voluptate în chiuvetă, îşi bărbieri rapid, după o veche îndeletnicire, obrazul dur, plin de riduri şi simţi în dreapta înţepătura statornică a ficatului periclitat de atîtea coniacuri repetate. Avea cearcăne, începuse să încărunţească, gura i se veştejise puţin de atîta fumat, numai în ochi îi mai sclipea un rest de inteligenţă, cum o numea, inteligenţă căreia ştia că-i datora totul şi pe care unii o numeau, pe drept cuvînt, cinism.

Se îmbrăcă mecanic, căutîndu-şi o cămaşă albă, bine apretată, apoi costumul de lînă moale, se necăji că nu găsea o cravată potrivită, îşi înjură în gînd şeful pentru că avea idei stupide ca aceasta de a-l obliga să treacă în fiecare zi, pînă în unu, pe la birou, se mai uită deci la ceasul de aur de la mînă şi cînd socoti că poate răspunde la telefon îl căută sub cearşaful alb, mototolit.

Apelul încetase. Dădu din umeri nepăsător, se mai învîrti o dată prin odaie, se uită în oglinda şifonierului şi

mai strînse un furou, uitat după o canapea, mic cît să intre într-un plic. Privi afară. În fața intrării aștepta Buickul său negru, turtit ca un batracian, văzut de aici, de sus, de la etaj. Ah, de n-ar pica Dora tocmai acum, că o știa de ce e în stare dimineața ! Nu avea nimic sfînt, și mai puțin de o jumătate de oră tot trebuia să întîrzie cu ea, deși o să-l simtă și iar o să-l zgîrie și-or să-l vadă subalternii, rîzînd în barbă, ca dobitocul de Ciripoi !

Cel mai bun lucru era s-o șteargă și chiar în minutul acela, pînă n-apuca nebuna să pătrundă aici, că dacă intra, într-un minut era goală pușcă și pe urmă, cum să invoci serviciul, șefii tiranici și așa mai departe ? Mai inspectă o dată odaia, actele le ținea încuiate într-un seif, nu le aducea acasă, din motive lesne de înțeles, trebuia numai să-și schimbe batista, s-o arunce pe asta, plină de ruj ieftin, s-o ascundă undeva în sacul cu ciorapi de unde spălătoreasa culesese și alte dovezi ale infidelității lui față de prietena sa cea mai bună, pe care, la drept vorbind, o iubea, dar de înșelat nu se putea să n-o înșele, fiindcă asta aproape intra în obligațiile meseriei lui.

Atunci se auzi din nou telefonul. Mizdrache vru să-l lase să sune, dar prea era insistent, sunînd a alarmă. Se aruncă îmbrăcat de-a curmezișul patului și ridică receptorul.

— Alo...

Întîi nu se deslușì nimic la capătul celălalt al firului. Parcă cineva ar fi vrut să-i facă o farsă.

— Alo ! repetă insistent și enervat Mizdrache.

— Dormi, dobitocule ? gîfîi o voce atît de furioasă, încît inspectorul se ridică într-un cot.

— Cine e ? Ce-i porcăria asta ?

— Nu mai lași curvele de la Continental, ai ? se auzi iar grohăitul acela atît de amenințător, pe care Mizdrache nu voia încă să-l recunoască, deși-l știa bine. Cretin, neam de scroafă înțărcată ! Acum am să te văd ce-ai să-mi răspunzi !

— Domnule inspector-șef, să știi...

— Ce să știu, mă dobitocule ? Ce să știu ? Tu trebuie să știi, nu eu !

— Domnule inspector-șef, nu permit să-mi vorbiți astfel, nu înțeleg și ar fi bine să-mi explicați despre ce este vorba...

Celălalt, pentru că Mastacan era, se monta, furia lui creștea din ce în ce, asta se simțea prin telefon, omul nu mai poruncea, nu mai reproșa nimic, mugea, era indignat, nu se mai putea stăpîni.

— Te caut de azi dimineață, sun și nu răspunzi de parcă te-au înmormîntat de viu. Ce p... mă-tii faci tu dimineața, mă ? cînd ar trebui să fii treaz, să afli ce se întîmplă pe lumea asta ?

Mizdrache asudă dintr-o dată, simțindu-și cămașa leoarcă. Se întîmplase ceva grav, nu mai mergeau falsele demnități jignite, falsa indignare. Erau în poliția secretă amîndoi și aici cînd dai un chix nu poți să spui pardon ! și cu asta gata, totul s-a încheiat.

— Domnule inspector-șef, îmi permiteți...

— Să-ți permită mă-ta ! Nu știi nimic ?

— Pentru Dumnezeu, ce să știu, domnule inspector-șef ?

Se făcu un minut greu de tăcere. De dincolo se auzi iar gîfiiala greoaie a lui Mastacan care-și rumega lovitura.

— N-ai aflat că azi noapte în timp ce erau duși la execuție patru comuniști, doi au încercat să evadeze ?

— Nu știu nimic, domnule inspector-șef ! Și...

— Și... urmă o înjurătură teribilă, una din acele vorbe imense care te acoperă de murdărie pe o zi, dacă nu pe mai multe, o vorbă pe care ani de zile n-o mai spală nimic.

— Și... unul n-a mai fost găsit. E liber !

— Dar îmi permiteți să raportez, asta ține de serviciul penitenciarelor, eu nu-mi pot asuma răspunderea ducerii la capăt a unor acțiuni, cu care, așa cum v-am mai spus în cîteva rînduri, nici nu sînt măcar de acord... Eu, dumneavoastră, facem parte din serviciul de cercetare, de anchetă, or, ce aud e o altă bucătărie ; ei sînt organe militare, tribunale, organe executive, noi, ce amestec avem noi în treaba asta ?

— Nu mai întreba nimic, urcă-te-n mașină și să-mi fii aici într-un sfert de ceas ! La vaci am să te trimit, băga-te-aș !

— Îmi permiteți, am o idee !

— Ideile nu stau în capete seci ca ale tale, mișcă !

Celălalt închisese telefonul și Mizdrache se trezi năuc în mijlocul odăii pline de soare, privind uluit la femeia care tocmai intrase pe ușă într-un taior mov de lînă, foarte strîns pe corp, cu o pălărie cu voal pe chipul brun,

mic, strîns ca o alună, din care scînteiau niște ochi verzi, geloși, pentru că nările avîntate ale musafirei presimțiseră totul și-acum scotocea cu privirile în jur și se pregătea să-și joace mica scenă zilnică :

— Iar au fost femei la tine !

Mizdrache nu-i răspunse, privind-o ca pe un obiect și ca vru să spargă ceva, ca să-i atragă atenția că intrase, că există, și încă cum exista !

— Gemy, nu-mi răspunzi ? Au fost sau n-au fost femei la tine ?

Bărbatul se apropie, îi ridică parcă meticulos voalul de pe ochi și îi dădu două palme la repezeală.

— Șterge-o repede la bărbat-tău, că dai de dracu, m-auzi tu ?! Să nu te mai prind pe-aici că m-am săturat de atîtea istericale !

O întoarse cu spatele la el, deschise larg ușa și mai că nu-i făcu vînt pe scări. O găsi jos, pe ultimele trepte plîngînd mototolită, dar n-o privi, n-avea timp, și se urcă în mașina care-l aștepta.

— Să trăiți ! spuse șoferul Costea. Unde mergem ?

— La inspectorul-general, dar repede, c-am rupt-o-n fericire !

— Ceva în neregulă ?

Omul nu întreba prea des, era obișnuit să tacă, dar acum Mizdrache nu mai avu timp să se mire de curiozitatea însoțitorului său tăcut și discret.

— Nu mai scap de curvele astea păguboase ! se scuză inspectorul fără să știe de ce.

— Sînt și bărbați puțini, domnule inspector, și apoi cineva *șic* ca dumneavoastră are căutare...

Un vechi reflex de polițist înnăscut îl făcu pe Mizdrache să ciulească urechile.

— Mă, tu te-ai dezlegat la limbă ? De cînd ai învățat să faci complimente ?

— Cîte nu învață omul ! se miră celălalt cu o veche naivitate.

Costea se angajase în '40 la ei, adus nu se știe de cine cu recomandații și de doi ani îl căra unde era nevoie pe inspector, fără un protest, fără să pară obosit, deși uneori conducea cîte 32 de ore în șir, noapte și zi, acolo unde cereau nevoile servicinlui. Nu întreba niciodată nimic, nu zîmbea cînd auzea glumele celor din mașină, părea surd și orb la toate cîte se petreceau alături, deși Mizdrache

îl bănuia că e un spion de-al lui Mastacan, fapt pentru care se purta cu el cu mănuși, adică fără să-i poruncească, fără s-o facă pe autoritarul cum făceau alți deștepți ce-și pierduseră piinea de multă vreme, încercînd chiar din cînd în cînd să se împrietenească cu omul de la volan, avansîndu-i mici confidențe sau lăsîndu-i bacșișuri pe perna automobilului, totdeauna restituite de celălalt, fără o urmă de ironie în glas : „Mi se pare că v-ați uitat niște bani aseară în mașină..." Mizdrache credea despre el că e adventist, și i-o spusese mai în glumă, mai în serios, dar Costea negase : „Nu-i adevărat !"

Dar nimic mai mult. Nu bea la nici un popas, nu primea decît o mîncare ieftină și atît. Intrigat, într-o vreme, inspectorul făcuse la rîndul său o anchetă discretă, voise să știe unde locuiește omul de lîngă el ; aflase că avea nevastă, doi copii și că ședea undeva la Străulești, pe o stradă dosnică, cu nume de preot ori de arhiereu. Avea rude undeva în provincie, la Craiova, cu care nu se prea vedea. Lucrase la Malaxa, tot ca șofer, părea un om econom și cam atît...

Ajunseseră. Mizdrache urcă scările de la intrare în goană. Clădirea sumbră cu mai multe etaje i se păru îngrozitoare în dimineața asta strălucitoare de toamnă. Îl întîmpină Ciripoi, numai miere și ochi dulci, cum e orice subaltern într-o situație gravă.

— Să trăiți ! spuse ușor, căutînd dreapta inspectorului.

— O feșteliram, Ciripoi !

— Șucăr mare ?

— Șeful m-a trimis în aia mamii de-am crezut că-l înjur și-mi dau demisia. Ce facem ?

— Îi strîng pe toți comuniștii, îi bat măr și îl aflăm noi pe ăla care a întins-o !

— Îi bat, îi strîng, îi snopesc ! Idiotule ! Asta-i poliție ca pe vremea lui Gavrilă Marinescu. Cretinule ! Uite că de bătut i-am bătut, și ce-am făcut ? Am aflat ceva de la ei, că n-am aflat...

— Atunci ? Să-i iertăm, să ne facem că plouă ?

— Mă Ciripoi, ce nu-mi place mie la tine e faptul că n-ai ieșit încă din găoacea mă-tii, mă ! Tu ești făcut la șapte luni, mă ! Tu nu gîndești, mă ! Cum o să-i iertăm ? Dar nu-mi place, mă, brutalitatea. Eu lucrez cu inteligența, mă ! Acum te las, mă duc să dau ochii cu balaurul. Roagă-te pentru mine !

Mastacan îl lăsă însă să aştepte zece minute în faţa uşii sale capitonate, şi asta în mod intenţionat, pentru a-l înspăimînta şi mai mult, deşi, la drept vorbind, lui Mizdrache îi cam trecuse frica. Cînd, în sfîrşit, i se permise să intre, era calm, aproape obraznic, pentru că încă de multă vreme se ştia indispensabil.

— Să trăiţi ! spuse, cum mai devreme puţin spusese Ciripoi, dar fără acea umilinţă a gradului inferior.

De dincolo de biroul de stejar, acoperit cu un cristal verzui, celălalt nu-i răspunse. Nu dormise, se vedea bine, avea ochii tulburi, grăsimea ameninţa tot mai mult să-l îngroape într-o masă de carne, umbla puţin, hainele trebuiau date mereu la refăcut, părul cărunt, tuns scurt îi împrumuta înfăţişarea unui buldog. Gura pungită şi vinătă îl făcea antipatic, dar ei chefuiseră de multe ori împreună, Mizdrache îi procurase femei, şi încă ce femei, şi un fleac de evadare nu avea să strice o prietenie veche şi încercată în care numai aparenţele şi o anumită ierarhie mai puneau nişică ordine.

— Deci ! tranşă inspectorul direct, să intrăm în subiect. Nu mi s-a spus încă nimic, voi afla totul de la dumneavoastră...

Vremea injuriilor trecuse. Mastacan scoase o ţigară imensă de foi dintr-un sertar. Îi aruncă lui Mizdrache o scurtă privire ce s-ar fi vrut cît mai supărată şi-i zise rece :

— Stai dracului jos !

Celălalt se aşeză într-un imens fotoliu de piele, privi figura tristă a Mareşalului Antonescu din perete şi făcu să scînteie o brichetă de argint, tocmai la timp ca să-i aprindă trabucul lui Mastacan.

— Chestiunea nu-i chiar atît de simplă... Evident că pe noi nu ne priveşte cum l-au scăpat de sub escortă pe individ. Dar ne priveşte altceva. Ministrul întreabă dacă nu cumva evadarea a fost organizată, dacă nu cumva aici există complici... Pe cei patru îi cunoşti ?

— Evident, sper ca eu să fi contribuit cel mai puţin la condamnarea lor, pentru că aşa, cum v-am mai spus, sînt împotriva execuţiilor. Bătăile, chestiunile astea de serviciu, fac parte din nefericirile meseriei noastre, dar execuţiile nu-mi plac ! Militarii sînt nişte idioţi îndeobşte cunoscuţi !

— Lasă aprecierile și-ascultă. Pe baza unui ordin legal, în urma unor vini bine stabilite...

— Să lăsăm fleacurile, domnule inspector-șef ! Care vini recunoscute ? Doar eu i-am anchetat. Nu s-a stabilit nimic. Sentința era hotărîtă dinainte. Tot noi trebuia să-i lichidăm, evident, cu mijloacele noastre. În fond e vorba de o acțiune de intimidare. Așa cred organele noastre de represiune că îi vor opri pe comuniști din acțiune ? Permiteți-mi să vă spun că e o prostie... În timpul Revoluției Franceze...

Mastacan îi tăie vorba cu un gest :

— Lasă-mă cu rahaturile tale din cărți. Mă piș pe Revoluția Franceză și pe toate fleacurile ! Ministrul mă chinuie de azi dimineață cu telefoanele, mi-a scos sufletul. Trebuie să-l prindem viu sau mort pe evadat.

— Cine e ?

Mastacan scotoci în sertarul biroului și scoase de acolo o fotografie, aruncînd-o pe cristalul strălucitor.

— Îl cunosc. Dar vorbeați parcă de încă unul...

— Celălalt, Lupu Marcel, a fost găsit rănit într-o porumbiște și i-au făcut felul, l-au îngropat pe toți trei în zorii acestei zile. Pe-al patrulea, parcă l-a înghițit pămîntul. S-a dat alarma, jandarmii bat satele pas cu pas, nici o urmă. Telefoanele sună din jumătate în jumătate de oră. Ciripoi al dumitale e bun pe varză, dar numai atît. Mie îmi trebuie omul, viu sau mort. Ministrul mi-l cere în 24 de ore...

Mizdrache înjura gospodărește în gînd pe ministru cu liota lui cu tot. Ce știu idioții ăștia cum se prinde un om și încă unul care a scăpat de sub gloanțe.

Mastacan tot mai vorbea :

— Însoțitorii au fost înaintați Curții Marțiale în frunte cu comandant cu tot. Asta e o chestiune care-i privește pe ei, nouă ne revine sarcina să descoperim pe complicii acestei evadări...

— Nu e prea mult spus complici ?

Mastacan îi povesti cu răbdare împrejurările în care avusese loc evadarea celui de-al patrulea condamnat. Ceea ce rămînea suspect era faptul că în mașina care apăruse întîmplător sau nu în luminișul unde avea loc execuția nu fusese găsit nimeni, șoferul acestui vehicul dispărînd și el.

— Nu ți se pare nimic curios în asta ?

— Dacă mă gîndesc bine, parcă da, acceptă Mizdrache. Prea multe întîmplări de genul ăsta la un loc fac un roman polițist prost, dar aici e vorba de o afacere serioasă. O să mă gîndesc...

— Încurcătura e alta, că ministrului nu-i convine să existe un martor în viață al acestei nopți și de aici furia, ordinele și toate neplăcerile pe care o să le am !

— Bizuiți-vă pe mine !

Celălalt rînji cu gura lui mare, plină de dinți de aur.

— În meseria noastră nu te poți bizui decît pe tine însuți, lasă fleacurile, Mizdrache. Dacă nu-i dăm omul pe tavă, ministrul ne trimite pe front ca ofițeri de rezervă și n-am nici un chef să-mi pun pielea în saramură numai pentru că s-a găsit un individ, un șef de gardieni care a dormit pe el cînd trebuia să facă o treabă bună...

Mizdrache căzuse într-un fel de semnolență, închisese ochii și se gîndea la ceva foarte îndepărtat și nedeslușit. Nu era obosit, convorbirea asta îi dădea idei.

— Domnule inspector-șef, spuneți-mi de unde pornește cu adevărat toată chestia cu execuțiile ? În general sentințele capitale s-au evitat pînă acum, deși ne aflăm în al doilea an de război. Trebuie să existe o explicație reală, de ea am nevoie. Știu ca și dumneavoastră unele lucruri, dar ar trebui să aflu totul.

Mizdrache îi cerea un lucru destul de greu, dar situația era fără ieșire dat fiind termenul scurt, pentru rezolvarea cerută de ministru. Ezită puțin, dar cum nu bănuia că celălalt e chiar străin de unele realități ale afacerii, preferă să vorbească deschis, recunoscînd astfel că fără acest subaltern prețios, pe care-l înjurase și-l făcuse de două parale la telefon, e ca și mort.

— Știi bine că între comuniști avem un om de-al nostru. Mai cunoști că grupul ultim ne-a fost dat pe tavă de către omul despre care-ți vorbesc. Ceea ce nu știi e de ce am ales tocmai acest moment pentru a trimite pe lumea cealaltă cîțiva...

— Bănuiesc...

— Ești băiat deștept. Războiul nu merge tocmai cum trebuie. Mareșalului îi e frică de o rezistență internă. Or, cine să opună această rezistență decît elementele cele mai active : comuniștii. În partidul lor s-a ivit chiar ideea rezistenței, avem informatori care ne-au vorbit direct despre treaba asta, numai că noi, prin omul pe care-l știi,

am infiltrat părerea de a se opune cineva creării de grupuri de sabotori, de oameni care să ne dea bătaie de cap. Cunoşti că o poliţie bună, şi aici nu e vorba de găinari, de curcani, e vorba de poliţia secretă, evită atît cît poate dificultăţile mari. Care ar fi acele dificultăţi ? Angrenarea lucrătorilor şi în general a populaţiei în acţiuni ostile regimului. Circulă destule anecdote, războiul, cu toată Transnistria asta, nu e popular, oamenii au rude care mor pe-acolo, prin Rusia, au surori care rămîn văduve... Şi atunci, ajunge o scînteie, şi gata tămbălăul.

— Înţeleg. Dar comunicatele privitoare la execuţiile elementelor antinaţionale nu vor avea un efect invers decît cel pe care-l scontăm noi ?

— Propaganda face restul. E vorba de *cauza românismului*, de *neamul nostru*, domnul Mihai Antonescu e un om priceput în astfel de baliverne...

— Îmi permiteţi să cred că anecdotele fac mult rău propagandei domnului Antonescu, chiar un rău mai mare decît tunurile. Atîta timp cît nu e mălai pe piaţă, aceşti executaţi apar în ochii mulţimii ca eroi ce luptă pentru o masă ca lumea, pentru pace, pentru linişte, iată de ce sînt împotriva exceselor...,

Mastacan îşi tăia alt trabuc cu foarfeca.

— Eu cred că tu ai dreptate, Mizdrache, dar noi am organizat acest ultim proces tocmai pentru ca să-i intimidăm pe comunişti...

— Îmi scapă scopul...

— Fiind două tendinţe în partid, una pentru rezistenţă organizată şi alta pentru o convieţuire, oricum trebuie să facem ca balanţa să încline spre cei mai paşnici...

— Da, înţeleg. Deci omul nostru va demonstra că, mergînd pe calea rezistenţei, partidul va pierde cele mai bune cadre ale sale. Şi de aici linişte şi pace. E nitel cam simplist, dar merge !

Mastacan nu părea mulţumit de cele ce auzea.

— Ai vreo bănuială ?

— În general, trădările merg pînă la un anumit punct şi numai o vreme...

— Ştiu asta, dar ce putem face ?

— N-ar fi mai firesc să aflăm de la omul acesta, care după cîte ştiu eu cunoaşte pe mulţi dintre conducătorii de partid, numele celor mai bune cadre şi să le distrugem deodată, fără multe scrupule ?

— M-am gîndit la asta, dar situația e foarte curioasă. Unii sînt în închisori, au fost strînși la vreme. Numai că acest partid, ca orice organism, a crescut la loc, ajutat poate și de împrejurări de război, chiar de cei care au murit pentru el... Pe cei mai noi, datorită măsurilor luate, omul nostru nu-i cunoaște îndeajuns, și la el orice mișcare suspectă se termină cu moartea. Nu avem nici un interes să-l pierdem. Știi bine ce greu se recrutează un astfel de element și de cîtă vreme e nevoie ! Mi-este greu să risc să-l pierd.

— Vă înțeleg, făcu Mizdrache atent la praful ușor și alb care intra pe o fereastră deschisă.

— N-am stabilit însă ce facem cu cel care ne-a scăpat. El este un martor foarte periculos, și mai tîrziu un acuzator al omului care ni l-a dat pe mînă...

— Mai tîrziu, cînd ?

— Mai tîrziu, cînd va înțelege că a fost trădat..

— Pricep...

— Și ce-i de făcut ?

Mizdrache tăcu puțin, rozîndu-și o unghie.

— Nu există decît două căi : ori să-l facem să dispară dacă punem mîna pe el, ceea ce e puțin probabil, ori să-l compromitem...

— Mă, tu nu ești prost, mă Mizdrache, nu ești prost deloc ! constată deodată, senin și înveselit, Mastacan.

— Vedeți, și azi-dimineață îmi vorbeați atît de urît !

— Furia, mă, furia, am și eu un ministru pe cap, mă freacă și pe mine, ce vrei, sîntem robii administrației, scuză-mă și tu dacă am exagerat !

Și pentru ca să uite amîndoi neplăcerile acestei dimineți atît de agitate, Mastacan sună să i se aducă o sticlă de coniac vechi.

8

„Toți cei care intră în biroul meu, gîndea cu voluptate Mizdrache, își pierd imediat personalitatea.“ La drept vorbind, ce fel de personalitate putea avea cel din fața lui, cu fața asta galbenă, cu privirile șterse de șobolan încolțit, cu tremurul abia perceptibil al mîinilor, cu mereu căutatul batistei în buzunarul de la piept, care trăda și

mai bine neliniștea ce-l stăpînea. Mizdrache vorbise de cîteva ori cu el, și numai în cîteva probleme secundare omul *nu-i aparținea*. Acum, Mastacan, *i-l dăruise*. Și celălalt știa asta și căuta de la început să capete un dram de independență, o cît de mică libertate, cu ajutorul căreia să-și mai salveze ceea ce se mai putea salva dintr-o demnitate terfelită de atîtea ori. Inspectorul-șef se purta altfel, oaspetele lui Mizdrache simțise de la început. Mastacan îl ținea totdeauna în picioare, nu-l înjurase niciodată, îl trata ca pe un funcționar al lui cu care lucra mai rar, dar tocmai curiozitatea politicoasă a noului partener de lucru îl îngrijora. Stătea de un sfert de ceas în fotoliul inspectorului și privea cum Mizdrache se joacă cu ascuțitoarea sa verde ce închipuia o broască cu ochii bulbucați, țopăind mecanic pe deasupra dosarului răvășit, cu hîrtii numeroase scrise cu mîna sau bătute la mașină, hîrtii ce conțineau, oaspetele era sigur, viața sa, în amănunțime. Mîinile fine ale inspectorului întorceau meticulos cheița de aluminiu și o ascundeau, pe urmă palmele se deschideau și jucăria aceea începea să funcționeze, și el nu mai era în stare să judece exact, gîndurile i se învălmășeau parcă, i se lăsa o pîclă pe ochi și-i venea ameteală. Vizitele acestea la Siguranță aveau loc totdeauna seara tîrziu, ca și acum, și se făceau rar. De obicei, cînd era ceva important de raportat, informatorul scria cîteva scurte rînduri adresate unui necunoscut oarecare și, dacă existau dubii și cerințe de amănunte suplimentare, i se răspundea la post-restant, la o căsuță poștală. Invitațiile la Siguranță îi creau totdeauna o indispoziție firească, și de cele mai multe ori bănuia că nu se va mai întoarce acasă, și își lua unele măsuri, inutile de altfel. Era însurat, soția lui nu bănuia ce meserie murdară avea, cînd lipsea fusese sfătuită să nu întrebe unde se duce, așa încît din punctul acesta de vedere omul credea că trăiește oarecum liniștit. Avea bani destui, dar n-o arăta ; Mizdrache știa totul despre el : îi plăcea să bea, era laș ca un șoarece, și fusese de-ajuns să fie prins o dată cu un lucru inconvenabil ca să se arate dispus să facă orice : la început, un timp, trădînd bine-înțeles lucruri mici, și pe urmă, pe măsură ce primejdia de a fi descoperit se mărea, să caute să afle și să divulge, chiar mai multe, totdeauna mînat de ceea ce face regula trădării : creșterea vinei în timp și spaima de a fi descoperit.

Lui Mizdrache, informatorul îi convenea din toate punctele de vedere. Fusese pe vremuri un orator mijlociu, folosit la unele întruniri, pentru că sub cumsecădenia și mediocritatea lui de fost funcționar se ascundea și un oarecare umor, și grupurile acelea de oameni îndîrjiți, adunate în săli întunecoase și înghesuite, pline de fum, reacționau pe loc la glumele usturătoare pe care le făcea la adresa autorităților, și asta îi crease un ascendent în partid. Odată interzisă activitatea legală și începute arestările, vigoarea și umorul dispăruseră de pe aceste buze, omul șovăia și Siguranța simțise unde se află trădătorul căutat. I se crease situația în care trebuia să greșească, fusese prins, bătut bine și pus în alternativa de a pîrî pe organizatorii unei întruniri clandestine. La început rezistase și bătăilor, și presiunilor morale, pentru că un rest de demnitate păstrează chiar și asemenea indivizi, și într-o trădare cel mai greu lucru este începutul, adică renunțarea la acest rest de demnitate.

Omul fusese deci înfometat. Căutase de lucru doi ani și nu găsise. Nevasta era gata-gata să-l lase, se obișnuise cu un fel de a trăi, modest pe atunci, la care cu greu se putea renunța, așa că, în momentul cînd fu chemat de un necunoscut la o discuție confidențială, se duse pe jumătate convins că nu va mai rezista ofertelor.

Cel însărcinat cu recrutarea lui avea ordin să nu se grăbească. I se cerură mici informații și i se dădu o sumă considerabilă pe care fu sfătuit s-o cheltuiască cu prudență, adică puțin cîte puțin, ca să nu aibă neplăceri. Inventă pentru tovarășii cu care mai lucra pe atunci și care aveau încredere în el o mică antrepriză ce-i aducea cîte ceva și îi ajută pe unii dintre ei. Nu-l bănuia nimeni și răbdarea îi aduse foloase însemnate. Avea reputația unui om cinstit, i se încredință de către partid dirijarea unor fonduri pentru cei din închisori și, sfătuit de cel care-l recrutase, spori sumele fără să arate cum și le procurase, făcîndu-și din asta un merit deosebit. Cît se putu, află pe cei care ajutau partidul și pe cei ce primeau ajutorul lui, dar fără mari eforturi care să-l trădeze. În general, cei ce cotizau nu se foloseau de evidență, pe vremea aceea hîrtia era dușmanul cel mai mare al ilegaliștilor, așa încît el nu putea procura decît numele celor ce strîngeau și predau cotizațiile de partid ; aceștia erau urmăriți și, din cînd în cînd, cîte unul era surprins ca din întîmplare,

arestat și dat la fund pe veci. Siguranța avea grijă ca nu cumva vreo urmă de bănuială să atingă reputația acestui om care își vedea mai departe de treburile lui, distribuind sumele adunate cu o cinste exemplară. Într-o asemenea meserie trebuie să te mulțumești cu triumfuri mici, dacă vrei să ai mai tîrziu triumfuri mari. Cineva veghea ca acest informator discret, prezentînd atîta încredere, să fie ocolit de greutăți și de capcane, împreună cu cei ce lucra, dar despre care se știa totul.

Odată pornit pe acest drum, omul își dădu seama că nu mai poate face nimic, așa încît primi să ia de la viață tot ceea ce se putea lua. Apărură femeile, totdeauna în locuri discrete, neștiute de nimeni, pentru că reputația că e un soț cinstit și un om serios trebuia apărată cu strășnicie ; chefurile, amicii, toți veniți de unde trebuia, cu urechi foarte atente, gata să deslușească și unele nuanțe ce scăpau mai greu la spovedaniile rare din aceste birouri unde spaima, prezența șefului Siguranței însuși creau o anumită timiditate greu de învins.

Apropierea războiului înăsprise colaborarea dintre el și poliție. I se cerea mai mult, și el făcea totul ca să afle mai multe, dar și în partid metodele se perfecționaseră, unele căderi avertizaseră pe cei aflați în libertate că exista un trădător, și atunci posibilitățile de a ști totul sau aproape totul se reduseseră considerabil, și la presiuni omul răspundea cu bîlbîieli penibile și cu o spaimă mereu în creștere, pentru că atîta lucru învățase și el : atunci cînd nu mai ești bun, un accident oarecare curmă orice activitate și nu e vorba de un accident obișnuit : nu, ești lăsat în ghearele celor pe care i-ai vîndut și ei au grijă de tine ; or, această spaimă te făcea zelos, te făcea inventiv, te făcea activ, și de asta avea nevoie acum Mizdrache, de zelul și de inventivitatea omului din fața lui.

Convorbirea începuse în urmă cu un sfert de ceas și, ca de obicei în asemenea ocazii, inspectorul îl întrebase cu cine se mai văzuse, cînd anume și dacă existau bănuieli împotriva lui. Bănuieli existau. Mai ales după căderea ultimului grup.

— Credeam, spusese el cu o remușcare accentuată, că treburile nu se vor termina așa. Nu înțeleg de ce aveți nevoie de asemenea excese ? se mirase el cu o naivitate jucată, pentru că de fapt, într-o discuție anterioară cu Mastacan, acesta îl prevenise pe ocolite că-i trebuiau niște

victime care să-i intimideze pe ceilalți. Aș vrea să vă rog să vă lipsiți pe viitor de serviciile mele, nu pot accepta așa ceva...

Inspectorul surîsese secret. Chiar cele mai mari lichele își închipuie că pot face orice sub masca respectabilității, așa că nu spuse nimic, întoarse mai departe cheița în ascuțitoarea de tablă, privind-o cu atenție.

— Sînt bolnav, nervii mei încep să slăbească, nu mai pot rezista... spunea cît se poate de umil informatorul, îndreptîndu-și cu degetele lui galbene de tutun o meșă rebelă care-i tot cădea pe frunte. Gîndiți-vă apoi și la soția mea, mereu mă întreabă de ce nu dorm acasă și ce fac la urma urmelor ?! Chestia cu lucrările particulare pe care le am a căzut, a trebuit să inventez altceva. E greu de închipuit că se mai poate construi ceva în timp de război, acum totul se dărîmă. Afirm cunoscuților mei că trăiesc din vechi economii, dar ei bănuiesc că fur din cotizațiile pentru partid...

— De ce nu lași pe altul să facă treaba asta, ca să nu mai fii suspectat ? zise moale Mizdrache, parcă indiferent, atent la zgomotele nopții de-afară și avînd grijă să-i așeze și mai bine becul veiozei drept în față, ca să-l aibă tot timpul sub observație, să vadă ultimele reacții ale chipului obosit și înspăimîntat.

— E în interesul tuturor să nu fiu bănuit, pentru asta trebuie să mă dau la fund, altfel nu se poate, stărui celălalt.

Mizdrache apăru în cercul de lumină al lămpii, pentru că pînă atunci nu lăsase să i se vadă decît mîinile fine, chinuind broasca de metal.

— Spune-mi ce se întîmplă practic într-o asemenea catastrofă în partid, cînd patru oameni sînt prinși...

— Se taie orice legătură cît de mică a celor care aveau contacte cu ei, se părăsesc vechile adrese și se schimbă identitățile.

— Pînă aici e bine.

Mizdrache îl fixa cu ochii lui vii, arzători.

— Ai putea să-mi procuri pe unul dintre aceștia care fabrică buletine oficiale, scutiri de front, adeverințe și certificate medicale, nu să-l arestăm, vreau ceva mai mult de la el, să-l facem prietenul nostru.

— Înțeleg, dar mi-e foarte greu. De la începutul războiului liniile de activitate s-au separat. Eu am rămas într-un sector periferic.

— Păcat că nu ne-am gîndit mai demult la asta, cotizațiile sigur că sînt foarte importante, dar... Apropo, domnul Malaxa și domnul Auschnitt mai cotizează pentru partidul comunist ?

Celălalt rîse scurt, crîncen, cu spaimă, dar sincer :

— Ei au cotizat și pentru legionari și pentru partidul domnului Maniu, probabil că dau mită și miniștrilor dumneavoastră. Este o ocupație obligatorie pentru un om cu bani.

„Nu e prost, nenorocitul !" gîndi inspectorul. În general, pe oamenii de genul acestuia mai mult îi admira decît îi disprețuia, pentru că-i semănau și undeva se întîlneau în îndeletnicirile lor. Ba, mai mult, dacă se gîndea bine, informatorul se descurcase bine timp de aproape zece ani, nelăsînd urme și făcînd servicii importante poliției secrete.

— Dar vorbeam de retragerea mea, domnule inspector, reluă el destul de hotărît, pe neașteptate.

— Ți s-a făcut frică ?

— Cred că da.

— Asta-i foarte prost pentru dumneata. După cîte știu eu, în meseria pe care o ai nu se scot pensionari. Sînt două posibilități de a o termina, cianura sau confruntarea cu proprii prieteni. Sper că nu dorești nici una, nici alta...

Celălalt asudase. Știa că cererea lui nu va găsi nici o milă la inspector, dar dintr-o speranță absurdă încercase să audă măcar o încurajare. Deveni pe neașteptate patetic:

— Domnule inspector, dar n-am vrut să-i trimit la moarte, dumneavoastră știți că nu mai dorm de cînd am aflat ? N-am omorît un pui de găină — și-a-acum ?

Voia să plîngă, să-și dea palme, să facă cîteva gesturi definitive, dar brațele parcă-i încremeniseră. Era rece ca un sloi de gheață pe dinăuntru și, pe urmă, celălalt zîmbea atît de ironic !

— Vreau să te liniștesc, zise Mizdrache, oamenii dumitale au fost executați acum două nopți...

— Nu ! urlă omul sărind de pe scaun. Nu, nu se poate!

Acum îi era frică cu adevărat, o frică de moarte, o frică fără măsură, care-l făcu să se zbată pe dușumelele pe care se prăbușise cuprins de un acces de isterie.

Apăru ca din pămînt Ciripoi cu încă un agent, îl pălmuiră, îl udară cu apă, și Mizdrache îi întorsese spatele, privind prin fereastra deschisă într-o curte neagră și pustie deasupra căreia stăpînea întunericul dens al unei nopți reci de toamnă.

Îl cărară afară, inspectorul făcu numai un semn cu mîna și-l readuseră după un sfert de ceas, parcă micșorat în propriul trup, scurs ca o rufă stoarsă, palid, fără viață, cu mîinile tremurînd ca de friguri, cu buze vinete pe care și le mușca cu furie încă, bolborosind ceva neînțeles, terorizat, căzut, prăbușit, nemaiavînd nimic omenesc în el, pentru că era foarte ușor să te gîndești că ai săvîrșit o mîrșăvie, dar nu să și afli că ea se terminase ca această afacere, adică cu patru oameni uciși.

— Dă-i puțin coniac, ceru Mizdrache, și Ciripoi deschise un sertar întunecat, turnă în trei pahărele, unul și pentru el, făcu un semn agentului care-l ajutase s-o șteargă pentru că nu mai avea nevoie de el și, dîndu-și importanță, le întinse pe rînd băutura roșcată.

Mizdrache nu bău. Informatorul se uită lung la paharul din față și în cele din urmă sorbi, întîi fără poftă, abia stăpînindu-și tremurul degetelor, apoi cu o sete repetată. Într-adevăr, Ciripoi îi mai turnă de două ori la rînd coniac, făcîndu-i cu ochiul :

— Haide, nu mai fă pe mutrea cu noi, că aici nu sîntem la pensiune. Este, dom'șef ?

Mizdrache îl găsea mitocan pe subaltern, deși cu un oarecare haz. Acum Ciripoi spunea gugumănii, dar ele erau foarte bine venite, pentru că nu putea suferi astfel de scene care aveau în ele ceva trivial, de nesuportat.

— E chiar adevărat ? întrebă cu ochii cîrpiți, plini de lacrimi, oaspetele.

Inspectorul se cabră, era încă lîngă fereastră privind noaptea neagră și ascultînd tainicul zgomot al unui copac ce-și mișca frunzele ca în somn, alături de ferestrele luminate. Se întoarse și-i concedie pe Ciripoi cu un gest. Acesta ieși în vîrful picioarelor, cu ochii încă la sticla de coniac la care rîvnea sincer.

— Să fac și două cafele ? mai întrebă din ușă.

— Nu e nevoie ! încheie brutal Mizdrache. Lasă-ne !

După aceea ocoli ca o fiară scaunul în care se afla prăbușit informatorul și-i spuse :

— Uite ce e, să încheiem cu scenele astea de prost-gust. Nu-mi plac zdrenţele, şi dumneata eşti o zdreanţă. Noi te plătim aici pentru ce faci, şi nu ne putem permite să avem milă, chit că ce plătim e sînge omenesc !

Adevărul îngrozitor fusese spus cu o răceală care-i îngheţă spinarea celuilalt.

— Nu-mi plac lacrimile şi toate smiorcăielile astea. Pentru mine nu reprezinţi mai mult decît fotoliul în care stai. Iată ce am să-ţi spun : am nevoie de dumneata, cum ai şi dumneata nevoie de noi, mai mult decît oricînd, şi vei vedea de ce. Trebuie să vorbim deschis, fără ascunzişuri. Noaptea trecută, unul dintre cei patru oameni care erau duşi la execuţie a evadat !

Se făcu tăcere. Informatorul înlemnise. Mizdrache crezu că se va repeta criza de epilepsie de adineauri, dar celălalt nu se mişcă. Privea fix covorul vişiniu cu desene orientale, căutînd să desluşească ceva de neînţeles.

— Nu se poate, rosti încet, cu o îndoială prelungită, convins că bănuiala i se va confirma, nu se poate, cum o să scape cineva dintr-o asemenea situaţie ?

— Uite că s-a putut ! Toată poliţia şi jandarmeria îl caută la ora asta, dar n-a putut fi găsit.

— Nu cred o iotă din ce spuneţi !

Omul ridică privirile lui de şobolan încolţit căutînd în ochii celuilalt ceva, o urmă de şiretenie, dar nu găsi nimic.

— Nu e adevărat, nu e adevărat ! repeta îndobitocit, nevrînd să creadă în cele ce auzea, pentru că prea ar fi fost teribil. Şi curiozitatea de a şti numele evadatului se ivi abia mult mai tîrziu.

— Cine a scăpat ? întrebă în cele din urmă, cu voce pierdută, şovăitoare.

Mizdrache spuse numele şi iar se făcu o tăcere înfiorătoare, lungă, interminabilă.

— Nu se poate, nu se poate, repeta întruna informatorul din fotoliu. Nu se poate, doar o execuţie e o execuţie, cum poate scăpa cineva de o execuţie ?

Avea pe faţă jumătate din nebunia care trăieşte în fiecare om şi care iese la suprafaţă în momente ca acestea.

— Nu-i adevărat, spuneţi-mi că n-a scăpat nimeni, că au murit cu toţii...

Inspectorul se aşeză iar în umbra veiozei, şi parcă scuipă cuvintele care urmară :

— Parcă îți părea rău după ei, și-acum i-ai vrea cu țărîna în gură. Să mai crezi în remușcările oamenilor!

Nu spunea toate astea cu tonul teatral pe care îl avea cîteodată, era în glasul lui un dispreț sincer, total și nedisimulat. Omul din față, de multă vreme, încă înainte de această convorbire, căzuse într-o altă condiție decît cea umană. Mizdrache avea senzația că discută cu un ciine de circ, așa încît urmă rece și indiferent :

— Pentru dumneata nu rămîne să joci decît o carte. E ultima dumitale carte. Nu-ți ascund că poți să-ți frîngi gîtul, și în cazul acesta noi nu putem să intervenim cu nimic, pentru că te-am trăda. Ai avut ghinion, și-atîta tot. Iată despre ce este vorba. Anumite interese cer ca să apari în postura celui ce protestează împotriva actelor nebunești săvîrșite de către unii membri ai partidului căruia i-ai aparținut, pentru că, o dată aflat aici, îmi închipui că nu-i mai aparții decît formal. Înțelegi despre ce vreau să-ți vorbesc ?

Celălalt înțelesese foarte bine. Acum toate faptele se legau logic între ele. I se ceruse la început un lucru obscur. Numele celor care se arătau cei mai dispuși la o rezistență violentă împotriva autorităților, pentru că poliția știa că în partid existau atunci două tendințe. El era cunoscut ca un pacifist, ca unul ce sfătuia pe toți să lase aventurile și să-și vadă de treburi pînă cînd timpurile se vor mai liniști. Căderea acestui grup avea să-i învețe minte pe ceilalți să se astîmpere, restul era foarte simplu. Se găsise pretextul, numele celor condamnați dinainte le furnizase fără să-și dea seama spre ce sfîrșit îi împinge aventura, acum totul era încheiat, numai că se ivise ceva neașteptat : salvarea unuia dintre cei aruncați în brațele morții și anume a celui de care se temea cel mai mult, pentru că era unul dintre cei mai neînfricați oameni pe care-i cunoscuse.

Mizdrache se juca iar cu broscuța de metal, părea amuzat sincer de salturile jucăriei și vorbea cu pauze, căutîndu-și mereu cuvintele.

— Dacă noi îl prindem pe omul care a evadat e foarte bine pentru dumneata, ultimul martor al acestei afaceri va dispare. Ai tot interesul să afli unde se ascunde și să ni-l dai în mînă, dar eu știu foarte bine că e foarte greu, pentru că îi cunosc pe oamenii aceștia poate mai bine decît dumneata.

— Și-atunci ? făcu celălalt distrus, fără vlagă, fără speranță, chinuit de o spaimă ce creștea o dată cu scurgerea minutelor interminabile ale conversației lor.

— Atunci, mai există o șansă. Omul acela trebuie să fie împiedicat să ajungă iar în rîndurile partidului, să-și pledeze cauza, să explice, să-și găsească dreptatea. Dumneata trebuie să-l calomniezi, să arăți că el nu a putut să scape de sub gloanțele plutonului decît cu voia noastră, că între el și noi a existat o înțelegere, că știi bine că omul acesta i-a vîndut pe ceilalți în schimbul vieții pe care noi i-am dat-o !

— Totul era atît de simplu. Doamne, Dumnezeule ! Omul din fotoliu vru să se prăbușească la picioarele lui Mizdrache, dar se stăpîni.

— Domnule inspector, cum să vă mulțumesc ? Cum să vă mulțumesc ?

— Stai, că n-am terminat. Nu ești atît de naiv încît să crezi că lucrurile vor merge ca pe roate. Lor, celor din pușcărie, pentru că și ăștia știu tot, nu am aflat încă cum, dar știu tot, și celor de-afară le trebuiesc dovezi. Omul va fi ucis dacă nu dovedește că nu a trădat, după cum dumneata vei fi ucis dacă nu vei dovedi că el a trădat. E o chestiune de viață și de moarte, și mila, fleacurile, lacrimile nu folosesc la nimic, pentru că eu îți cer ceva și mai mult. Îți cer să-l calomniezi și pe Ion Petre.

— Nu se poate ! exclamă automat informatorul. El era un sfînt, un om în care toți cei din partid credeau ca în lumina zilei. Nu are nimic pe conștiință, a muncit de mic, și-a ținut frații prin școli, a ajutat pe toți cei lipsiți de mijloace, s-a zbătut, era cel mai frumos om pe care l-am cunoscut...

Mizdrache auzea un glas nou, neobișnuit la indivizi de genul acestuia.

— Cu atît mai bine ! zise.

— Nu pot, cereți-mi orice ! El mi-a dat piine să mănînc, s-a zbătut să mă angajeze cînd n-aveam de lucru, m-a cununat chiar, el m-a cununat, dacă aș fi știut că-l trimit la moarte m-aș fi lăsat mai curînd ucis decît să vi-l dau. Am crezut că veți proceda ca și altă dată, doar cu intimidări, chiar mă bucuram că în felul acesta îl feresc de un rău mai mare. Stînd în închisoare, nu mai făcea cine știe ce grozăvii. De altfel, nici pînă acum n-am aflat de ce au fost condamnați.

— O să afli mai tîrziu amănuntele. Deocamdată mă interesează memoria omului despre care ţi-am vorbit. Ea trebuie terfelită, pentru că îţi dai seama că n-avem nici un chef să facem din nişte cadavre eroi. Nu este logic şi nici moral...

— La ce vă foloseşte distrugerea reputaţiei unui om, tot nu înţeleg ?

Mizdrache abandonase jucăria de tablă şi se apropiase iar de fereastra deschisă.

— Ce suflet ciudat au unii ! reflectă el cu glas tare. Ţi-a venit foarte uşor să nu ţii seama de nimic atunci cînd a fost vorba să dai patru nume, ba chiar ai făcut şi ceva mai mult, şi-acum, cînd e vorba despre ideea celorlalţi, despre unul care a murit, ai îndoieli, remuşcări, prostii ! Să încetăm ! N-am chef deloc să mă tocmesc cu dumneata, tocmai pentru că eşti puţin rudă cu el, tocmai de aceea vei fi mai convingător ! Asta o să potolească multe elanuri. Cît despre rest, nu mă priveşte. Tot ce mă interesează e să n-o termini prost. N-avem nici un interes, crede-mă !

— Nu-i cunoaşteţi pe comunişti, spuse el rar, parcă vrînd să dea un avertisment. Cred că nu-i cunoaşteţi deloc. E foarte uşor să minţi, dar e foarte greu să-i minţi pe ei. O să credeţi că vreau să mă apăr. Mi-am dat seama că scăpare pentru mine nu mai există din momentul acesta, decît dacă reuşesc sau nu cu minciuna mea, aşa că sînt legat de ea prin viaţă sau prin moartea mea şi n-am să renunţ atît de uşor la viaţă. Voiam numai să vă spun că uneori, în toată murdăria în care poate trăi un om ca mine, există un prag peste care nu poţi trece...

— Fleacuri, replică inspectorul. Dumneata bănuieşti că am timp să mă înduioşez, ba mai mult, să cred ceea ce spui ? Calomnia e tot o formă de a ucide, şi de îndată ce ai omorît o dată, restul vine de la sine. Bea mai bine un păhărel de coniac cu mine, în cinstea acestei afaceri, pe care să sperăm că o vom duce cu bine la capăt...

Nu mai trebuia decît gestul final, o strîngere de mînă, ca la încheierea oricărui pact, dar el lipsi, pentru că erau amîndoi atît de ticăloşi, încît din oroare unul faţă de celălalt nu se mai priviră, băură ca doi străini într-o gară şi se despărţiră fără un cuvînt.

Dumitrana visa că nu-şi mai găsea camera de la hotel Adlon, din Berlin. Nu mai ştia în ce an se află şi avea impresia că, din clipă în clipă, doi civili îmbrăcaţi în haine negre de piele aveau să-i bată în uşă şi să-l poftească la sediul Gestapoului. Revăzu lungile coridoare luminate numai de o lampă gălbuie, sus, în tavan, şi uşile nesfîrşite de la etajul II sau III, asemănătoare între ele, aceleaşi uşi roşii de lemn de cireş sau de stejar, lustruite, şi bara scării, de alamă, treptele reci şi înguste, şi simţi că asudă abundent de cîteva ori. Intrase pe rînd în cîteva odăi necunoscute care semănau între ele în mod ciudat şi toate aveau ferestrele deschise spre peluzele din jurul porţii Brandenburg, şi el vedea clădirea sinistră cu vulturi şi cvadrige, a Reichstagului, şi parcă auzea pe scările de fier urcînd paşii grei ai agenţilor. Se ascunsese într-o baie cu aer înăbuşitor, plină de aburi, şi în oglindă zărise prin uşa întredeschisă chipurile urmăritorilor şi pe urmă intră într-unul din acele dulapuri imense între două rînduri de haine de seară, dar ei scotoceau la nesfîrşit şi-i venea să ţipe de spaimă, dar se abţinea. Pe coridoarele abia luminate de becurile palide se auzeau paşii încurcaţi ai unei mulţimi care năvălea spre paliere, ar fi vrut să sară de la fereastra prin care intra aerul rece al parcurilor din apropiere, şi se pomeni pe Unter den Linden în mulţimea nepăsătoare din faţa vitrinelor şi revăzu într-o clipă parada cămăşilor brune, cu facle, pentru că noaptea asta nu se mai sfîrşea, şi totul se strîngea iar în jurul său, absurd : dar primejdia nu scădea şi reîncepu urmărirea pe coridoarele nesfîrşite de la Adlon, obsesia paşilor tîrşiţi pe covorul roşu, măturat cu grijă, apoi reapărură candelabrele micului bar de la mezanin, nenumărate lumînări gălbui, ascuţite, arzînd intens şi obscur, în acelaşi timp lăsînd umbre pe pereţii albaştri-palizi. Sta la o masă cu Werner, un tovarăş german cu care luptase mai apoi lîngă podul Toledo, parcă într-un timp imemorial. Auzea focurile rare ale artileriei şi vedea micile autocamioane sovietice care urcau o coastă pietroasă, şi de undeva se trăgea cu mitraliera şi ei se ascundeau după nişte tufe. Apoi imaginea se umbri şi se trezi tot sub candelabrele Adlonului, sub privirea severă a unor chelneri cu mutre de poliţişti care îl ascultau atent, şi ei încercau să vor-

bească foarte încet, dar nu reuşeau, şi aveau impresia că din clipă în clipă vor fi înşfăcaţi de gulere şi aruncaţi într-o maşină. Luminile se stingeau unele după altele, şi nu se ridicau de frica acelor oameni îmbrăcaţi în smochinguri, rînjind în spatele perdelelor...

O sudoare rece îl inundă şi i se păru că se trezeşte acasă, într-una din numeroasele case în care locuise în ultimii ani. Ina răsufla uşor, de afară venea o lumină puternică de vară prin perdelele rărite. Stătu cîteva clipe cu faţa în sus, vru să fumeze şi se răzgîndi. „Iar o iau de dimineaţă cu luleaua..." se dojeni. „De unde dracu obsesia asta a Adlonului ?" Locuise o singură noapte acolo, sub un nume fals, e drept, suspectînd pe toţi chelnerii că sînt agenţi ai Gestapoului, dar de atunci trecuseră cîţiva ani...

Delira.

Într-un minut se revăzu în mica şi uscata cafenea Benito din Madrid şi simţi boarea rîului Jarama, lîngă care dormise o noapte sub pînza unui cort ; totul se învălmăşea, avea fierbinţeli, îi era sete, ar fi vrut să fugă undeva pentru că auzea iar trosnetul puştilor şi acele gloanţe ce trebuiau să-l ucidă venind din spate spre el, şi se întreba încă nedumerit : asta să fie moartea ? O muşcătură fierbinte sau rece în carne, şi pe urmă nimic, sau o lungă agonie ?

Cineva îi aşeza o pînză rece pe frunte, gemea înăbuşit încă cu spaimă să nu fie auzit de către vecinii Terezei. Într-o semiconştienţă îşi dădu seama că se află iar în casa Terezei, şi nu înţelese nimic. Timpul şi spaţiul se amestecau, retrăia zile trecute, ceva apăsător şi implacabil îl urmărea, nu scăpa de obsesia că va fi în cele din urmă înhăţat şi dus iar într-o pădure care n-avea semeţia, liniştea şi mirosurile subtile ale crîngurilor de pini, aflate unde ? A, da, Spania, răcnetele marocanilor fioroşi, atacînd, ca într-un război de operetă, dar, vai, atît de real...

— Te-ai trezit ?

Era glasul nevesti-sii, şi chiar o văzu, puţin mai slăbită, cu acea pecete vînătă a grijii pe faţa încordată, privindu-l cu grijă şi cu o dragoste severă. Apoi totul prinse contur, florile de toamnă din odaia Terezei, părul negru al Inei, privirile ei puţin îndepărtate parcă de lume, de unde ea parcă sosea totdeauna tîrziu spre lucruri, spre ceea ce o înconjura.

— Ina, spuse mai mult șoptit, cînd ai venit ?

— Taci, încearcă să mai dormi !

— Ei, asta-i bună ! se oțări el cu o bărbăție revoltată, dar simți un junghi sub omoplat și recăzu pe perna încălzită. Din mica încăpere alăturată se auzeau un mers furiș de copil și chiar șoapte. Tereza vorbea cu fata ei, și în cele din urmă o văzu și pe ea, aducînd un ibric roșu și întrebînd din priviri ce se mai întîmplase.

Lui Dumitrana i se făcu dintr-o dată frică, tresări și se ridică într-un cot, luînd mîna femeii de lîngă el :

— Spune-mi, de cînd ești aici ?

— De două zile ! Puteai s-o păteșți, dacă mai întîrziam.

— Singură ?

— Doar atîta lucru am învățat și eu !

— Nu te-a urmărit nimeni ?

— Fii liniștit ! De cînd te-au prins am schimbat trei adrese.

— Cum te-ai descurcat în timpul ăsta ?

— Nu mă întreba !...

Tereza zîmbea mulțumită lîngă ei.

— Înseamnă că e sănătos, bucură-te !

Dumitrana o îmbrățișă pe Ina. Totul fusese atît de învălmășit și neașteptat ! Dar acum trecuse și primejdia, și boala, și stătură cîteva minute așa, tăcuți, căutînd cuvintele, care trebuiau să vină.

Cu simțul special al oamenilor care au făcut războiul și au trăit aproape toată viața lor în primejdie, bărbatul privi calendarul din perete.

— De cît timp sînt bolnav ? întrebă înfrigurat, sugrumat de o neașteptată frică.

— De-o săptămînă. Făcuseși o infecție.

— O săptămînă... Și tu de ce-ai venit atît de tîrziu ?

— N-am găsit-o mai devreme, răspunse în locul Inei gazda.

— Poate e mai bine așa...

— Acum vă las singuri, am treabă, mai zise Tereza și dispăru, luîndu-și fetița.

Afară era înnourat, parcă se căznea să plouă, ceva străin se așezase între ei. E drept că niciodată după întîmplări extraordinare oamenii nu mai seamănă cu cei care au fost, dar asta nu putea înțelege Dumitrana.

— S-a întîmplat ceva, de ce nu mă privești în ochi ?...

— Da, s-a întîmplat ceva foarte neplăcut...

Femeia îl fixa, fără urmă de bănuială.

— Spune-mi despre ce este vorba...

— *Ei* nu știu unde te afli. Am venit aici fără știrea lor...

— De ce ?

Ina tăcu, bărbatul o cunoștea bine, nu putea minți, avea să-i spună foarte repede și foarte deschis adevărul.

— Te bănuiesc de trădare...

Asta era ! Dacă nu pot să te omoare, atunci te distrug în felul acesta. Ce simplu, ce idiot de simplu... La început încă nu-și dădu seama de imensitatea nenorocirii sale, nu putea încă să-și închipuie că oamenii cei mai apropiați lui puteau să creadă într-o astfel de mîrșăvie. Tăcu o vreme, judecînd soldățește. Învățase atîta lucru în viața lui : în clipele cînd trebuie să iei mari hotărîri sau cînd simți că pielea ta nu mai face doi bani, e necesar să stai puțin să te gîndești, dar nu înainte de-a nu te gîndi la nimic o clipă lungă, imensă, grea și tocmai de aceea foarte prețioasă. Își aminti de traversarea unui cîmp de mine, noaptea, lîngă Irun, cînd grupul său fusese aproape în întregime nimicit, cînd în dreapta și-n stînga auzea cum moartea smulgea pe neașteptate, violent și triumfător, mațele din oameni, din prietenii lui, încăpățînați și tenaci, dar fără cel mai mic instinct de conservare. Poți să te ferești de orice, de glonț, de schije, de mine (iată, el scăpase, ocolind moartea în noaptea aceea parfumată, privind la moartea altora), dar acum o senzație de primejdie totală și fără scăpare îl făcea să se clatine.

Femeia îi luase mîinile între ale ei și i le strîngea încet, parcă timid, privindu-l neclintit în ochi, bărbătește.

— Spune-mi, Ina, și tu crezi lucrul ăsta ?

— Dacă l-aș fi crezut, nu eram aici.

Parcă se liniștise. Știa că ei îl vor căuta la rîndul lor. De cînd călcase pragul casei Terezei, însemna că-l socoteau trădător, și asta era mai rău decît moartea.

— Poate că n-ar fi trebuit să vii să mă vezi, spuse cu o îndoială dureroasă Dumitrana.

— Nu se putea altfel. Eu te cunosc mai bine decît ei. Și ei te cunosc bine, dar le e frică de tine, și asta mi se pare foarte firesc. Și-acum, spune-mi cum s-au întîmplat toate. Vreau să știu...

Bărbatul nu putea să povestească nimic, era enervat, și scîrba și ura pentru cineva necunoscut, mare și puternic, izbucniră pe neașteptate.

— N-am să stau aici în pat, să zac ! N-am să întîrzii un minut, să știi ! Și pe acela care mi-a dorit moartea și n-a reușit să mi-o dea și care acum mă murdărește îl voi găsi și-am să-l strivesc.

Îl durea îngrozitor umărul, dar se stăpîni, strînse din dinți și vru să se îmbrace. Femeia îl potoli.

— Ai răbdare. Trebuie să mai rămîi cîteva zile în pat. Pînă se vindecă rana. După aceea vom vedea ce mai e de făcut...

Erau singuri, trebuia să se descurce cum or ști. Cel mai important lucru rămînea ca el să găsească pe cineva căruia să-i mărturisească totul și care, mai ales, să-l creadă. Loviseră bine, nu se putea închipui ceva mai josnic și mai laș.

Rămaseseră împreună pînă spre prînz, și el îi povesti totul, simțind puțin cîte puțin cum îi trece enervarea. Cînd termină, mîngîie obrazul femeii, spunîndu-i :

— Doi oameni pot să dovedească adevărul. Unul a fost lîngă mine cu cîteva minute înainte de a fi prins, și-al doilea s-a împotrivit acțiunii în care noi am căzut. Cel care mă murdărește cu noroi și care ar fi vrut ca eu să dispar este unul din ei. Îmi va trebui foarte mult timp ca să mă conving care a trădat și cu siguranță că și cel care m-a trădat mă caută. Nu știu ce am de făcut de aci înainte, trebuie să mă gîndesc foarte mult. Ina, acum trebuie să pleci. O vreme o să trăim despărțiți. Știu, știu, n-o să vrei, dar așa e mai bine pentru amîndoi. Dacă te cheamă la ei, spune-le ce crezi despre mine, nu-i minți. Spune-le că pînă nu-mi voi dovedi nevinovăția n-am să-i caut, dar să aibă încredere în mine, așa cum ai avut tu... Dacă se ivește ceva, caut-o pe Tereza. Ea o să mă găsească. Sînt într-o mare încurcătură. Niciodată nu mi-am închipuit că lumea poate fi atît de neîncăpătoare pentru mine. Acum, te rog să pleci fără lacrimi și fără alte cuvinte. Vorbele n-ajută la nimic.

Femeia plecase. În odăița de paiantă era liniște. Începuse să plouă. Tereza nu se întorsese. Privi o vreme florile sărace din ferestre și ascultă țîrîitul burlanelor. Prin curtea plină de chiriași nu mai trecea nimeni. Nu adormi, nu era obosit, se gîndi mult și îndelung la viața

lui, la tot ce lăsase în urmă, și se întrebă unde greșise, în care moment al vieții și mai ales se întrebă asupra cărui om se înșelase atît...

10

Telefonul suna îndepărtat și rece, străin, un zgomot venit parcă de departe, iscodind îndelung și cu brutalitate tăcerea acelei case pe care Dumitrana nici măcar n-o știa, dar putea să și-o închipuie, ascunsă undeva în vreo grădină plină de pomi. Era tîrziu, lumea se culcase poate, nu răspundea nimeni, dar el n-avea dreptul să descurajeze. Prin fața cabinei treceau ultimii spectatori ai filmului „Asediul Alcazarului", o mulțime neagră, obosită, alergînd fără convingere să mai prindă un ultim tramvai. Bărbatul privi holul care se pustia, gîndind că era un adevărat noroc că becul din strîmta încăpere de sticlă era stins și dacă în acest hol ar fi întîrziat vreun agent, poate că nu l-ar fi băgat de seamă. Își luase toate măsurile, era îmbrăcat cu haine foarte bune (cărate pe furiș de către nevastă-sa, de la ultimul ei domiciliu), cu un pardesiu cu o tăietură modernă. Borul lat al pălăriei îi ascundea trăsăturile. O scurtă mustață lăsată în cursul convalescenței modifica ușor o fizionomie care pentru un agent bun n-ar fi prezentat dificultăți prea mari la recunoaștere.

Telefonul suna insistent, monoton, sfîșiind tăcerea acelei case îndepărtate și străine. Poate că inginerul era plecat, poate că știa că el vrea să-l vadă și nu voia să răspundă, cum era cel mai firesc. Ina îl căutase la întreprinderea la care lucra, el abia acceptase să schimbe cîteva cuvinte cu ea. Convorbirea fusese violentă, și femeia îl acuzase de cruzime, de lipsă de curiozitate în a se convinge de adevăr, dar Comșa îi răspunsese că, dacă n-ar fi cunoscut-o de atîta vreme, s-ar fi prefăcut că este o străină și nici măcar nu i-ar fi întins mîna. Legile conspirației erau dure și nu exista posibilitatea să le calce, adăugase el aspru, și Dumitrana își repeta aceste cuvinte incredibile : „Nu am pînă acum nici o dispoziție de la partid în privința lui, dar dacă aș fi avut, te-aș fi întrebat unde-l găsesc și l-aș fi dat pe mîna celor pe care i-a trădat !"

Infamia crescuse în proporții, ca un val. Încă nu i se hotărîse soarta, dar ea era una singură, și el o știa bine...

Lăsă receptorul în furcă. Nu răspundea nimeni. N-avea nici un rost să mai încerce și să întîrzie în acest hol de cinematograf. Vru să plece, dar îi veni o altă idee, făcu numărul Centralei și ceru explicații de ce nu primea răspuns la apelul său. I se răspunse de către o funcționară somnoroasă și obraznică ceva ce semăna cu „sînteți nebun, poate cel pe care-l căutați s-a culcat, ori a scos telefonul din priză !", dar Dumitrana nu se supără și rugă să i se dea adresa. „O găsiți în cartea de telefon !" bombăni vocea de dincolo cu o egală insolență. Nu dezarmă, funcționara era pe punctul de a-i închide. Mulțumi pentru sfat, glumind pe neașteptate, și explică faptul mărunt că se afla într-un loc unde nu exista așa ceva. Femeia spuse că n-avea voie să dea adresele abonaților, dar el insistă : „Dumneata nu ți-ai trezi un prieten din somn ca să-i comunici că a cîștigat la Marea Tragere de azi ?" Nu era nici o Mare Tragere, citise ziarele de seară și cele de dimineață, dar ideea fu salvatoare. I se spuse numele unei străzi din cartierul Cotroceni și se aruncă într-un taxi hodorogit, scăpat de rechiziții pentru front mai ales din pricina înfățișării lui ce ținea de începuturile istoriei automobilului. Un șofer bătrîn, placid, îi făcu loc lîngă el, în față, pe bancheta roasă de vreme, și într-un sfert de ceas se afla în fața unei curți fără nici un fel de vegetație (ah, imaginația !), împrejmuite cu un gard scund de fier pe care-l sări fără să mai încerce dacă poarta era deschisă sau nu. Sună îndelung, privind ferestrele întunecate : imobilul n-avea etaj — firesc — pe vremea aceea inginerul trebuia să închirieze o astfel de casă, oricît ar fi costat chiria lunară. Devenise nerăbdător; dacă era cazul ar fi procedat ca un spărgător, nu era cel mai liniștit musafir pentru o astfel de oră. În cele din urmă se auzi un zgomot încet, pașii unei bătrîne străbăteau micul vestibul.

— Cine e ? întrebă o voce răgușită de somn.

— Poșta, o telegramă urgentă.

Femeia ezită puțin, apoi întredeschise ușa. Dincolo — un întuneric dens stăpînea totul. Nu mai ezită, pătrunse înregistrînd spaima abia stăpînită a gazdei.

— Unde este domnul inginer ?

— Nu s-a întors încă din oraș.

— Perfect, îl voi aștepta.

Căută comutatorul, îl găsi, totdeauna se afla în dreapta uşii, rareori în alt loc. Se şi instalase într-un fotoliu, cu înfăţişarea unuia care n-are de gînd să plece nici mort din acel loc.

— Cine sînteţi ? întrebă bătrîna.

— Un prieten de-al lui...

— Spuneaţi că are o telegramă...

— E la mine, o să i-o predau personal...

Spaima femeii trecuse puţin, îl privea încă nedumerită. Dumitrana inventarie mobila din priviri. Totul vechi, ţeapăn, sănătos, aproape inutil pentru un om cu o existenţă aventuroasă, căruia mai curînd i se potrivea un cort decît apartamentul acela burghez.

— Vine tîrziu ? mai întrebă într-o doară, mai mult ca să-i arate că nu e un hoţ sau un om pus pe fapte rele.

— Niciodată nu întîrzie peste 12, dimineaţa se scoală devreme, are serviciu...

— Perfect !

Se uită la ceas. Era 23,30. Luă o carte din raft : „Cum au distrus iudeo-masonii cultura europeană". Surîse şi începu să citească. Avea haz Comşa ăsta ! Trecu un sfert de ceas, şi afară se auziră paşii grei ai celui aşteptat. Intră, mirat, neliniştit puţin, un bărbat de 50 de ani, cu părul sur pe la tîmple, îmbrăcat într-un costum gri-închis, peste care se înfăşurase într-un loden, bine croit pe trupul masiv. Ţinea încă mîinile în buzunar. Dumitrana ştia de ce.

— A, dumneata erai ? făcu fără mînie, stăpînit, dar cu o privire ce te îngheţa, cercetătoare, plină de bănuială, ca şi cînd atunci l-ar fi văzut pentru prima oară, şi voia să stabilească exact cu cine are de-a face. Ochii albaştri, metalici, îl ţintuiră un minut lung, nesfîrşit. Celălalt îl înfruntă, ridicat în picioare, cu o expresie ameninţătoare a fălcilor strînse şi a buzelor vinete de încordare.

— Lasă-ne ! spuse inginerul femeii care asista în tăcere la confruntare.

Aceasta dispăru tîrşindu-şi paşii pe parchetul vechi şi scîrţîitor. Comşa îşi aruncă pălăria pe un fotoliu, îşi scoase lodenul şi rămase în hainele bine croite.

— Ei ?

— N-am venit să mă dezvinovăţesc, începu Dumitrana cu răceală. Şi după o clipă de tăcere adăugă încre-

dibil pentru urechile celuilalt. Eşti unul dintre cei doi pe care-i bănuiesc că m-au trădat !

Inginerul se făcu palid, stăpînindu-şi cu greu surpriza.

— Eşti nebun, atîta pot să-ţi spun !

— Nu sînt deloc nebun ! şi cu un gest îşi scoase haina şi cămaşa (pardesiul şi-l aruncase mai devreme într-un cuier de alături). Priveşte ! Asta e o urmă de glonţ adevărat, ai fost militar : ştii cînd se trage cu gloanţe oarbe şi cînd nu. Mai am o rană primită în Spania, dar aia abia se mai vede. Ce crezi despre asta ? Dar să-mi răspunzi repede...

Inginerul privi într-adevăr spatele şi rana abia vindecată. Era urma unei răni superficiale, dar urma adevărată a unui glonţ, nu încăpea nici o îndoială.

Urmă o lungă tăcere. Dumitrana se îmbrăcă cu gesturi lenevşe şi privi spre celălalt.

— Cred că ai făcut bine că ai insistat. Eu, la început, am fost împotriva transportării de dinamită de la depozitul acela de lapte. Nici nu ştiam data exactă a efectuării lui. E limpede ?

— Puteai s-o afli.

— Greu de presupus, dar în sfîrşit ! Vreau să-ţi mai spun că, indiferent de bănuielile pe care le ai, eşti căutat de către tovarăşii noştri, şi nu e bine să te mai arăţi, pentru că unul care te-a cunoscut mai puţin decît mine e în stare să te prindă şi să te predea. Personal n-am crezut niciodată că eşti un trădător, dar astea-s chestiuni sentimentale. Insistenţa soţici tale e firească. Eu sînt convins că nu eşti vinovat, dar trebuie s-o şi dovedeşti ! Nici măcar să te ajut nu pot. Deci, cine-i al doilea ?

— Focşa !

— Nu se poate !

Surpriza celuilalt era totală şi se vedea bine că evidenţa acestui adevăr îl făcea să simtă o uşoară ameţeală.

— Nu se poate ! repetă ferm.

— Dacă nu eşti dumneata cu adevărat, el este ! spuse cu siguranţă Dumitrana. Sînteţi singurii care ştiau despre transport.

— În ultimul proces au fost patru condamnări. Poate unul dintre ceilalţi 3 a vorbit sau a trădat...

— Ştiu : doi au murit lîngă mine : un ţăran pe care nu-l cunoşteam şi Ion Petre. Ei nu au putut să trădeze.

Celălalt, Lupu Marcel, a încercat să fugă, nu știu dacă a scăpat sau nu...

— N-a scăpat, e mort. I-au înștiințat familia că a încercat să fugă de sub escortă. L-au curățat deci...

— Și despre mine au spus că...

— N-au spus nimic, tocmai asta e îngrozitor... Dumitrana, nu face cineva tot ce-ai făcut tu toată viața, ca să ducă la zid trei tovarăși de luptă. Îți repet, eu sînt convins de nevinovăția ta, dar trebuie s-o dovedești, pricepi ? Lasă-mă și pe mine să discut cu alții ce avem de făcut. Venirea ta aici o să mă silească să mă mut chiar mîine. Nu mai mă căuta nici la întreprindere, și n-o mai trimite nici pe nevastă-ta după mine. Ești singur, vei rămîne singur pînă cînd o să produci dovada că nu lucrezi pentru Siguranță, dar nu mai primejdui pe nimeni. Ești urmărit, căutat, îți dai seama ? Te vor ucide dacă pun mîna pe tine. Stai o vreme la pămînt. O să cercetăm și noi. E îngrozitor ce-mi spui, dar în astfel de vremuri orice neglijență se plătește cu viața, și nu ne putem permite să stăm cu gura căscată. La ora asta să fii sigur că cineva se ocupă și de tine, urmărind atent izvoarele acestei presupuse trădări. Eu cred că nu vor descoperi nimic, dar lasă-ne timp, fugi din calea noastră, nu putem să-ți mai dăm nimic să faci, înțelegi ?

— Înțeleg.

— Nu fi imprudent, nu-l căuta orbește pe celălalt, pentru că probabil și el te caută pe tine, și ghicești de ce. Eu cred că, dacă într-adevăr el este trădătorul, va veni singur spre tine, n-ai decît să-l întinzi o cursă, n-ai decît să-l verifici. Și-acum, să-ți spun un lucru care te va elibera de bănuieli în ce mă privește : dacă eu aș fi cel care a trădat, nu ți-aș fi vorbit astfel. Te-aș fi chemat aici cînd mi-ai trimis-o pe soția ta și te-aș fi așteptat cu poliția sub canapea, crede-mă : un martor ca tine, pentru un presupus trădător ca mine, era exact ce-mi trebuia !

Rîse scurt, și celălalt îi privi fața ciupită ușor de vărsat, urme ale unei boli de demult. Era limpede, Dumitrana aflase adevărul, într-un mod nebunesc, e drept, dar singurul.

— Un lucru nu pricep, spuse apoi îngîndurat. De ce a mers cu mine cînd am luat dinamita aceea ?

— E limpede, ca să fie bănuit ultimul !

— Dar dacă era rănit ca și mine și nu scăpa, cum a scăpat ?

— Accidentul a fost pus la cale. Poliția secretă știe ce-i aceea regia unei asemenea căderi. Tu nu puteai să-i pretinzi să se lase prins o dată cu tine, așa că dispariția a fost foarte justificată. E acoperit din acest punct de vedere...

— Bine lucrat...

— Foarte bine lucrat. Dar ești sigur de cele ce-mi spui ?

— Nu există nici o altă posibilitate.

— Părea un om așezat, un om grijuliu de soarta celorlalți. Cei din închisoare îl numeau părintele lor, le trimitea pachete, bani, ziare, punea umărul, cum spunea, oriunde era nevoie, le înlesnea întrevederi cu familia — cum ne-a mai prostit !

— Sub aparențele celei mai mari cumsecădenii se ascund adesea cei mai periculoși indivizi. Niciodată nu mi-a fost frică de oamenii sinceri, deschiși, gălăgioși ! Acestora le vine mult mai greu să se prefacă... Și te rog să mă crezi, am avut de-a face cu financiari, cu spioni, cu contrabandiști și agenți ai polițiilor internaționale...

Convorbirea devenise aproape prietenească, dar Dumitrana înțelese că de aici înainte nu mai aveau multe lucruri să-și spună.

— Poate-mi dai un sfat, unde să-l găsesc ?

— Nu-i cunosc adresa și, din fericire, nici el n-o știe pe-a mea. Altfel eram și eu cu pieptul găurit de un glonte la ora asta !

— Am lucrat cu el, îi știu adresa, dar cred că nu locuiește cu familia. Niciodată nu era de găsit acasă la propriul domiciliu. Soția lui spunea mereu că e plecat în provincie după lucru...

— Important mi se pare nu să-l găsești pe el, ci dovada că e agent al Siguranței...

Dumitrana rise silnic :

— Dovada o am în spate, să ți-o mai arăt o dată ? Spune-le celor ce nu se arată dispuși să mă creadă că-l voi găsi și-l voi omorî cu mîna mea, fără nici o șovăire. După aceea pot să mă judece cum or vrea. Răspund de faptele mele...

— Nu e bine, zise Comșa clătinînd obrazul lui roșu, ciupit de vărsat. Nu te sfătuiesc să procedezi așa. Pune mîna pe el și îl vom judeca noi. Va spune totul fără

multă osteneală. Nu-ţi dai seama că e important şi pentru tine şi pentru partid să aflăm de unde şi cînd a început această trădare ?

Celălalt tăcu, se ridică, îşi luă pardesiul, îl îmbrăcă şi se apropie de inginer :

— Îţi mulţumesc că m-ai ascultat.

— Nu ai pentru ce, chiar dacă n-aş fi vrut, tot ai fi reuşit să mă faci să te ascult. Te cunosc, eşti un om hotărît, totul îţi merge.

Îi întinse mîna, şi Dumitrana atunci îşi dădu seama că pînă atunci stătuseră faţă în faţă ca doi duşmani

— Îţi doresc mult noroc ! Cît mă priveşte, am şi eu sistemul meu de a afla adevărul. Spatele tău rănit îmi spune de-ajuns, dar mai mult mi-a spus curajul de a veni aici !

În clipa următoare, vizitatorul se afla pe un trotuar de asfalt, privind liniştita noapte de toamnă, plină de zgomote uşoare de frunziş. Ah, aceste nopţi de toamnă bucureşteană. Ce linişte ! Oamenii dormeau, undeva pe front alţii mureau departe de ai lor. De aproape şapte ani cunoştea acest regret că trăieşte într-o lume agitată, înfruntîndu-se cu atîta înverşunare, fără milă, necruţătoare şi violentă...

Dinspre Dîmboviţa veneau efluvii reci şi miros amărui de grădini prăfuite. Trecu curînd pe lîngă vechea arenă Venus, scîrţiind din pilonii ei putrezi, şi abia în secunda aceea îşi dădu seama de adevărul celor spuse de către inginer : „Dacă eu eram presupusul trădător, te aşteptam cu poliţia sub canapea !“

Şi gîndurile se învălmăşiră din ce în ce mai mult, fără sfîrşit. Dacă era Focşa, atunci ce căutase cu el, de ce-şi pusese pielea în saramură pentru un fleac ca ăsta ? Ce urmăreau în fond oamenii Siguranţei ? La ce le trebuiseră cele patru cadavre ale lor ? Era ceva nedesluşit, ceva fără logică, o nebunie a unui ministru apucat de strechea puterii sau de o întîmplare şi ea fără logică, o absurdă aglomerare de incidente fără noimă...

Focşa, Focşa, de cînd îl cunoştea ? De multă vreme, de mulţi ani, memoria parcă îl părăsea. Om cu familie, nevastă, copii, fără vicii, nu bea, un fel de adventist, curat la suflet. Poza asta umanitară, grija pentru cei închişi... Dar n-ar fi trebuit să le dea de gîndit tocmai

faptul că avea atîtea relații, că reușea atît de rapid să facă atîtea lucruri ?

Ce ușor ne explicăm reușita altora, ce simplu credem că pe lume există o bunăvoință chiar la cei împotriva cărora luptăm... Dar era și foarte greu să crezi că într-un astfel de regim corupt era dificil să convingi pe unul și pe altul să primească un bacșiș pentru un mic serviciu... Și el, Dumitrana, ce avea de făcut ?

Întîi să-l găsească și, după ce o să-l găsească, să se ducă la el și să-l ia de gît și să-l sugrume, dar nu înainte de a-l face să mărturisească adevărul... Nu, nu era simplu, asta într-adevăr n-ar convinge pe nimeni. Trebuia altceva, o idee fericită, una din acele scînteieri ale minții, în stare să te scoată singură dintr-o situație fără ieșire. Dar unde să găsești pe un om care, știind ce face, se ascunde și el, și are și el idei, și vrea și el să te prindă mai întîi pe tine ca să scape de un martor supărător, de singurul om în stare să-l acuze...

Privi clădirile întunecate, străzile pustii, negre... Cît timp avea să fie hăituit și de propriii lui tovarăși de idei, și de Siguranță ?

Începea cea mai întunecată, cea mai primejdioasă și mai lipsită de perspectivă perioadă din viața lui, și așa destul de aventuroasă și plină de surprize. Cel ce avusese ideea de a-l compromite — pe el și pe ceilalți prieteni ai lui, înmormîntați acum într-un cimitir anonim și îndepărtat — era un om de care trebuia să te ferești, dacă nu ți-ar fi trecut prin cap, cum îi trecuse lui, ideea de a-l înfrunta.

II

1

ŞOFERUL COSTEA AŞTEPTA ÎN MAŞINĂ, INDIferent ca totdeauna, cu chipul său impenetrabil, rece, dincolo de care Mizdrache nu deslușea nimic. Altul ar fi protestat că trebuie să meargă tocmai la mama dracului, în sfînta zi a Învierii Domnului, a anului 1943, dar el nu spusese nimic aseară cînd aflase vestea, așa cum face orice bun șofer, aflat în slujba unui important funcționar al statului.

— Dă-i drumul ! zisese Mizdrache, așezîndu-se lîngă el pe canapeaua moale de piele a Buickului, și mașina porni întîi lin, apoi izbucnise pe străzile pustii, luminate de soare.

Obloanele prăvăliilor erau lăsate, în ziua aceea, ziare nu apăreau, inspectorul ar fi cumpărat cîteva, să citească mai ales comunicatul Comandamentului de Căpetenie, cu situația frontului, dar pentru că tot îl mai durea capul se mulțumi să se lase pe spate, abia privind înainte la șoseaua apărută pe neașteptate în ecranul de sticlă al parbrizului.

— Ce-o să zică nevastă-ta că ai plecat la drum tocmai astăzi ? întrebă după o vreme inspectorul.

— E obișnuită. Șoferul e izmană pe călător, nu stă într-un loc. Asta a vrut, asta a luat...

— Cînd crezi să ajungem ?

— Acușic ! rîse celălalt accelerînd.

Mașina nu ieșea din 100 km la oră, și la trei și jumătate se așezară la masă, iar spre seară orășelul de provincie pe care-l căutau se arătă bine desenat sub cerul curat.

— Tu ce le-ai spune unor comuniști cărora le dai drumul acasă ?

Mizdrache era mai bine dispus, mîncase pe săturate, băuse bere rece, și nevralgia barbară trecuse. Își făcuse socoteala să tragă la hotel, să doarmă pe săturate, cît mai departe de închisoarea sinistră, aflată în marginea cealaltă a tîrgului, și abia mîine de dimineață să meargă la administrație, să prezinte directorului actele aduse cu el : de fapt niște scutiri meschine și reduceri minime de pedepse : cîte șase sau opt luni, și asta „în numele blîndeții, al înțelegerii organelor conducătoare de stat care, în înalta lor cumpănire a situației" etc., etc...

Șoferul dăduse din umeri, indiferent.

— Știu și eu, domnule inspector ? !...

— Tu nu știi nimic, mă Costeo, cum dracu te-ai descurcat în viață pînă acum ?

— Mare-i Dumnezeu, vede el și de-un păduche, dar de mine !

Mizdrache rîse, scuturînd din umeri :

— Tu o faci pe prostul, și eu te cred. Dar, la drept vorbind, nu-mi plac astfel de afaceri : după ce-l ții pe un om închis atîta vreme, îi mai și umpli capul cu vorbe cînd îi dai drumul...

— Așa o fi situația, domnule inspector...

Mașina încetinise, ocolea niște căruțe cu paie și-și căuta loc prin mulțimea de țărani.

— Adică cum ?

— Parcă dumneavoastră nu citiți ziarele ?

Șoferul nu ridica ochii, atent la bivolii care umpluseră pe neașteptate șoseaua, venind din sens invers, o cireadă informă, agitîndu-se de colo-colo, îndemnată cu bîtele de bouari zgomotoși, murdari și băuți. Mizdrache nu mai întrebă nimic, simțind că ceva îi scapă și nu pricepe.

Cam indispus, cam obosit, îi spuse șoferului să oprească în fața hotelului părăginit din centru, îl chemă și pe el să mănînce după un ceas, după ce se va spăla într-un lighean, pentru că baie n-avea pîrlitul ăsta de stabiliment și ca să se dreagă nițel, ajuns sus, după o scurtă conversație cu hotelierul, care-l cunoștea și-i rezervase camera încă de ieri, cînd cineva în numele lui Mizdrache o ceruse, în timpul cinei bău trei coniacuri mari, o sticlă de vin, înfulecă o friptură slabă, bine prăjită, și adormi după aceea

neîntors, zicîndu-şi că un aşa Paşte puturos nu petrecuse de mult.

În dimineaţa celei de-a doua zi, se sculă devreme, ca să termine devreme, şi se bărbieri iar, înjurînd lipsa de confort a hotelurilor de provincie, fără apă caldă, şi pline de ploşniţe ; cu toate asigurările speriate ale proprietarului, plăti nota, luînd în portbagaj micul geamantan în care-şi ţinea schimburile, şi la ora opt, maşina sună în faţa porţilor grele de metal ale închisorii, aflate într-o vîlcea, bine ascunsă vederilor de pe şoseaua apropiată. Totul în jurul cazematelor era înflorit şi strălucea de verdeaţă. Mirosea a salcîm şi bătea un vînticel bun. Pe zidul crenelat şi gros de piatră veche, mîncat de ploi şi ninsori, patrulau santinele înarmate. Din depărtare, de sub pădurile din apropiere unde se afla un foişor, se auzeau glasuri bărbăteşti.

Inspectorul înjură nervos că poarta nu se deschisese încă, pentru că gardianul de serviciu abia telefona cuiva dinlăuntru să vină cu cheile, şi acela sosea încet, iar el pierdea timp, şi asta îl scotea din sărite.

Închisoarea începea de sub pavilioanele de la poartă, acoperite cu tablă, ţuguiate şi ridicole, dincolo de care se desfăşura un drum bine pietruit, mărginit de tufe, protejate de un gard scund, vopsit în albastru, pedanterie de militari. Se vedea că potecile de alături fuseseră de curînd măturate cu tîrnurile de lemn de vişin şi, undeva sus, pe la etajul al doilea, se zăriră chipuri palide de deţinuţi, privind cu curiozitate la maşina ce strălucea în soare.

Se auziră în sfîrşit cheile. Buickul dudui sec şi trecu de poartă. Se zăreau reduitul de pămînt şi curtea strîmtă a puşcăriei, locul unde se făcea plimbarea zilnică de o oră, un ochi obişnuit vedea şi uşa cancelariei, aflate mai sus, deasupra unei scări mucede şi întunecate. Mizdrache urcă sprinten şi după cîteva secunde îl întîmpină directorul închisorii, Stănculescu, un bărbat mărunt, cu obrazul negru, cu priviri de şobolan, puţin aplecat de umeri, dar de o vioiciune comună celor siliţi să stea multă vreme în astfel de locuri.

— Bine-aţi venit, domnule inspector, să ne trăiţi ! Ştiu tot, aţi dormit la hotel, aţi băut coniac Extra şi o sticlă de Drăgăşani. Fiptura n-a fost prea bună, hotelul are insecte şi proprietarul, ulcer la stomac. O să luăm măsuri, o să luăm măsuri...

Își strînseră mîinile, directorul închisorii nu mai terăina cu complimentele :

— Tot verde, tot verde !

— Nu mai pot, muierile mă bagă în mormînt, nu alta, trebuie să rup cu ele...

— Nu spuneți vorbă mare, domnule inspector, nu spuneți vorbă mare...

— Tu ești fericit, mă, habar n-ai, nu te aia la cap nimeni, nu tu telefoane de la minister, nu tu papară de la șef, ești domn aici, ascultă-mă pe mine...

Celălalt începenise lîngă biroul de lemn pe care se așezase Mizdrache. Mîinile îi atîrnau țepene de-a lungul trupului într-o înclinare respectuoasă de subaltern :

— Domnule inspector, dacă mă iubiți, dacă țineți la mine, dacă vreți să faceți ceva folositor pe lumea asta, luați-mă cu dumneavoastră. Vă car ce vreți, luna de pe cer, mătură mă fac, preș, numai scăpați-mă de aici. Uite, stau aici de unsprezece ani. Mi-ajunge, pînă în gît ! mi-am spart bojocii cu ei, s-au înrăit, s-au făcut ai dracului, îmi fac propagandă, discută cu santinelele, nu mai am somn, ies ca huhurezii la miezul nopții să-i prind, nu reușesc, sînt înțeleși.

— Și cu care venisem dup-un *scatiu* mai ales. Unul mai nou, pe care nu l-au dibuit încă... îl întrerupse inspectorul.

— Greu, din ce în ce mai greu, să știți. Cozile mele de topor dîrdîie de frică și îmi spun că nu mai află nimic de la ei. Nu-mi iese pasența, domnule inspector, ăștia mă bagă pe mine în locul lor. Am niște țărani de la coada vacii, aici, de-i păzesc pe comuniști, universitate au făcut cu ei. Le vorbesc *despre exploatare, despre patroni, despre moșieri*, vă dați seama că asta nu mai e pușcărie, e salon, să mă iertați. Dar mă luai cu vorba, și nu v-am dat un coniac...

Stănculescu alergă scurt spre un dulap grosolan, aflat într-un colț al cancelariei întunecoase, mucede și mirosind a praf, scoase de acolo o sticlă și două pahare cam nespălate, le puse pe birou și turnă în ele.

— Nici nevasta nu mai vrea să mai rămînă, amenință că mă lasă. Am făcut un copil, aici l-am crescut, mai mult între pușcăriași. Nu e bine, domnule inspector, din toate punctele de vedere, înțelegeți ? Într-o zi, are de-acum

8 ani, l-am prins cu un deţinut, la grădină, vorbind. Ce-i băga ăla în cap, ferească Dumnezeu şi Maica Domnului !

Mizdrache nu mai era atent, se uita în jur la scaunele rudimentare făcute de deţinuţi, la ferestrele zăbrelite, împiedicînd lumina săracă de afară, strecurată pe după zidurile înalte şi vechi, la covorul aspru şi mai ales la o păpuşă de cîlţi, îmbrăcată în haine vărgate, glumă de plutonier-major, sinistră glumă, care-l indispunea.

Mizdrache bău de două ori la rînd şi-i turnă şi directorului, fără să se aşeze pe scaun, ca şi cînd ar fi vrut să-i arate celuilalt că e grăbit şi că abia aşteaptă să scape de cancelaria lui şi de lamentaţiile nesfîrşite, deşi ştia ce trebuie să facă. Aşa că încheie brutal :

— Mă Stănculescule, fără un bacşiş gras, Şeful nu mişcă nici un ac. Ţi-am mai spus o dată, ce dracu ! Dacă ar fi după mine, eu mîine te-aş lua că mi-eşti drag, mă, că eşti serviabil, apropo, îţi mulţumesc pentru atenţii, dar nu te ruinezi, mă ?

— Nu mă ruinez, domnule inspector, cum să mă ruinez, de cine mi-e drag nu mă dau îndărăt să-l servesc. Şi spuneţi că Şeful s-ar *preta*...

— Cum dracu să nu se preteze, mă, că are şi el obligaţii mai sus, trebuie să fie şi el atent, înţelegi ?

— Atunci vorbiţi dumneavoastră cu el ?

— Asta nu. Cere-mi orice, dar ca să vorbesc aşa ceva cu Şeful, vai de capul meu ! *Eu nu trebuie să ştiu*, mă, eu trebuie numai să te *sfătuiesc* să fii atent cu el, pricepi ?

— Pricep !

— Ei, dacă pricepi, mai toarnă aici un păhărel, că avem treabă. Telegrama ai primit-o ?

— Primit.

— Unde o să aibă loc ceremonia ?

— În sala de mese.

— Vrei să mă ţii pînă la prînz ? Eşti nebun !

— Sînt Sfintele Paşti, domnule inspector. Ar face o impresie bună.

— N-am timp.

— Ştiu.

— Atunci ?

— Îi chem peste un sfert de ceas. Dacă vreţi, dau ordin !

— Dă-l, n-o mai încurca atît.

Stănculescu ridică telefonul din furcă, răsuci de o manetă scurtă de cîteva ori, se auziră glasuri înfundate în pîlnie, apoi reveni cu chipul surîzător lîngă sticla cu coniac :

— Încă un păhărel ?

— Încă.

Ciocniră. Parcă atmosfera sumbrei cancelarii se mai lumină, parcă şi afară era lumină mai multă. Se auzeau zgomote înfundate de fiare ciocnite, de chei răsucite în broaşte imense, de grilaje metalice urnite din loc, toată simfonia neagră a ceremonialului adunărilor neaşteptate în închisori, cînd toată obişnuinţa meticuloasă e risipită, şi oamenii de-acolo, deţinuţi şi paznici, se aşteaptă la veşti mari şi îmbucurătoare. În astfel de clipe apar cuvintele magice : „graţieri, amnistii, reduceri de pedepse, eliberarea, soarele de afară, familia, copiii, nevestele gata să se prăbuşească de bucurie..."

Mizdrache gusta această larmă surdă, prelungită pînă undeva în pămînt în celulele umede şi întunecate ale închisorii, unde zăceau cei mai îndărătnici şi mai încăpăţînaţi, pentru care bucuria asta comună a celorlalţi nu însemna decît sporirea suferinţei lor, pentru că amnistiile, reducerile de pedepse şi graţierile erau făcute pentru alţii, nu pentru oameni ca ei.

Sfertul de oră trecu, cei doi băgaţi mai băură cîte două păhărele, acum ziua neagră de închisoare, cu tot soarele de afară, se transformă pe neaşteptate în ceva solemn şi caraghios totdeodată. Inspectorului îi trecu supărarea pe şeful său, şi o curiozitate firească îl făcu să grăbească paşii.

Traversară cîteva coridoare, oaspetele simţi mirosul de gazolină, de haine vechi şi de şobolani, văzu cîteva celule înguste şi întunecate, în treacăt, ba chiar cîteva chipuri brutale de paznici, asemănătoare parcă, deformate, urîte, stereotipe, şi se opriră în sala de mese, aflată sub reduit, o încăpere mare, luminată cu becuri ziua nămiaza mare. Pe două rînduri, deţinuţii aşteptau sub privirile fioroase ale gardienilor. Se auzi un „să trăiţi", cam cîntat, cam batjocoritor pentru urechea fină a inspectorului, şi se luă repaus. În spatele rîndurilor lucea tabla cu care erau acoperite mesele aliniate şi, apropiindu-se, Mizdrache văzu că pe fiecare dintre ele se afla cîte un vas de lut plin cu ouă colorate. Inspectorului îi veni să rîdă, dar se stăpîni.

Stănculescu și începuse să vorbească, puțin sisiit, cu o insistență ce-l depășea :

— Domnilor, domnul inspector Mizdrache este trimis aici într-o plăcută însărcinare. El vine să vă comunice unele comutări de pedepse și unele grațieri făcute cu ocazia Sfintelor Paști de către maiestatea-sa regele și Mareșalul conducător. Domnia-sa are cuvîntul...

Oaspetele privi fugar chipurile deținuților, albastre în lumina slabă a becurilor, și ghici în scurta strălucire a ochilor lor speranța nutrită de fiecare. Lista celor ce se încadrau în decretul de amnistie nu era prea lungă și știa că lectura ei va produce mai multă dezamăgire decît bucurie, dar, din moment ce se afla aici și fusese trimis să joace farsa asta, trebuia să se prefacă nu numai că săvîrșește un lucru important pentru toată lumea, dar că și crede în el.

— Domnilor, spuse Mizdrache, simțind încă coniacul parfumat sub limbă, sărbătoarea aceasta creștină ar trebui să ne aducă la fiecare în suflet pacea și bucuria. E un timp cînd națiunea noastră e greu încercată și unele fapte ale dumneavoastră n-ar mai trebui să se repete, ci să fie regretate. Așa cum am mai spus-o în diferite ocazii, îmi este plăcut să văd nu umilirea dumneavoastră, cît înțelegerea. E timpul reconcilierilor, domnilor, și dacă dumneavoastră nu veți înțelege esența luptei noastre naționale, scopurile înalte ale autorităților împotriva cărora ați luptat, țineți minte, pe care le-ați înfruntat, atunci vorbele mele vor fi zadarnice. Eu vă doresc din toată inima, e vorba de cei care beneficiază de amnistii și grațieri, ca acest timp de detențiune să vă fi dat acea înțelepciune care să vă păzească de a reveni aici, unde, o recunosc, nu e locul cel mai agreabil din lume...

Inspectorul aștepta un murmur, un surîs, un cuvînt aprobator, dar zidul de oameni din fața lui rămase mut, și asta îl îngrozea totdeauna cînd era pus în situația de a rosti cuvinte gratuite. Zîmbi și continuă apoi firesc :

— Stănculescule, citește decretele !

Directorul închisorii le citi rar, cu pedanterie, subliniind fiecare pasaj, ca și cînd s-ar fi temut ca nu cumva să scape vreo frază, să nu fie înțeles. Mizdrache cerceta chipurile celor din fața lui cu atenție. Nici o mișcare de surpriză, nici măcar un mușchi care să tresară, aceiași ochi multiplicați parcă, același obraz alb ca hîrtia, aceeași

hotărîre care înspăimînta în cele din urmă. Şi ura lui veche, parcă fără motiv, faţă de aceşti oameni crescu, îl otrăvi, vru să găsească ceva care să le strice bucuria săracă, mică şi fără însemnătate celor care ar fi început să se bucure, dar capul îi era pustiu, nu găsea nimic în afara unei batjocuri abia ţinute sub limbă.

Stănculescu terminase, împăturise hîrtiile cu meticulozitate şi aştepta.

— Domnilor, reluă oaspetele solicitat de tăcerea din jur, după cum vedeţi, înţelegere se găseşte la autorităţi. Aş vrea să aud de la dumneavoastră acele cuvinte care să exprime recunoştinţa faţă de maiestatea-sa şi de Mareşalul conducător, cuvinte care comunicate de mine mai departe ar duce poate la îmbunătăţiri viitoare ale soartei dumneavoastră.

Moletiera unui gardian gras, cu obrazul roşu, sugrumat într-o centură lată, se desfăcuse, şi omul asuda înţelegînd că acest incident neprevăzut strica toată solemnitatea momentului, şi-atunci, nenorocitul se făcea că nu vede că jos, pe podeaua de ciment unsă cu gazolină, se rostogolea un fel de maţ de postav, vernil, şi pe chipurile deţinuţilor apăru o veselie de neoprit, ceva ce nu putea fi interzis de nici un regulament de ordine interioară, şi gardianul simţea că toată închisoarea imensă se prăbuşeşte pe el şi-i vine să urle. Stănculescu din spatele inspectorului făcea semne disperate, dar, pe măsură ce agitaţia lui creştea, hohotul de rîs nu mai putea fi oprit.

Inspectorul, ca să curme această situaţie insuportabilă, îi ceru celui de lîngă el să citească numele amnistiaţilor. Se făcu tăcere, aici parcă toţi uitaseră cum îi cheamă şi la cît erau condamnaţi, şi directorul scoase o hîrtie, o despături cu grijă şi se auziră unsprezece nume, unul după altul, într-o tăcere de moarte. Abia atunci, de undeva, din rînduri, se desluşi o mişcare secretă de bucurie : mîini ce se strîngeau pe furiş mai fierbinţi ca nişte îmbrăţişări de femeie, şi un icnet scurt şi repetat după fiecare nume.

Urmă apoi acel moment îngrozitor de tăcere, cînd cei nestrigaţi îşi dădură seama că ei trebuiau, spre deosebire de cei eliberaţi, să rămînă mai departe în acest loc, să asculte ordinele răguşite ale gardienilor, să care hîrdăul.

Totul se termină cu un „să trăiţi" cîntat şi ironic, şi Mizdrache se trezi în cancelaria rece, răsuflînd uşurat.

— I-ai chemat pe cei amnistiaţi ?

— Da, domnule inspector. Dosarele sînt pe masă.
— Adu-i cîte unul, aici...

Mizdrache răsfoia superficial hîrtiile îngălbenite de vreme, rezumînd fiecare de fapt o viață de om, sublinia unele date ca să aibă aerul că e la curent cu fiecare caz în parte, și cînd deținutul intra, îl întîmpina familiar de la ușă, îi întindea mîna, ca și cînd ar fi vrut să sublinieze că de atunci, din ceasul acela, nimic nu-i mai despărțea pe unul de altul : erau doi cetățeni cu drepturi egale. Toți cei unsprezece, puși în libertate, erau ceferiști, mai bine spus fuseseră ceferiști, condamnați cu zece ani în urmă pentru participarea activă la greva de la Ateliere. Lunga detențiune îi făcuse să semene între ei, cum se întîmplă cu toți oamenii ce sînt siliți de împrejurări să trăiască laolaltă multă vreme. Trăsăturile lor aveau o blîndețe, nu resemnată — asta nu putea să-i scape inspectorului — cît o hotărîre încăpățînată. Nu erau obraznici, dimpotrivă, răspundeau respectuos, dar cu ironia nemărturisită a celor care înțeleseseră că participau la o farsă, dar nu spuneau nimic, pentru că orice cuvînt putea să-i oprească mai departe între zidurile închisorii. Nu promiteau nimic, și sfaturile lui Mizdrache alunecau pe lîngă urechile lor, și cuvintele lui mari : „clemență, înțelegere, rațiune etc., etc." i se păreau inspectorului și mai false. După al șaptelea dosar, Mizdrache, dezgustat și privindu-și ceasul de la mînă, își spuse că era timpul să plece înapoi, la București, dacă mai voia să fie la miezul nopții la Colorado, sau la Chat noir, lîngă sînii proaspeți ai unei putori tinere, mirosind a colonie și a tutun bun sau a gin sau *cherry brandy*, nu în întunecata cancelarie a nefericitului de Stănculescu, căruia oricum avea să-i pună o pilă cînd se va vedea cu Mastacan, asigurîndu-l pe acesta că directorul e *bine intenționat*.

Trînti dosarele din care sări praful, vrînd să se ridice, și abia atunci văzu lîngă ușă pe încă cineva. Era al optulea deținut, și inspectorul întrebă curios :

— Cum te numești ?
— Mareș.
— Mareș și mai cum ?
— Gheorghe Mareș.
— Profesia ?
— Mecanic.

Mizdrache deschise un dosar, citi puținele foi și îl privi cu atenție. Omul nu plecă ochii, cum se întîmpla de obicei în asemenea cazuri.

— Nu vrei un scaun ?

— Nu, mulțumesc.

Inspectorul nu-i strînsese mîna cum făcuse cu ceilalți, îi venea în mod ciudat mai greu să stea de vorbă cu el, așa că scoase din buzunarul hainei de lînă moale ascuțitoarea sa verde de metal, în formă de broască de care nu se despărțea niciodată. O făcu să funcționeze, știind că asta distrăgea atenția celuilalt.

— Ce-ai de gînd să faci acum ? întrebă inspectorul.

— Să muncesc undeva, dacă se poate...

— Cu unele recomandări ai găsi mai ușor de lucru...

Se făcu tăcere. Deținutul se aștepta la propunerea asta, Mizdrache nici nu se îndoia că omul era pregătit s-o audă. „Unele recomandări" însemnau de fapt recomandările poliției secrete și *mici servicii* în schimb. Toți refuzaseră în dimineața aceea „recomandările", le refuză și Mareș. Broasca de metal se opri pe neașteptate, și inspectorul îi întoarse din nou arcul.

— Bine, dacă nu vrei, noi n-o să te silim. Dar nu cumva să auzim că te apuci iar de rele. Cei zece ani de detențiune îmi spun destul despre dumneata. Te previn numai că ne aflăm în război, și acum legile sînt mult mai aspre. Orice abatere se termină la zid. Justiția militară nu iartă... Oricum, dacă vei avea greutăți, poți să mă găsești. Sînt inspectorul Mizdrache din Siguranța Generală a Statului. Te adresezi oricui și vei da de mine, cu un om ca dumneata oricînd îmi va face plăcere să discut.

— Domnule inspector, zise celălalt pe neașteptate, din moment ce am fost pus în libertate, nu s-ar putea să ajung mai repede afară, acasă ? Vă dați seama că...

Mizdrache se ridică în picioare și spuse scurt :

— Poți pleca, dar să știi că nici mie, și nici dumitale n-o să ne facă plăcere să ne mai întîlnim vreodată...

Cînd rămase singur cu directorul închisorii, Stănculescu exclamă, bătîndu-și palmele una de alta :

— Uită-te la ei, ce-ți spuneam eu, domnule inspector, nu mai au frică de nimic și de nimeni. După mine, știu ce-ar trebui făcut.

Mizdrache nu putea însă să nu recunoască că omul fusese curajos.

— Ce fac cu ceilalți ? întrebă Stănculescu.

— Dă-i în mă-sa, nu mai am timp, pune-i în libertate, cîte unul, la un ceas, să nu se facă aglomerație pe șosea. Ce dracu, să te învăț eu să lucrezi discret ?

Directorul simți că oaspetele se înfuriase pe neașteptate, și mai turnă două coniacuri.

— Domnule inspector, hai mai bine să ciocnim, că viața e scurtă. Să chem șoferul ?

— Cheamă-l, e jos.

Și în timp ce directorul striga ca la o ceremonie : „Mașina domnului inspector, la scară !", acesta își făcea meticulos socoteala timpului rămas pînă seara, constatînd cu plăcere că va sosi la timp în București, să mai găsească vreo Lulu, vreo Coca, vreo Sybille, cu care să împartă noaptea multîncercatul său pat.

2

Era o zi de mai, înăbușitoare, cu un cer plin de nori, cu furtună undeva în straturile înalte ale aerului. Bătea un vînt fierbinte, uscînd frunzele proaspete ale copacilor și, cînd Mareș se trezi dincolo de poarta pușcăriei, pe o șosea pierdută sub orizontul întunecat, nu știu cîtăva vreme ce să facă. Într-unul din buzunarele pantalonilor rămași prea scurți, găsise cîteva hîrtii mototolite și vreo cîțiva lei cu care trebuia să-și plătească drumul pînă în oraș.

Ca orice om ce stă închis vreme îndelungată, rămase năucit de lumina de afară. Gardienii îi spuseseră că dacă ar mai fi avut răbdare, ar fi putut să se folosească de un autocamion al pazei ce l-ar fi dus pînă la București, dar cine mai are răbdare cînd e vorba de cîștigat cîteva minute de libertate ? Privise chipurile asudate ale sergenților și le spusese că o bucată de vreme o să meargă pe jos. Și poate ar fi mers mai mult pe jos, dacă nu ar fi simțit numaidecît o sfîrșeală care-l făcuse să se așeze în marginea șoselei, unde rămăsese cîtva timp, amețit.

Era foarte slăbit. Lumina difuză a zilei îi dădea dureri intense de cap. Sta să plouă, dar nu-i păsa. Chiar ar fi dorit să-l ude un potop de apă, să-l trezească puțin din amorțeala dureroasă ce-l cuprinsese. Nu plouă însă. Aerul deveni și mai fierbinte. În depărtare se auziră tunete ame-

ninţătoare. Orizontul se aprinse ca şi cînd cineva ar fi mînuit un şalter uriaş, pe urmă totul se stinse, şi zgomote, şi lumină. Nu rămase decît un vînt călduţ, care mătura praful de pe drum. Mareş se ridică şi porni încet, cu paşi mici, privind cu o uimire ciudată la verdele proaspăt al cîmpului din jur. Pe la 12 îl ajunse un autocamion, şi un şofer cu faţa tuciurie îi strigă din cabina lui :

— Unde mergi, măi frate, că eşti cam prăpădit ! Hai, urcă !

Îi deschise uşa şi-i făcu loc lîngă el. Cabina mirosea a piele încinsă şi a ciment-praf. Camionul era plin de saci albi, şnuruiţi şi plumbuiţi, cu grijă.

— Student la *facultate* ? întrebă pişicher, arătînd zidurile groase ale închisorii care rămăsese în urmă.

— Cam aşa ceva. Ne-a dat vacanţă de Paşte !

— Înţeleg. Politic ?

— La universitate nu mai primeşte decît oameni serioşi...

Şoferul îi înfipse pe neaşteptate o ţigară între buze, aprinzîndu-i-o îndeminatic cu o brichetă.

— V-a scos barim sufletul ?

— Ar vrea ei, dar nu se poate...

— Stai de mult ?

— De multişor ! N-ai nişte ziare ?

— Şofer care să citească ziare ai mai văzut ? Ce vrei să ştii ?

— Las', că aflu eu. Unde mergi ?

— Ai baftă, sînt în cursă pînă la Bucureşti. Ori te las pe undeva, mai pe aproape ?

— Nu, e bine pînă la Bucureşti. Cînd ajungem ?

— Nici prea tîrziu, nici prea devreme. Ciugulim ceva din mers, am un pachet cu salam şi măsline, mîncăm împreună la botul calului...

Era cald şi praf. Deasupra lor un cer albastru, adînc, cu păsări care lopătau leneş sub norii albi, pufoşi. Mareş tot mai dorea ploaia aceea pentru că în închisoare, de ani de zile, nu simţise niciodată biciuirea ei rece pe obraz, o auzise numai în nopţile de toamnă, curgînd la nesfîrşit pe acoperişul de pămînt al reduitului, ca o tobă surdă, bătînd înfundat clipele timpului.

Drumul îi plăcea, avea senzaţia mereu proaspătă a libertăţii abia căpătate, nesperat, mai devreme şi parcă totul strălucea în ziua de primăvară : case şi curţi, pomi

şi oameni. Nu se zăreau nicăieri urmele războiului. Pe cîmp, grîul creştea nepăsător, mîndru şi înalt, îl bătea vîntul de la amiază şi-l culca în valuri. Ziua era voluptoasă, avea în ea lenea verii care venea şi regretul primăverii abia plecate.

Sentimentul vag de vinovăţie, sentiment neîntemeiat, dar firesc, nu-l părăsise încă. Ideea de a lăsa pe ceilalţi tovarăşi ai lui între zidurile negre şi mucede îl apăsa. Aflase de amnistie prin acea telegrafie secretă a tuturor închisorilor din lume şi bănuise că va ieşi mai devreme, pentru că restul pedepsei era minim, şi toate aceste graţieri aveau în ele ceva meschin şi gratuit aproape, dar puteai să nu te bucuri că scapi mai curînd ? La ultima ieşire în curte i se şoptise din om în om că trebuie să ducă o scrisoare foarte importantă afară, scrisoare ce nu trebuia găsită la percheziţia de la plecare, lucru de care aveau să se îngrijească alţii. Şi multă vreme se gîndise la ce-i rămînea totuşi lui de făcut în afacerea asta, pentru ca să nu se nască nici o bănuială şi să ducă plicul unde trebuia.

Totul fusese mai simplu decît crezuse. La magazie îi întinseseră hainele lui destrămate şi mirosind groaznic a creolină, le îmbrăcase atent, căutînd să deslușească cu urechea foşnetul imperceptibil al hîrtiei, fără să reuşească însă. Urmase percheziţia gardianului-şef (paznicii se fereau ca dracu de tămîie de comunicări de la cei închişi, pentru că unele conţineau şi ştiri despre ticăloşiile lor mai mari sau mai mici, şi asta nu le convenea), şi Mareş, cu inima la gură, crezuse că mîna lui dibace şi experimentată va da peste mesajul ascuns, fapt care nu se întîmplă, şi se trezi la poartă, în faţa unei sentinele care îi ură drum bun, îi dădu o ţigară, i-o aprinse şi privind în sus şi zărind norii întunecaţi îşi aduse aminte că i-ar trebui o pălărie, şi chiar îi aduse o pălărie soioasă din baraca lui, pe care i-o trînti tare pe creştet, urîndu-i s-o poarte sănătos !

Pălăria sta acum pe banca de lîngă el, şi în căptuşeala ei Mareş ştia că va găsi scrisoarea către tovarăşii de afară. Se temea numai să n-o uite acolo, dar n-o uită.

În depărtare se zărea Bucureştiul, cu încrengăturile de fum ale coşurilor de fabrică, cu siluetele sale neegale de clădiri, ridicate anarhic. Deasupra şoselei urca praful unor malaxoare uriaşe de la o fabrică de ciment, şi uruitul lor

acoperea zgomotul motorului. Pomii învăluiți în întuneric, cu frunza încă proaspătă, lucioasă și umedă, aruncau un miros dulce de frunziș bătut de vînt.

Ajunseră în Piața Sfîntul Gheorghe, ocolind mașinile și tramvaiele care făceau un zgomot nemaipomenit. Deasupra orașului atîrna lumina albastră a unei nopți de mai, dulce și parfumată. Ochii de pisică ai automobilelor abia luceau pe caldarîm, vehiculele se fereau unele de altele, se strecurau alături ca într-un mers lent pe fundul mării. Ici și colo izbucneau fîșii de lumină, prin ușile deschise brusc, fără a se lăsa timp perdelelor negre să cadă la loc, și-atunci se auzeau fluierături de sergenți și strigăte, și Mareș își spuse că era pentru prima oară cînd vedea chipul hidos al războiului, deși prin acele uși răzbăteau pînă afară frînturi de cîntece și sunet dogit de vioară.

— Lasă-mă aici, că e bine, zise și vîrî mîna în buzunar, căutînd vechile hîrtii mototolite.

Nu era o sumă mare, mai nimic, dar șoferul fusese atît de bun : împărțise cu el mîncarea și-i vorbise despre familie, despre scutirea de front obținută cu o sumă bunicică, de cîte și mai cîte, așa că încercă să-i strecoare banii în buzunar.

— Ce, ai mîncat pioneze ? se indignă celălalt. Voi, studenții ăștia, ați căpătat obiceiuri proaste la pension ! Noroc.

Îi strînse mîna, Mareș coborî, și autocamionul se îndepărtă lăsînd un nor de gaze în urmă. Oblonul din spate se hîțîna și lăsa pe caldarîm o dîră de praf. Mareș rătăcise cîtva timp prin mulțime, simțind cum obosește. Se uitase la vitrinele magazinelor, luminate cu fosfor, așa cum ar fi făcut un orb care și-ar fi recăpătat lumina ochilor pe neașteptate. Nu mai era obișnuit cu larma claxoanelor și cu clopotele zgomotoase ale tramvaielor care zburau pe șine. Prin ușile bodegilor ieșeau mirosuri amestecate de bere scursă, de carne friptă și de vin ușor oțetit.

Nu se urcă în autobuz, deși era sfîrșit. Ajunse în Grivița, cam după o jumătate de oră, abia tîrîndu-și pașii. Strada lui cea mare — cu minunea trecătorilor gălăgioși, cu fetele lui madam Ana, fumînd în gangul hotelului Tranzit, și strigătele hamalilor de la Gara de Nord — părea neîncăpătoare. Calea negustorilor era neschimbată. Aceeași înghesuială, aceeași mulțime a vagabonzilor și provincialilor din fața clasei a III-a, tot vechiul fotograf, Nae

Stambuliu, cu calul lui de carton și uruitul grataragiilor care chemau lumea să ia o gustare la Ocaua lui Cuza, sau la Dreptate. Parcă se mai ridicase un hotel, deși zidurile lui erau aproape la fel de negre ca ale celorlalte. O firmă nouă atîrna sub o streașină :

SORA — SURSA TUTURORA

Birjarii și taximetrele de la clasa I își duceau în goană clienții de un sfert de ceas spre locuri necunoscute. Ceasul electric din turnul gării își aprinsese cadranul albastru cu litere de fosfor. Pe Mareș îl cuprinse o descurajare ușoară și nu mai simți atît de mult bucuria eliberării.

Strada Atelierului era aproape. Intră în curtea lungă cu o mulțime de chiriași. Mareș auzi vocile acestora certîndu-se. Printr-o fereastră deschisă văzu un copil mîncînd. În fund, în fața ferestrelor sub corcodușul chircit și afumat, ardea, în pofida camuflajului, un foc vesel, deasupra căruia atîrna un ceaun. Vecinii, doi hamali, își perpeleau picioarele desculțe. Mareș le spuse „bună seara". Oamenii se uitară la el, curioși.

Bătu în ușă. Îi deschise maică-sa, o femeie puțină, cu obrazul slăbit, fața albă și încă tînără. Părea neschimbată. Aceiași ochi cercetători, adînci și neliniștiți, aceleași buze palide, supte, și părul, altădată bine pieptănat, acum cam în dezordine și cu multe fire albe, ascuns cu grijă sub o basma ușoară, prinsă la spate, sub coc.

— Ai venit ? întrebă ea cu o mirare în care se amestecau și surpriza și dragostea și o amărăciune ascunsă.

Mareș îi simți palmele roase de sodă în mîinile lui. Îl privise numai o clipă, atît cît să i se uite în ochi, voind parcă să citească dintr-o dată pe chipul slăbit de suferințe ce i se întîmplase cît timp lipsise. Pe urmă îl sărutase repede pe amîndoi obrajii și închisese ușa în urma lui. Mareș se așezase pe patul acoperit cu o cergă aspră. Lampa ardea în cuiul ei, cu aceeași lumină galbenă, obosită. Lipsea lada din colț, în care țineau lucrurile. Pe masa din mijloc, goală, înconjurată de patru scaune grosolane, era așezat un vas ciobit, de pămînt, în care înflorise o lalea tînără, cel mai vesel lucru din casă. De pe pereți lipseau velințele grele. Maică-sa spoise odaia, ca să nu li se cunoască urmele, dar totul părea atît de străin și de rece,

încît simţise nevoia să n-o privească. Vînduse tot, ca să-i trimită lui din cînd în cînd cîte un pachet de schimburi şi puţină mîncare.

— Ţi-e foame, nu-i aşa ? îl întrebă femeia şi se grăbi să aducă ceva de dincolo, din bucătărie.

Cît lipsi ea, Mareş privi fotografiile rămase la locul lor, lipite una lîngă alta pe un carton acoperit de un geam, totdeauna curat, înconjurat de o ramă de scoici colorate. Acolo se găseau chipurile unchiului Manole la 24 de ani, cînd ieşise din armată, şi cel al lui taică-său, în costumul de duminică. Lîngă el, maică-sa, cu o figură împietrită, rece, cu buzele strînse, ca şi cînd ar fi vrut să-şi oprească un ţipăt. Pe alt perete, unde se aflau cîteva icoane, vechi şi afumate, cu sfîşietoarea cădere a îngerilor, cu Raiul şi cu Iadul şi cu borcanul unsuros, de culoarea vişinei, al candelei, rîdea chipul neruşinat al fostei neveste a unchiului Manole. Alături, în altă ramă de lemn ieftin, fotografia lui Andrei, fratele lui Mareş, făcută la 7 ani, cînd luase premiu, un chip de copil sărac, tuns chilug, cu o coroniţă pe fruntea semeaţă. Sub rama aceasta, policioara cu căni, fiecare cană însemnînd un an de la moartea lui prematură. Le numără.

Femeia se întorsese şi aşeza o farfurie plină pe masă. Mareş o apucă de mînă.

— Mamă, stai aici lîngă mine.

Avea un trup mic, părea uşoară, ca de aer. Rochia ieftină, curată, sta ţeapănă pe ea. Rufele maică-sii mirosoau totdeauna a levănţică. Faţa femeii se uscase, doar ochii mai păstrau o frumuseţe sălbatică. Privirile ei îl măsurau cu o atenţie concentrată, ca şi cînd ar fi vrut să ghicească ce pierduse în aceşti ani de absenţă băiatul său, ce amărăciuni se săpaseră pe obrazul lui tînăr.

— Se vede că mie Dumnezeu nu vrea să-mi dea nici o bucurie, spuse moale.

— Iar Dumnezeu ? se supără Mareş pe neaşteptate, ca totdeauna cînd o vedea atît de resemnată... Nu de la Dumnezeu ne vin bucuriile şi necazurile, ci de la ceilalţi oameni... Ce mai e pe aici ?

— Nimic, mai nimic...

În odaie mirosea a gutui de iarna trecută. Era răcoare şi se simţea izul varului proaspăt de Paşte. Podelele scîrţîiau sub paşi cînd mergeai. „Aici ar trebui o mînă de gospodar, gîndi Mareş, să mai dreagă cîte ceva. O femeie

singură nu poate face mare lucru." Ţoalele de pe jos se roseseră. Erau vechi, mîncate, cu găuri cîrpite cu îngrijire de mîna vrednică a maică-sii.

— Ce mai face unchiul Manole ? întrebă pe neaşteptate. Te-a ajutat cu ceva ?

Femeia ridică ochii şi îl privi o secundă fără să spună nimic, apoi îngînă aproape neauzit :

— Tot cum îl ştii. De cînd s-a mutat o ţine întruna cu băutura. S-a încurcat cu o femeie. A treia, mi se pare. Nu vrea să mai audă de mine. Îmi spune că-l bat la cap. Ar trebui să te duci şi să-l vezi. Poate o să-i fie ruşine de tine...

— Cînd a ieşit din puşcărie ?

— Acu doi ani. A venit aici, a stat vreo cîteva luni, l-am ţinut eu, că nu-l primeau pe nicăieri. Pe urmă a găsit ceva, şi cum a dat de bani a luat-o cu rachiul. Poate are şi el dreptate. L-au bătut, l-au schingiuit. Nu i-a fost moale. Găseşte în băutură o mîngîiere păcătoasă, nimeni nu-l poate opri...

Mareş nu spuse nimic.

Trecură cîteva clipe de tăcere. De afară se auzeau glasurile chiriaşilor care se sfădeau.

— Şi ăştia, te-au ajutat ? întrebă el după aceea.

— Cine ?

— Vecinii...

— Da, de ce să mint ? Mai mult n-au putut nici ei. A trebuit să mai vînd. Noi să fim sănătoşi, o să facem la loc ce-am pierdut...

— Eşti supărată pe mine ?

Femeia îl privi cu o nespusă blîndeţe.

— Nu, de ce să fiu ? Nici pe taică-tău n-am fost supărată niciodată. Poate o veni vreodată o dreptate şi pentru noi... Tu îi semeni. Nu-i un păcat să vrei binele oamenilor. Numai proştii îmi strigă că am fost nevasta unui puşcăriaş şi că am un fiu care-i la fel...

Mareş îi strînse mîna uscată şi aspră.

— Aş vrea să trăieşti, să apuci ziua cînd acestor oameni o să le fie ruşine de cele ce ţi-au spus...

— Poate n-o mai apucăm, dar nu-i nimic...

Tăcu şi îşi adună mîinile în poală. Parcă îşi mai pierduse din dîrzenia ei de altădată, şi glasul îi era mai obosit. Nu mai semăna cu femeia aprigă ce nu-l lăsa să ceară o firimitură cuiva şi care-l învăţase că săracul atîta mîn-

drie are : să țină fruntea sus și să arate că nu-i trebuie nimic.

— O să încep să muncesc, n-avea nici o grijă. Vedem noi...

Cine dracu cumpărase zdrențele lor de cămăși, mirosind a levănțică și a sodă ? se întrebă Mareș. Știa că maică-sa păstra niște ștergare de nuntă la care ținea ca la ochii din cap. O întrebă :

— Ai vîndut și...

— Da, le-am dat pe nimic.

— Bine ai făcut.

Dacă se gîndea bine, de unde să fi luat banii pentru pachetele cu care venea la vorbitor o dată pe lună, cu ce să fi cumpărat hainele călduroase tîrguite de la telali cu un preț mai ieftin pentru că erau purtate ? Munca ei nu-i aducea atîția bani ca să poată face drumurile cu trenul pînă la închisorile lui îndepărtate, pentru că fusese mutat de cîteva ori, de colo pînă colo, ca și cînd autorităților le-ar fi fost frică să nu prindă rădăcini undeva — tactică veche aplicată comuniștilor.

— Îmi trebuia și pentru pomana lui Andrei. L-am scos. L-au pus, o mînă de oase, la picioarele lui taică-tău. Stau împreună în pămînt și ne-așteaptă și pe noi...

— Noi o să mai întîrziem puțin, ce zici ? glumi crîncen Mareș.

— Cine știe !

Privi geamurile curate. De pe cercevele căzuse chitul uscat. Maică-sa tot mai ținea flori în casă. Frunzele de mușcată își întindeau evantaiele spre noaptea de afară. Erau și lămîii ei pitici, și ficusul cu frunza ca o catifea prețioasă...

Chiriașii tot mai cîntau în curte.

— Și cu proprietarul cum te-ai descurcat ?

— Cum să mă descurc ? S-a arătat om de omenie. M-a mai îngăduit. Au mai pus și hamalii ăștia cîte un pol-doi, deși tot mereu spuneau : „De, coană Eufrosino, că nu vă mai astîmpărați ! Vă puneți cu statul, cu poliția ! Bărbatul dumitale a intrat în pămînt, frate-său în pușcărie, cît a fost, ți-au luat și băiatul cel mare. Nu e bine..."

Mareș simți mirosul mămăligii proaspete, atunci răsturnată afară, sub corcoduși, de către ceilalți chiriași. Privi prin fereastră. Bărbații fumau așezați pe pămîntul gol.

Prin perdeaua rărită de atîta spălat se zăreau focurile ţigărilor aprinse.

— Cum s-au purtat cu tine ? întrebă în cele din urmă femeia, ca şi cînd n-ar fi vrut să uite ceva ce i se părea foarte important, dar despre care nu se cuvenea să discuţi oricînd şi încă în grabă.

— Cum se poartă cu toţi. N-am eu stea în frunte, ca să se fi uitat la mine şi să-mi spună : pe dumneata te ţinem în palme, că eşti băiat subţire.

În vorbele lui era o dușmănie pe care fiinţa de lîngă el o înţelegea foarte bine. Nici lui bărbatu-său nu-i plăcea să se vaite, nici chiar beţivanul de cumnatu-său, Manole, nu scosese o vorbă despre ceea ce păţise la puşcărie.

— Înţeleg, îngînă, şi gura i se încleştă ca o menghină, supărată puţin de înstrăinarea fiului.

Mareş pricepu şi spuse cu căldură după aceea :

— Iartă-mă, n-am vrut să te supăr. N-a fost mai rău ca pentru alţii. Asta am vrut să spun.

Chipul posomorît pînă atunci al lui Mareş se luminase pe neaşteptate. Părea foarte vesel şi foarte fericit dintr-un motiv cu totul de neînţeles după atîta suferinţă.

— Puşcăria face din tine un nimic sau totul. Am plecat un copil şi m-am întors un bărbat.

Femeia zîmbi.

— Şi-au adus aminte că sînt creştini. Ce ţi-au spus la plecare ?

— Că să m-astîmpăr, să-mi văd de treabă şi să trec din cînd în cînd pe la poliţie...

— Au să-ţi dea de lucru ?

— Nu ştiu. Poate. Căci acum se mai găseşte cîte ceva...

— Da, e război, mulţi sînt pe front, nu e mînă de lucru.

Se gîndi puţin la ceva parcă îndepărtat şi adăugă cu părere de rău :

— Păcat că nu te vor mai primi la Ateliere.

— O să încerc.

Femeia se ridică şi luă de pe poliţa unde ţinea cănile strînse din pomenile făcute pentru Andrei o batistă înnodată în care se aflau cîţiva lei. Îi întinse :

— Ia-i. Du-te şi petrece puţin. Abia ai scăpat...

— Unde să petrec ? O să mă duc să mă plimb. Bani am, am căpătat cîte ceva pe ce-am muncit acolo.

Mîna uscată a femeii se lăsă în poală.

— Ar fi bine să găsești de lucru. Nu mai avem ce vinde... De ce nu mănînci ceva ?

Îi arătă farfuria și după aceea tăcu.

— Ba am să mănînc. Pe urmă am să ies. Parcă mă înăbuș în casă...

De afară se auzeau glasurile vecinilor. Focul de sub corcodușul lor chircit tot nu se stinsese. Mareș se necăji pe neașteptate. Se întoarse spre maică-sa și întrebă mînios :

— De ce nu le spui ăstora să nu mai facă focul sub pom ? O sărăcie de umbră avem și noi în curte și vor să o omoare...

— Tot copil ai rămas ! Crezi că toți oamenii sînt ca tine. Ce știu ei ce-i aia umbra unui copac ? Astă-iarnă au vrut să-l taie, să-l bage pe foc. M-am certat cu ei. Mi-au spus că ar fi mai bine să tac din gură.

— Ți-au zis ceva despre mine, nu-i așa ?

— Da. Lasă astea...

Mareș se ridică. În ușă își aduse aminte :

— Spune-mi, m-a mai căutat cineva ?

— Da, mai demult. Cît ai lipsit, am primit din cînd în cînd pachete.

— De la Ina ?

— Nu, parcă Valentina îi zicea...

— Tot aia este. De cînd n-a mai trecut pe aici ?

— Să fie vreo lună. Știa că o să ieși din pușcărie. O să te găsească ea. O femeie frumușică și slabă.

— Am plecat. Te culci pînă mă întorc ?

— Nu, te aștept. Vreau să mai vorbesc cu tine. Mamă, n-am avut parte nici de copiii mei și nici de bărbat. Lasă-mă să plîng nițel !

Mareș o privi înduioșat, înțelegînd că ea nu mai putuse să rabde atîta nepăsare prefăcută. Spuse :

— Mai bine culcă-te, ești obosită.

— Dorm foarte puțin și mîine nu plec nicăieri, că e Paști.

(Asta însemna că pe prietenul lui, nenea *Dobre-nunți-botezuri,* nu putea să-l vadă decît peste două zile. Își aduse aminte de scrisoare și de pălărie.)

— Cum vrei, spuse, n-o să întîrzii prea mult, și ieși dorind să fie singur cîtăva vreme.

3

Ce însemnau atîţia ani în viaţa unui oraş ? Plouase, ninsese, bătuse soarele... Acoperişurile caselor erau mai întunecate, unele ziduri prinseseră o patină verzuie, altele trădau muşcătura rea a timpului. Varul începuse să cadă în unele locuri. Aici ar fi trebuit o spoială. Uite nişte cercevele care putrezeau. Geamurile nu mai luceau ca altădată. Dădeau o lumină ciudată, soarele părea violet dincolo de suprafaţa lor transparentă, iar copacii aproape albaştri. Apa cursese de-a lungul lor, le rosese pe neştiute, într-o proporţie neştiută. Erau mai subţiri, dar viaţa unui geam era infinită, practic, atîta vreme cît nu-l spărgeai şi trebuia să-l înlocuieşti. Aici se înălţase o casă nouă cu două etaje. Trotuarul din jurul statuii doctorului Botescu rămăsese neacoperit cu asfalt de la ultima canalizare. Edilii dormeau liniştiţi. Iată o prispă bătrînească pe care urca iedera tînără şi lucioasă de mai. O curte vastă cu rufe întinse la soare. Cîrligele de lemn strîngeau marginile unui cearşaf alb, imaculat, umflat de vînt.

Ce bine era afară, în libertate, să respiri aerul pur, să simţi răcoarea dimineţii pe frunte, să poţi să mergi repede, să-ţi laşi degetele leneşe între ostreţele unui gard, ca în copilărie. Unde era curtea îngustă, cu un pătrat albastru de cer deasupra, toamna sur ca o bucată de aluminiu, iarna întunecat, şi primăvara totdeauna vesel, adînc şi strălucitor ? Unde era reduitul închisorii, linia înaltă a zidului care fura peisajul din jur ?

Mareş ar fi fumat o ţigară. Mai ţinea minte pipa împrumutată unul altuia în celulă. Ce gust măreţ avea tutunul ieftin ! O clipă, cît ţineai în gură bucata aceea mică de os, aveai bucuria ţigărilor de altădată, fumate în tihnă, cine ştie în ce loc plăcut, care revenea puternic în amintire, cu clipe de demult, cu peisaje şterse parcă de timp... Brrr ! Cum să scapi de toate astea ? Cum să le uiţi ?

Şi aici se ridicase o casă. Aparent, oraşul era prosper. Se făcuseră afaceri cu Înarmarea, apoi cu Împrumutul Reîntregirii, după aceea cu Aprovizionarea Armatei, cîte nume nu se găseau pentru toate panamalele astea ! Venise războiul, specula cu alimente, pentru că nu se mai găsea nimic, cîţiva puneau ban pe ban, şi alţii mureau undeva în răsărit. La chioşcuri fluturau afişele negre ale ziarelor, scoase pe petice mici, pentru că nu se mai găsea hîr-

tie. *Universul* anunța situația de pe front. Mareș își cumpără o foaie lungă, tipărită urît, fără fotografii, semănînd a gazetă oficială. Bătălii la Kursk, prizonieri, atîtea avioane doborîte... Citi lacom scurtul comunicat, apoi împături ziarul. Alte afișe anunțau sinuciderea unui cunoscut bancher. De ce s-or sinucide oare bancherii ? Pe aici, la stînga, ia să ne uităm nițel înapoi, să nu avem vreo coadă după noi. Schimbase cîteva tramvaie în dimineața aceea, deși tipografia pe care o căuta se afla la mai puțin de zece minute de casă, dar așa era mai bine. O veche deprindere îi purta pașii spre vitrinele lucioase în care se zărea strada cu toți trecătorii, cu tramvaie galbene și cu birji răpciugoase. Nimic suspect deocamdată...

Ajunsese. Același gang cunoscut, aceeași curte întunecoasă, fără soare, cu case înalte de raport pe dreapta și pe stînga, iată și ușa cojită de vopsea. Pașii îi răsunau în gang ca pe vremuri, în timpul pregătirii grevei, cînd ducea *fluturași* cu Ina sub palton.

Ciocăni.

— Intră ! se auzi de dincolo vocea bătrînului prieten.

Deschise. Tipograful nu era singur. Avea un client : un domn gras, îmbrăcat cu haine maron, parcă nervos, studiind micile cărți de vizită, atunci tipărite.

— Dumneavoastră ? întrebă patronul micii tipografii, uscat, indiferent, ca și cînd nu l-ar fi văzut niciodată în viața lui.

Chipul îi era ceva mai palid și părul parcă începea să i se rărească. În locul unei îmbrățișări spontane, urmă o convorbire scurtă și idioată :

— Aș dori să comand niște invitații de nuntă.

— Cu plăcere, așteptați un moment, aveți pe regal modelele, uitați-vă la ele pînă termin.

— Aștept...

Se apropie de un zid murdar și vechi. Dobre nu-l spoise încă. Pe bucata asta de perete își scria cu Ina scurte scrisori în var. Mai rămăseseră cuvintele negre și rotunde de demult :

BATJOCORESTE MATERIALUL
(CULORILE) RISIPITOR

MESCHIN PROFITĂ DE O NEATENȚIE

LUP MORALIST

A UITAT CUTIA CU DUCO DESCHISĂ

RUȘINE. MAMA PENSULELOR

VINE TÎRZIU CÎND ALȚII VIN DEVREME

CINE SE SCOALĂ DEVREME DEPARTE AJUNGE

A STRICAT UN PERETE CU FLEACURI

NU IUBEȘTE PISICILE ȘI PE BURGHEZI

ARE O DATORIE DE 5 LEI LA MINE

DEZORDONAT, VORBEȘTE ÎN BARBĂ

MINTE, MINTE, MINTE !

ANTIPATIC, FURIOS, ÎNGROZEȘTE FEMEILE

PLESCĂIE CÎND MĂNÎNCA ȘI TU LA FEL

MILOAGA, SGÎRCITĂ

N-ARE CE FACE ACASĂ, ALȚII OCUPAȚI

MERSI, LA TIPOGRAFIE

SCRIE CU PRICINA

VORBEȘTE CU DRACU

AȘTEAPTĂ PÎNĂ LA LEAFĂ

FEMEIE FLECARĂ

LUCREAZĂ PROST

INA E ȘAȘIE

Totul scris cu creion Hardtmuth nr. 3...

Se auzi ușa. Domnul în haine maron plecase.

— Băiatule, te-ai întors ? Ce bine-mi pare că te văd !

Bătrînul era în brațele lui.

— Stai să mă uit bine la tine.

Îi simți mîinile osoase în jurul umerilor.

— Ce faci, nene Dobre ? Tare-mare ?

Tipograful îl măsură fără un cuvînt, cîtăva vreme.

— Tare-mare. Dar tu ? Cum te simți ?

— Bine, bine.

— Binele ăsta să fie la dușmani. Stai aici pe cartoane și povestește-mi tot.

Mareș se așeză, privind tavanul vechi cu urme de pînze de paianjen. Ar fi vrut să vorbească despre altceva mai întîi.

— Nene Dobre, am o scrisoare care trebuie predată urgent.

— Dă-o încoace. Cui trebuie s-o dau ?

— Inginerului Comșa. E vorba de cazul Dumitrana.

— Urgent ?

— Urgent.

— Pe el îl caută toată lumea, dar de unde să-l scoatem ?

— E ceva grav ?

— Nu știu, dar bănuiesc că da...

Luă pălăria și scotoci în căptușeala veche, scoțînd de acolo un bilet mic.

— Ochii din cap...

— Așa se vorbește cu un veteran ?

Într-o clipă hîrtia dispăru în halatul bătrînului.

— Ei, și-acum, ce mai e pe-aici ?

— Nimic nou. Eu am scăpat. M-au filat o vreme, dar am stat liniștit. Cel mai bun lucru cînd e groasă e să te ascunzi ca griva la pămînt. Bei o țigară ?

— Beau. Cu asta m-am ales la mititica. Spune-mi, mai miros încă a aţifelnic ? Închisorile și spitalele au parfumul lor garantat : Coty 1943... Nene Dobre, mi-a fost dor de dumneata...

Tipograful scoase un pachet de Naționale. Hîrtia ordinară foșni între degetele lui groase. Aprinse după aceea un chibrit. Fumul se sui în sus, făcu vîrcolaci și se îndreptă spre un geam spart. (Tot nu-l înlocuise, deși trecuseră atîția ani ! Dar bătrînul avea teoria lui : Iarna pun o bucată de carton și vara am ventilație !)

— Ce mai tipărești ?

— Ce știi ! Nume de bărbați iluștri, marfă, *Dobre-nunți-botezuri,* casă de încredere. Tu ce-ai de gînd să faci ?

— Știu și eu ? Crezi că mai e nevoie de mine ?

— Și încă cum, însă fără poliție !

Rîseră amîndoi.

— Nu eu hotărăsc. O să întrebăm, o să vedem. Cred că puțină vreme trebuie să te odihnești. Copoii or să-ți dea tîrcoale. Trebuie să te scufunzi nițel și, o dată dispărut, vom vedea... Treburile s-au schimbat oarecum. Sînt dispoziții clare : nu se mai admit decît legături individuale. Deocamdată ai să lucrezi numai cu mine. Săptămîna viitoare, cred că am să te pun în legătură cu cineva. Bani ai ?

Tipograful vîrîse mîna în halatul lui cu o mulțime de buzunare.

— Am ceva.

— O să-ți mai dăm noi, o să te ajutăm. Ar fi bine dacă ai găsi de lucru.

— Unde să găsesc ? La Calea Ferată n-or să mă mai primească...

— De ce nu ? O să-ți schimbăm numai numele. Îți face rost nenea Dobre de Biroul populației, unul nou-nouț, lași să-ți crească nițel părul, să nu se cunoască cumva că ai trecut pe la Cambridge, și o luăm de la cap. Păcat că nu o să dăm atît de ușor de bărbatul Inei, el avea grijă de toate sufletele...

— De cine ?

Tipograful își strivi țigara sub talpă, mînios că nu-și ținuse gura.

— Ei, acuși, c-o făcui, gata ! De Dumitrana vorbesc. Cu el s-a căsătorit Ina. Ce vrei, femeile nu au răbdare ! Mai na o țigară...

Mareș nu luă. Cîtva timp tăcură amîndoi ca doi străini. Pe urmă bătrînul spuse moale :

— De fapt cred că e mai bine să mergi undeva la vreun depou din provincie, abia îți pierzi urma : la Focșani, la Constanța...

— Ai dreptate, încuviință celălalt. E mai bine așa, din toate punctele de vedere. Cînd să mai trec pe-aici ?

— Săptămîna viitoare, tot cam la ora asta. Să pari un mușteriu, ca alții. Să nu bată la ochi.

— Am înțeles.

Se ridică de pe cartoane și-i strînse mîna.

— Fii atent la ieșire.

— Nici o grijă, nene Dobre.

Convorbirea nu mai avea nici un haz. Mareș bănuise că o să stea mai mult, că o să-și amintească împreună cu tipograful de vremurile de altădată, dar ceea ce aflase îl pusese pe goană. Ieși repede, fără să mai audă glasul dezolat al celuilalt.

— N-o să fii supărat pe mine, din cauza asta, nu ?

Afară era soare și cald, treceau vînzători cu salată strigînd în gura mare, spre larma pieței Botescu. Ocoli locul, apucînd-o pe o stradă liniștită.

Nu era suferință ceea ce simțea. Era mai mult mirat. Ina trebuie că avea acum 27 sau 28 de ani. Fetele se măritău devreme. Oare cînd s-o fi căsătorit ? Viața nu așteaptă, ce ai vrea ? Și tu, prostule, care-ți făcuseși din ea, acolo, în pușcărie, lucrul cel mai luminos din viață ! Zilele și mai ales nopțile fără somn în celulă erau mai scurte cînd îți aduceai aminte cum rîde o fată de demult, cum îi străluceau ochii...

Ce-o fi găsit la Dumitrana ? Mareș îl știa de la mitingurile de demult. Acesta vorbea frumos, știa să înflăcăreze mulțimea, părea un om aspru și hotărît. La urma urmelor ce-i lega pe ei doi, în afară de amintirea unei zile de grevă : 15 februarie 1933. Anul Griviței... Aveau fiecare zece ani mai puțin, erau poate niște copii... El, de 19 ani, încă elev al școlii de mecanici, ea, de 17 sau 18 ani, soră de

caritate la Halta Griviţa, o fată cu păr negru şi ochi aprinşi, cu obrazul dulce şi gura bosumflată...

Un claxon. Tresări. Strada. Case, oameni, garduri. Cînd s-o fi măritat ? Poate imediat după ce l-au închis. O ţinea minte cum intrase în sala tribunalului : cu un chip deschis, cu fruntea umezită, ca şi cînd ar fi sosit acolo după o lungă fugă prin oraş ca să-l vadă cu orice preţ înainte de a fi trimis în închisoare... Ochii alungiţi şi nasul cîrn, gura aceea, plină, roşie ca o garoafă de iarnă... Valentina Ionescu, de profesiune soră de caritate, *fina* lui...

Nu, nu era obligatoriu să-l aştepte. Fiecare îşi face viaţa aşa cum crede că e mai bine. Fără pică şi supărare. Vom rămîne camarazi. Prostii ! Acum o ura de moarte pe ea şi pe omul acela cu voce frumoasă, cu părul încărunţit pe la tîmple.

4

Iunie semeţ, cu ploi scurte şi descărcări electrice, cu miros de tei înfloriţi de zăpuşeală.

Oraşul rămăsese undeva, în urmă. Se aflau lîngă Şoseaua Nordului. Copacii de pe marginea lacului Herăstrău foşneau în vîntul de vară. Frunzele lor proaspete aveau o mişcare măruntă şi sonoră. Deasupra ecluzei se opriră. Se vedea căderea apei, şi pînă sus se ridica o răcoare umedă, sub ei strălucea un curcubeu lichid.

— Or fi peşti ? întrebă Ina.

— Nu ştiu.Peştii ar trebui să stea la locuri liniştite.

Mareş tăcuse tot drumul. Se întîlniseră în faţa restaurantului Bordei în prima duminică a lunii iunie din acel an, 1943, dimineaţa la unsprezece, după înţelegerea cu tipograful. Ea îi luase braţul şi-i spuse repede :

— Sărută-mă !

Şi el îi sărutase obrazul rece şi împietrit, ca altădată, cu ani în urmă.

În spate nu era nimeni, poate voia să-l facă să uite ceva, dar nu se gîndise la asta. Porni alături, trăgînd cu ochiul dacă nu-i urmărea cineva. Nu era nimeni. Trecuse un sfert de ceas de cînd se plimbau tăcuţi unul lîngă altul, cu mîinile în buzunare. Ea era îmbrăcată într-un impermeabil uşor, scurt, şi pe cap avea un basc alb, ca pe

vremuri. Semăna cu o vînzătoare de magazin sau cu o studentă, pe chip timpul nu-i lăsase nici o urmă.

— M-ai așteptat mult ?

— Nu.

— Poți să mă ții de braț. Poate e mai bine așa...

Îi luase brațul.

— Bine, cum vrei...

Era neschimbată. Aceeași frunte umezită de căldură, același păr cu șuvițe negre, și ochii alungiți, privind într-o parte, pe furiș din cînd în cînd, ca să ghicească ce gîndea omul tăcut de lîngă ea. Trecuse de vîrsta adolescenței, avea aerul unei femei, doar surîsul ascuns îi mai aducea aminte de fata de demult.

— Încotro ? întrebă, în sfîrșit, Mareș.

— Unde-om vedea cu ochii. Nu prea ești vorbăreț.

— Adevărat.

— Am trecut ieri pe la nenea Dobre. Ce l-o fi găsit ? A spoit tipografia, lună a făcut-o.

Bărbatul nu-i răspunse. Trecură de un loc îngrădit unde se jucau mai mulți băieței într-un carusel de fier. Dincolo de o cabană acoperită cu șiță, lacul clipocea încet, lovind malul de pămînt cu valuri mici.

— E foarte frumos aici, spuse Ina, ca să schimbe vorba.

Drumul lat, fără copaci pe margini, se vedea pînă departe. Trecură de o cîrciumă, cu un șopron putrezit în față, cu mese șchioape la care beau căruțași, și ajunseră în fața unui cîmp pustiu, acoperit cu gunoaie. La o barieră moțăia un cantonier, cu un drapel galben în mînă în așteptarea unui tren ce nu mai sosea.

— Mă duc să-l scol... zise Ina.

Nu se schimbase deloc. Sau poate părea mai puțin convinsă de ceea ce voia să facă, mai puțin spontană.

— Cum vrei...

— Cum vrei ! îl înghină furioasă aproape.

Trecură calea ferată. Deasupra lor se strîngeau nori mari, cenușii.

— O să plouă, spuse Ina.

— Da, o să plouă...

— Acolo e o uscătorie de stuf, o vezi ?

— O văd.

— Și mai încolo o stație de benzină...

— La pompă ?

— La pompa aia galbenă...

Ina se opri :

— Îţi baţi joc de mine ?

— Nu, nu-mi bat joc de tine.

— Ştii cum îl cheamă pe omul care face aprovizionarea cu benzină a maşinilor ?

— De unde să ştiu ?

— Gaie...

— Aha...

— Deci : punct de reper, pompa lui Gaie, ţii minte ?

— Cum să nu !

— Pe aici nu sînt străzi. Uite şi casa Terezei, gazda noastră. O mai ţii minte ?

— Da. Nu uit nimic.

— Asta-i foarte bine pentru toată lumea. Şi-acum să vorbim deschis...

— Ai vreme ?

— Să ne spunem tot ce avem de spus...

— Aştept.

Ina îi lăsă braţul şi-l privi ca şi cînd atunci îl văzuse pentru prima oară după atîta vreme.

— Ai aflat că m-am măritat ?

— Da. Să nu uit, îţi mulţumesc pentru ajutorul pe care l-a primit maică-mea...

— Nu era ajutorul meu.

Mareş nu mai spuse nimic.

— Nu mă întrebi ce-am făcut după ce te-au arestat ?

— Nu sînt curios. Lucrezi tot la dispensar, la Depou ?

— Da. Tot acolo.

— Şi nu te-au simţit ?

— Închipuie-ţi că nu !

— E foarte bine.

— Nu fac nici o mişcare deocamdată, a devenit periculos. Astăzi vom afla ce se mai întîmplă...

— Şi bărbatul tău ?

Ina îi strînse uşor braţul :

— E o poveste întreagă cu el. Să nu-i porţi pică. Viaţa e ciudată...

— Adevărat.

— Eram mai tineri, ceva străin de noi ne-a despărţit. Te-au luat într-o dimineaţă, şi eu te-am aşteptat. Şi au trecut atîţia ani de-atunci !

— Ai dreptate, Ina, recunoscu el fără urmă de ironie în glas, cu acea amărăciune cu care trebuie să primești totdeauna cele mai dureroase lucruri.

De fapt simțea că o urăște de moarte, dar îi dădea dreptate, deși își spunea că femeile găsesc totdeauna cele mai bune scuze pentru tot ceea ce fac. Ar fi vrut mai devreme, înainte de a o întîlni, s-o judece, să-i spună cuvinte neplăcute, s-o facă să plîngă, ori măcar să simtă că are remușcări.

Privi în spate. Șoseaua Nordului era pustie. Deasupra drumului plutea un nor mare de praf.

— Cum s-au purtat acolo cu tine ?

— Mulțumesc, bine. Erau foarte atenți cu deținuții. Au un serviciu care se numește serviciul social. Chiar exista un om care contabiliza toate dorințele deținuților : ce-ar vrea domnul la cină ? Dar la micul dejun ?

— Îți bați joc de mine...

— Vorbesc foarte serios. Cel puțin îl iubești ?

— Pe cine ?

— Pe bărbatul ăsta al tău ?

— Cred că da.

Se îndîrjise și ea, avea în ochi o căutătură rea.

— Atunci n-am să te mai întreb nimic, niciodată. Dar pe mine, pe mine m-ai iubit ?

— Cine știe ? !

— Cîte aproximații !

— Dacă mă gîndesc bine, te iubeam.

— Flirturi de domnișoară.

— Nu se poate să ne certăm pentru fleacuri. O să lucrăm de aici înainte împreună, dacă o să-mi porți pică n-o să fie bine pentru nimeni.

— N-avea nici o grijă.

— Lui i-am spus totul despre noi doi...

— Și a fost încîntat, nu-i așa, că ia logodnica altuia...

— Trebuie să rămînem prieteni, oricît ți-ar veni de greu. Dacă ești în stare de așa ceva, va fi foarte bine pentru toți. Încearcă să nu mă urăști. Dă-mi mîna !

Ina îl îmbrățișă, sărutîndu-l ușor pe obrazul rece, rămînînd cîtva timp lipită de el, plîngînd încet.

— Îmi va fi foarte greu, să știi, spuse bărbatul, mișcat pe neașteptate, mîniat pe sine că nu poate să se stăpînească.

— Și mie, dar trebuie, înțelegi ? Timpul vindecă totul...

Începu deodată să plouă. Tuna și vîntul iute stîrnit aducea un miros violent de baltă. O luară la fugă spre de-

barcaderul din apropiere. Cîteva bărci se clătinau la primele valuri stîrnite de scurta furtună.

— Parcă se vede ceva, arătă Ina un şopron de şindrilă sub care se aflau cîteva mese.

Totul părea părăsit, nu se vedea nici urmă de om, dar puteau cel puţin să se adăpostească. Porniră în fugă într-acolo. Pe o uşă dărăpănată scria cu litere mari de cretă: LA BROSCOI, servim pui-de-baltă, vii şi naturali. Izbucniră în rîs deodată şi pe urmă, parcă stingheriţi, se priviră pe furiş.

— Ce spui ? Are haz negustorul... Dar unde-o fi ? întrebă Mareş.

Nu se vedea nimeni. Se auzea numai ploaia bătînd repede şindrila acoperişului. Se aşezară la o masă pe scaunele mişcătoare.

Ina îşi şterse obrazul cu batista. Se uită scurt într-o oglindă Gladys şi zîmbi timid, cu o vinovăţie ascunsă pînă atunci. Această dimineaţă pustie, fără oameni în jur, avea în ea ceva ilicit, ceva ce le amintea de o altă duminică de demult.

— Lumea nu se înghesuie pînă aici, zise Mareş ca să acopere tăcerea stingheritoare.

— A plouat şi e şi foarte departe...

Pe uşa dărăpănată a restaurantului, scîrţîind îngrozitor, se arătă un puşti de vreo 14 ani, murdar, cu un şorţ albastru dinainte, tuns chilug, parcă atunci trezit dintr-un somn lung.

— Cu ce să vă servim ? întrebă profesional, trecîndu-şi dintr-o mîna într-alta un şervet cam soios, cu un aer de chelner încercat.

— Ai pui-de-baltă vii şi naturali ? întrebă Mareş cît se poate de serios şi tocmai de aceea comic.

— Acuşica soseşte jupînul cu ei, s-a dus să-i prindă...

— O să dai faliment în felul ăsta, puştiule. Atunci, cu ce ne serveşti ?

— Puţină brînză, ridichi de lună, ceva vin, măsline, salam de Sibiu...

— Bine, atunci brînză, ridichi şi nişte vin...

Încă ploua puternic, cu violenţă, aruncînd pale de apă spre mesele de sub şopronul rărit. Femeia îşi strînse mai bine impermeabilul în jurul gîtului. Copacii se clătinau zgîlţîiţi de vînt spre apa agitată.

— Ce s-a întîmplat cu bărbatul tău ? întrebă Mareş.

Am adus o scrisoare de la cei din închisoare. Nu cunosc exact ce scrie acolo, dar știu că s-a vorbit mult despre el...

— Se ascunde, e învinuit de trădare...

— Știam. Din fericire s-a cercetat, s-au trimis oameni dinafară și s-a aflat. Focșa este cel care i-a vîndut pe ceilalți...

Ina aproape se ridică în picioare de emoție.

— Spune-mi, e adevărat ?

— Cel puțin atîta știu și eu ! În pușcării lucrurile se cunosc mai repede ca afară...

— Nu se poate !

— Ba uite că se poate...

Băiatul de prăvălie apăruse cu sticla de vin, cu ridichile și cu bucata lui de brînză. Părea preocupat, se uita cu atenție la paharele care tremurau pe o tavă îngustă, terorizat de gîndul că pot să cadă.

— Dacă mai aveți răbdare, acuși pică și jupînul cu puii-de-baltă...

Nu răspunseră. Mareș fuma tăcut, privind lacul acoperit de palele ploii.

— Unde se ascunde ? Ce-a făcut în timpul ăsta ? întrebă după plecarea străinului.

— De astă-toamnă ne vedem foarte rar și cu mari riscuri. E urmărit și de Siguranță, și de cei din partid...

— Înțeleg. Acum toată porcăria asta s-a terminat. Am adus o scrisoare inginerului Comșa.

— El a fost singurul care l-a crezut...

— Au fost și alții, nenorocirea în cazul acesta este că trebuie să și dovedești că ceea ce crezi e adevărat...

— Și cum s-au convins ceilalți că e nevinovat ?

— Printr-o întîmplare. Focșa s-a dat la fund. Bănuielile s-au înmulțit. A fost chemat prin rețeaua celor de-afară să răspundă la niște întrebări care nu-i coveneau și nu s-a prezentat.

— Oare atîta ajunge ca să scape de bănuiala asta teribilă ?

— Ajunge. O să vină vremea cînd apele se vor limpezi. Deocamdată nu știu nimic mai mult. Probabil că inginerul îl caută. Poți să dai de el, să-i spui cu o clipă mai devreme că a scăpat, că nu mai e nevoie să stea ascuns de noi ?

— O, ce viață, ce viață !

Femeia izbucni pe neașteptate în plîns. Mareș o privi și cu mînie și cu milă.

— Îl iubești...

— Și pe tine te-am iubit, și nu mai face mutra asta ! Te-am așteptat ani de zile, fără nimeni, nu-i ușor !

Bărbatul se ridică în picioare furios și aproape îi strigă :

— Doar nu plecasem de plăcere de-acasă, doar nu fusesem invitat la un bal. Am fost urmărit, prins, bătut, închis. Sînt oameni cărora nu le merge totul ca pe roate în viață...

— Ca mie, de pildă...

Ina își șterse ochii cu batista și încercă să surîdă.

— Ce prost ești, și ce nedrept !

— Nu sînt nici prost și nici nedrept. Am așteptat un rînd, o scrisoare de la tine, nici nu știi cît făcea asta *acolo*... Am crezut că te-au prins, că și tu suferi ca mine într-o închisoare...

— Ce să-ți scriu ? Că m-am măritat și că sînt bine mersi, nu ? Lucrurile astea se fac, și-atît ! A mai vorbi despre ele e aproape o necuviință.

Mareș se reașezase.

— Ce cuvinte frumoase ! Gustă ceva...

Luă cuțitul și tăie mărunt, mărunt, cum fac cei ce mănîncă puțin mulți ani la rînd, bucata de brînză.

— Cînd te-am cunoscut eram tineri, ce știam noi ce este dragostea, și mai ales această așteptare fără sfîrșit... A venit într-o zi alt om, alt bărbat, a avut grijă de mine, nu mi-a cerut nimic, era ca un frate. Venea, pleca, și-atît. Știa totul despre noi, dar nu m-a întrebat niciodată nimic. Vremea lucrurilor romantice trecuse, și eu poate nu știam asta...

— Nu era nimic romantic în ce ni se întîmpla nouă, Ina. Femeile găsesc totdeauna scuze pentru ceea ce fac...

Tăcură o clipă. Ploaia stătuse pe neașteptate. Se făcuse liniște, bătea numai un vînt rece și dușmănos.

— Ai slăbit, spuse femeia încet, timid.

— De un singur lucru vreau să mă scutești, izbucni el iar, să nu-ți fie milă de mine, înțelegi ? N-am nevoie de mila nimănui...

Ina reizbucni în plîns cu toate că voise cu orice preț să nu o facă.

— Cîtă nedreptate, cîtă nedreptate ! N-ai să poţi înţelege nimic, niciodată !

Apăruse de undeva un bărbat gras, slinos, îmbrăcat într-o manta soldăţească, ruptă şi ea şi cîrpită. Surîdea parcă cu toată fiinţa lui, era amabil, binevoitor, ducea sub un braţ un sac plin de broaşte vii, nişte fiinţe nevăzute care zvîcneau de-acolo, încercînd să-şi recapete o libertate definitiv pierdută.

— Dumneavoastră eraţi ? Dumneavoastră voiaţi pui-de-baltă ? Într-o secundă totul e gata. Se vede că aveţi gusturi bune, aşa ceva nu mănîncă decît italienii, ai noştri cînd aud de broaşte cred că e un animal murdar, dar nu-i adevărat ! Broasca e cea mai curată fiinţă, trăieşte în apă, domnule şi doamnă. Dacă nu mă credeţi, vă arăt ce curate sînt. De ce mănîncă omul porc ? Mănîncă pentru că într-adevăr carnea de porc e foarte gustoasă, dar porcul ? Porcul e un animal scîrbos, murdar, nesuferit, v-o spune un om care cunoaşte. Deci, dacă aveţi puţină răbdare, într-o secundă totul e gata...

Muşteriii se ridicaseră în picioare. Mareş puse pe masă cîteva hîrtii. Negustorul era nedumerit :

— Cum, plecaţi, tocmai acum ? Tocmai cînd v-am adus puii-de-baltă, se poate, domnu, doamnă ? Nu se poate ! Poate doreaţi altceva, poate vă facem o saramură, o plătică, un crăpcean, la noi se găsesc de toate. Se poate să plecaţi pe o asemenea vreme şi să nu gustaţi din puii mei de baltă ? Sînt delicioşi, doamnă, domnişoară, aşa ceva nu se găseşte nici la Capşa, vă rog să mă credeţi...

Şi, văzînd că cei doi se depărtează, îşi lovi fruntea cu palma :

— Uită-te, domnule, se ceartă sub nasul meu, şi eu îi las ! Îi las de capul lor !

Strigătele lui se pierdură în urmă. Tăceau amîndoi, înverşunaţi, cum sînt oamenii după astfel de explicaţii neplăcute.

— Ar trebui să-l găseşti cît se poate de repede, spuse bărbatul, într-un tîrziu.

— Pe cine ?

— Pe Dumitrana. Să nu facă vreo prostie, să nu cadă în mîna Siguranţei.

— Am să-l găsesc, dacă o să am noroc. Nu vine totdeauna la întîlnirile noastre, numai cînd nu e primejdios...

Ajunseseră din nou lîngă ecluză. Cerul se limpezea, cum se întîmplă în zilele agitate de început de vară.

— Trebuie să ne despărțim. Lumea începe să se înghesuie, și nu vreau să fim văzuți împreună.

În glasul ei era și ironie și părere de rău, dar nu aveau timp să se mai certe.

— La revedere, spuse încet femeia, întinzîndu-i o mînă moale. Totuși, cu voia sau fără voia noastră, o să trebuiască să ne mai vedem. Dacă dau de bărbatul meu o să-ți comunic prin nenea Dobre. Fă-i din cînd în cînd cîte o vizită. Atît cît să nu bată la ochi.

Se depărtase, mergea repede, cu capul lăsat puțin pe un umăr, ca la întîlnirile de altădată cînd o conducea pînă aproape de casă și o părăsea la colțul străzii. Nu știa bine ce simțea, dar un sentiment bărbătesc de ură, o înverșunare ce putea fi cu greu oprită, îi stăpînea sufletul. Se întoarse, văzu pe trotuarul asfaltat o cutie de conserve aruncată de cineva și o izbi cu vîrful pantofului cît putu de tare...

5

Din două în două săptămîni, Ina mergea către ora 9 seara, înaintea ultimei reprezentații, la cinematograful Aida, într-o sală mărginașă, cu balcon scorojit, parcă gata să se prăbușească, așezîndu-se în ultimul rînd, la parter, cît mai aproape de ușa mascată de lungile perdele care acopereau zgomotele și lumina holului, plin de soldați în concedii de pe front sau de băieți de 17 ani, scuipînd semințe.

Venea devreme, ca să poată ține un scaun gol, alături, pe care-l ocupa fie cu un pachet, dacă era vară ca acum, fie cu pardesiul sau paltonul, cum făcuse toată iarna trecută, deși sala nu se încălzea prea des și prea mult. Într-unele miercuri, acel loc rămînea neocupat și, după terminarea jurnalului, cînd se întuneca din nou ecranul, se ridica și pleca. Erau cele mai triste clipe, pentru că trebuia iar să aștepte zile de-a rîndul, pline de neliniște, chinuitoare, fără să aibă vreo veste de la Dumitrana. Înțelegerea era ca în miercurea următoare să se vadă în orice caz, deși, pentru împrejurări excepționale, se mai puteau aștepta încă două săptămîni și mai chinuitoare, și mai pline de spaime. Urma, bineînțeles, căutarea unei alte locuințe, din motive de precauție, obligatorii într-o astfel de viață. La

puţinele lucruri pe care le aveau, mutatul de colo-colo nu însemna mare lucru, dar se iscau alte curiozităţi, trebuia să cunoască alţi oameni, alte femei, să răspundă altor întrebări, să-şi facă o altă biografie, pentru că totdeauna cînd dispari atît de repede din toate locurile nu poţi repeta biografiile ticluite pentru ceilalţi.

În miercurea aceea, Ina sosi mai devreme. Era într-o zi plină de zăduf. Lumea nu se înghesuia prea mult în cinematografe pentru că sala nu avea ventilaţie, se rula şi un film vechi, *Coroana de fier,* trupa de revistă „care delecta publicul de la orele 20,30 la 21" abia îşi făcea loc pe sub scena şubredă la care privea femeia cu o falsă atenţie. Stătuse puţin înainte de a intra în sală în holul murdar, privise pe fiecare necunoscut cu atenţie, nu fusese nici de data asta cineva care s-o neliniştească. Copilandrii zgomotoşi mîncau seminţe cu patimă, scuipînd şi înjurînd ca să se grozăvească, năvălind înăuntru la primul semnal.

Acum se cînta *marşul,* o melodie săltăreaţă, „plină de antren", cum arăta reclama scrisă cu cerneală din faţa intrării de către o mînă nedibace, şi trei femei, vopsite mai mult decît era necesar, rîdeau şi făceau bezele publicului, cît se afla în scaunele aliniate în întunericul sălii. Ina lăsase un pachet alături, pe scaunul de lîngă ea. Avea oroare de bărbaţii care veneau în cinematografe după femei străine şi singure, de cîteva ori abia scăpase de cîţiva derbedei agresivi, şi gîndul că şi de data asta ar încerca vreunul să intre în vorbă cu ea, spunîndu-i ori cuvinte tîmpite, ori măscări, o enerva.

Sala aplauda frenetic şi ironic în acelaşi timp. Urma cupletul unui comic, Harnasian, un ins pirpiriu, cu haz, cam scheletic, cam nemîncat, dar tocmai de aceea stîrnind hohotele spectatorilor. Se spuneau lucrurilor pe nume, chiar atunci cînd o decenţă elementară cerea să nu li se spună, băieţandrii aplaudară iară, bătînd din palmele lor mari, cu forţă. Urmă apoi o romanţă leşinată, cîntată de o femeie grasă şi asudată la subsuori, îmbrăcată într-o rochie vag argintie, parcă prea prăfuită ca să mai fie îmbrăcată, şi în cele din urmă apăru steaua trupei, doamna Violeta Popescu, rostind pe melodia *Iubitul meu nu este mort* un scheci patriotic :

Iubitul meu nu este mort
Şi el se luptă cot la cot
Pe frontieră.

Și în război cînd a plecat
Cu doi copii el m-a lăsat
Și-o avuție.

Și din război cînd va veni
Cu trei copii mă va găsi
Și-o ruinare.

Ea bine vorba nu sfîrșea,
Că-n ușă, iată, s-auzea
O lovitură.

El iute-n casă a intrat
Și fuga la copii a dat
Ca să-i sărute.

În loc de doi, el vede trei,
Din ochii lui sare scîntei
Și-apoi îi zice :

„Să-ți iei copilul care-l ai,
În casa mea să nu mai stai
Nici o secundă !"

Ea copilul și l-a luat,
Din casă iute a plecat
În lumea largă.

O acompania mimînd o durere profundă un fel de soldățel, cu moletierele căzute, cu o capelă de ordonanță pe frunte, mișcînd de colo-colo o pușcă de lemn, spre hazul galeriei care aplauda, la urmă, în delir.

Ina privi perdeaua albastră, se uită la puținii bărbați din jur, mai era vreme. Dumitrana nu apărea înainte de începerea *Jurnalului UFA,* și nu ședea lîngă ea decît 5 minute.

Și-acum la despărțire,

Bun rămas, bun rămas, bun rămas... cînta trupa aliniată în fața fosei, care-și aprinsese luminile. Aplauzele celor de la balcon cutremurau sala. Pînza ecranului căzu automat, cei doi vioriști și pianistul care-i acompaniase pe actori se ridicară în picioare de pe scaunele lor și plecară. Se făcu liniște, o liniște ciudată, în care se auzeau numai pocniturile semințelor despicate. Becurile se stinseră pe rînd, și un fascicul lung de lumină izbucni din întunericul abia iscat. Începea jurnalul de război german.

...Pe frontul de la Kerci continuă luptele de apărare... spunea răspicat comentatorul.

Huruitul tancurilor și bubuitul bombardierelor treceau de pe ecran în timpanele celor din sală. Din scaunul acela incomod, războiul îndepărtat nu avea tragismul său adevărat. Părea el însuși un film închipuit, și pocnetul semințelor continua nepăsător.

Cineva se așează prin întuneric alături de ea. Simți pe braț o mînă fierbinte pe care o știa de multă vreme. Era Dumitrana. Întoarse capul ușor, totdeauna numai atît li se cuvenea, o privire furișă, un schimb de bilete, sau cîteva cuvinte spuse pe șoptite. Apoi el se ridica și dispărea pentru alte două săptămîni. De data asta lucrurile se schimbară. Pe neașteptate, Ina se ridică brusc și-i spuse :

— Ne întîlnim afară. Lîngă cinematograf e o cofetărie, eu plec înainte, te aștept acolo, am să-ți spun lucruri importante...

El îi făcu loc, mai zăbovi două lungi minute în care mai avu timp să vadă o întrevedere a *Führer*-ului cu ambasadorul Japoniei la Berlin și ieși. O găsi pe Ina în mica bomboneric, palidă, neliniștită, abia stăpînindu-și emoția, și înțelese că se întîmplase ceva într-adevăr foarte grav.

— Ce-i cu tine ?

Cofetăria luminată prost era pustie, bîzîiau indiferent muștele, pe stradă treceau mașini militare ridicînd praful gros.

— S-a întors Mareș...

— A, asta era... zise puțin amar bărbatul.

— Nu te gîndi la nimic neplăcut, făcu femeia știind ce puțin timp aveau la îndemînă.

— Credeam că e un lucru încheiat...

— Taci, prostule !

Era nefiresc să-i spună toate lucrurile astea, pentru că el avea părul albit pe la tîmple, părea mai curînd tatăl ei, nu soțul.

— Atunci ?

— A adus o scrisoare...

— Și ?

— A fost trimisă inginerului Comșa, și e vorba acolo și de tine...

Dumitrana nu pricepea nimic.

— Nu înțeleg.

— Conducerea de partid știe că ești nevinovat...

Era prea simplist, prea la îndemîna oricui să absolvi pe cineva dintr-o dată de o vină atît de mare cum era aceea care atîrna deasupra capului său.

— Prostii ! Mai bine spune-mi dacă nu ţi-au luat urma, şi în felul ăsta să mă găsească şi pe mine...

— Îţi vorbesc foarte serios. Te caută. Vor să stea de vorbă cu tine. Trebuie să dai de inginer numaidecît.

— Pînă nu-l găsesc pe Focşa, pînă nu-i scot maţele din burtă, pînă nu-l fac să vorbească, nu am de ce să-i văd... Dacă e o cursă, dacă mă bănuiesc şi vor să scape de mine, şi eu n-am să pot să-mi dovedesc nevinovăţia ?...

— Nu mai spune prostii, că eşti în toate minţile, ce dracu ! Te caută, au să-ţi spună lucruri importante...

Dumitrana ceru două prăjituri ieftine, făcute cu margarină, fetii care se apropiase şi-i întrebase ce doresc. Reclamele cu fosfor din vitrina camuflată luceau uşor în semiîntunericul micii prăvălii. Afară fluierau sergenţii către casele cu ferestrele încă necamuflate, şi pe sub uşa întredeschisă, acoperită cu o perdea neagră, intra vîntul uşor al nopţii de vară.

— Nu se poate, nu-i adevărat... Prea ar fi un noroc !

— Focşa a dispărut. l-au căutat şi nu vrea să se arate nimănui...

Bărbatul cărunt, îmbrăcat într-o haină de buret, elegant oarecum, cu o faţă obosită, căzu într-o muţenie scurtă. Trecuse aproape un an de zile de cînd îşi căuta duşmanul, şi nu reuşise să-i dea de urmă.. Cel mai îngrozitor lucru care i se putea întîmpla într-o astfel de împrejurare era ca el să fi fost ucis de poliţie. Atunci bănuiala rămînea întreagă şi asupra lui, şi toată viaţa ar fi trebuit să stea să explice celorlalţi ceea ce se întîmplase, dacă nu cumva, în cazul că Mareşalul va fi răsturnat, se va putea găsi arhiva Siguranţei...

Umblase în timpul acesta prin toate cafenelele Bucureştiului şi chiar în cele de provincie, vorbise cu vechi misiţi care-l cunoscuseră pe Focşa, cu care avusese pe vremuri treabă împreună, deşi aceasta comporta destule riscuri, ajunsese pînă şi la nevasta acestuia, interogînd-o scurt şi dur, nereuşind să afle nimic, pentru că într-adevăr Focşa dispăruse de la propriul său domiciliu de multă vreme, şi ea nu putea să-i arate decît rare cărţi poştale, mereu cu altă ştampilă, prin care trădătorul trimitea familiei şi copiilor salutări şi urări de sănătate. De mai

multe luni însă, din februarie al anului aceluia nu mai dăduse nici un semn de viață.

Înteţise pîndele, umblase cît putea umbla un om, el însuşi vînat de o poliţie ageră, strecurîndu-se cu mari primejdii prin bariera tăcută şi misterioasă de agenţi, pîndise nopţi întregi din case vecine vechile domicilii ale lui Focşa, suspectase pe fostele sale prietene, le urmărise cu o răbdare de înger, dar nicăieri omul acela dispărut nu se ivise. Într-o după-amiază crezuse că-l vede pe un bulevard, se ţinuse după el în plină mulţime, alergînd cu înverşunare, gata-gata să fie oprit de un agent de circulaţie pentru că era să fie lovit de o maşină, îl pierduse însă din ochi şi nu-l mai revăzuse şi nici nu ştia bine dacă într-adevăr Focşa fusese necunoscutul după care umblase. Acum venea vestea aceasta ce trebuia cîntărită bine. Nu de judecata celorlalţi îi era teamă, pentru că el credea că-şi poate dovedi oricînd nevinovăţia, îi era teamă numai că-l vor împiedica să-l găsească pe Focşa.

O întrebă deci pe Ina :

— Ce trebuie să fac ?

— Dă-i un telefon lui Comşa. El ştie tot, deocamdată. Ceilalţi mai puţin...

— Bine, am s-o fac...

Femeia nu gustase deloc din prăjitura uscată de pe măsuţa de marmură, se uita numai la chipul lui obosit de atîtea nopţi nedormite, ros de o grijă lungă şi nedreaptă. Îşi aminti acum şi de celălalt, de Mareş. Bărbaţii pe care-i iubise nu aveau altă frumuseţe decît aceea a oamenilor încolţiţi, atîta timp cît scapă de urmăritorii lor.

— Acum trebuie să ne despărţim, zise Dumitrana.

Plăti şi se ridică.

— Tu mai rămîi puţin. Dacă pot să mă întorc la tine, o s-o caut pe Tereza, deşi nu e bine să locuim împreună...

Nici nu-i strînsese mîna, îi surîsese puţin cu o afecţiune veche de camarad. Dracu mai ştia ce însemna viaţa lor !

În aceeaşi seară, către ora 10, Dumitrana îl întîlni pe inginerul Comşa, lîngă Statuia Aviatorilor.

— Bună seara, zise omul cu obrazul ciupit de vărsat, strîngîndu-i mîna cu o afecţiune care nu-i scăpă celuilalt. Cazul dumitale e rezolvat. Îţi cer în continuare să nu faci prostii. Controlul de partid a stabilit că ai avut dreptate. Am primit o scrisoare. Poţi să-ţi reiei munca...

— Vă mulţumesc, domnule inginer...

— Să lăsăm mulțumirile, sînt foarte multe lucruri de făcut. Ordinele în legătură cu Focșa le vom primi mai tîrziu...

— L-am căutat peste tot și vă mărturisesc că nu garantez că dacă-l găseam scăpa cu viață...

— Nimeni nu e atît de prost încît să-și gîtuie propriul dușman înainte de a afla totul de la el. Te știam om deștept !

— Dar dacă l-au înhățat ? Dacă-l țin închis și-l vor omorî atunci cînd vor crede că nu mai e nevoie de el...

— Fumezi o țigară ?

Îi întinse un pachet, și Dumitrana aprinse un chibrit ascunzînd flacăra cu podul palmei.

— Locul ăsta e sigur ?

— Tot atît de sigur ca anul trecut. E un cartier distins, pe-aici, pe aproape, locuiește baronul Killinger. Nu au atîta imaginație încît să creadă că ne întîlnim chiar sub nasul lor... Inginerul privi lungul bulevard pustiu. Rar treceau perechi de îndrăgostiți, și trandafirii înfloriți umpleau noaptea cu esențele lor amețitoare.

— Frumos oraș, mi-ar fi foarte greu să trăiesc departe de el. Ce păcat că noi ne ocupăm de atîtea lucruri primejdioase...

Avea chef de vorbă sau își ascunsese numai emoția de a-i fi comunicat vestea aceasta plăcută ? Teama îi dispăruse chiar în momentul despărțirii sale de Ina. Nu era genul lui Comșa să-l cheme ca să-l înhațe și să-l dea pe mîna celor ce-l bănuiseră de a fi trădător.

— Cît îl privește pe Focșa, spuse pe neașteptate inginerul, cazul lui e destul de complicat. În locul lor, l-aș ține în viață. Războiul nu merge prea bine, vreodată s-ar putea ca mulți să aibă nevoie de el. Pentru unii dintre cei care ne urmăresc, omul rămîne un martor foarte necesar. Să nu te miri că la un moment dat va fi întrebuințat chiar ca mediator între noi și ei...

— Nu cred să aibă atîta curaj...

— Nu oamenii sînt cei care hotărăsc uneori fleacurile astea... Vreau numai să-ți spun că sînt bucuros că am avut încredere în dumneata. Dacă nu ne-am afla pe stradă, te-aș îmbrățișa. O meriți. Te-am înțeles și te-am apărat unde am putut, dar să știi că n-a fost ușor...

— Îmi închipui.

— Și-acum să discutăm cîte ceva despre ceea ce ai

de făcut. Îţi revine vechiul grup. Ei te cunosc bine şi după cît se pare te şi ascultă.

— Sper să *mă* asculte...

— S-a întors şi Mareş, cît îl cunosc e un om descurcăreţ. Vei hotărî singur ce are de făcut. Cred că o vreme provincia îi va prii. Ce-ai spune de Piatra-Olt ? E mecanic de meserie, după cîte ştiu...

— Chiar aşa.

— Acolo există un depou foarte bine utilat. Oamenii mei de la Căile Ferate mi-au spus că, de cînd s-au înteţit sabotajele, acolo s-a mutat centrul de reparaţii al locomotivelor nemţeşti. Îmi trebuie mai întîi cîteva lucruri de mai mică importanţă. Adică, să se simtă o mînă care caută să-i împiedice. Pe urmă, cînd voi primi şi eu ordinul, un incendiu va trebui să facă praf baza asta a lor. Mi-este greu să-ţi dau amănunte acum, dar pe măsură ce voi şti mai multe o să afli şi dumneata restul. După cîte îmi dau seama este mare nevoie de arme. Gara respectivă pare un loc prielnic, trec multe trenuri spre front, băieţii noştri de la Piatra-Olt au mai făcut cîte ceva, dar îmi trebuie o minte ageră, crezi că băiatul ăsta e bun ?

Celălalt se gîndi puţin.

— Cînd l-au luat era destul de tînăr. Cît ştiu, e destoinic. Totuşi, vă daţi seama, mi-este greu să lucrez cu el din motive binecuvîntate...

Inginerul zîmbi uşor în întuneric.

— Chestiunile acestea sentimentale nu intră în atribuţiile mele. Deocamdată nu am alte dispoziţii. Ia situaţia aşa cum este...

— Bine, am înţeles...

— Nu-mi telefona prea des. Fă-i rost de acte, trimite-l urgent acolo.

— Şi cu Foşca ce facem ?

— Iar Foşca ? Ai o obsesie...

— Fiţi în locul meu...

— Te înţeleg. Îţi promit că va fi căutat şi, dacă va fi găsit, ţi-l voi încredinţa, cu condiţia să răspunzi de pielea lui. Avem mare nevoie de el, mai ales mai tîrziu...

Se despărţiră scurt, cu o strîngere de mînă. Dumitrana, rămas singur, privi multă vreme silueta suplă a Statuii Aviatorilor, cu aripile ei negre, desfăşurate sub cerul întunecat, un contur masiv de piatră simbolizînd ridicarea omului spre înălţimi. Un sentiment de uşurare îl cuprinse dintr-o dată şi-i veni să chiule ca pe timpuri. Ce

avea de făcut ? Cu ce să înceapă ? Oare oamenii aceia comunicaseră totul celorlalți, oare vechii lui tovarăși de luptă nu-l vor privi cu coada ochiului, cu suspiciune, oare vreunul dintre ei nu va avea vreodată imprudența să-i scape vreo vorbă care i-ar putea supăra urechile ? La naiba cu toate sensibilitățile astea de domnișoară ! Totul era bine de-acum, totul devenea limpede, se putea trăi, chiar în primejdie, dar într-o primejdie plăcută, care avea un scop.

6

Casa era aproape. Străbătu o curte lungă, plină de flori și de globuri albastre și verzi, înveselind locul pustiu. Se auzea de departe un gramofon prin fereastra deschisă. Întîlnirea trebuia să semene cu o petrecere de familie și, în scopul acesta, Dumitrana, care sosise aici mai devreme, adusese cîteva sticle de vin, și gazda pregătise din sărăcia ei o găină la tavă, al cărei miros plăcut biruia izul amărui de iarbă strivită și crini dulcegi abia înfloriți sub prispa casei joase.

Mareș bătu la ușă ; cei dinlăuntru îl așteptau și-l văzură deschizînd poarta îngropată sub un val de iederă. Îl întîmpină un militar înalt cu ochii duși în fundul capului, bărbierit pînă la sînge.

— Tomulete ! se recomandă iute, cu un glas aspru. Poftiți, poftiți, bine ați venit !

Urarea era pentru ceilalți chiriași din curte, care se mirau desigur că pe gazdă o apucase pofta de petrecere cu atîta lume.

Intră. Mareș văzu în capul mesei plină de farfurii pe Tereza, o femeie mărunțică cu părul întunecat, acoperit de un bariș. Lîngă ea stătea bărbatul Inei, vesel și curios, prețuindu-l dintr-o privire pe noul-sosit, chemîndu-l cu un gest lîngă el, fără vreo sfială, ca și cînd abia așteptase să-i facă cunoștință. Lîngă gramofonul cu pîlnie albastră, meșterea tipograful, nenea Dobre, care căuta în grămada de plăci ceva mai zgomotos, ca să le acopere vorbele.

Își strînseră mîinile în tăcere și se așezară.

— Întîi un pahar de vin ! spuse Dumitrana.

Ciocniră, nu aveau deprinderea să petreacă, furculițele sunau stîngaci în mîinile lor. Tereza se ridică de cîteva ori,

aduse mîncarea, îl certă pe bătrîn care nu mai termina cu plăcile lui, și cînd atmosfera se mai încălzi, Mareș privi spre vecinul de masă. Era tuns scurt, și gîtul vînjos izbucnea parcă din cămașa subțire de vară cu care era îmbrăcat. Mînca cu poftă, dar fără lăcomie, glumea cu militarul din fața lui și, din cînd în cînd, îi arunca cîte o privire scurtă. Ina îi măsură pe amîndoi, puțin neliniștită, dar ținîndu-se bine. Încăperea mică, spoită de curînd și foarte curată, era aproape fără podoabe, dacă excludeai o fotografie mare a unui bărbat cu mustăți, și o pînză de in, întinsă pe un perete. Preșurile aspre de jos ascundeau dușumeaua roasă, și o ușă vopsită strident îi atrăgea mereu privirea noului-sosit.

Bărbatul Inei continua convorbirea începută mai demult cu sergentul-major de aviație, spîn și cu obrazul palid, de lîngă el, căruia nu-i reținuse numele. Vorbeau despre flotila de la Craiova, unde era probabil mobilizat.

— Zilnic comandamentul german face reclamații la Statul-Major. În cîrciumile din oraș, prietenia germano-română se lasă cu morți și răniți. Aviatorii nu așteaptă prea mult cînd e vorba de nițică bătaie.

Dumitrana rîse, așeză paharul cu vin pe masă și îl bătu pe umăr :

— Asta nu e chiar atît de rău. Probabil că ofițerii lor fac pe nebunii...

— Dacă ar fi numai asta ! Nu le mai place bătălia, au început să vorbească de casă, de familii. Nu se mai simt atît de tari și ne vîră pe noi la greu. Aviatorii nu dorm zi și noapte, sînt trimiși în recunoașteri ; ei se țin de chefuri și de femei. Nu știu cum să spun : în timp ce ai noștri își riscă pielea în văzduh într-un război care nu i-a interesat, ei fac orgii.

— Tomulete, înțeleg, să-mi spui acum cum stăm cu flotila ? Ai destui prieteni acolo ?

— Destui ? Ce înseamnă destui ? Cîțiva sînt siguri, dar nu pot să le spun înainte de a fi nevoie.

— E limpede, dar cam pe cîți putem conta ?

— Cu mici excepții, pe toți, dar depinde și de situația de moment. Există legi militare foarte aspre, pedepsele curg lanț, există, o stare de nemulțumire generală, de aci însă pînă la lucruri mai importante e un drum. Ofițerii găsesc totdeauna acele cuvinte frumoase cu ajutorul cărora

te pot trimite la moarte cît ai clipi din ochi... Nimeni nu-şi riscă pielea fără o siguranţă oarecare.

Dumitrana lăsă furculiţa şi mai bău un pahar de vin.

— Nu-mi spui lucruri noi.

Avea un glas aspru acum şi se posomorîse.

— De această siguranţă vom avea noi grijă... Important mi se pare să ştii de cine să te fereşti.

Şi aducîndu-şi aminte de Mareş se întoarse :

— Iartă-mă, un moment.

Nu mai mînca nimeni. Lîngă gramofon şi grămada de plăci mereu schimbate (nişte plăci demodate şi hîrîite, nişte ace vechi tocite şi o pîlnie răguşită de pe timpul lui Marconi) sta acum gazda, Tereza, trăgînd cu ochiul prin perdea să n-asculte cineva afară, dar vecinii aveau şi ei petrecerea lor de duminică, se auzea din fundul curţii un alt gramofon sau patefon sau un aparat de radio şi nu se mai nelinişti nimeni.

Dumitrana terminase cu sergentul-major. Îl chemă pe un scaun mai într-un colţ de odaie pe Mareş şi spuse celorlalţi, adică mai întîi Inei :

— Ar trebui să dansaţi, parcă sîntem la o înmormîntare. Tereza, tu, ca mai bătrînă, dă tonul. Un vals nu ai ? Ceva mai pentru noi ăştia care n-am prea avut timp de scălîmbăială...

Tomulete o luă pe Ina de umeri, şi tipograful tăcut şi solemn pînă atunci făcu gazdei o reverenţă ca pe vremuri, la sala *Dacia.*

— Permiteţi ?

Petrecerea avea ceva caraghios în ea, dar şi o sfîntenie a amintirii, pentru un martor nevăzut părea însufleţirea unei fotografii de demult făcute la dagherotip. Poate numai chipul proaspăt al Inei, surîsul ei puţin trist şi depărtat contrazicea impresia asta.

Mareş n-avu vreme să observe toate amănuntele. Îl măsura pe Dumitrana, pe care-l văzuse de cîteva ori la întruniri, totdeauna de departe şi părîndu-i-se mai puţin tînăr ca acum cînd sta la doi paşi de el, cu palmele pe genunchi, cu umerii săi de hamal tresărind din cînd în cînd.

— Mi-ai fost recomandat ca un om foarte sigur. Deocamdată am ceva pentru dumneata, o mică afacere în provincie. E mai bine din toate punctele de vedere să dispari din Bucureşti.

— Şi poliţia ? Trebuie să mă prezint din 15 în 15 zile la circumscripţie...

— De cînd te-ai întors ?

— De la Paşti.

— Cam puţin, dar cu un bacşiş dat comisarului poţi să n-ai nici o grijă. Spune-i că ai găsit ceva de lucru în altă parte, o să înţeleagă.

— Şi dacă nu vrea ?

— Ai avea ghinion cu adevărat. Sînt cam puţini cei care refuză mita... Mi s-a spus că eşti de meserie mecanic. Ţi-ar conveni Piatra-Olt ?

— Mă duc oriunde este nevoie.

— O să-ţi explic numaidecît despre ce este vorba. Nu bei un pahar de vin cu mine ?

— Cum să nu, cu plăcere...

— Ina mi-a vorbit despre dumneata, ai luat parte la greva de la Griviţa.

— N-am făcut prea multe lucruri.

Băură privindu-se puţin, apoi Dumitrana spuse simplu:

— Cred că nu comit o greşeală dacă te trimit acolo... Piatra-Olt este nodul de cale ferată cel mai important din sud. Există un depou de reparaţii foarte bine organizat. Va trebui să-i trezim la realitate. Trădarea unora ne-a împiedicat pînă acum să acţionăm deschis. E vremea să-i facem pe nemţi să simtă pe pielea lor că nu stau chiar pe roze. Am aici actele dumitale de transfer... Iată-le ! Marfă *Dobre-nunţi-botezuri,* garantate. Sînt toate ştampilele, uite delegaţia. Te numeşti, să spunem : Matei Gheorghe, am ales ceva foarte apropiat de numele adevărat, ca să nu cumva să avem surprize. Aşa, ai lucrat pînă la 1 iunie la Bucureşti-Triaj, ca lăcătuş, e important. Ajuns acolo n-o faci pe nebunul că le ştii pe toate...

Lui Mareş, omul care vorbea deschis şi fără ocolişuri îi devenea antipatic.

— Meseria de lăcătuş îţi convine ?

— Îmi convine.

— Bun. Pînă aici e bine. Adresa din Bucureşti, bineînţeles, e falsă. Bulevardul Mărăşeşti, 115. Dacă cineva te va întreba vreodată, să-i răspunzi că într-adevăr ai locuit acolo, dar te-ai mutat, pricepi ?

— Pricep.

— Poftim acum și actul de mobilizare pe loc, să nu-l pierzi, e foarte important. Ai grijă cum vorbești la controlul militar, au cam început să se prindă că le tragem chiulul pe front. Cînd nu mai merge altfel, o sumă bunicică rezolvă totul...

— Metoda e veche.

— Dar bună. Cum ajungi acolo, mergi la cămin, au un cămin pentru ucenici și pentru funcționarii din gară. Întrebi de un impiegat, Ioniță, ții minte ?

— Țin.

— Ăsta o să-ți spună ce ai de făcut. Mai avem un om acolo, Constantin, de meserie frînar. Nu vă adunați toți trei laolaltă niciodată, nu e bine... Munca în general e ușoară, rămîne numai riscul. Trebuie să sabotați repararea locomotivelor. Cu cît se întîrzie aceste reparații cu atît scurtăm războiul mai mult. Decorații nu dau, așa că să nu te aștepți, mai tîrziu vom vedea ce avem de făcut. Deocamdată îți recomand mult sînge rece. Cu poliția noastră parcă ne mai descurcăm, dar acolo e și Gestapoul, care înseamnă altă mîncare de pește. Oricum, te văd dezghețat, n-o să mă faci de rîs...

— Cum mă vor recunoaște ?

— Ești trimis de unchiul Costel de la Caracal. Atît.

— Bine.

— Mai bea un pahar de vin și invit-o pe Ina la dans. Femeile au o adevărată plăcere să danseze...

— Nu știu să dansez...

— Auzi, Ina, ce spune domnul ăsta : că nu știe să danseze, ia te rog să-l înveți cîte ceva...

O văzură apropiindu-se și privindu-i cînd pe unul, cînd pe celălalt.

— Vrei să încerci ? spuse ea cu glas ușor.

— Am să încerc, se încăpățînă Mareș ca să arate mai mult celorlalți că nu se sfia să facă față situației delicate în care-l aruncase Dumitrana, care avea de vorbit acum cu tipograful.

— Zîmbește puțin, îl rugă femeia. Altfel ai să rămîi cu aerul ăsta vinovat care o să-l pună pe gînduri pe bărbatul meu.

— Ce spui ? Și crezi că asta mă privește pe mine ?

Vorbeau încet, la ei se uita din cînd în cînd nenea *Dobre-nunți-botezuri*, care cunoștea amara poveste a celor trei.

— Ce spui de perechea asta ? întrebă pe neașteptate Dumitrana pe cel din fața lui. Se potrivesc.

— De... făcu bătrînul morocănos.

— Ascultă, Gutenberg, n-o mai face pe nisnaiul, că știu tot. Cînd am cerut-o pe Ina de nevastă, habar n-aveam că-l iubise pe Mareș. Pe urmă nu s-a mai putut face nimic, toarnă-mi mai bine un pahar și nu roși ca o fecioară. Se mai întîmplă și din astea, n-aveam nici o vină...

Apoi trecură la afacerile lor încurcate.

— Cum stăm cu manifestele alea ? Ai un om de încredere care să le împartă cu prudență unde trebuie ?

— Am, zise tipograful.

— Poți să-mi spui și mie cine e ?

— Un nebun.

— Asta-i bună, numai cu nebuni nu avusesem de-a face...

— Sînt buni și nebunii la ceva. E un vînzător de ziare care vinde *Signal* în Gara de Nord. Cel mai bun distribuitor de manifeste pe care-l știu. Dă reviste pe gratis soldaților care pleacă spre front și înăuntru, ca la *ciocu și norocu,* ei găsesc acele bucățele de hîrtie pe care nu știu cîtă vreme voi putea să le mai tipăresc...

— Bine, pînă aici îmi place. O să-ți mai trimit doi sau trei oameni. Unul e plasator la un cinematograf din centru, altul vînzător de bilete de loterie, în meseria asta trebuie să-ți alegi locurile cele mai aglomerate, altfel nu faci nimic. Cînd ai marfă mai multă trimite-mi și mie prin Tereza...

Gramofonul hîrîia, gazda se apropie și vru să schimbe placa.

— Mai merge o dată, spuse Dumitrana, ridicîndu-se, și după aceea se adresă Inei : Ce-are băiatul ăsta ? Parcă a înghițit o sabie. Ori nu te porți bine cu el ?

— *Nu m-am purtat bine cu el,* zise femeia rîzînd și trecu în brațele celuilalt. Asta-i cu totul altceva...

Dumitrana o strînse ușor lîngă el și privi peste umăr la Mareș, care se apropiase de fereastră.

„Ei, drăcie ! gîndi. Uite ce-mi trebuia, să lucrez chiar cu omul care se vede bine că o mai iubește pe Ina și încă cum !"

Și pentru că nu era lipsit de umor îi spuse nevestei că dansează minunat și că-i fericit că făcuse o asemenea ale-

gere, dar în ochii ei se iviră în curînd lacrimile. Degeaba încercă Ina după aceea să se prefacă veselă. Înţeleseseră amîndoi cît le va complica existenţa întoarcerea acestui om tăcut de lîngă geam, fapt ce nu-l împiedică pe Dumitrana să danseze încă multă vreme, cu plăcere, ca în tinereţe, zicîndu-şi că viaţa trebuie luată aşa cum era...

7

Zgomotele oraşului muriseră de mult, nu se auzea decît vîntul nocturn în pomii de lîngă fereastră. Noaptea arunca o lumină albastră prin perdele şi aerul rece le îngheţa trupurile învelite cu o pătură uşoară. Bărbatul ştia că ea nu doarme şi o pîndea tăcut, aşteptînd cu mîinile sub cap. Ar fi fumat o ţigară, dar asta l-ar fi trădat. În cele din urmă, ca să curme situaţia neplăcută, se hotărî şi întrebă încet :

— Dormi ?

— Nu, spuse Ina încet. Ştiu, vrei o ţigară...

— Cum ai ghicit ?...

Dumitrana căută lacom sub noptieră pachetul de tutun. Hîrtia foşni cîtva timp, în întuneric fulgeră lumina chibritului, dogorind uşor pe faţa femeii.

— Îţi vine greu, te înţeleg, spuse bărbatul fără să aibă aerul că voia să ştie ceva. Băiatul ăla nu prea s-a distrat...

— Care băiat ?

— Mareş.

— Cînd vii de unde vine el, nu ai chef de petrecere.

— Adevărat. Dar ar mai fi putut să te invite încă o dată la dans...

— Nu i-a plăcut niciodată să danseze şi, pe urmă, n-ai fi fost gelos ?

— N-am timp pentru aşa ceva.

— Încrezuţi mai sînt bărbaţii !

— Începe o .perioadă grea, Ina. Săptămîna asta trebuie să te muţi iar. A mai fost unul ca tine : parcă Ahasverus îi spunea. A cîta oară împachetăm ?

— Din 41 şi pînă acum, am schimbat 13 domicilii. E ceva !

— Mă gîndesc ce-o să spună proprietarul cînd o să-i pui în mînă chiria pe trei luni şi-o să-i zici adio. Unde-l minţi că te muţi ?

— La Ploieşti îţi convine ? Sau îi vînd chestia cu mătuşa bogată care mi-a lăsat o casă la Roman ? (Acestea erau cele mai obişnuite motivări ale plecărilor din casele în care locuiseră pînă atunci, ca să nu pară suspecţi proprietarilor.)

— Să vedem ce-o să visez. Crezi că te mai iubeşte?

— Cine, proprietarul ?

— Nu face pe proasta !

— Cine ştie ! Ne-am înţeles să rămînem prieteni.

— Îi ceri ceva foarte greu. De obicei lucrurile astea se termină cu un fel de duşmănie.

— Multe mai ştii, priceputule ! Cîte femei ai părăsit pînă acum ?

— Ei, destule, destule !

Ina se ridică într-un cot şi-l luă de păr, privindu-i firele albe de la tîmple.

— La vîrsta ta ai putea să fii mai serios ! Numai că nu te-a făcut corupător de minore, şi eu doar nu mai sînt atît de tînără !

— Oare arăt atît de bătrîn, fata mea dragă ?

— Nu cred, dar avea şi el dreptul la un cuvînt mai aspru. Spune-mi mai bine ce ai de făcut mîine ?

Dumitrana aprinse veioza şi se gîndi puţin.

— E destulă bătaie de cap. Am pe listă un general, pe un tovarăş care vine tocmai din Moldova, unul întors de pe front... Ştii ce, haide să încercăm să adormim totuşi, uite, am să sting ţigara, am să te sărut pe frunte şi gata să fie afurisit cel care mai spune ceva şi nu sforăie după cinci minute !

Stinse veioza, strivi de o scrumieră de metal ţigara şi îşi mai aduse aminte de ceva :

— Am şi uitat să-ţi spun noua mea adresă : Polonă 87, de mult am ochit o curte liniştită. Mă costă o mulţime de bani, în schimb vom da de lucru celor de la vechiul domiciliu. Noapte bună...

Dar femeia nu adormi numaidecît, Dumitrana o simţi multă vreme zbătîndu-se în aşternut, dar se prefăcu că adormise şi chiar adormi după o vreme, ştiind că pe orice om e foarte greu să-l păzeşti de propriile sale gînduri...

III

1

IEȘI PE PERONUL DE PIATRĂ ȘI PRIVI LINIILE pustii. Ploua în rafale. Se auzeau trenurile în manevră și acarii fluierau la macaze. Simți frigul sub raglanul subțire. În mînă avea lădița lui de lemn în care erau două cămăși de schimb și două perechi de indispensabili, aparatul de bărbierit, un prosop cîrpit cu grijă și trei perechi de ciorapi. Trecu un tren militar, abia tîrîndu-se pe șine. Pe scările vagoanelor stăteau pe vine, apărîndu-se de ploaie, santinele rebegite. Se zăreau focurile țigărilor ascunse în palme. Toată gara era învăluită într-un abur umed, albicios. Miercuri, pe la ora opt seara. Intră într-o încăpere plină de fum, aglomerată, care ținea loc și de sală de așteptare și de bufet. Se așeză la o masă și scoase din buzunar o carte poștală cumpărată încă de dimineață. Cu un creion așternu cîteva rînduri către maică-sa, anunțînd-o că e repartizat la Piatra-Olt, de unde avea să-i scrie. După aceea se uită în jur. Oamenii treceau grăbiți pe lîngă el. Erau mai mulți ceferiști, cîțiva țărani cu păsări în niște coșuri și femei cu copii. Ceru un țap de bere unui chelner indolent. Bău în silă. Nu-i era foame. Simțea nevoia să doarmă timp îndelungat, fără să se gîndească la nimic. Mai cîti o dată foaia de drum și se uită prin ușa deschisă la ceasul de pe peron. Se făcuse opt și jumătate. Peste 15 minute sosea trenul. Se ridică, își luă lădița și ieși pe peronul pustiu, sub copertina de lemn. Un felinar camuflat arunca dîre albastre pe pietrele roase. Deasupra șinelor cădea o burniță rece.

Peste trei ore coborî dintr-o garnitură scîrțîitoare, cu patru vagoane de clasa a III-a, spre alt peron pustiu.

Era aproape de miezul nopții. Ușa sălii de mișcare dată de perete lăsa să se vadă o încăpere cu pereții acoperiți de hărți. Șeful stației vorbea cu cineva la telefon, și dintr-o încăpere mică, alăturată, se auzea zgomotul telegrafului feroviar, atît de cunoscut. În stație se oprise un tren lung de călători, venind dinspre Sibiu sau dinspre București. Pe acoperișurile vagoanelor se înghesuia o mulțime neagră nedeslușită sub noaptea ploioasă. Se auzeau cîntece și strigăte. Peronul răsuna de bocanci soldățești.

Străbătu sala de așteptare, o încăpere îngustă, cu tavanul jos, rece și plină de praf, cu geamurile sparte. Pe ciment, dormeau cu boccelele sub cap țărani gălbejiți, cu niște căciuli înfundate pe urechi. Aerul era de nerespirat. Trecu un ceferist pe care-l opri, întrebîndu-l unde este Depoul. Așa cum bănuise, trebuia să se întoarcă. Traversă cîteva linii. Pe tălpi i se prindea o zgură umedă și grea ca plumbul. Se auzea scurgerea unei pompe de apă. La intrarea în stație rămăsese trenul cu care sosise ; patru vagoane fără geamuri, ca niște ochi morți. În lucirea stinsă a șinelor se vedeau cîteva umbre alergînd sub ploaia rece spre cabinele acarilor. Ajunse în fața intrării Depoului, lăsînd în urmă peronul pustiu.

Dinăuntrul halei se simțea mirosul cunoscut de uleiuri. Găsi biroul șefului de serviciu, o încăpere luminată de o lampă cu carbid. La o masă scrijelată cu briceagul sta un bărbat tînăr, cu chipul spelb.

— Bună seara, spuse. Mă numesc Matei Gheorghe. Am fost repartizat la dumneavoastră.

Și-i întinse hîrtiile.

Necunoscutul i le luase leneș, privindu-l absent.

— Bine, bine, vii de la Craiova ? Trebuie să treci mîine să facem toate formele.

— Unde aș putea găsi un loc de dormit ?

— Stația are un cămin. Pat nu găsești. Doar dacă moare cineva...

Omul căscă plictisit, se întinse pe scaunul pe care ședea și adăugă rar, fără să-l privească :

— N-ai decît să mergi la hotel.

— Ce hotel ?

— Ei, avem un hotel. Aici ceferiștii pot să închirieze cîteva camere. Prețul e același ca și la cămin. Diferența e

suportă Calea Ferată, nu te privește pe dumneata. De altfel, eu cred că e mai bine la hotel. La cămin sînt familiști, copii, te scoală de la 5. E o hărmălaie de-ți iei lumea în cap, eu stau acolo.

Mareș își strînse actele, salută cu mîna la șapcă și ieși.

Trecu din nou peste șinele umezite, strălucind mort în noaptea de toamnă, și privi linia neagră a unor plopi drepți și înalți.

Traversă sala de așteptare, ocolind trupurile celor adormiți, și ieși într-o piață obscură. Două sau trei birje cu cai jigăriți așteptau în ploaia subțire clienți care nu mai soseau. I se făcu foame și intră într-un bîrt, cu ușile întredeschise. Ceru o porție mare de brînză și o bucată de pîine. Era ostenit și ar fi vrut să ajungă mai repede la hotel, să se întindă pe un pat. Plăti și după ce mîncă se ridică urmărit de privirile curioase ale cîrciumarului.

Cam la o sută de metri de gară, mergînd pe o uliță plină de bălțoace, se afla o clădire răpănoasă cu două etaje. În fața intrării — un gang pătrat, mirosind a urină — ardea un petromax acoperit cu o scufie de tablă abia luminînd firma scrisă cu litere negre : Hotel Crizantema. Ajunse în dreptul unei uși vopsite cu baiț. Urcă trei trepte și se trezi în fața unei femei grase, îmbrăcată într-o rochie scurtă, albastră.

— Bună seara, zise, privind loja pustie în care se afla numai o canapea îngustă și un tablou de chei.

— Bună seara, domnu !

Clipea mărunt cu niște ochi rîzători și șireți.

— Aș dori o cameră. Sînt trimis de la Depou...

Femeia îi spuse că are o cameră la etajul întîi. Trebuia numai să plătească ceva înainte și pe urmă se vor socoti. Mecanicul așeză o hîrtie în palma portăresei care îl conduse pe niște scări neluminate. Tot hotelul mirosea a șobolani.

Sus, la etaj, în capătul coridorului ardea o lampă cu lumina mică. Pe podelele roșii, vopsite de multă vreme, era întins un covor zdrențuit. Dincolo de ușile odăilor nu se auzea nici un zgomot. Portăreasa luă lampa din cui și îi deschise. Mareș intră într-o încăpere de trei metri pe trei, cu tavanul înalt și spart într-o parte. Înăuntru nu se afla decît un pat de campanie, cu o saltea de paie și un cearșaf

ce nu mai fusese spălat de mult. Peste el, abia acoperindu-l într-o parte, o pătură verde, decolorată. Într-un colț, un lavabou gălbui pe care se găseau un lighean de tablă și două căni albe. Lîngă fereastra ce dădea spre uliță plină de băltoace, o masă acoperită cu o pînză albastră ca scrobeala. Pe ea o vază și o scrumieră de metal ieftin. Mecanicul se plimbă puțin, privind la lucrurile din jur. Era mulțumit. Femeia rămăsese în ușă cu lampa în mînă.

— Vă place ?

— Merge.

Mareș clătină vaza în mînă. Înăuntru se auzi clipocitul apei clocite, uitate acolo de cine știe cînd. Se așeză pe unul din scaunele șubrede de lîngă masă și privi soba de teracotă, afumată și ciocnită. Lîngă ușița de fier, cineva uitase o oală de noapte. Hainele, pentru cine ar fi avut mai multe, se puteau așeza într-un șifonier cu uși duble, acoperite de oglinzi de pe care se luase nitratul de argint.

Își dădu seama că nu oferise femeii un bacșiș. Căută prin buzunare și cînd găsi banii îi întinse, spunîndu-i că vrea să fie trezit a doua zi foarte de dimineață. Portăreasa mulțumi, agăță lampa într-un cui și spuse :

— Seara pînă la 11 avem electrică. Mai tîrziu, lampa asta. Gazul costă...

— Bine, bine...

Cînd rămase singur își aruncă raglanul pe spatele unui scaun și se dezbrăcă încet, cu gesturi lenețe. În definitiv, niciodată nu locuise într-un palat. Cu puțină curățenie...

Cînd ești obosit, însă, somnul nu vine. Totdeauna adormea greu cînd schimba patul. Ațipise de cîteva ori și se trezise pe neașteptate, zbătîndu-se, parcă luptînd cu cineva. În odaia rece mirosea a mucegai și a aer stătut. Se întoarse de cîteva ori, pe-o parte și pe alta, vru să nu se mai gîndească la nimic, dar nu reuși. Șuieră o sirenă de locomotivă. Putea să fie 2 sau 3 noaptea, cînd îl doborî somnul. Nu se mai auzea nimic decît țîrîiala apei pe un trotuar și zuruitul unui burlan de tablă...

— Domnu ! Deșteptarea ! E 5 jumătate !

Portăreasa bocănea cu niște galenți pe coridor. În odaie era încă întuneric. Afară ploua.

2

Ziua tot ce mai reușea să ascundă întunericul era dezvăluit cu brutalitate de lumina toamnei ; o uliță desfundată, cîteva dughene căzute pe o rînă cu firme caraghioase : la DROB DE MIEL, cîrciumă-POPÎNZANESCU-*Coloniale și Delicatese*, FARMACIA *Sănătatea veșnică*, și cam atît. dacă nu mai adăugai cîteva prăvălioare cu mosorele și ațică sau rafturile pline de zarzavat, dincolo de care se tocmeau violent mai mulți țărani cu cîteva femei îmbrăcate încă în rochii subțiri de vară. Brîștile din noaptea trecută păreau și mai prăbușite, caii și mai jigăriți, li se vedeau coastele, dar poate tocmai asta îi scăpase de rechiziții. La o privire mai atentă puteai însă să-ți dai seama că erau orbi, ori schilozi, ceea ce însemna că trecuseră prin focul frontului.

Mareș zări intrarea Depoului cu gurile ei negre și numeroase. Dinăuntru ieșeau locomotive învăluite în aburi. Soarele înveselea puțin acest infern de zgură și zgomote. „Unde-or fi nemții ?" se întrebă rapid și-i văzu în aceeași clipă. Se aflau peste șinele stației tocmai în partea cealaltă. Atelierul german de reparat locomotivele era înconjurat de un șanț și pe malul scund, ridicat de valul de pămînt, circulau de colo-colo santinele cu căști gri pe cap. Scoase o țigară, se opri să și-o aprindă ca să poată vedea mai bine împrejurimile. Mai multe vagoane de marfă, stația de aprovizionare, pompa, macazurile, turnul de control, castelul de apă, cîteva clădiri în spatele Depoului. O judecătorie de pace, cum se putea citi de aici, pe frontonul de piatră, cu o mare grădină în față, plină de pomi, cu un bust crăpat la soclu, cîteva bănci, totul ca într-o cutie, strîns, prea strîns ca să nu fie primejdios.

— Cu domnul Ioniță, întrebă el pe primul ceferist întîlnit.

— Al treilea birou pe dreapta cum intri în Depou. Nou ?

— Nou.

Îi întinse o țigară. Omul avea o față îngustă, roșcovană. Tot obrazul îi era plin de unsoare. Salopeta abia îi ascundea trupul slab.

— Cum merge pe-aici ?

— Bine, cum să meargă...

— Nu ești prea vorbăreț...

— Nu, ce-i drept, să trăiești !

— Să trăiești !

Ieșea o locomotivă. Se feri. Hainele i se umeziseră. Mirosea a fum, zăcut în ziduri. Din șanțurile de reparație îl priveau ochi curioși. Bătu într-o ușă metalică, jumătate făcută din geamuri vopsite cu albastru.

— Intră, zise dinăuntru o voce somnoroasă.

Pătrunse. Locul era strîmt, plin de felinare mari de linie, de steaguri pentru manevre și hărți feroviare.

— Bună ziua, sînteți domnul Ioniță ?

— Chiar el.

— M-a trimis vărul Costel de la Caracal...

— Mătușa e bine ?

— Da, ieri au scos-o din spital...

— Cum te numești ?

— Matei Gheorghe...

— Mecanic ?

— Mecanic.

— Știam c-ai să vii. Ia un loc... Trebuie să-ți alegem însă o altă meserie. Să zicem lăcătuș.

Îi arătă un scaun pliant cu picioarele de fier, potrivit mai curînd unei grădini de restaurant decît locului acela.

— O să lucrăm împreună. E bine să fim văzuți cît mai rar în același loc. După cum ți s-a spus, sau dacă nu ți s-a spus, mai avem aici un frînar. Constantin se numește, prin el am să-ți comunic ce-i de făcut. Deocamdată, unde locuiești ? Bănuiesc că la hotel...

— Ai ghicit.

— Nu e rău. E mai puțină lume. Pe la șeful stației ai trecut ?

— Aseară.

— Nu e rău să te împrietenești cu el. Pare om cumsecade...

Pe Mareș îl miră această nesiguranță, dar nu întrebă nimic. Ceea ce auzea putea să însemne și că ar fi bine să verifice singur pe cei cu care era obligat să lucreze.

— Dacă am înțeles, cam atît ar fi deocamdată...

— Caută-l pe frînar, după ce-ți faci formele de intrare în Depou. El o să te pună la curent cu micile noastre operații de început. Cît privește restul, cînd vom primi dispoziții.

Îi întinse mîna și Mareș i-o strînse grăbit. Afară îl orbi lumina puternică a soarelui și o luă repede spre stație.

Venea un tren, şi peronul aglomerat, strigătele ţăranilor cu saci, înghesuiala din jurul vagoanelor, cînd garnitura opri, parcă îl ameţiră. Fumă două ţigări una după alta şi pe urmă intră la şeful staţiei. Acesta dormea la cămin, lucrase de noapte, era firesc să nu-l găsească. Îi luă actele un alt funcţionar, un bărbat taciturn cu nişte ochi bănuitori care se uită de trei ori la ştampile, la actul de transfer şi la ordinul de scutire.

— Numele ?

— Matei Gheorghe...

— De unde vii ?

— De la Craiova...

— Hm... Ordinul de transfer de la Bucureşti B. M. la staţia Craiova e făcut în iulie, vrea să zică la Craiova ai stat numai cîteva luni. Te cerţi cu ceilalţi, nu-ţi place să muncești ?

— Plăminii... spuse Mareş arătînd obrazul palid. Nu pot munci cum fac alţii...

— Ai şi-o scutire medicală ?

— Am, dar vreau să lucrez...

— Înţeleg. Casă grea, nu-ţi ajung banii. Spui că eşti de meserie ?

— Lăcătuş de vagoane...

— Bine, ia contramarca asta, uite, du-te să ţi se dea o boxă la vestiar. Intri în tura a II-a. La noi se lucrează ca pretutindeni, 12 cu 24, ori nu-ţi convine să muncești noaptea ?

— N-are importanţă.

— Dă-mi şi mie o ţigară...

Mareş îi întinse pachetul.

— Îmi zice Fîntînaru, sînt în Piatra de 14 ani. O să ne împrietenim dacă nu eşti ţîfnos... Avem greutăţi cu nemţii. Strigă la noi, ne dau ordine, parc-am fi slugile lor. Dar nici oamenii mei nu se lasă...

Mareş nu întrebă în ce fel *nu se lasă*, de teamă ca nu cumva să-l facă bănuitor pe omul pe care nu-l cunoştea...

Celălalt trase din ţigară cu sete şi spuse uşor, complice.

— Dracii i-a luat aici la noi, o să vezi dumneata, se satură ei de noi. Eu nu pot să-i sufăr. *Pe nouă sute şaişpce* m-am bătut cu ei şi cum vine chestia asta, acum sîntem aliaţi...

Mareș nu spuse nimic, zîmbea numai într-un fel care putea să însemne și că-l aprobă pe celălalt și că nu-l aprobă, că el nu se bagă în chestii din astea complicate...

Intră cineva, aduse un registru, puse pe masă o sticlă de motorină, adică de vin negru, astupată cu un cocean de porumb.

— *Darul,* zise funcționarul. Mai închid și eu ochii, mai închide și șeful, o mînă spală pe alta, iar *săpunul Flora pe-amîndouă,* cîntă răgușit cu o veselie tîmpită care-l făcu pe Mareș să se convingă dintr-o dată că omul din fața lui nu-i plăcea deloc, că era un pleșcar oarecare.

— Apăi mă duc, e tîrziu...

— Nici o grabă !

Celălalt avea chef de vorbă, dar trebuia să dea de frînarul Constantin. Îl mai ascultă puțin și cînd veni un alt ceferist, cu al doilea *dar,* adică cu o altă sticlă de motorină, dispăru, lăsîndu-l pe noul-venit să-i asculte balivernele.

Întrebă în stație unde-l putea găsi pe Constantin.

— La ac ! Unge cu vaselina lui acele, mormăi un bătrîn care mătura sala de așteptare.

Traversă liniile pustii ale stației și îl găsi pe frînar. Era un lungan de vreo 35 de ani, hîtru, cu priviri vesele, fluierînd de mama focului în timp ce-și făcea meseria.

— Matei, zise Mareș întinzîndu-i direct mîna. M-a trimis domnul Ioniță să te caut. Eu sînt proaspăt venit. Vărul Costel de la Caracal te salută.

Frînarul nu mai fluiera acum, îl măsura atent.

— Dumneata erai, deci ? Cînd ai venit ?

— Aseară. Ce-am de făcut ?

— Ai trecut pe la șeful stației ?

— Da. Dar nu era el, dormea, unul Fîntînaru mi-a întocmit actele...

— Vezi că ăsta vorbește cam mult, mi-e teamă că e copoi...

— Am înțeles.

— Fii atent la ce faci. Stația e păzită bine. Deocamdată am să te învăț cîte ceva. Pare un fleac, dar aduce foloase. E bine ca din cînd în cînd să mai te-apleci pe jos și să mai bagi cîte un pumn de nisip în buzunare. Știi la ce folosește ?

— Știu.

— Luna trecută a fost niță sfîrîială. Au mai luat ei măsuri, dar deocamdată cred că e vorba numai de niște

accidente. Va fi mai greu mai pe urmă. Cînd toate astea se vor înmulți... Ne interesează mai ales garniturile care trec spre front...

— Am înțeles.

— Unde locuiești ?

— La hotel.

— E bine. Cînd voi avea să-ți spun cîte ceva te găsesc eu. Dumneata să nu mă cauți pe mine. Cu cît ne vedem mai puțin, ne prieste mai mult... Deocamdată du-te, ia-ți boxa în primire, comunică-mi ce număr ai, dacă e ceva urgent îți las eu cîte un bilețel. Cum îl citești, îl arzi. N-o să înțelegi prea multe la început, dar ai să te deprinzi. Hîrtia o să pară un fel de comandă la croitor. Mîneca, manșeta, talia cutare, cutare. Prima cifră e totdeauna ora cînd trec trenurile, a doua numărul primului vagon care ne interesează, după comunicările primite, e limpede ?

— Limpede...

— Gura mică !

Se despărțiră și abia pe la prînz Mareș termină cu toate formalitățile. Lipseau magazinerul și omul cu cheile, îi găsi în cele din urmă, primi boxa, salopeta și uneltele de lucru. I se fixă tura și cînd făcu cunoștință cu tovarășii lui de echipă, merseră împreună să bea un aldămaș, cum era obiceiul prin partea asta a locului.

3

Se trezise aproape de miezul nopții la șuieratul ascuțit și îndepărtat al unei sirene de locomotivă. Afară era lună și căzuse prima zăpadă, înghețînd lent. În odaia plină de praf mirosea a mucegai. Era frig și degeaba își trecuse pătura pe sub el. Amorțise. Se răsuci de cîteva ori pe perna tare, încercînd să adoarmă din nou, dar nu reușise. Lumina albă a zăpezii de pe acoperișul vecin strălucea orbitor în bătaia lunii. După cîteva încercări zadarnice de a ațipi, se ridicase din pat și căutase grămada de lemne așezată lîngă vechea sobă de teracotă, încercînd să reaprindă focul. Avea lemne destule pentru că stătea mai mult în Depou, dormind în camera aceasta de hotel doar de trei ori pe săptămînă. Portăreasa părea foarte mulțumită că putea să facă economie și nu mai era obligată să

care pe scări grămezile de buturugi, așa încît, atunci cînd venea de la vreun drum. Mareș aprindea niște focuri strașnice.

În seara aceea se întorsese de la stație devreme. Era pe la sfîrșitul lui noiembrie. Toată ziua plouase, o ploaie rece, păcătoasă, apăsătoare, o ploaie care te scotea din sărite. Mecanicul terminase treaba pe la șapte. Era ostenit, frînt. Spusese bună seara celorlalți ceferiști și plecase după ce unul dintre ei încercase să-l facă să intre în circiuma gării, fără să reușească. Era și puțin bolnav. Îl dureau oasele. Timpul ăsta îl făcea să simtă totdeauna tăietura surdă a reumatismului. Străbătuse drumul plin de noroi, ocolind băltoacele și ajunsese în fața intrării hotelului. Madama sta în cușca de lemn tot în rochia ei albastră, numai cu o flanelă de lînă groasă pe umeri. În seara aceea avea chef de vorbă. Îi întinsese cheia neagră și rece și spusese trăgînd din țigară :

— Păcătoasă vreme...

Mareș se grăbea. Ar fi vrut să ajungă mai repede sus, să-și lepede raglanul umezit și să adoarmă după ce va aprinde focul. Femeia îi arătase un plic alb.

— O scrisoare. De la nevastă ? întrebase cu o curiozitate pe care nu și-o putea învinge.

— Nu, nu sînt însurat.

Chipul ei gras, cu încrețituri mici sub ochi se întinse o clipă. Mîngîia o pisică și se vedea bine că vremea chinuitoare o plictisea. În odaia portăresei era cald. Mareș desfăcu plicul și citi în tăcere. Maică-sa îl înștiința că a primit cartea poștală trimisă și că un prieten de-al lui trecuse pe acasă pe la ei, dorind să știe ce face. Ăsta trebuie să fi fost nenea Dobre. Nu-i scrisese pînă atunci și era mai bine să comunice tot prin maică-sa.

— Ceva plăcut ? întrebase portăreasa gata să lege cît de cît o vorbă cu el.

— Nu tocmai.

— Mi se păruse că ai rîs.

— Fac haz de necaz.

Nu mai avea ce să-i spuie. Ea îl opri totuși în ușă.

— Nu ți-e urît singur ? întrebase cu glas vinovat, lăsînd ochii în jos.

— Nu, nu mi-e urît.

— Dacă, cumva... să știi că eu cunosc niște fete amabile...

Avea o voce de proxenetă. Mareș îi văzu mîinile grase și albe cu care ținea pisica, abia mîngîind-o.

— Nu-i nevoie. Bună seara...

Și plecase fără să trîntească ușa, așa cum voise să facă cu o secundă înainte. „Drept ce mă ia !" își spuse urcînd scările neluminate. Știa că în apropiere se găsește o cîrciumă unde se întîlneau mai ales sîmbătă seara cei cîțiva funcționari necăsătoriți ai primăriei și vreo doi bătrîni cu bani, gata oricînd de o petrecere, dar nu fusese niciodată acolo.

Deschise ușa, privi încăperea rece și lucrurile din jur. De cîteva ori se gîndise că ar fi trebuit să se însoare. Și tatăl său se însurase de tînăr. Aprinse focul și ascultă un timp ploaia de afară. Soba făcea fum. Începuse să ningă. Ploaia rece și dușmănoasă se transformase într-o cădere de fulgi albi, rotitori. Se dezbrăcă încet, privindu-se în oglinzile mîncate de vechime și umezeală. Portăreasa avea dreptate. Era prea singur, ar fi trebuit să-și găsească o femeie. Adormi după aceea și se trezi peste două sau trei ceasuri, simțindu-și trupul înțepenit de frig și ochii iritați de lumina verde de afară, a lunii. Nu mai ningea. Cerul se limpezise. Încercase să readoarmă fără să reușească. Își căută după aceea pachetul de țigări și-l găsi gol. Înjură, ridicîndu-se din pat și răsucind comutatorul. Lumina nu izbucni, așa cum se aștepta. „Trebuie să fie trecut de unsprezece", gîndi. La unsprezece, uzina electrică stingea luminile. De aceea la intrarea hotelului ardea noaptea un petromax camuflat și nu un bec, ca și în cabina portăresei de altfel. Aprinse un chibrit. Lîngă sobă avea hîrtii cu cenușă, stropite cu gaz, pregătite dinainte de portăreasă. Focul se înteți în curînd. Ar fi vrut să citească, dar renunță. Îi trebuiau țigări și ele nu se găseau decît la bufetul gării, care se închidea cîteodată și după miezul nopții. Trebuia să se îmbrace și să iasă afară. Stătu nehotărît cam un sfert de ceas și în cele din urmă, dîndu-și seama că dacă nu va trage un fum de țigară, n-o să reușească să adoarmă nici pînă la ziuă, se hotărî să se îmbrace. Reflexele verzui ale acoperișurilor din jur, pline de zăpadă, învăluiau camera într-o lumină ciudată. Mareș coborî scările și ieși în drumul înghețat. Băltoacele prinseseră coajă. Era o noapte rece, frumoasă, senină, înaltă, cu cer albăstrui, cu o lună metalică, îndepărtată. Nu se întîlni cu nimeni. De la gară se auzeau șuierăturile scurte ale lo-

comotivelor și un sunet trist de armonică. Intră în sala de așteptare, privi în treacăt mulțimea de țărani aținiți și ieși pe peron. Trenul de unsprezece douăzeci plecase. Liniile erau pustii. Ușa întredeschisă a bufetului lăsa o dîră galbenă așternută pe pietrele alunecoase ale peronului, cu urme de zăpadă spulberată, sticlind ca sarea. Dincolo de șinele de fier, cădeau umbrele prelungi, negre și nemișcate ale unor plopi. Mecanicul intră, dădu bună seara și ceru un pachet de țigări. Înăuntru se aflau trei oameni la o masă plină cu sticle de vin golite. Plăti și ieși. În clipa aceea auzi distinct vocea răstită a unei femei :

— Mai bine dorm pe mese cu bețivii ăștia decît să merg mai departe, și sunetul unor palme căzînd pe un obraz. Privi peronul și văzu o femeie, gata-gata să se prăbușească, lovită cu sete de un bărbat îmbrăcat într-un pardesiu cenușiu. Necunoscuta nu plîngea, primea palmele sfidîndu-l cu privirile și spunînd înverșunat :

— Mă așez pe șine, să mor ca Anna Karenina și tot nu merg mai departe. Vreau să răcesc ! Vreau să mor ! Vreau să mă calce trenul !

Bărbatul o plesnea încet, meticulos, fără grabă, zicînd de fiecare dată calm :

— Fetițo ! Ești nebună, fetițo !

— Nu mă mișc de aici ! Auzi ! Am terminat cu tine, înțelege ! Mi-am mîncat viața, mă tîrăști de 3 ani prin toate cîrciumile, prin toate tavernele, cu toți decavații tăi, cu toate căzăturile tale ! O artistă ca mine, sensibilă, care ar fi putut să cînte pînă acum la Cazinoul din Constanța ! Mi-ai mîncat vocea ! Mi-ai mîncat viața ! Ce am ajuns, nenorocitule ? Ce-am ajuns ? Nu vreau să mai știu de tine, m-auzi ? Găsește-ți alta ! Am terminat !

Bărbatul o mai lovi o dată cu sete. Mareș fu numaidecît lîngă cei doi și-l opri cu o smucitură a brațului.

— Hei, unde te trezești ?

Îi văzu chipul schimonosit de furie și simți nevoia să-l plesnească de cîteva ori. Necunoscutul se întoarse surprins spre el, întrebîndu-l cu o mînie ce creștea cu fiecare cuvînt rostit :

— Dar tu cine mai ești ?

Mirosea a alcool și se clătina puțin. Femeia, speriată, rămăsese într-o parte, ținîndu-și obrajii cu palmele amîndouă.

— De ce-o baţi ? întrebă mecanicul.

— Ce te priveşte ?

În clipa următoare, Mareş îi trînti un pumn drept în obraz. Necunoscutul se răsturnă ca un sac, căzînd dincolo de bordura peronului. Mecanicul se uită în lungul şinelor aşteptînd să vină cineva, dar nu se auzea decît scurgerea apei la pompa de aprovizionare a staţiei. Celălalt nu se ridică. Mareş îl culese de pe jos şi-l privi mai bine. Era un om de aproape 40 de ani, livid, răsuflînd greu, ameţit încă de lovitură. Pălăria îi căzuse alături, între şinele de metal, şi pe pardisiul de stofă i se aşternuse o dîră de cărbune de o formă nelămurită. Îl aşeză lîngă un stîlp al peronului şi se întoarse către femeie.

— De ce te bătea ? o întrebă.

Ea ridică ochii. Avea o privire rătăcită şi obrazul răvăşit. Părul umezit îi căzuse pe ochi. Pe cap purta un basc, strîmbat puţin, prins cu un ac lung, terminat cu o perlă falsă. Îşi strîngea haina de ploaie, neîncheiată, un veşmînt nepotrivit parcă pentru vremea asta cu zăpadă şi puţin ger. Poate căzuse şi se rănise pentru că avea sub genunchiul drept o pată mare, întunecată : sînge sau zgură. Nu-i răspunse încă. Îl privea ca şi cînd atunci s-ar fi trezit dintr-o lungă ameţeală.

— Cine eşti ? întrebă în neştire.

Mareş se întoarse spre bărbatul necunoscut. Acesta se lăsase uşurel pe vine lîngă stîlp şi adormise. Sforăia cu gura întredeschisă, împăcat. Femeia rîse dintr-o dată cu poftă.

— Ia te uită la el ! A adormit... se mira cu puţină teamă. Ce mă fac ?

Mareş vru să-i întoarcă spatele şi să plece. La urma urmelor, ce-l privea pe el soarta acestor beţivani ? Îi părea rău că nu se stăpînise cînd o văzuse pe femeie primind palme. Vru să plece. Ea îi ghici intenţia şi într-o clipă fu alături, rezemîndu-se cu tot trupul de umărul lui :

— Stai, nu pleca, nu mă lăsa singură !

O privise mirat.

— Ce-i cu dumneata ? De ce să nu te las singură ?

— Dacă se trezeşte, e în stare să mă omoare...

— De ce să te omoare ?

— E gelos.

— Unde stai ?

— Ce-ţi pasă ?

Avea o privire rătăcită, imprecisă.

— Cum ce-mi pasă ? Doar n-am să te păzesc aici toată noaptea ! N-ai o casă ? Eşti măritată cu el ?

— Nu.

— Unde locuieşti ?

— Unde sîntem aici ? Cum îi spune acestei gări ? M-a urcat în tren şi m-a silit să cobor cu el.

În clipa aceea Mareş simţi nevoia s-o înjure. Se smuci brusc şi-i întoarse spatele. Necunoscuta îl urmă cu paşi repezi.

— Stai, stai ! Du-mă undeva...

— Unde să te duc ?

— Oriunde, numai să nu rămîn singură. Nu cunosc pe nimeni.

— Haide la şeful staţiei. O să dormi pe o bancă şi mîine pleci unde vezi cu ochii.

Femeia îl privi curios.

— Ai o ţigară ? întrebă.

— Poftim !

Îi întinse pachetul nedesfăcut. Necunoscuta avea degete lungi şi o mînă îngrijită. Bărbatul se mai uită o clipă la hainele nepotrivite pentru anotimpul răcoros. Îşi luă o ţigară şi pentru el şi aprinse un chibrit. Îi văzu faţa palidă, frumoasă.

— Mulţumesc, spuse ea cu o urmă de cochetărie. De ce nu mă iei cu dumneata ?

Mareş rîse încet.

— Şi cu omul ăsta ce faci ?

— Îl las aici. M-am săturat. O să mă caute ce-o să mă caute şi pe urmă o să se urce într-un tren după ce o să se îmbete iar.

— Trăieşti cu el ? întrebă repede mecanicul fără să se gîndească de ce o făcuse.

— Am trăit o vreme. L-am lăsat. Pe urmă iar a venit după mine şi m-a luat. Pe drum, aici, mi-am dat seama că nu mai merge...

Mareş îl privi. Bărbatul străin dormea liniştit, rezemat de stîlpul metalic al peronului. Se gîndi că o să îngheţe de frig dacă îl lasă acolo. Vru să se apropie să-l trezească. Femeia îl opri.

— Nu, nu-l scula. Du-mă undeva să nu dea de mine.

— Unde, acum noaptea ?

— Nu-i vreun hotel pe aici ?

— Este, dar e cam tîrziu...

— Nu-i nimic, am bani, pot să-i dau un bacşiş portarului...

— E o femeie.

— Cu atît mai bine, n-o să mă lase să dorm afară...

— Dacă te găseşte ?

— Cine ?

— Nenorocitul ăla.

— Pînă mîine dimineaţă o să uite ce-a fost cu el. Bea prea mult. O să creadă că am plecat cu un tren de noapte. Trece vreun tren noaptea pe aici ?

— Abia peste patru ore.

— Cu atît mai bine. O să întrebe şi o să creadă că l-am lăsat singur. Du-mă undeva.

— Ar trebui să mergem la poliţie.

Femeia rîse sfidător, cu obrăznicie.

— Am acte, nu mă tem de poliţie. Dacă vrei n-ai decît să mă duci la poliţie.

Mareş îi spuse să-l urmeze şi ieşiră în piaţa pustie. Avu o clipă de ezitare. Poate totuşi ar fi fost bine s-o trimită la comisariatul din apropiere în faţa căruia ardea un petromax, dar o lăşitate de bărbat singur, curiozitatea şi poate şi altceva încă nelămurit îl făcu să o lase să-l aştepte puţin şi să spună unui hamal care tocmai trecea pe lîngă el :

— Vezi că a adormit un beţiv pe peron, ai grijă de el să nu îngheţe. Poate îl conduci în sala de aşteptare.

Acesta îl privi mirat cîteva clipe şi cînd dădu cu ochii şi de umbra nelămurită a femeii, aşteptînd alături, salută înţelegător cu mîna la şapcă :

— Bine, s-a făcut !

Se duse şi-l ridică pe necunoscut ca pe un balot, întrebîndu-l candid fără urmă de umor :

— Hopa sus ! Îţi cauzează, naşule ?

Mareş rise scurt şi merse cîtva timp, în tăcere, lîngă femeia necunoscută. Din cînd în cînd îi privea faţa luminată de lună : un chip rece şi tînăr, străin şi indiferent.

— Cum te cheamă ? o întrebă aproape răstit.

— Marta.

Pînă la intrarea hotelului nu mai spuseră nimic. În cabina portăresei era întuneric. Femeia se culca devreme lăsînd uşa de la intrare deschisă. Pînă în zori, la cinci, nu sosea nici un tren. Locatarii hotelului aveau fiecare cheile lor, aşa că nu trebuia să se mai trezească. Dacă ar fi venit

cineva pe neașteptate, așa cum se întîmpla acum, ar fi auzit. Mareș se mai uită o dată la necunoscuta de lîngă el, ezitînd. Trebuia totuși s-o scoale pe portăreasă.

— Nu-i nimeni aici ? Unde-i persoana de care vorbeai ? întrebă femeia.

— Doarme. O să se bucure că i-am mai adus un mușteriu la ora asta.

Urcă cele cîteva trepte și ciocăni la ușă. Madama avea un somn ușor.

— Cine e ?

— Vino puțin, spuse Mareș. E cineva care nu are unde să doarmă.

Și cînd o auzi ridicîndu-se și îmbrăcîndu-se se întoarse spre necunoscută, spunîndu-i sec, cu plictiseală.

— Noapte bună. O să vă descurcați amîndouă. Mă duc să mă culc.

Femeia nu-i răspunse. Se așezase pe un scaun. Mecanicul plecă înjurînd în gînd. Portăreasa intrase, se uitase la amîndoi și clipise cu înțeles către Mareș, ca și cînd ar fi vrut să-i spună : „Ce-ți ziceam eu ! Îți trebuie o femeie pe o vreme ca asta."

Ajuns sus, mecanicul se dezbrăcă încet, obosit dintr-o dată. Focul ardea în soba cea veche. Mai aruncă un lemn prin ușița ruginită de metal și se întinse pe pat, fumînd în tăcere, aducîndu-și abia atunci aminte că pentru țigara aceea de tutun ieftin coborîse. După cîteva minute o auzi pe portăreasă descuind o ușă de lîngă camera lui. Necunoscuta întrebă :

— Apă aveți ? Trebuie să mă spăl...

Madama rîse tare :

— Dar unde vă credeți, doamnă ? La Monte Carlo ? Baie la Piatra-Olt ?

— Ia !

— A, e altceva ! V-aduc imediat un lighean cu apă caldă ! Nici nu v-am întrebat : ce profesiune aveți ? Dacă ar fi după mine, toată lumea să trăiască, dar mai e și poliția !

— Actriță.

— Dați-mi actele să vă înregistrez pînă fierbe apa. Să fiu în regulă. Mersi ! și mecanicul o auzi apoi plecînd cu mersul său greoi, după aceea răsună clinchetul comutatorului de porțelan, apoi o exclamație de necaz. Pereții sub-

țiri amplificau zgomotele de alături. „Uite ce-mi trebuia ! mîrîise Mareș, n-am să dorm toată noaptea din pricina nebunei ăsteia !" Portăreasa se întoarse repede și o auzi spunînd iar :

— Becul nu mai arde și altă lampă n-avem. Dezbracă-te și dumneata pe întuneric. De altfel, afară e lumină ca ziua....

Urmă un șușotit neînțeles și iar ușa trîntită și pașii tîrșiți ai femeii mai bătrîne care cobora scările, ducîndu-se să se culce. Apoi un răstimp de tăcere. Nu se auzea decît pîlpîitul focului. Mareș stinse țigara și vru s-adoarmă. De dincolo, prin peretele subțire, răzbătea un clipocit de apă turnată în lighean și zgomotul ei cînd cădea pe podele. Atipi în două rînduri, ascultă trezindu-se brusc tăcerea grea a hotelului, și mult mai tîrziu, cînd lumina verde a lunii se stinsese puțin, devenind violetă, o lumină bolnavă care murdărea acoperișurile albe, auzi o bătaie în ușă. Mecanicul întrebă răgușit cine e. Auzi glasul femeii, cunoscut acum, un glas ce se ruga :

— N-ai o țigară ?

Și ușa se deschise încet, pentru că el n-o încuiase, și înăuntru intră Marta, de data aceasta numai într-o rochie scurtă, de stofă, abia acoperindu-i genunchii. Picioarele i se vedeau albe în bătaia lunii, cu o rană rotundă sub rotula stîngă. Era desculță. Se opri în prag și căută să-l vadă în lumina tulbure.

— De ce nu lași lumea să doarmă ? o certă, și după aceea căută pachetul de țigări. Poftim !

I-l aruncase, și femeia, surprinsă, îl scăpă pe podele. Își răsucise părul la ceafă, strîns cu un pieptene. Numai ochii, două pete negre, lucitoare, se vedeau pe chipul palid, nelămurit.

— Adormiseși ?

— Da.

— Îmi pare rău că te-am trezit.

— Acum ce mai vrei ? întrebă Mareș iritat pe neașteptate. De ce nu lași lumea în pace ?

— Nimic. Aici e cald. La mine n-am găsit nici un lemn.

— Portăreasa nu ți-a adus ?

— Nu, a uitat.

— De unde ai știut că stau aici ?

— Mi-a spus ea.

— De-aia nu ți-a adus lemne ? Doar ai să-i plătești.

— Știu eu ?

Părea mirată și bărbatul spuse ostenit :

— Dacă vrei să te încălzești, poți să stai lîngă sobă, dar să nu scoți vreun cuvînt că vreau să adorm. Mîine trebuie să mă scol de dimineață și n-am chef să trăncănesc cu dumneata...

— Bine, se învoi, și abia atunci închise ușa în urma ei, apropiindu-se de sobă.

După aceea deschise portița de metal și privi jarul roșu dinăuntru. Avea părul încă umezit, strîns cu un pieptene alb și îngust. Părea obosită și speriată. „Păcat că-i atît de tînără și fără căpătîi", gîndi.

Vru să adoarmă, să nu se mai uite la ea, dar sticlirea zăpezii de afară îi obosea ochii.

4

Pe geamuri se ridicase o plantă fastuoasă de gheață. Se lumina tulbure undeva în cer, dincolo de noaptea care se subția, pierzîndu-și întunecimea.

Femeia avea un trup mic și rece. Părea slabă, înfometată. Fuma țigară după țigară. Tușea din cînd în cînd, punîndu-și palmele la gură.

— Ce-i cu tine ? o întrebase Mareș fără curiozitate.

— Ce vrei să știi ?

— Ce faci ? Ce-ai făcut ?

— Nimic, mai nimic. Am învățat puțin, pe urmă am încercat să cînt. Se spune că am o voce frumoasă.

— Artistă ?

— Hm, greu de spus.

— Și bărbatul pe care l-ai lăsat cine e ?

— Impresarul meu. Vrea să facă din mine o artistă. E o închipuire a lui. Nebun de legat. Dar ce te privește ?

Se ridicase în coate și-l privea.

— Sînt curios.

— Și tu, ce faci ?

— Muncesc aici, la Depou.

— A, da...

— De unde vii ?

— N-am un domiciliu. Omul cu care m-ai văzut umblă prin toată țara. Are o trupă întreagă. În seara asta i-a

lăsat și a plecat cu mine. Ne-am dat jos aici, pentru că nu mai aveam ce să bem...

— Bei ?

— Cîteodată...

— De ce ?

— Din plictiseală.

Mareș tăcu. Îi simțea pielea rece și un ușor parfum al părului.

— Ești tînără, de ce nu te-apuci de ceva serios ?

— Ce-ai vrea să fac ?

— Să muncești undeva...

— Ușor de zis. Pe urmă, îmi și place viața asta. Schimbi orașele. Astăzi ești aici, mîine în altă parte. Vezi alți oameni.

— Asta merge un timp.

— Cît o merge...

Terminase țigara și o strivise pe podele.

— Să nu dai foc hotelului.

Nici o grijă. Spuneai că te scoli devreme. Pleci la slujbă... rîse ușor, încet. Ce caraghios lucru, slujbă...

— Nu e caraghios...

Mareș își spuse că mai putea să întîrzie o jumătate de oră. Pe urmă ea o să se ducă dincolo și cînd s-o întoarce din tură, n-or să se mai întîlnească.

— Dacă nu aveai milă de mine, mă găseai înghețată de dimineață.

— Au mulți milă de tine ?

— Să nu crezi cine știe ce...

— Ce poate să creadă un bărbat despre o femeie care dă buzna peste el noaptea...

— Adevărat.

— N-ai o familie, un domiciliu ? Pe cineva care să te strîngă de pe drumuri...

— O, familia mea ! La noi în casă era multă plictiseală. Tata iubea caii, vinul și femeile, de noi nu s-a îngrijit niciodată. De mine și de mama, vreau să spun. Cînd n-a mai avut ce pierde la cărți, s-a împușcat. Pentru că am o voce frumoasă, m-am gîndit să mă fac cîntăreață. Nu m-asculți ?

Mareș îi întinse pachetul de țigări.

— Am mai auzit povești dintr-astea. Ca în romanele proaste.

— Cum poți să vorbești așa ? Și dacă viața ar fi ca în romanele proaste, poți dumneata să nu ții seama de ea ?

— Mai vrei una ?

— Da.

O aprinse. Chibritul scăpără în întuneric, luminînd podelele murdare.

— Fumezi cam mult.

— 35 pe zi.

— Nu e bine, mai ales pentru cineva care cîntă.

— Toată lumea spune așa, dar cine ascultă ? Tutunul e bun.

Se uită peste el, căutînd parcă ceva.

— N-ai ceva de băut ? Mi s-a făcut sete.

— Apă dacă vrei...

— Nu apă, ceva tare. Vine dimineața și de cîte ori începe o altă zi, mă simt tristă. Spune-mi, de ce m-ai primit ?

— Erai foarte nenorocită. Pe urmă, sînt singur...

— Adevărat...

Repeta cuvîntul ăsta și oboseala îi înmuia glasul.

— Trebuie să pleci dincolo, la tine... .

— O să mă duc.

— Peste un sfert de ceas portăreasa o să-mi bată în ușă.

— Nu-i nimic. Și așa o să-și închipuie că...

— N-o să mă silești să te iau la goană...

— Nici o grijă. Sînt cumsecade. Dacă vrei, acum mă ridic, dar e atît de cald aici, în pat. Toată viața mi-a fost teamă să rămîn singură...

— Cîți ani ai ?

— 27. Tu ?

— Ce importanță are ?

— Am fost măritată de două ori. Te interesează ?

— Bărbații te-au lăsat ?

— Da. Primul voia un copil. Mie nu-mi plac copiii...

— Și al doilea ?

— Al doilea a dispărut într-o zi. M-am trezit cu o înștiințare mai tîrziu. Murise într-un accident.

— Și nu făcuseși nimic pînă atunci ?

— Nu. Am vrut să urmez baletul. Am mers la 16 ani la București. Peste un timp m-am măritat. De vreo trei ani cînt în trupa omului cu care m-ai văzut.

— Și se cîștigă ceva din treaba asta ?

— Cîteodată, dar alteori merge prost.

— Şi ce faceţi ?

— Căutăm să nu ne mai meargă prost. Nu vrei să mă îmbrac ?

— Ba da.

— La cît se dă drumul la lumina electrică aici ?

— La 5 şi jumătate.

Femeia se ridică şi răsuci comutatorul. Becul de deasupra nu se aprinse. Scăpără un chibrit şi dădu foc fitilului lămpii.

— Credeam că mai dormi puţin.

— Nu mai dorm...

— Eşti singur, nu ai o nevastă, o iubită ?

— Nu sînt căsătorit.

— Atunci pe cineva, de suflet ?

Mareş rîse iar.

— De ce întrebi ?

— Pentru că orice femeie te-ar întreba lucrul ăsta.

Îşi îmbrăcă rochia scurtă. O clipă îşi potrivi părul în oglinda veche. Era desculţă şi părea caraghioasă.

Se duse apoi la fereastră privind acoperişurile pline de zăpadă.

— Ce lună ! Orăşelul ăsta pare mort ! Ce-i acolo ?

Mareş îi răspunse fără să privească afară :

— Pompa de aprovizionare.

— Şi-acolo ?

— Tribunalul.

— Dar nici nu te uiţi...

— Ştiu totul pe dinafară.

— Şi de ce e nevoie de un tribunal într-un orăşel atît de mic ?

— Oamenii se ceartă, se împacă, se mai duc acasă la ei...

— Ai haz, iar mă dai afară.... Te plictisesc.

— Nu se vede ?

— Cînd o să te saturi de mine, plec fără altă invitaţie.

Şi ca să mai prelungească şederea ei atît de nedorită, îşi aduse aminte :

— Stai să-ţi aprind focul. O femeie e mai îndemînatică...

— Nu e nevoie. Mă descurc.

Mareş îi luă lemnele din mînă şi bucata de ziar pe care se afla cenuşă cu gaz, pregătită de portăreasă din timp.

Așează surcelele cu grijă și aprinse un chibrit. Femeia îl urmări cu atenție.

— Unde ai învățat să faci focul ?

Mecanicul se îmbrăcă fără grabă.

— În închisoare...

— Ai făcut pușcărie ?

— Da.

— Ești hoț, ai furat ceva ?

— Pușcăria nu se face numai pentru hoție...

— Atunci ?

— Lasă, nu-i pentru tine...

— Cum vrei, dacă n-ai chef, nu-mi spune.

— Du-te acum, o să vină portăreasa...

— Bine, mă duc. La revedere.

Se opri în ușă.

— Să-ți fac un ceai ?

— Nu, găsesc ceva de mîncare pe la 10, la cantină

— Mai ții minte cum mă cheamă ?

— Parcă Marta, spuneai...

— Chiar așa, la revedere...

Deschise. Din ușă mai adăugă :

— Mă întreb, ce crezi despre mine ? O femeie care primește palme într-o gară de provincie, un cavaler de la cefere care mă salvează, această odaie murdară de hotel, o noapte care abia a trecut...

Mareș o privi cu milă. Părea ființa cea mai părăsită de pe lume.

— Vorbești ca pe scenă. Ți-e rău ?

Femeia începuse să dîrdîie pe neașteptate.

— Ai temperatură ?

— Dă-mi ceva, că mi-e frig... Am răcit în ploaia aia..

— Ei, drăcie ! Acum trebuie să mai fac și pe doctorul !

Caută într-un sertar și găsi cîteva aspirine.

— Ia două, deodată ! Și culcă-te !

Femeia plecă.

Îi auzi pașii desculți pe coridor și se gîndi că ar fi putut să o lase să rămînă aici, tot avea lemne și era mai cald. Dar pe urmă își spuse înspăimîntat că ar putea să mai întîrzie și s-o găsească la întoarcere în patul lui.

Se spălă în grabă, își șterse fața cu un prosop și ieși. Încuie de două ori, zgomotos. Jos se auzeau voci amestecate, certîndu-se. Un glas de bărbat răzbătea pînă la el ;

— Are contract. Am nevoie de ea. Ce, e nebună ?

Era impresarul de aseară. Portăreasa i se opunea cît putea :

— Domnule, dacă-ţi spun că nu e nici o actriţă aici ? Nu e, ce interes am să te mint ?

— Ţi-o găsesc eu ! răspundea celălalt. Nu mă cunoşti. Doar n-o să-mi spui c-a dormit afară !

Se făcu un moment de tăcere, pe urmă se auzi iar vocea străinului :

— Bine, o să aştept aici pînă o să iasă toată lumea din hotel. Sper că nu există şi o scară de serviciu !

— Chem poliţia ! făcu femeia.

— N-ai decît, madam. Eu, Romeo Iorgulescu, nu pot pleca mai departe, în turneu, fără steaua trupei. Ai auzit mata de cîntăreaţa Marta Duşescu ? A fost *miss* România, e cunoscută şi la Bucureşti ! N-am s-o pierd tocmai în tîrgul ăsta împuţit !

— Ce-ţi pute dumitale aici ? Dumneata puţi a borhot, a cîrciumă ! se revoltă portăreasa.

Lui Mareş îi veni să rîdă.

Impresarul se domolise :

— Dacă eşti o femeie respectabilă, îmi dai ceva de băut (se auzi clinchetul unor monede). Vezi că eşti fată de înţeles ? (Apoi nişte şoapte.) Nu-i aşa că e sus ? Au văzut-o nişte actori intrînd la dumneata.

Femeia ridicase iar tonul, revoltată :

— Domnule, dar nu înţelegi că n-a intrat nimeni aici ?

Impresarul n-avea de gînd să plece.

— Am timp. Nu mă mişc !... zise.

Mareş nu mai avu răbdare să aştepte. Coborî.

— Parcă v-am mai cunoscut undeva... domnule ? îl întîmpină bărbatul acela necunoscut, încă ameţit.

— Şi mie mi se pare.

Dădu să iasă, dar celălalt insistă, în timp ce portăreasa îi făcea semne disperate.

— Aş vrea să vă întreb ceva, îmi daţi voie, Romeo Iorgulescu... Nu cumva, din întîmplare, aţi văzut o femeie foarte distinsă ? Sînt sigur că a dormit în acest hotel în noaptea asta...

Mareş îşi stăpîni rîsul.

— O doamnă distinsă ? Nu-mi amintesc !

Dădu să iasă, dar celălalt se agăţase de braţul lui.

— Uite la el, crede că la Piatra-Olt doamnele distinse cresc ca morcovii...

Mecanicul trînti cheia în mîna portăresei şi-i spuse că se întoarce abia peste 48 de ore, cînd vrea să găsească odaia curată. În gang îşi aduse aminte că uitase patul răscolit şi că madama o să ghicească totul. Dădu din umeri înfuriat.

— La dracu, n-am 16 ani...

Şi privi cerul de dimineaţă al zilei de iarnă. Era frig. Ninsoarea abia stîrnită acoperise totul. Gara avea o pălărie pufoasă de zăpadă şi plopii suri din spatele ei tremurau uşor în vînt, lovindu-şi crengile îngheţate.

5

Tipograful îl aştepta de vreo două ceasuri. Sosise cu un tren de dimineaţă şi găsise repede hotelul. Portăreasa îl întrebase pe cine caută şi cînd auzise numele mecanicului îi întinsese cheia.

— Ştie că veniţi. Dacă vreţi, suiţi sus, la camera 14, şi trageţi-i un somn pînă la prînz. Nu sînteţi unchiul lui ?

— Ba da...

— Poftim.

Mareş primise cu o săptămînă în urmă o scrisoare de la maică-sa în care găsise un bilet de la tipograf, prin care acesta îl anunţa că o să treacă pe la el în drum spre o rudă din Sibiu. Călătoria bătrînului nu era întîmplătoare şi mecanicul se gîndi că Dumitrana voia să-i comunice ceva.

La ieşirea din schimb grăbise paşii spre hotel. În faţa prăvăliilor de lîngă gară, negustorii aruncaseră brazii de Crăciun, uscaţi acum şi despuiaţi de podoabe. Era o zi moale, călduţă. Zăpada se topea în şanţuri. Drumul plin de noroi, străbătut de camioane militare, părea mai curînd un rîu negru, cu ape liniştite. Cauciucurile se cufundau pînă la jumătate şi zidurile fuseseră stropite cu zgură neagră, urîtă.

Mareş urcă scările după ce salută pe portăreasă care-i spuse cu familiaritate :

— A venit unchiul dumitale, e sus...

Nenea Dobre făcuse focul și sta întins pe pat, citind un ziar.

— Ai venit ?

— După cum se vede...

Își strînseră mîinile în tăcere. Bătrînul era neschimbat. Același cap pleșuv din care se mai pierduseră cîteva fire, aceeași gură arsă de tutun și ochii lui pișicheri care clipeau mărunt.

— Ne-aude cineva ?

— Nici dracu. Hotelul e pustiu...

— De ce stai aici ?

— E mai bine. Cei de la Depou au un cămin, dar e plin.

— Nu costă mai mult ?

— Nu... Să-ți fac un ceai pînă coborîm jos, la o cîrciumă, să luăm ceva ?

— Nu-i nevoie de nimic, un păcătos de bătrîn ca mine a plecat cu traista plină de-acasă...

Îi arătă un geamantan mic, deschis, lăsat pe un scaun.

— Bine, cum vrei...

Își lepădă raglanul și-l agăță în cuier.

Tipograful se uită curios în jur, cu o vagă bănuială în priviri.

— Ce-i cu tine ?

— Adică ?

— Simt o mînă de femeie...

— Da' de unde, portăreasa...

— Mă băiatule, mă băiatule, tu să nu mă minți...

— Nu te mint, nene Dobre.

— Ești însurat și n-o spui !

— Nu sînt.

— Treaba ta. Ascultă. Stai jos, nu vreau să vorbesc prea tare...

Mareș se așeză.

— Cum o duc băieții pe-aici ?

— Se plictisesc. Așteptăm dispozițiile de la centru și ele nu mai vin.

Tipograful părea încurcat.

— M-a trimis Dumitrana. Ceea ce face, face pe pielea lui.

— Adică ?

— Ne trebuie arme. Numai că sînt unii care nu vor să se lege la cap. Ar sta cu curu pe cămașe și-atît !

— Deci ?

— Pe barba lui m-a trimis la tine şi mi-a spus că are nevoie de ceva marfă.

— Se face, unchiule !

— Cît timp îţi trebuie ?

— Să zicem o săptămînă.

— Nu e rău, dar nu te pripeşti ?

— Las' pe noi ! M-am săturat să tot pun nisip pe frîne. Parc-am fi copii, ce dracu !

— Cum crezi !

Dintr-o veche deprindere bătrînul deschisese pe neaşteptate uşa şi privise de-a lungul coridorului pustiu.

— Umbli mult ? îl întrebă Mareş.

— De la o vreme, da. E nevoie de acte.

— Şi Dumitrana, ce face ?

Bătrînul îl privi atent. Ştia unde bate.

— Bine. Acum e dus la Craiova. Strînge legăturile cu armata. Îl trage vechea meserie, ca aţa.

Celălalt nu-l întrebă nimic despre Ina.

— Atunci ? Eu scot armele, dar unde le duc ?

— Mai degrabă ar trebui să începi cu Depoul ăsta nemţesc. Şeful crede că arme ar mai găsi el. dar o pagubă mai mare nu le-ar strica friţilor.

— Se pot face amîndouă deodată.

— Ai oameni puţini aici.

— Destui pentru ca să nu bată la ochi. Cu ce-am mai adunat pe lîngă noi, e posibil. Spune-mi, cu ce transport armele ?

— Dai o telegramă. Scrii acolo ceva în legătură cu boala mătuşii şi în locul spitalului pui locul de întîlnire. Dumitrana îţi trimite un camion, şi gata. După asta cred că trebuie să dispari.

— Era şi vremea.

— Atunci îi spun că o să ne distrăm săptămîna viitoare ?

— Spune-i...

— Am plecat...

— Aşa devreme ?

— Nu e timp de pierdut acum.

— Nu coborîm să bem o bere ?

— De cînd ai văzut tu doi ilegalişti bînd bere împreună ? Ce i-ai spus madamei despre mine ?

— Că eşti unchiu-meu.

— Așa să rămînă. Nu trebuie să știe stînga ce face dreapta...

— Te conduc pînă jos.

— Numai pînă la poartă.

— Bine.

— Și ai grijă, dacă mai vine vreo femeie pe la tine, să nu scoți un cuvînt.

— Ce femeie ?

Tipograful se uită hîtru la el și pe urmă îl bătu pe umăr.

— Să știi de la mine că printr-o cameră în care găsești o față de masă apretată a trecut neapărat înainte o femeie, și aceea nu e madama cu cheile la brîu. E cineva căreia îi place să stea aici, să aibă perdele la geamuri. Unde-ai mai văzut tu perdele la geamuri în hotelul ăsta ! Așa că nu mai vinde pepeni la grădinari. Du-mă pînă jos. Atît aveam să-ți spun. Viața ta e viața ta, dar înainte de toate să nu uiți că fiecare răspundem și de alții. Sîntem legați ca verigile unui lanț... A, să nu uit. Dacă nu e ceva în regulă ai să primești o telegramă în care o să ți se anunțe că mama ta e pe moarte. Știi ce înseamnă. Vii urgent la București și să treci cu toate precauțiunile pe la atelierul meu...

Deschise ușa și ieși. Mareș îl urmă tăcut și posomorît. Se despărțiră în gangul hotelului și cînd se întoarse mecanicul o găsi pe portăreasă așteptîndu-l.

— Unde-i duduia Marta, că azi n-am văzut-o... ? îl întrebă cu indiscreția cunoscută a portarilor de hotel.

— A avut treabă...

— Frumoasă fată, drept să-ți spun, mare-i Dumnezeu și norocul omului...

Mareș n-o mai ascultă și o luă în goană pe scări, sărind cîte două trepte.

Ajunse sus și încuie ușa cu cheia, trîntindu-se îmbrăcat în pat, cu mîinile sub cap.

•

Marta se întorsese de două ori la actorul acela bețiv și tot de atîtea ori revenise aici, în hotelul mizerabil ca să-l caute pe Mareș. De fiecare dată se rugase cîte o zi întreagă la ușa lui s-o primească.

Trecuse cîtva timp din seara cînd o adusese de pe peronul înghețat și se întreba și acum ce-i cu el. De ce nu

era în stare să rupă legătura asta întîmplătoare ? Nu o iubea şi nici nu credea că ar putea iubi o astfel de femeie. Cînd se întorsese la hotel, după întîmplarea aceea şi n-o mai găsise, răsuflase uşurat.

Peste trei săptămîni, tot într-o noapte, cînd sosise din schimb, ea îl aştepta în odaia lui, dezbrăcată, dormind. Era zdrobit de oboseală şi cînd simţise căldura din odaie bănuise numaidecît ce se întîmplase. Voise să coboare repede scările şi s-o ia din scurt pe portăreasă, dar era prea tîrziu. Marta se trezise şi se uita la el. Lampa era aprinsă pe masă. În mijlocul odăii se afla un geamantan mare, desfăcut. Ceva se schimbase în jur şi mecanicul nu-şi dădea seama ce. Încăperea era mai primitoare şi mai curată.

— Bună seara, spusese hotărît s-o arunce jos din pat. Cine ţi-a dat cheia ?

— Madama.

— O să cobor şi o să întorc hotelul pe dos.

— Acum ? Îi trezeşti pe ceilalţi.

— Ce-i cu tine aici ?

— M-am întors. Am adus cîteva lucruri. Nu puteam să rămîn într-o rochie.

„Cîtă aiureală la o femeie atît de tînără", gîndise Mareş înfuriat.

— Ce lucruri ? se mirase, pe jumătate îngrozit.

— Cum ce lucruri ? Nu vezi perdelele ? Nu vezi aşternuturile ? Nu-mi plac aşternuturile de hotel...

Îi venea să rîdă şi să spargă ceva, să facă zgomot, să trezească pe toată lumea.

— Doar nu sîntem cununaţi !

— Cine a spus asta ? M-am săturat de căsătorie. Am avut doi bărbaţi, uiţi ?

Mareş simţea că se sufocă. Înconjură odaia de cîteva ori şi privi perdelele lungi agăţate sus, de o galerie veche, lustruită de curînd. De-abia atunci înţelesese de ce nu-şi mai recunoscuse propria-i cameră. Furios, smulse şi perdelele şi ţeava de alamă, trîntindu-le de pămînt.

— N-am nevoie de ele, ia-ţi-le şi du-te de unde-ai venit !

Femeia se ridicase în picioare în pat şi se uita consternată la el. Avea un trup subţirel şi părea un copil certat. Abia atunci văzu mecanicul covorul îngust de pe podele.

— Şi ăsta ce mai e ?

— O carpetă. Nu-ţi place ?

Era nebună ! Se așeză în fața patului pe un scaun.

— Spune-mi, ce vrei de la mine ?

— Nimic, nu înțelegi ? Nu pot să trăiesc cu omul acela. Dacă nu mă primești, plec. Am bani, pot să închiriez oriunde o cameră. Tot timpul cît am lipsit, madama mi-a ținut odaia de alături.

— Atunci de ce nu te duci dincolo ?

— Cum dorești !

Nu părea supărată. Coborî din pat și se îmbrăcă cu mișcări încete. Îi văzu picioarele desculțe și își aminti de noaptea cînd venise la el și își încălzise trupul înghețat în fața focului. Se înduioșă o clipă, apoi își spuse că ăsta era cel mai rău lucru : să-i fie milă de o femeie fără căpătîi. Îi întorsese spatele și deschisese ferestrele ca să intre în odaie aerul de iarnă de afară. Încăperea se răcise repede și parfumul ieftin al rochiei se topi undeva în noapte. Oboseala îi trecuse. O auzi cum își trage ciorapii și după aceea tocurile pantofilor pocniră de dușumele. La picioarele lui stăteau perdelele sfîșiate. Nu se întoarse. Cînd auzi ușa deschizîndu-se, o întrebă mînios :

— Și boarfele astea de ce nu ți le iei ?

Femeia strînse perdelele și încuie geamantanul, ieșind pe coridor. O auzi coborînd pînă la portăreasă și după vreo zece minute revenind cu ea. Nu putu să adoarmă decît tîrziu. Multă vreme i se păru că o aude, plîngînd dincolo. Era hotărît să se mute, dar nu o făcu dintr-o slăbiciune inexplicabilă.

Peste trei zile, cînd se întoarse iar din schimb, regăsi perdelele puse la geamuri și covorașul roșu la picioarele patului. Vru să se repeadă iar să smulgă galeria de metal, dar văzînd cusăturile îngrijite care reparaseră rupturile, se răzgîndi. Pe masă, Marta așternuse o pînză curată cu desene albastre și se simți, fără să știe de ce înduioșat. Vru să se dezbrace și să se întindă pe pat. Și fără să-și dea seama de ce o face, ascultă dacă femeia era în încăperea alăturată. Cînd se încredință că dincolo nu se afla nimeni, coborî și o întrebă stînjenit pe portăreasă :

— Unde e domnișoara Marta ?

— A plecat. A venit iar chefliul ăla ! S-au cercetat vreun ceas și au plecat.

— Și de ce mi-a lăsat mie lucrurile ?

— Spunea că tot n-are ce face cu ele. Dacă nu le vreți, eu pot să le strîng mîine...

Madama rîdea într-un fel complice și asta îl scotea din sărite pe Mareș.

— Mîine să nu le mai găsec acolo, s-a înțeles ?

— S-a înțeles.

Urcă în odaia lui și multă vreme nu putu să doarmă. I se întîmpla ceva de neînțeles. Pe de o parte simțea o ușurare că o știe plecată din nou și pe de alta se întreba cum de poate fi un om atît de nehotărît, atît de slab, încît să asculte de prima chemare a vechiului său prieten. Și dintr-o dată se simți vinovat de un lucru groaznic. Femeia îi ceruse ajutor, voia să termine cu viața de pînă atunci și el o alungase. Se îmbrăcă pe întuneric și coborî scările tiptil, să nu-l simtă portăreasa. Aceasta dormea dusă. Străbătu drumul scurt pînă la gară și o căută în restaurantul care tocmai se închidea. Înăuntru nu era nimeni. Rușinat, deznădăjduit, chinuit de gînduri tulburi se întoarse la hotel.

•

Marta revenise în urmă cu trei zile, după o absență de cîteva săptămîni. Mareș găsise iar odaia încălzită și, ciudat lucru, nu se mai enervă ca prima oară. Intră numai încruntat, așteptîndu-se s-o găsească în vîrful patului. Era pe la 9 seara.

Marta stătea pe un scaun, lîngă masă și scria ceva.

— Bună seara, spusese el în locul întrebării brutale, pregătite pînă atunci : „De ce te-ai întors ?"

— Bună seara. Tocmai îți lăsam cîteva rînduri. Am trecut pe aici, plec cu trenul de 11,20. Eram numai în drum. Voiam să știu ce mai faci. Nu te-ai purtat prea frumos cu mine ultima dată.

Avea ochi obosiți de femeie care pierde nopțile și zîmbetul acela trist, resemnat, care-l tulbura.

Îi întinse mîna și ea zîmbi.

— Vezi că poți fi cumsecade ? Îmi pare bine că n-ai mai scos perdelele (portăreasa nu se ținuse de cuvînt și lăsase toate lucrurile la locul lor).

— Cînd îți vor trebui, poți să le iei. N-am să locuiesc toată viața în Hotelul Crizantema... Cum îți merge ?

— Bine.

Se așezase lîngă ea și îi luase hîrtia din față.

— Ce-mi scriai ?

— Noapte bună, atît.

Jos, sub rîndul stîngaci, semnase strîmb, Marta.

— Poate eşti un om bun şi eu nu mi-am dat seama, Marta.

— Cine ştie...

Era mulţumit că peste două ceasuri pleacă şi cine ştie cînd o s-o mai vadă, dar atît timp cît stătea aici, n-avea de ce să se arate nefericit că madama îi dăduse din nou cheia.

— Nu eşti obosită ? Vii de la drum ?

— Da.

— Dacă vrei, întinde-te puţin, eu am să cobor să aduc ceva de mîncare. Trebuie să-ţi mulţumesc într-un fel pentru perdele...

Mecanicul ieşi şi se întoarse peste un sfert de ceas cu cîteva pachete şi cu o sticlă de rom. Femeia îl privi şi se miră.

— Nu mai semeni deloc cu cel pe care l-am lăsat acum cîtva timp ! Ce s-a întîmplat cu tine ?

— Nimic, nimic. Vreau să fiu o gazdă bună şi atît.

— Mi se pare că te bucuri că plec.

Încurcat, bărbatul recunoscu :

— Drept să-ţi spun, aşa este.

— N-am să-ţi mai cad pe cap. Dă-mi mai bine să beau ceva.

Afară se auzea vîntul. Geamurile îngheţau.

— Vine viscolul, spuse Marta, sorbind din singurul pahar mare pe care-l avea Mareş. Ia şi tu. (I-l întinse.) Mai ai lemne ?

— Mai am. Portăreasa îmi dă cîte vreau...

— Spune-mi, cum poţi să trăieşti singur ? Chiar nu ai nici o femeie ?

Mareş nu-i răspunse. Sorbi două înghiţituri mari de rom.

— Brr, cum ţi-o place aşa ceva !

— Ai răbdare. În cîteva minute, totul în jur o să se schimbe. Păcat că nu stau cu tine. Te-aş învăţa să bei.

— Am alte lucruri mai bune de făcut.

— Adevărat — iar repeta cuvîntul ăsta. Am uitat că eşti, cum naiba-i zice, umanitarist, nu ? Toţi cei din C.F.R. se ocupă cu politica. Eşti roşu, nu-i aşa ?

— Nu, nu sînt roşu.

— Atunci ce eşti ?

Odaia se umpluse de un miros de carne proaspătă. Femeia desfăcea pachetele, unul cîte unul, și întindea totul pe masă.

— Ar fi prea mult pentru o cîntăreață.

— Vrei puțină pîine ?

Îi era foame. Băutura îl încălzise.

— Mai bea, îi zise Marta. Aș vrea să fii cumsecade în seara asta.

— Să nu-mi ceri să rămîi la mine că te-arunc pe fereastră.

— Nu te teme, am bilete de tren. M-așteaptă toată trupa...

Mecanicul mai puse cîteva lemne în sobă. Afară șuieratul vîntului se înteți se.

— Vine zăpadă multă. Iar ne înzăpezim...

— V-ați mai înzăpezit ?

— De cîte ori !

— Ce fel de viață duci ? !

— O viață mai puțin plicticoasă ca a altora. Avem un vagon. Stăm claie peste grămadă. Cînd se termină aburul de la locomotivă, facem foc pe jos, ca la han...

— Și C.F.R.-ul vă lasă ?

— Plătim daune. Mai pune-mi rom.

— Ai să te îmbeți.

— Cine știe să bea nu se îmbată niciodată.

— Cum vrei.

— E frumos aici, la tine.

— Frumos ? nu găsesc.

— Ai trăit mai bine înainte ?

— Înainte, cînd ?

— Adevărat (iar adevărat). Ești un om sărac atunci.

— Asta nu înseamnă că nu vreau să trăiesc mai bine.

— Cînd ?

— Cine știe !

Îl privi bănuitor.

— Știi că am răscolit cît ai lipsit prin lucrurile tale. Ce vrei, sînt femeie...

Mareș simți cum i se aprind obrajii. Se stăpîni însă.

— Și ?

— Am dat de niște cărți.

— Nu-s ale mele, le-am găsit pe aici...

— Nu te mai preface. N-am să spun nimănui.

— Nu-ți ascund nimic.

Avea mîini frumoase, albe, cu degete lungi. Îi trecu prin minte un gînd îndrăzneț.

— Marta, nu crezi că ar trebui să-ți schimbi felul de a trăi ?

— Adică ce să fac ?

— Să-ți găsești o meserie.

— Crezi că a cînta nu-i o meserie ? Astea-s prostii. De altfel, ce te-a apucat ?

— N-ai vrea să termini cu hotelurile, cu trenurile înțăpezite, cu trupa ta, cu bețivii tăi, cu cîrciumile tale...

— Și ce să fac ? Să cos și să cresc copii ?

— Nu asta, să ne gîndim...

— Ție-ți plac copiii ?

— Da. Aș fi vrut să mă însor cu o femeie, dar ea n-a mai avut răbdare și l-a luat pe altul.

— Era frumoasă ?

— Poate.

— Ești un om cumsecade.

Rîse trist și-l privi curioasă.

— Ce gîndești despre mine ?

— Că ar trebui să te strîngă cineva de pe drumuri.

— E greu. Îmi plac hotelurile și cîrciumile, cum spui tu. Mă plictisesc repede...

— Ai fost o fată săracă, nu-i așa ?

— De unde știi ?

— Am trăit între săraci... Îi cunosc bine. Cei mai mulți fac copii de nu le mai știu numărul și după aceea puțin le pasă. Ai avut frați ?

— Unul.

— Ai plecat de-acasă ca să nu mai fie o gură în plus la masă.

— Adevărat !

— Ca să nu mai fie de cumpărat o rochie în fiecare an de Paște și pentru tine.

— Așa este.

— Ai căutat de lucru și n-ai găsit...

— Da.

— Și povestea aia cu tatăl tău care s-a împușcat, căruia îi plăceau caii, vinul și femeile ?

— Am mințit.

— Știam.

— Continuă.

Aşteptă o clipă, apoi reluă mai puţin convins.

— Cineva ţi-a băgat în cap că ai voce frumoasă şi ţi-a spus că dacă nu eşti proastă, în lume se poate trăi foarte bine.

— Unde vrei să ajungi ?

— Şi te-a aruncat în viaţa asta care pare uşoară, dar care nu e deloc.

— Mai dă-mi să beau.

— Nu. Acum vreau să mă asculţi. Ştii ce vei deveni peste 5 ani sau peste 10 ? Ar trebui să munceşti.

— Crede-mă, nu merită. Cîştig mai uşor banii.

— Acum cît eşti tînără şi frumoasă.

— Chiar, mă găseşti frumoasă ?

Se privi instinctiv în oglinzile coclite ale şifonierului.

— Lasă gluma, aş putea să fac ceva pentru tine, să-ţi găsesc de lucru...

Femeia tăcu. Se auzea vîntul lovind cu furie geamurile. În odaie se făcea frig.

— Ce spui ?

— O să mă mai gîndesc.

— Cînd ? Nu e vreme.

— În noaptea asta.

— În noaptea asta ?

— Da, de ce te miri ? Doar n-o să mă laşi în stradă pe viscol...

— Şi biletele de tren ? Şi trupa ta ?

— Parcă spuneai că vrei să-mi schimb viaţa. Tot la ei mă trimiţi ? Cît priveşte biletele de tren, aşa cum ştii, ele mai sînt bune şi mîine.

*

Cînd primise scrisoarea de la maică-sa cu biletul de la tipograf o rugase să plece pentru o zi undeva.

— Unde să mă duc ? se mirase ea. Tîrgul ăsta are patru bodegi, un hotel, o judecătorie şi 20 de case. Nu cunosc pe nimeni !

— Ia trenul şi opreşte-te în primul oraş. La Craiova sau la Caracal. Te întorci la noapte.

Nu ştia cît o să stea tipograful, aşa încît adăugă :

— Şi dacă unchiu-meu mai întîrzie, dormi dincolo, la tine.

— Ţi-e ruşine de mine ?

— Nu, nu e asta. Dar am de vorbit cu el cîteva lucruri care nu te privesc...

— Cum vrei... Poate pe drum mă răzgîndesc şi ajung cine ştie unde...

Îl lăsase singur. După plecarea lui Dobre, se întrebase înciudat, mîniat pe sine dacă îi fusese ruşine să mărturisească adevărul tipografului. Mîhnit şi nedumerit, dori din toată inima ca ea să nu se mai întoarcă şi să n-o mai vadă niciodată.

6

Dincolo era un cîmp pustiu, întunecat. Bătea vîntul. Suprafaţa tare de pămînt, luminată din cînd în cînd de fasciculul unui reflector, se găsea undeva mai jos de locul unde se afla : un taluz fără vegetaţie, acoperit cu pietre de rîu. Şinele de fier licăreau : două linii metalice, paralele, pierzîndu-se sub cerul negru. Mareş zări cabina santinelei şi gardul depozitului de lemne ce ajuta la camuflarea postului antiaerian : un ţarc aproape rotund, scobit în malul de lut, un fel de groapă cu un diametru de circa 15 metri, cu parapete de saci de nisip. Ţevile tunurilor nu se vedeau, le acoperea întunericul. În jurul lor, licăreau oglinzile reflectoarelor : cinci sau şase, legate cu nişte cabluri de Skodele pentru tractare. Mai către stînga aşteptau sub un şopron primitiv, sprijinit pe cîţiva stîlpi, cîteva autocamioane, părăsite acum de şoferi, încărcate cu pile de schimb şi carburanţi. Garda, după cum aflaseră, număra opt soldaţi şi trebuia evitată. Odată trecuţi de cîmpul acela ajungeau la gardul de sîrmă ghimpată şi de acolo, în spatele postului antiaerian. Alt drum fără riscul de a fi văzuţi nu exista. Trebuiau străbătuţi 300 de metri descoperiţi, înfruntînd lumina reflectorului aşezat într-o margine şi mînuit cam cu plictiseală de un soldat şi, depăşind şi obstacolul ultim, ar fi atins liniile de triaj unde aştepta Ioniţă cu doi ceferişti care aveau să-i ajute la decuplarea unui vagon german încărcat cu arme. Trenul pleca curînd şi desprinderea ultimului vagon de celelalte ar fi fost bine să fie făcută imediat după pornire. Se ştia că pe platforma din spate va fi o santi-

nelă de care trebuia să scape în secunda ce urma pornirii garniturii, pînă a nu apuca să dea alarma.

Mareș își privi ceasul. Într-o jumătate de oră, Ioniță avea să dea semnalul traversării cîmpului. Pînă atunci nu le rămînea altceva de făcut decît să aștepte aici, ascunși în spatele grămezilor de pietre. Reflectorul se aprindea la intervale, luminînd cîmpul plin de zăpada murdară.

Tomulete, șoferul care venise cu camionul după *marfă*, nu mai privea cîmpul întunecat. Era ostenit, se întorsese cu fața în sus, uitîndu-se la cerul fără stele. Constantin, numai într-o flanelă veche, lucioasă, roasă pe la coate, aștepta să-l audă pe Mareș spunîndu-i că a sosit timpul să treacă toți trei linia ferată și să urce într-o secundă malul de pămînt pînă la marginea cîmpului din față, pe o potecă abia zărită în lumina reflectorului plimbat de-a lungul șinei, dar mecanicul observa liniștit, fără să scoată vreun cuvînt, drumul îngust și noroios pe care trebuiau să coboare. De la postul de comandă al stației, aflat la o sută sau o sută cincizeci de metri, se auzea țăcănitul telegrafului. Trebuia să treacă un tren, încă înainte de ora fixată. Deasupra liniilor se schimbară semnalele, ochii roșii, suspendați pe un braț metalic nevăzut, deveniră verzi, pietrișul sclipi jos lumina spectrală de acvariu și după aceea auziră gîfîitul locomotivei în depărtare.

— Nu le e frică de avioane ? întrebă Tomulete cu glas leneș, căscînd.

— De ce ? făcu surprins Constantin.

— Păi nu se mai astîmpără cu reflectorul ăla, îl tot plimbă încolo și-ncoace...

— Și te supără ?

— Mi-e somn. Aș mai aținea puțin pînă una-alta...

Mareș îl privi. Militarul se întinse mai bine cu spatele pe pietre, fără să arate că simte ceva. Îl văzuse o singură dată în casa Terezei și abia își mai amintise de el cînd acesta se prezentase la locul de întîlnire cu camionul.

— Se cunoaște că toată viața ai dormit pe moale, zise după aceea, cu o urmă de rîs în glas.

— Nu-i așa ? Numai pe puf mă ținea mama. Nu pot să dau de puțin pămînt, că gata pofta de somn...

Tăcură ascultînd apropierea trenului. Tomulete se întoarse cu fața spre linia ferată.

— Tot armament, zise mecanicul după cîteva clipe, privind vagoanele de marfă încărcate cu tancuri ușoare.

Lemnăria scîrțiia prelung, se auzi șuieratul osiilor și cei trei zăriră focurile mici ale țigărilor santinelelor : umbre nelămurite cocoțate pe treptele vagoanelor.

Numără în gînd mașinal.

— 25, spuse la sfîrșit Constantin.

— Încotro le duc ? întrebă Tomulete.

— Cine știe ?

Se făcuse iar liniște. Reflectorul continua să-și plimbe fasciculul argintiu de lumină deasupra cîmpiei sterpe.

— Cît mai e, șefule ? mîrîi șoferul.

— Douăzeci de minute, răspunse Constantin.

— Crezi că o să se lase cu înghesuială ? întrebă Tomulete.

— Știu eu ? De obicei ăștia dorm. Trecerea e destul de ușoară, numai să nu nimerești în lumina reflectorului...

Mareș, care ascultase pînă atunci, se amestecă și el în vorbă :

— Tare aș avea chef să-i sparg ăstuia jucăria, să nu mă mai orbească.

— Tot nervos ? făcu Tomulete.

— Nu sînt nervos, dar nu-mi place să aștept atîta vreme.

— Ai mai fost la vreo petrecere din astea ? întrebă mucalit șoferul, cam cu batjocură, dar și cu îngăduință.

— N-a mai fost, răspunse pentru el frînarul.

— Atunci nu te-nghesui. Poți să te alegi cu cîte ceva...

Mareș se înveseli dintr-o dată. Nu putea să se supere pe Tomulete, pentru că îi plăcea vorba lui latră, aproape grosolană.

— După dumneata, partidul ar trebui să se bizuie numai pe sergenții-majori din aviație.

— Să știi c-așa-i ! întări Tomulete.

Tăcură un timp, ascultînd bîzîitul îndepărtat și surd al unui avion.

— Dacă nici acum nu stinge ăsta reflectorul, e un prost, zise iar militarul.

— N-are de ce să-l stingă. Sînt aparatele corpului antiaerian.

Se făcu liniște o vreme, după aceea Constantin întrebă :

— Cît e ceasul ?

— Mai avem zece minute, zise Mareş.

— Tare aş fi dormit noaptea asta, căscă şoferul.

Căzu iar pe burtă în locul uscat peste care aruncase mantaua lui de foaie de cort, privind lumina reflectorului pipăind parcă şinele lucitoare.

— Mă, nu te mai culci, mă, şi tu ? glumi cu soldatul necunoscut, aflat în dispozitivul postului antiaerian. Mă, nu ţi-o fi şi ţie somn ? N-ai vrea şi tu să visezi ceva plăcut, să ne laşi dracului în pace să trecem şi să ne vedem de treabă ?

Vorbele lui se pierdură în liniştea nopţii. Constantin îl înghionti pe Mareş :

— Şi dacă nu pleacă trenul la ora fixată ?

— Nu există ! La ăştia totul merge ca ceasul ! Ioniţă, aşa cum ai auzit şi tu, şi-a vîrît nasul în programul lor de astăzi. La orele 24 şi 10, garnitura părăseşte staţia de triaj.

— Şi unde crezi că vor observa lipsa ultimului vagon ? întrebă Tomulete.

— Peste cinci staţii sau mai încolo. Dacă au cale liberă nu se opresc decît miine în zori.

— Şi ?

— Şi va fi prea tîrziu. Vor da alarma chiar cei din gară, dar pînă vor ancheta ei, noi o să fim departe...

— Uşor mai merge treaba în teorie, dar să vedem cînd o fi să gîtuim santinela...

Mareş clătină din cap.

— Nu e nevoie s-o gîtuim. Dacă-i dăm cu un sac de nisip în cap şi-l dezarmăm, îl luăm cu noi legat şi-l lăsăm undeva în drum...

Se apropiase clipa semnalului. Mecanicul îşi privi încă o dată cadranul ceasului. Tăcură încordaţi. Nu se auzea decît zumzetul reflectoarelor încinse şi, mai departe, huruitul Skodei care alimenta cu curent elementul.

Din gara de triaj răsunară două ţiuituri scurte de sirenă.

— Gata, spuse Mareş, sîntem aşteptaţi.

Ştiau toţi trei ce au de făcut, aşa încît nu mai schimbară multă vreme nici un cuvînt.

Mecanicul se tîrî pînă la poteca ce cobora lîngă linia ferată. Era porţiunea cea mai uşor de străbătut. Trebuia să nu facă zgomot ca să nu alarmeze cantonierul, aşa că nu se grăbi. Îl urmă Constantin, mergînd puţin aplecat,

precauțiune inutilă după ce reflectorul își mutase fasciculul luminos. Tomulete sosi în curînd gîfîind după ei. Se aflau lîngă sîrmele nevăzute ale telegrafului. O știau auzind țiuitul lor ca de greiere.

— Pînă aici a mers bine, zise Mareș.

Trebuiau să urce malul celălalt și de acolo începea greul. Cîmpia nu avea nici măcar gropi sau mici adînciturі. Nu se puteau folosi decît de îngrămădirile de mărăcini uscați, izbucnind deasupra zăpezii pînă la stivele de lemne ale depozitului de cherestea. Ajunși acolo ar fi fost acoperiți. Suiră poteca îngustă, unul în spatele celuilalt. Din stînga bătea rar semnalul unui aparat de telegrafiat și deasupra liniei ferate se auzi frecarea talgerelor de fier ale semaforului schimbat. Lumina roșie, un ochi rotund, mort, se prelinse pe cele două urme strălucitoare de metal, tremurînd, vibrînd parcă sonor.

Ajunși la marginea cîmpiei, cu trupurile ascunse de malul de pămînt, priviră înainte. Lumina reflectorului trecu repede deasupra capetelor lor și în clipa următoare Constantin sări, luînd-o la fugă spre stivele de scînduri ale depozitului de lemne din față. Fugea foarte repede, aplecat : o siluetă neagră, topită în întunericul nopții. La jumătatea drumului se culcă dintr-o dată, cu o secundă înainte ca lumina argintie a reflectorului să-l prindă în fasciculul ei strălucitor.

Tomulete îi șopti lui Mareș :

— A scăpat !

Nu-i mai zăriră umbra și știură că el a ajuns în curtea depozitului de lemne. Tomulete stătea ghemuit, gata să plece. Îi trebuiau trei salturi, așa că o porni mai încet clătinîndu-se. Mecanicul îl urmă. Călcase parcă pe urmele celorlalți, numai că drumul fu mai scurt. Se aruncă de două ori la pămînt și așteptă trecerea luminii reflectorului pe deasupra. Înainte însă de a pleca a doua oară se întîmplă ceva de neînțeles. Rotirea luminii încetă și fîșia argintie se opri pe taluzul de pietre pe care stătuse înainte. Deasupra cîmpiei încremenite, fără vegetație, vîntul stîrnise zăpada subțire și în fasciculul prelung zumzăiau niște cristale verzui de gheață.

— Ne-au văzut ! își spuse Mareș. Soldații vor da alarma !

Așteptă un minut sau două. Nu știa ce să facă pentru că acum totul era o chestiune de răbdare, deși orice în-

tîrziere devenea primejdioasă. Începu să numere în gînd pentru a marca astfel secundele. Cînd ajunse la 165, lumina reflectorului se mută, nu rămase decît o pată rotitoare, un disc turtit de lumină, mişcîndu-se pe cerul îndepărtat.

Mareş aşteptă încă o rotire a reflectorului, vrînd să ştie dacă într-adevăr soldatul îl văzuse sau nu. Se gîndea că poate furca reflectorului se înţepenise şi că-i fusese frică degeaba. Ceilalţi erau nerăbdători, nu mai putea să întîrzie.

Fîşia de lumină trecu încă o dată pe deasupra lui. Se ridică şi începu să fugă. Simţea frigul şi căută un ascunziş. Gîfîia cînd ajunse lîngă îngrămădirea neagră de lemne în spatele căreia îl aşteptau ceilalţi. Cînd socoti că străbătuse a doua treime din drum şi văzu iar fasciculul de lumină făcînd întoarcerea lui obişnuită se aruncă la pămînt. Inima îi bătea tare şi îşi aminti că mai demult frînarul îi spusese că suferă de inimă. „Cum i-o fi fost ?" se întrebă. O clipă îşi ţinu răsuflarea, gîndindu-se cu spaimă că va fi zărit, dar fasciculul reflectorului trecu mai departe. Se ridică şi avu o clipă incertitudinea direcţiei. Obişnuindu-se din nou cu întunericul, desluşi grămezile albicioase de scînduri. Ajunse la timp.

Tomulete îl întrebă încet, cu o îngrijorare abia ascunsă în voce :

— Cum a fost cînd ţi-a pus nătărăul ăla reflectorul în scăfîrlie ?

— Atenţie ! şopti Mareş în aceeaşi clipă.

Priviră curtea lungă şi întunecată. Se auzeau paşii unui om apropiindu-se. Paznicul depozitului, gîndi mecanicul. Omul fluiera nepăsător, tîrîndu-şi paşii. Se traseră după o stivă, unul lîngă altul, stînd foarte apropiaţi, fără să mai răsufle. Se auzi o tuse de bătrîn şi pe lîngă ei trecu după cîtva timp un bărbat mic de statură, îmbrăcat într-o scurtă de miel. Îl lăsară să se îndepărteze vreo zece metri şi după aceea Constantin le şopti :

— Acum, după mine ! Drept în faţă se află un gard de sîrmă ghimpată.

Nu alergau, să nu facă zgomot. Mergeau numai grăbiţi cu paşi întinşi. Ajunseră în faţa gardului şi frînarul apucă sîrmele cu ţepi, depărtîndu-le una de alta. Trecură aplecaţi prin ele şi ajunşi iar în cîmp priviră spre postul

antiaerian. Dîra reflectorului nu-i ajungea. Rămăsese undeva mai jos.

— Aici ar trebui să fie o santinelă, zise Constantin. Îi opri şi pe ceilalţi şi cercetară cîmpia pustie.

— Vedeţi pe cineva ? întrebă după zece secunde.

— Nu.

— Atunci au o santinelă jos, lîngă linia ferată.

— De ce să aibă o santinelă lîngă linia ferată ? întrebă şoferul.

— Altfel sînt descoperiţi.

— Şi gara ? mai întrebă Tomulete.

— Gara e păzită.

— Atunci ?

— Atunci, îl îngînă mecanicul, atunci un tren cu muniţii nu se lasă chiar aşa de capul lui. Fiţi atenţi cînd coborîţi...

Îl urmau pe Constantin, care cunoştea mai bine locurile. El trecuse de multe ori ziua peste acest cîmp, dar noaptea era cu totul altceva. La o sută de paşi sau mai puţin se zărea o perdea de salcîmi. Puţin mai jos, într-o adîncitură, se afla staţia de triaj cu liniile ei numeroase, cu hala neluminată, nearătoasă şi neîncăpătoare.

— Dacă au o santinelă, spuse abia auzit şoferul, de ea ar fi trebuit să aibă grijă pînă acum omul vostru. Doar n-o s-o lase să ne întîmpine cu pîine şi sare...

— Ai dreptate, recunoscu mecanicul. Atunci mă duc eu înainte. Voi rămîneţi aici. La o şuierătură vă apropiaţi.

Şi fără să mai aştepte, o porni scoţîndu-şi de pe spate frînghia subţire la capătul căreia se afla un săculeţ umplut cu nisip. Pînă la perdeaua de salcîmi nu era prea mult. La cinci minute după asta auziră fluierătura. Tomulete avusese dreptate. Ioniţă curăţase locul. Se apropiară. Ajunseră lîngă copaci.

Aerul era mai rece, ca sub bolta unei clădiri de piatră. Ioniţă şi încă un necunoscut le strînseră mîna.

— Cum a fost ? întrebă primul cu vocea lui uscată.

— Bine.

Se apropiară şi zăriră clădirea joasă a gării de triaj. În geamuri erau aşezate perdelele negre de camuflaj care nu lăsau decît nişte urme galbene, subţiri în margini. O locomotivă pufăia pe şine. Se auzeau răsuflarea bruscă a unei pompe şi scurgerea apei pe pietrele halei. Jos, în

sala mică de așteptare, se trezea o mulțime ostenită de soldați. Ofițerii începuseră să strige, glasurile lor răsunau înăbușit pînă aici. Pe cimentul peronului băteau țintele cizmelor, se auzea clănțănitul paturilor de arme lovite de caldarîm și lăzile de campanie aruncate din loc în loc. O clipă peronul fu luminat și văzură toți forfota soldaților, lucirea scurtă a armelor și a căștilor de război.

— Sînt mulți, spuse Mareș.

— Destui.

— Acum îi urcă în vagoane.

— Mai e cineva cu voi ?

— Încă doi, zise Ioniță, ei vor face decuplarea. Acum controlează ancorele vagoanelor.

— Cît e ceasul ? întrebă Constantin neliniștit, fără să știe de ce.

— Douăsprezece fără cinci, îi răspunse mecanicul.

— Ați ajuns bine, spuse de alături și necunoscutul, un ceferist cu șapcă, pe care abia îl zăreau în întuneric.

Se auzi un semnal de locomotivă și din nou glasurile răstite ale ofițerilor. Jos, lîngă terasamentul aflat în întuneric, licăreau luminile slabe ale unor felinare.

— În cincisprezece minute pleacă zise Ioniță. Sînteți obosiți ?

— Nu, răspunse militarul încet, cam fără convingere.

— Vagonul e mult în urmă. Cînd o să pornească, trenul o să prindă puțină viteză. O să săriți pe treptele din față, ceilalți doi vor desprinde ancorele din mers. La 300 de metri, la prima barieră așteaptă cîteva motociclete cu ataș.

— Și cantonierul ? întrebă Mareș.

— E omul nostru. Vagonul se va opri mai încolo, ca să nu fie întrebat după aceea dacă n-a auzit ceva...

— Și în caz de alarmă ?

— Fuge toată lumea unde vede cu ochii. Numai că alarma nu trebuie să se dea. Vagoanele sînt păzite de cîte doi soldați, fiecare la cîte o scară...

Constantin ascultă atent și nu întrebă nimic.

— N-ar fi mai bine să-i aruncăm din tren ? spuse Tomulete.

— Nu, trebuie dezarmați atît. Pe urmă facem ce vrem cu ei. Totul e să nu tragă vreun foc de armă în aer. S-ar putea să fie auziți, fie de cineva din tren, fie de cei din gară.

— Şi vagonul dinainte ?

— Nu e păzit. Acolo au bucătăria.

— Cum aţi făcut asta ? se miră şoferul.

— La cuplare. Oamenii noştri au spus că nu se potrivesc legăturile.

Jos, lîngă terasament, sclipi un felinar cu lumină roşie.

— Semnalul, zise Ioniţă. Acum, atenţie. Coborîţi lîngă şine. Alergaţi bine ?

— Destul de bine.

— Trenul va porni încet. E încărcat. Sîntem patru pentru asta. Doi la scara din faţă, eu şi Constantin la spate. Ceilalţi vor face altceva. Trebuie să dureze exact două minute şi mai ales să nu se facă zgomot. De altfel, totul e pus la punct. În momentul în care trenul pleacă, la o locomotivă se va defecta o sirenă. Să nu vă speriaţi. Se întîmplă des. Dacă ţiuie mai mult de trei minute, înseamnă că s-a dat alarma în gară. Vagonul trebuie spart imediat. Oamenii mei au cîte o rangă la ei. Cînd ajungem dincolo de barieră, trebuie să aruncăm armele în motocicletele care ne aşteaptă. Camionul a venit ?

— A venit ! mormăi Tomulete.

— Atunci voi vă întoarceţi pe acelaşi drum, s-a-nţeles ?

— S-a înţeles.

Coborîră. Zgomotele gării se potoliseră. Se auzea numai ţăcănitul aparatului de telegrafiat, anunţînd staţiei următoare plecarea garniturii. Priviră şinele de fier pe care aluneca lumina slabă a felinarelor de manevră. La un ac pocniră talgerele de fier ale semafoarelor şi o uşă se deschise luminînd o clipă pietrele lustruite ale peronului. Se auzeau glasurile soldaţilor germani. La vagoanele din faţă se înfiripase o melodie, cîteva versuri frînte, spuse cu glas răguşit.

Sirena locomotivei anunţa plecarea.

— Sînt punctuali, spuse Mareş, privindu-şi ceasornicul.

— Ce-i al lor, e-al lor !

Se apropiară de tren, ocrotiţi de întuneric. Garnitura se puse în mişcare lent. Mecanicul privi locomotiva şi vagoanele de clasă cu luminile stinse. La ferestre stăteau ofiţeri şi soldaţi, fumînd tăcuţi, cu ochii spre locul unde se aflau, fără să-i vadă. Mareş număra în gînd vagoanele. La al şaisprezecelea se alarmă, dar văzu coşul vagonului-bucătărie. Era precedat de alte patru vagoane închise er-

metic. Pe scară fumau soldaţi cu armele între cizme. Garnitura luase puţină viteză. Se auzeau zăngănitul legăturilor şi ciocnirea uşoară a tampoanelor. În clipa următoare şuieră sirena unei locomotive din apropiere. Totul fusese calculat la secundă de către ceferişti. Ioniţă le făcu semn.

— Gata !

Tomulete şi Constantin alergară la început pe lîngă tren, tot în întuneric, aproape de sîrmele joase de telegraf, apoi simţiră cum drumul se îngustează. Trecură de încrucişarea a două şine, unde roţile trenului scoteau nişte pocnete ca de artificii. Pietrele ascuţite ale terasamentului le încurcau alergarea. Vagoanele începură să alunece mai repede. Oamenii alergau unul în spatele celuilalt, potrivindu-şi paşii. Mareş şi cu Ioniţă rămaseseră puţin în urmă. Se mai auzea ţipătul sirenei, un fluierat violent, şi se gîndiră toţi patru în acelaşi timp că minutele convenite nu trecuseră. Pe treptele ultimului vagon zăriră doi soldaţi.

Mecanicul îşi pregăti sacul de nisip, scurtîndu-şi frînghia şi, cînd zări chipul neamţului alarmat, începu să strige :

— *Kamerad ! Kamerad !*

Santinela nu pricepea nimic. Stătea încă pe ultima treaptă, pregătindu-se să se ridice în picioare. Vru să-şi scoată pistolul automat de la gît, dar Ioniţă nu-l lăsă. Se agăţă de bara de fier şi urmat de mecanic se prăbuşi peste el, lovindu-l cu sete. Îl dezarmară rupîndu-i cureaua armei. Soldatul se uită îngrozit la ei, nepricepînd nimic. Mareş îi vîrî o batistă în gură şi îi legă mîinile cu frînghia sacului de nisip. Nu se auzea decît vîjîitul unor pomi pe lîngă care trecea garnitura în viteză. Ioniţă se uită afară, strigînd ceva frînarului. Şoferul îi făcu semn cu mîna, ceea ce însemna că terminaseră şi cu santinela de la capătul celălalt al vagonului. Mareş văzu după aceea pe cei doi ceferişti care-i urmaseră, făcînd decuplarea în armonica de pînză gudronată, care lega ultimul vagon de vagonul-bucătărie. Ancorele fuseseră desprinse şi în curînd îşi dădură seama că platformele se depărtează una de alta. Cei doi ceferişti săriră lîngă ei.

— S-a făcut ! spuse necunoscutul, care-l întîmpinase pe Ioniţă.

Era asudat și își ștergea fruntea cu dosul palmei.

Vagonul în care se aflau continua să plutească lin pe șine. Al doilea ceferist, un macagiu plin de cărbune pe față se uita la soldatul legat, clătinînd din cap cu o mirare comică.

— De, mă, neică, așa e la război !

Scoase o rangă scurtă și îl întrebă pe celălalt :

— Începem ?

— Acum, îl potoli Ioniță.

Platforma îngustă nu le dădea voie să facă prea multe mișcări. Nu mai puteau să aștepte. Mareș se strecură pe treapta lungă și îngustă care ducea la ușa metalică de la mijloc a vagonului de mesagerie, dincolo de care se aflau armele. Cei doi ceferiști îl urmară. Viteza vagonului descrescuse. Trecură prin fața cantonului. Ioniță văzu un om cu un felinar, făcîndu-le semne. Dincolo de bariera de lemn se aprinseră scurt trei faruri de motocicletă. Nu mai merseră decît foarte puțin. Pe șine fusese așezat un drug de fier. Roțile îl turtiră, tîrîndu-l cîtva timp. Ceva scrîșni metalic, prelung. Cele trei motociclete se apropiară pe un drum noroios paralel. Din ele săriră trei necunoscuți.

— Duceți santinelele ! le zise Ioniță scurt. Numai unul dintre voi. Aruncați-i în ataș și lăsați-i cît mai departe !

Constantin și cu Tomulete îi cărară pe cei doi soldați legați fedeleș. Motocicleta porni în goană pe drumul necunoscut de țară.

— Repede, deschideți ușile ! porunci Mareș. Nu-i timp de pierdut !

Ceferiștii loviră cu drugii de fier lacătul vagonului.

— Vedeți dacă nu e cineva înăuntru !

Ioniță păși primul în întuneric, ținînd cu o mînă arma luată de la santinelă. Unul dintre cei doi motocicliști scoase o lanternă și lumină pereții de lemn. Pe podele se aflau aproape 50 de puști ZB, noi-nouțe, unse bine și o grămadă de pistoale Deimler-Buch și Bereta. Atașurile motocicletelor fură umplute la repezeală cu arme. Nu încăpeau prea multe. Tomulete cu Constantin cărară două lăzi de cartușe, aruncate într-un colț. Lumina lanternei motociclistului descoperi o stivă de mașini de scris, toate în cutii metalice, abia sticlind în lumina săracă.

— Nu luăm și o mașină de scris ? întrebă șoferul. Poate o să avem nevoie...

Mareş rise înveselit.

— Nu-i rea ideea !

Apoi se încruntă dintr-o dată.

— Ce spui, şefule ? se întoarse întrebător spre Ioniţă.

— Acum avem nevoie de arme, spuse acesta. La vedeţi cîte pistoale mai încap în ataş ?

Se auzi păcănitul motocicletei care se întorcea fără cei doi nemţi.

— I-am lăsat legaţi la canton, zise omul de pe şa. Pînă mîine dimineaţă, cred că n-o să-i găsească nimeni.

Umplură şi cel de-al treilea ataş, grăbiţi. Ioniţă pîndea într-o parte semnalele cantonierului. Pe şosea nu se ivise nici un automobil. În jur nu era decît noapte, o noapte întunecoasă, fără stele. În depărtare se auzeau zgomotele gării de triaj, un amestec de semnale de locomotivă şi scîrţîitul vagoanelor în manevră.

— Gata, zise cineva.

— Retragerea, porunci Ioniţă. Dumneata, se adresa el lui Tomulete, pleacă cu motocicliştii, încarcă marfa şi să ne vedem sănătoşi. Voi, li se adresă după aceea lui Mareş şi lui Constantin, veniţi cu mine. Trebuie umblat repede...

Îşi strînseră mîinile la repezeală prin întuneric şi se auzi curînd zgomotul motocicletelor, depărtîndu-se.

Pe linia ferată pînă în staţie erau mai puţin de 400 de metri. Dincolo de staţia de triaj îi aştepta o locomotivă sub presiune. Urcară pe tender. Un mecanic pirpiriu clipi uşor către ei în lumina flăcărilor de sub cazan.

— Într-o jumătate de oră, dracii o ia !

— Ai îndopat-o bine ? întrebă Mareş privind manometrul.

— E ghiftuită !

— Bine, atunci pornim...

Locomotiva trecu uşor de intrarea în staţie. La ace, Constantin coborî din mers, schimbă un macaz, şi într-un sfert de ceas în Depoul de reparaţii al nemţilor intră un fel de garnitură de marfă, cu trei vagoane numai, însoţită de actele necesare. Santinelele nu se înţelegeau prea bine cu Ioniţă, care vorbea stricat germana, veni un tîlmaci şi după cinci minute de tîrguială uşile unei hale fură deschise.

Mareş opri locomotiva, mai controlă o dată presiunea cu atenţie şi liniştit, cu o veselie ciudată pe chip, salută pe cei care luaseră în primire trenul.

Ioniță îl aștepta pe peronul pustiu.

— N-au dat încă alarma ?

— Nimic pînă acum. Șeful de stație n-a primit nici o înștiințare.

— De-ar mai ține o jumătate de oră...

— Atîta îți trebuie ?

— Poate mai puțin, depinde de cărbuni, dacă sînt de bună calitate vor face treaba mai repede, dacă nu, mai încet...

Se înțeleseseră să plece fiecare pe căi diferite spre București chiar în noaptea aceea. Nu știau dacă se vor mai vedea vreodată, dar păreau mulțumiți unul de celălalt.

7

Într-un sfert de ceas trebuia să fie undeva pe o șosea pustie, cît mai departe de locul acesta. Mai avea de trecut pe la hotel, ar fi putut să plece fără să plătească, dar nu putea să sufere să tragă chiulul cuiva. Se grăbi. Zorile erau aproape. O lumină tulbure licărea undeva, departe în spatele tîrgului. Privi parcul pustiu sub zăpada murdărită de fumul locomotivelor, abia ghicit în umbra nopții ce părăsea pămîntul. „Gata, se terminase și cu capitolul ăsta !"

La intrare mica lumină albastră a petromaxului, vopsit cu albastru, arunca scurte dîre în noroi. Portăreasa dormea. O trezi cu bătăi grăbite în ușă :

— Madam ! Fii bună...

Cu somnul ei de pisică, apăru în capotul înflorat, mirată, curioasă, gata să audă cine știe ce veste.

— Ce-i cu dumneata ?

— Cheia.

— Domnișoara s-a întors, e sus...

Era cel mai prost lucru care i se putea întîmpla.

— Cît am să-ți dau ? Plec peste 5 minute, m-au mutat.

— Nu se poate, un om atît de cumsecade !

— Uite că se poate.

Scoase un pumn de hîrtii mototolite. Femeia nu se grăbea. Abia socotea cu creionul bont în lumina palidă a lămpii veșnic aprinse în loja ei murdară.

— Şi cu domnişoara ce-o să faci ? că era drăguţă, domnu Matei...

— Asta nu te priveşte pe dumneata.

Terminase, îi numără banii, îi lăsă şi un bacşiş gras şi urcă în goană scările.

O găsi pe Marta în pat, învelită în pătură pînă la gît. Se trezise imediat.

— Ai scăpat ? Atît de tîrziu ?

El nu-i răspunse. Făcu o inspecţie rapidă a odăii după ce aprinse becul chior de deasupra (E 5,30, socoti în gînd.)

— Eşti supărat pe mine ?

Lipsise iar o săptămînă, dar el nu mai avea timp s-o întrebe ce făcuse. Legătura lor întîmplătoare avea să ia sfîrşit în următoarele minute.

— De ce nu-mi răspunzi ? Fă-mi măcar o scenă de gelozie, sparge ceva...

Mareş golise dulapul de lucrurile lui puţine şi le aruncă într-o valiză jerpelită.

Femeia înţelese deodată că el pleca.

— Ce faci ?

Se ridicase într-un cot şi-l privea...

— Gata, s-a isprăvit. M-au transferat la Piatra-Neamţ...

Era primul nume de oraş care-i venise în minte. Am un tren peste un sfert de ceas. Dacă vrei, poţi să rămîi, e plătit. De mîine, faci ce vrei...

— Cum ? Pleci ?

— De ce te-oi fi mirînd aşa ?

— Şi eu ? Eu ce-o să fac ?

— O să te duci după trupa ta de artişti, o să colinzi iar tîrgurile de care nu te mai saturi, şi cu asta, gata...

Cu Marta se obişnuise. Cînd se întorcea de la Depou aştepta să-i audă paşii uşori pe coridorul pustiu al hotelului, ştia cum se aşază la masă în faţa lui, cum îşi scoate grăbită hainele groase şi cum face focul grăbită. Dar cît putea să ţină o astfel de viaţă ?

Acum trebuia s-o apuce fiecare pe drumul lui. Ceva rămînea aici legîndu-se de amintirea odăii sordide, de prezenţa femeii care-l privea încă nedumerită.

— Glumeşti. Nu pleci nicăieri, nu-i aşa ?

— Ba da...

— Merg cu tine...

Se ridicase din pat și se îmbrăca grăbită. Mareș se îngrozi.

— Ești nebună ?

— Nu sînt nebună, merg cu tine...

Bagajele lui puține erau gata.

— Să lăsăm gluma ! Pierd trenul. Cred că e mai bine pentru amîndoi că s-a întîmplat așa...

Marta se afla lîngă el, îi înconjurase gîtul cu amîndouă brațele.

— Nu înțelegi că nu pot să renunț la viața mea, aiurită, cum e, dar e viața mea, și că de cîte ori pot, vin la tine. Nu ghicești de ce-o fac ?

— Pentru că ai timp, dar eu nu am timp...

Și într-adevăr nu avea. O lăsă acolo, în mijlocul odăii, nedumerită, tristă fără să plîngă, cu o resemnare care avea să-i dea remușcări. În stradă, privi ulița pustie. Se lăsase frigul. Porni spre satul din apropiere. Se uită în urmă. Nu-l văzuse nimeni. La 4 kilometri de aici putea să găsească un autocamion care să-l ducă undeva. Avea bani, cu un bacșiș ajungea într-un ceas la Craiova sau la Caracal, de-acolo, ca un călător oarecare, putea să sosească pînă la prînz la București. Nu mersese prea mult cînd auzi explozia locomotivei duse în Depoul nemților. Probabil cazanul se încinsese la roșu și explodase. Trebuia să urmeze imediat o altă explozie și mai mare, și încă una, și încă una. Și ele urmară într-adevăr cu o precizie matematică. Cerul se aprinsese. Se auziră sirenele și trenurile gonind din stație, în alarmă. Un incendiu uriaș cuprinsese Depoul. Focul mistuia halele.

8

Mașina inspectorului frînă brusc și din ea izbucni Mizdrache urmat de Ciripoi și de un agent. Erau asudați, își ștergeau frunțile cu batista, se uitau la ruinele Depoului, încă fumegînde. În fața halei principale vorbeau cîțiva ofițeri germani.

— Gestapoul, asta ne mai lipsea, spuse inspectorul Acuși să te văd ! Să te ții rapoarte, să te ții dresură de înaltă școală ! Cum p... mă-sii fac ăștia, domnule, de intră peste tot, de parcă n-ar fi pază...

— Domnule inspector, cred că de data asta îmi dați mină liberă. Aici trebuie niţică bătaie...

Mizdrache privea visător bîrnele arse şi fierul contorsionat la incendiu.

— Oamenii noştri dorm, spuse în cele din urmă leneş, încă obosit de drum, de sculatul prea de dimineaţă, de toate aceste întîmplări care se precipitau.

— Nu dorm, domnule inspector, dar sînt şi unii mai deştepţi ca ei. Am luat măsuri, avem agenţi peste tot, ne raportează, ne fac informări...

— Fac pe mă-sa, asta fac...

Un locotenent în manta neagră se apropie, salutînd rece :

— *Holtz ! Führen Sie die Untersuchung ?* [1]

— *Nein, ich* [2] *!* răspunse la fel de rece Mizdrache, simţind că celălalt se enervează.

— *Wie ist das eigentlich vorgekommen ?* [3]

— *Wir wissen noch gar nichts.*

— *Könnten es die Kommunisten sein ?*

— *Wir können noch nichts behaupten. Es könnte sogar ein Unfall sein...*

Locotenentul rîse.

— *Machen Sie keine Witze, Herr Inspektor ! Die Lokomotive fährt hinein, der Kessel platzt, und Sie glauben an einen Unfall ? !* [4]

Mizdrache izbucni :

— *Ich bin nicht gehalten, das gleiche wie Sie zu glauben !* [5]

Locotenentul se cabră la rîndul său, inspectorul îl simţi, văzu cum îşi înghite saliva.

---

[1] Holtz ! Dumneavoastră conduceţi ancheta ?

[2] — Nu, eu o conduc.

[3] — Cum credeţi că s-a întîmplat ?

— Încă nu ştim nimic.

— Poate fi vorba de o infiltrare comunistă ?

— Nu vă putem spune încă. Poate fi şi un accident...

[4] — Aveţi umor, domnule inspector. Intră o locomotivă în Depou, sare în aer din cauza presiunii cazanului şi dumneavoastră credeţi că e vorba de un accident.

[5] — Nu sînt obligat să cred ceea ce credeţi dumneavoastră !

— *Auf jeden Fall, die Gestapo wird den Fall untersuchen...* [1]

— *Das geht nicht !* tăie scurt Mizdrache. *Wir befinden uns auf rumänischen Boden, und jede Sabotage dieser Art betrifft uns. Also, bitte das Depot zu räumen...*

Holtz se roşise tot, Ciripoi crezu că va fi apucat de apoplexie.

— *Wie sollen wir denn ein deutsches. Depot räumen, das unter deutscher Bewachung steht und wo deutsche Züge gesprengt worden sind... ?* [2]

— *Herr Oberleutnant, ich rate Ihnem, im Interesse der Untersuchung, es sofort zu tun ! Sie befinden sich auf fremdem Boden, in einem fremden Land, das Sie noch nicht besetzt haben...*

Germana impecabilă a inspectorului îi impunea celuilalt, dar acum locotenentul nu avea timp să observe aşa ceva.

— *Verde mich beim Herrn Killinger beschweren !* [3]

— *Bitte sehr ! aber jetzt räumen Sie das Depot.*

Locotenentul îi întoarse spatele, cu o perfectă stîngă împrejur.

Mizdrache făcu un semn şi din maşinile venite de la Bucureşti coborîră cîţiva agenţi.

— Evacuaţi ! Unde-i batalionul de pază C.F.R. ?

— Pe aici, spuse o voce nehotărîtă.

Un sergent-major, speriat cu totul, căuta în jur batalionul risipit prin gară.

— Uită-te la el ! făcu Mizdrache către Ciripoi. Unde ţi-e comandantul ?

— Vine şi el acuşi...

— Auzi, vine şi el acuşi ! Îi arde sub nas un Depou, cu nemţi cu tot, sar în aer cîteva garnituri şi el *vine acuşi.* Cum îl cheamă, domnule, pe dobitocul ăsta, să-l trimit

---

[1] — În orice caz. Gestapoul va ancheta...

— Nu cred ! Ne aflăm pe teritoriul României şi orice sabotaj de genul acestuia intră în sfera preocupărilor noastre. De aceea vă rog să evacuaţi Depoul..

[2] — Cum o să evacuăm un Depou german, aflat sub pază germană. unde au fost aruncate în aer trenuri germane ?...

— Domnule locotenent, te sfătuiesc s-o faci cît mai repede, şi asta în interesul anchetei. Deocamdată ne încurcaţi. Sînteţi pe un teritoriu străin, într-o ţară pe care încă n-aţi ocupat-o...

[3] — Mă voi plînge domnului Killinger.

— Nu aveţi decît s-o faceţi, dar acum părăsiţi locul.

lui Piki Vasiliu, legat fedeleș... Ia vezi, Ciripoi, că n-avem timp...

Peste un sfert de oră, inspectorul se afla în biroul șefului de stație. Ascultase primul raport al ofițerului de jandarmi și se uita neatent afară.

— Domnule locotenent, ai idee cum a luat foc Depoul ?

— Da. În atelierul de reparații a fost introdusă o locomotivă cu cazanul sub presiune, cei ce o însoțeau aveau actele în regulă...

— Cîți erau ?

— Doi. Un mecanic și un ajutor...

— Cunoscuți ?

— Paznicii germani au făcut recunoașterea cu cei din Depou, dar făptașii n-au fost regăsiți. Unul dintre ei o rupea puțin pe nemțește...

— Ce spui ? Interesant...

Mizdrache se întoarse către șeful stației, care aștepta în picioare lîngă ușă :

— Cunoști pe vreunul care o rupea puțin pe nemțește ?

— Domnule inspector, de atîtea luni a mai învățat fiecare cîte ceva...

— Se obișnuiește să se facă reparații de către personalul nostru.

— Evident !

— Evident ! îl parodie celălalt, puțin cîntat... Asta înțeleg și eu, că doar n-or veni cu mecanici din Germania pînă aici, dar cum dracu intră cineva, le lasă cadou o locomotivă...

— Plus trei vagoane din care unul cu explozibil...

— Exact. (Inspectorul acum afla, deși urmele exploziei văzute la Depou îl puseseră în temă.) Și nu controlează nimeni ?

— Acte de însoțire existau...

— Ce spui, Ciripoi ?

Ciripoi clipea mărunt.

— Domnule inspector, trebuiesc luați la întrebări, să fie adus tot personalul, de rest mă ocup eu...

Intrase un alt subofițer, care raporta :

— Vagonul a fost găsit. A fost tras pe o linie moartă. Devalizat. Pe o șosea vicinală sînt urme de motocicletă pînă la o barieră, de aici probabil armele au fost luate cu un autocamion...

— Ce tonaj ? întrebă, peste umărul locotenentului, Mizdrache.

— Ușor.

— Bine.

Inspectorul se întoarse spre șeful de stație :

— Și dumneata ce păzești aici, pentru ce iei leafă de la stat ?

— Să vedeți...

— Nu vreau să văd nimic, vreau să știu cîte ceva...

Omul îngălbenise, își ștergea mereu fruntea asudată cu o batistă murdărită de cărbune. Slăbise în cîteva ore, fălcile îi căzuseră, buzele îi tremurau și Mizdrache vru să-l liniștească. Nu avea nevoie de un om speriat.

— Fii calm, te rog... Un pahar cu apă... După cum văd, ești un om subțire, un om cumsecade, un om cu studii... S-o luăm metodic. Spune-mi, în ultima vreme ai angajat pe cineva nou în stație ?

— Sigur că da. E mult de lucru, nemții ne cer să urgentăm reparațiile. Au fost foarte multe fluctuații de personal.

— Din care cauză ?

— E război, oameni pricepuți nu prea se găsesc, lucrătorii sînt prost plătiți...

— Bine, dar asta le aduce scutirea de front...

— E adevărat. mulți se înghesuie să intre în Calea Ferată...

— Atunci de ce nu sînt devotați, de ce ne fac greutăți, de ce au loc sabotaje ? Trebuie să-ți spun că și dumneata ești bănuit de complicitate cu ei...

Mizdrache îl simți cum se înmoaie, cum se strînge carnea pe el de groază.

— Nu te speria. Evident că nu te suspectez, am învățat să cunosc oamenii după ochi, dar, iartă-mă, prea multe s-au întîmplat pe linia asta. Nu e lucru curat. Dumneata ce crezi ?

Șeful stației băuse pe nerăsuflate paharul cu apă adus de Ciripoi.

— Domnule inspector, să vedeți, cred că paza pe C.F.R. lasă de dorit. Jandarmii fac patrulări, însă...

Mizdrache îl potoli cu un gest :

— Lasă-i pe jandarmi, spune-mi, ai o memorie bună ? Nu ții minte pe cine ai angajat în ultimele luni ?

— Știu eu ? Au fost cîțiva frînari, cîțiva muncitori necalificați, niște spălătorese de vagoane, vreo 5 tîmplari,

8 tapiţeri, un acar. Mi-a murit în accident un implegat de mişcare, am angajat pe un altul... Am mai primit doi îngrijitori de vagoane. A fost tevatură mare, nu prea se găsesc oameni, cu frontul ăsta...

— Dar vreun mecanic n-ai angajat ?

— Nu, cu siguranţă, nu !

Inspectorul terminase cu el. Îi făcu semn să iasă afară. Rămăsese cu Ciripoi, cu locotenentul de jandarmi şi cu subalternul acestuia.

— Aţi arestat pe cineva ?

— Tot ce suflă în Depou.

— Nu lipseşte nimeni ?

— O să vedem...

— Unde sînt ?

— În atelierul central. I-am adus de la cămin, de la hotel. Nu lipsesc nici femeile.

— Haidem să-i vedem...

Se ridicară. Oamenii, vreo 40, stăteau pe grămezi de cărbuni în Depoul gării. Mizdrache îi privi furios. Trebuia să le spună ceva, să-i insulte, să-i sperie.

Se urcă pe o platformă de macara şi se feri de unsorile de pe bară, să nu-şi păteze mantaua de piele.

— Sabotorilor ! Unde vă treziţi aici ? Curtea Marţială o să vă mănînce ! Să-mi spuneţi cine a făcut porcăria asta, dar repede, că n-am vreme. Unde vă credeţi, nenorociţilor, în ţara lui Cremene ? O să răspundeţi cu capul, ascultaţi-mă pe mine ! Nu vreau să am de-a face cu Gestapoul ! Ori spuneţi cum a fost, ori daţi de dracu. Gîndiţi-vă că aveţi fiecare copii şi neveste acasă !

Mulţimea de muncitori, cu braţele încrucişate, abia ridicată în picioare la îndemnurile şefului de staţie şi ale lui Ciripoi, tăcea.

— Îi vezi ? îl întrebă cu glas tare pe ajutorul său. Pretutindeni fac la fel : tac ! Tac şi dau din umeri, cred că n-avem mijloace să-i facem să vorbească. Ei bine, se-nşală !

Coborî de pe platformă şi se adresă şefului de staţie :

— Cheamă-i pe rînd, la dumneata în birou, întîi pe cei angajaţi de curînd, şi pe urmă pe ceilalţi. Ai pe-aici vreun ajutor, ceva ?

— Da, pe unul Fîntînaru...

— Să stea lîngă mine Fîntînaru ăsta... agent ?

— Agent, domnule inspector...

— Bine, cărel !

Pînă seara aflară că din personalul vechi şi nou lipseau doi angajaţi : un necunoscut, Matei Gheorghe, şi şeful de tură, Istrate Ioniţă. Se emise mandat de arestare împotriva lor şi începură cercetările, constatîndu-se că, în ce-l privea pe primul, acesta uitase la prezentarea actelor să lase o fotografie în dublu exemplar la serviciul încadrărilor.

Cît priveşte pe frînarul Dumitru Constantin, pe acesta nu-l bănui nimeni, nici o clipă, pentru că cercetările luară imediat urma celor doi. Şeful de tură, neînsurat, locuia la cămin şi la el în odaie nu găsiră decît cîteva lucruri fără importanţă. Cît îl privea pe numitul Matei Gheorghe, Ciripoi răsturnă hotelul cu josul în sus. Sosi cu agenţii, ceru imediat registrul de pasageri, sui în odaia pustie în care locuise Mareş şi-o întrogă din scurt pe proprietăreasă :

— Avea actele în regulă ?

— Poftim, domnule, numărul circumscripţiei, numărul organului emitent, cum scrie la regulament. Da' ce-i cu el ? Ce-a făcut, că părea cumsecade, nu i-am auzit gurita...

— Te cred şi eu, ce, era prost ? Şi-acum mucles ! Spune-mi mai bine cu cine se vedea, pe cine primea...

— Păi să vedeţi... Era cam retras, multă vreme a stat singur. Pe urmă, într-o seară...

— Într-o seară ? spune mai repede, că n-ai prune-n gură...

— Într-o seară a picat una, o artistă...

— Artistă ?

— Da, o am şi pe ea înregistrată. La început şedeau în odăi separate, pe urmă, cînd s-au mai încurcatără...

— Mă rog, cum o chema ?

— Marta Duşescu. Cînd pleca cu impresarul, cînd se întorcea la Matei ăsta... Eu tot cred că pe el îl iubea mai mult... Fire boemă, domnule inspector, ori nu eşti inspector ?

Lui Ciripoi îi venea s-o pălmuiască, dar se stăpînea.

— Zici c-ai înregistrat-o ?

— Cum nu ? Ce, eram nebună să am de-a face cu poliţia ? Ei, Doamne fereşte !

Un agent copie numărul actelor de identitate.

— Unde dau eu de putoarea asta ?

— Nu vă faceți păcat, arăta ca o doamnă, vă rog să mă credeți...

— Lasă fleacurile, unde dau de ea ?

— Păi știu eu ? A șters-o imediat după plecarea ăluia. Se certaseră, naiba știe, cînd cu focul ăsta mare, că nu le-o fi dat el foc la nemți !... Tii, drăcie, un om atît de cumsecade și de liniștit, ia te uită !

— Leagă cățeaua ! Spune mai bine unde-o găsim.

— Păi făcea turnee cu o trupă. Cînta. O găsiți dumneavoastră, nu vă vait eu ! E țara plină de afișe cu ea, că mi-a arătat și mie cîteva. Și era frumușicăăăă, să mă bată Dumnezeu, dacă nu-mi plăcea și mie...

Cu portăreasa terminaseră, nu aveau timp. Ciripoi își lăsă doi oameni să stabilească cu Fîntînaru, agentul stației, ce se mai putea afla, și a doua zi în zori porni spre București, cu Mizdrache.

Inspectorul moțăia pe pernele de piele ale automobilului.

— Au lucrat frumos, spunea Ciripoi.

— Crezi ?

— Dacă pun mîna pe cîntăreață, aflu tot. O zgîlțîi puțin și...

— Mă, Ciripoi, tot naiv ai rămas, mă. Tu crezi că unul din ăștia, că era grangur, se vede cît de colo, e atît de prost să se încurce cu o cîntăreață și să-i spună tot despre el ?

— Adică vă gîndiți așa, la un flirt, ca la cinema : ne-am găsit într-o gară, bună seara, bună seara, și-atît ?

— De...

— Semnalmentele i le-ai luat ?

— Luat. Fîntînaru spune că-l bănuia el puțin...

— Îl bănuia el puțin... Toți cretinii fac pe Sherlock Holmes ! N-avea de unde să-l bănuiască, ăștia lucrează acoperit, ascultă-mă pe mine...

— Și cu cîntăreața ce fac, domnule inspector ?

— Ține-o sub observație...

— Bine, dar parcă metoda mea era mai bună...

— Lasă fleacurile ! Spune-mi mai bine cum o descurcăm cu Mastacan, că o să ne frece de ne ia dracu !

— De ce să ne frece ? Am făcut tot ce se putea face !

— Asta din punctul tău de vedere. Dar pe el îl freacă ministrul, care ministru e și el frecat de Killinger, n-ai auzit ?

— Am auzit... și ?

— Ciripoi, nu-mi place, Ciripoi. Comuniștii dumitale s-au obrăznicit. Stratagema noastră n-a reușit. Au ieșit la drumul mare. Incendiul e numai începutul. Ascultă-mă pe mine, că sînt vulpe bătrînă...

— Credeți că...

— Sînt sigur...

— Și omul nostru ce păzește ? Că spuneați că aveți unul deștept care are grijă să nu iasă cu nasulie...

— A făcut de tot în pantaloni ! Îi e frică și de umbra lui. După mine ar trebui să-l trimitem la plimbare...

— Adică așa, cu pătrunjelul în gură, ori...

— Să-l lăsăm să se descurce cu ai lui, că or fi aflat pînă acum ce fel de poamă este !

— Bine gîndit...

— Bine gîndit, numai că mai sînt și șefi mai mari ca mine care au ideile lor...

— Și la drept vorbind unde stă păsărica asta rară ?

— S-a internat în spitalul de boli nervoase din Tîrgoviște, îl păzesc doi, cu schimbul, să nu facă vreo figură. Nu mai vrea să știe de nimeni, nici de familie, nici de copii, nici de curvele lui de altădată...

— Nostimă istorie. Eu tot nu înțeleg jocul pe două planuri, să fiu al dracului, domnule inspector.

— Lasă, mă, băiatule, nu te obosi pentru atîta lucru. Pînă cugeți tu bine la toate astea, lasă-mă să ațipesc nițel că mîine mă ia Mastacan de proaspăt și barem să am mintea clară, să știu ce-i spui... Costeo, se adresă șoferului, cînd ajungem la București ?

— Dacă gonim tot așa, în trei ceasuri, nici n-avem ce-alege...

— Bine, băiatule. Cum crezi tu...

Și într-o secundă, Mizdrache adormi, după obiceiul său, lacom cu timpul și energia sa, spre admirația lui Ciripoi, care n-ar fi fost în stare să ațipească la drum nici să-l pici cu ceară...

IV

1

BALOANELE APROAPE DEZUMFLATE ALE UNUI vînzător de fleacuri de-abia pluteau în aerul umed — niște bile străvezii de cauciuc, mișcîndu-se prin fața geamului negustorului. Mareș vru să treacă strada. Sergenții însărcinați cu verificarea camuflajului fluierau din cînd în cînd, rizind după aceea de precauțiunile inutile ale vînzătorilor ce nu se grăbeau să-și astupe vitrinele cu perdelele negre de hîrtie dură, un fel de armonici, scoțînd un sunet sec la întindere.

Mareș se simțea în siguranță pentru că nicăieri nu ești mai ascuns decît în mijlocul unei mulțimi grăbite care nu te bagă în seamă, alături de oameni fără treabă, cu fețe vinete în amurg. Umbla puțin ametit de lumina tulbure, plină de fum a serii privind norii verzui de aburi ce pluteau deasupra căii negustorilor. De sub perdelele abia lăsate scăpau raze electrice. Se opri de cîteva ori în fața vitrinelor luminate cu fosfor : niște ecrane întunecate, pe care pluteau siluete spectrale. Strada era la fel de zgomotoasă, ca și altădată, numai lumina murise în jur. Atunci se auzeau din nou fluierăturile stridente ale sergenților și vocile răgușite, repetînd inutil :

— Stinge lumina că te-amendez !

Sus, dincolo de jaluzele, o mînă se grăbea să acopere geamul. Atunci strada se întuneca și mai mult, siluetele oamenilor abia se mai vedeau, te ciocneai ușor de femei îmbrăcate în paltoane foșnitoare ca frunzele, aproape se auzeau voci cunoscute și în jur, într-un răstimp de tăcere cînd Griviția încremenea o secundă, deslușeai fîlfîitul ușor al baloanelor verzi, albastre și galbene, acum fără culoare,

sau numai de culoarea vagă a serii, dezumflate, agățate de sforile lor subțiri, cenușii și ele, făcînd burți, și rîcîitul ușor al cauciucului frecat de geamurile murdare, abia simțita lor atingere, scoțînd un zgomot ca de sărutări. Deasupra oamenilor și a caselor rămînea cerul acoperit de aburi, un cer fără stele, necunoscut și misterios, întunecat ca și noaptea asta de mai jos, noaptea vitrinelor în care amuțise strălucirea. Nu era frig, salcîmii bătrîni ai străzii sunau la răsuflarea vîntului iscat pe neașteptate și iar potolit. Mașinile claxonau, se vedeau faruri sclipind dintr-o dată și luminînd o secundă numai o porțiune lucioasă de drum, stingîndu-se apoi și alți ochi luminoși, numai cît crestătura orizontală a unei pupile pînditoare. Și iar se zăreau siluetele verzi din vitrinele peste care nu se lăsau perdele negre de camuflaj, conturul unor femei îmbrăcate grosolan, în stofe aspre. Mirosea a carne friptă. Valuri de fum de grătar pluteau deasupra străzii, învăluind firmele într-o ceață albastră, cineva lovea cu un clește metalic bordura trotuarului și iar răsunau claxoane și pe geamurile magazinelor de galanterie cădeau pete de lumină, iute pierite, și atunci, în secunda aceea, puteai să vezi chipurile livide ale trecătorilor, umblînd cu prudență din pricina obscurității, și gangurile întunecate sub bolta cărora așteptau femei.

Mareș era aproape vesel. Nu mai umblase singur, amestecîndu-se în mulțime, de multă vreme. Drumul făcut i se păru prea scurt. *Dobre-nunți-botezuri* îi dăduse o adresă, pe aici, pe aproape, și ar fi vrut să ajungă mai tîrziu, deși era primejdios. Știa că-l așteptau zile lungi de ședere și de plictiseală, cu ieșiri scurte, cu itinerare bine fixate, un alt prizonierat de cine știe cît timp.

În holul cinematografului Marconi, mulțimea se înghesuia în jurul unei case de bilete : o cușcă de placaj cafeniu, cu o deschizătură rotundă, acoperită de geam, dincolo de care se vedea chipul unei femei blonde, numărînd bani. Un om de serviciu mătura cimentul cu o mătură cu coadă, fără să se uite la nimeni. Pe lîngă Mareș trecu un soldat tropăind tare. Mirosea a susan și a benzină arsă. Era iar foarte întuneric și, ajuns în fața unei clădiri cu două etaje, își dădu seama că găsise casa indicată. Aprinse un chibrit, ridicîndu-l deasupra capului. Pe perete, lîngă intrare văzu mai multe firme : un dentist, o ghicitoare, o remaiezâ. Loc ideal, își spuse, pentru că pe aici se vîn-

tura o mulțime de oameni. Curentul gangului îi pătrundea pe sub haine. Pe lîngă el, în stradă, treceau bărbați necunoscuți și femeile lăsau în urmă un miros ușor de parfum ieftin. Cineva strigă peste drum : „Stinge lumina !“ și toată larma se stinse înaintea unei uși pe care Mareș o deschise.

Mecanicul avu o clipă de melancolie. Iar schimbare de domiciliu, iar hăituială, iar lipsa unui loc al tău, unde să-ți așezi capul liniștit. Dar tristețea scurtă trecu. Trebuia să vină și ziua așteptată, cînd va putea să umble liniștit pe stradă, fără teama de a fi oprit și întrebat cine este.

Văzu o bicicletă rezemată de zidul holului umed, igrasios și un bec prăfuit, acoperit cu o pălărie de hîrtie neagră și lucioasă. Trebuia să urce cele două etaje și de acolo încă trei sau patru trepte, așa cum îi spusese tipograful, pînă în fața unei uși dincolo de care îl aștepta viitoarea gazdă. Ar fi fost foarte bine să nu fie văzut de nimeni. Așa că porni pe scări, sărind cîte două trepte, gata să nu se arate grăbit dacă s-ar fi întîlnit cu cineva. Trecu de primul etaj, de după o ușă albă auzi un patefon și cîteva glasuri și urcă fără să se oprească. Era norocos, nu se întîlnise cu nimeni. Ajunsese. Mansarda în care locuia omul său fusese înainte un pod îngust și înalt. Bătu de cîteva ori, într-un anumit fel. Nu i se deschise numaidecît. După o secundă sau două, în prag se ivi Dobre.

— Ai venit tocmai bine, spuse tipograful, și-i făcu loc. Te-ai întîlnit cu cineva pe scări ?

— Nu.

Mareș intră. Îl întîmpină un bărbat tînăr, puțin adus de spate, cu un păr foarte negru, îmbrăcat într-un costum gri, cam uzat. La gît nu avea cravată, gulerul cămășii albe era puțin murdărit. Purta ochelari, lucru care-i împrumuta un aer de curiozitate permanentă.

— Niculescu, se recomandă, strîngîndu-i ușor mîna.

Era nebărbierit de cîteva zile. Abia se ridicase de la o masă pe care se aflau mai multe aparate de radio demontate, niște grămezi metalice, risipite. Din fundul odăii se auzea un pîrîit de lămpi, întrerupt din cînd în cînd, și un bec mic de scală clipea în penumbră.

Mecanicul privi în jur cu curiozitate. Se afla într-o odaie cu tavanul afumat, cu o fereastră deschisă, dînd spre

Griviţa, o fereastră acoperită cu o perdea neagră. Podelele erau nemăturate, aerul părea aproape înăbuşitor, deşi afară se lăsa frigul de noapte. Pe pereţi atîrnau cîteva tablouri suprarealiste, fără geam, cu rame scîlciate, pătate de muşte, nişte desene ciudate închipuind trupuri omeneşti făcute din conuri şi romburi roşii şi verzi, cu ochi de ciclop, şi o scoarţă românească cu motive în culori vii, înfăţişînd păsări stilizate. Pe un raft, prăfuit şi el, pe care se mai zăreau urme de degete, ca nişte portative muzicale simple, stăteau aruncate vraişte numeroase cărţi cu coperţile îndoite la colţuri.

— Stai, spuse gazda. Dacă te întreabă cineva vreodată pe neaşteptate cine eşti, să spui că sîntem fraţi şi că abia ai picat de la Piteşti.

Tînărul căută cu privirile în jur.

— Dacă vrei, aşază-te pe pat, adăugă după ce-şi dădu seama că n-avea unde să arunce hainele îngrămădite pe cele două scaune aflate în odaie. Cît ai să rămîi la mine, am să te învăţ radiofonia, nu strică...

Mareş se lăsă pe un divan îngust şi scund, cu arcurile sparte, acoperite de o cuvertură roasă, roşie, cu ciucuri pe margini, odată aurii, parcă o cortină de teatru, smulsă de la locul ei şi aruncată aici, acoperind puţin şi peretele, cu zugrăveala luată.

Dobre îl privea cu îngrijorare. Îl întrebă, după ce mecanicul se aşezase lîngă el, rezemîndu-se cu spatele mare de zidul lustruit :

— Cum te simţi ? Mi-a fost teamă.

— Bine.

— Eu plec chiar acum. Te-am aşteptat ca să văd dacă ai să nimereşti.

— Nu se putea să nu nimeresc. Cunosc Griviţa cum ţi-ai cunoaşte buzunarele.

— Am să mai trec pe aici din cînd în cînd. Nu e bine să stăm atîta timp împreună.

Tipograful ajunsese lîngă uşă. Se întoarse spre Mareş şi îl privi o secundă, parcă aducîndu-şi aminte de ceva.

— Pe Dumitrana am să-l găsesc eu. Legătura cu tine o s-o ţinem prin Ina şi prin Tereza. Dacă ai nevoie de ceva, trimite-mi vorbă.

— Bine.

— O vreme nu ieşi pe stradă.

— S-a făcut.

Înainte de a pleca, Dobre îl mai certă pe Niculescu cu glas încet, amenințîndu-l cu degetul :

— Iar tu ai grijă să nu-l plictisești. La revedere...

Îi auziră după aceea amîndoi pașii pe scările de lemn.

— Fă-te comod, spuse după un timp tînărul. Sub pernă găsești o pijama. E cam ruptă, e drept, dar merge...

Mareș mai privi încă o dată camera strîmtă, în mijlocul căreia era așezată o sobă de tuci cilindrică, cu un burlan de tablă, spînzurînd sub plafonul afumat, ca o conductă neagră. Într-un colț al odăii, se afla un fotoliu jupuit de piele, din care ieșeau fire de zegras, și un birou mic și înalt acoperit cu cărți. Deasupra lui, în perete, era agățată o fotografie de familie, mărită, veche, roșcată, cu o crustă fumurie de vechime. Sub fotoliu se zărea un covor, parcă ascuns de ochii musafirilor. Hainele gazdei spînzurau în cîteva cuie, bătute de-a dreptul în perete sau pe spătarele celor două scaune de lemn : cîteva grămezi informe de stofă, acoperite de cămăși necălcate. Lîngă perete se înălța un rînd de surcele, tăiate mărunt, aproape cu pedanterie. Abia acum își dădu seama Mareș de ce simțea un iz de putregai de lemn.

— Ești obosit ? Dacă vrei, poți să te și culci... zise Niculescu.

— Nu, nu mi-e somn deloc.

— Atunci, să stăm de vorbă, vrei să-ți fac un ceai sau o cafea ?

Mecanicul dădu din umeri și celălalt hotărî pentru amîndoi :

— Un ceai.

Căută într-un mic raft, ascuns aproape într-o nișă practicată în zidul în care se afla ușa, și se întoarse cu un ceainic vechi, cu vopseaua crăpată. Îl umplu cu apă la chiuveta ascunsă și ea după rafturile cu cărți, și cu degete febrile desfăcu un pachețel cu ceai găsit pe biroul din colț. Aprinse un primus vechi, cu pompă, format din două discuri de alamă, cu o flacără albăstruie, vie și cîntătoare. Apa fierse numaidecît.

— Îmi place ceaiul, spunea Niculescu, împingînd mînerul pompei metalice, oricît ar părea de curios, te răcorește chiar vara, cînd sînt călduri. E băutura mea preferată. Cînd eram student și locuiam într-un cămin, cu asta mă țineam. Aveam bani puțini, ce era să fac ?

— Ai urmat vreo facultate ? întrebă Mareș.

— Litercle.

Mecanicul îi privi obrazul palid, acoperit de o barbă deasă, cenușie, și ochii vii, cu un sclipăt de veselie în ei.

— Și acum ce faci ?

— M-am apucat de radiofonie, după cum vezi. Nu-i rău. Lumea-i curioasă, vrea să afle știrile cele mai noi, aparate de radio nu s-au mai adus de multă vreme, și atunci le repară pe cele vechi.

Se uită la ceas și adăugă :

— Mai avem puțin și vom asculta Londra. Te interesează ?

— Da. Vreau să știu ce se mai întîmplă în lume.

— Mai devreme a fost Moscova. Merge bine, merge bine...

Mareș ar fi vrut să-l întrebe ce înțelege prin acel „merge bine" repetat, dar renunță.

— Nu te dezbraci ?

— Nu mi-e somn.

— Cum vrei.

Apa din ceainic bolborosea.

— Toți vin și-mi cer să le repar undele scurte.

— De ce ?

— Se aud mai clar.

Ridică ceainicul de pe primus, stinse flacăra răsucind o rotiță de aramă, și în odaie se răspîndi un miros ușor de spirt ars. Lăsă lampa pe podelele nemăturate și turnă apoi ceaiul în două ceșcuțe cu buza știrbă, așezîndu-le pe covor la picioarele lui Mareș. Acesta stătea rezemat de cerga aspră așternută pe perete.

— Și cu vecinii cum te descurci ? Nu te pîrăsc ?

— Ascultă și ei.

Studentul rîse ușor, așezîndu-se alături. Își ridică ceașca de ceai, după ce o oferise pe prima musafirului.

— Poftim, bea. O să-ți placă. Nu are prea mult zahăr, dar o să meargă.

De jos, din stradă, tot mai urca murmurul mulțimii grăbite, ceva mai stins acum, ceea ce însemna că aglomerația scăzuse.

— Și cu fiscul cum te descurci ?

— Am autorizație. Ar trebui să-ți facă și dumitale nenea Dobre, cît stai aici, acte. Ceva din care să reiasă că ești fratele meu. O să ne descurcăm noi...

Își băuse ceaiul și așezase ceașca golită pe podele.

Din cupa de porțelan se mai ridica un fum ușor, un abur străveziu, alb ca o răsuflare.

— Trebuie să mă apuc de lucru, spuse. Pînă mîine am de terminat o reparație urgentă. Dacă vrei, pot să te învăț cîte ceva. Vrei ?

— Cum să nu ?

Mareș se ridică, ocolind ceașca lăsată pe jos. Băuse și el ceaiul și se simți încălzit puțin. Se apropiară de masa pe care stăteau înșirate piesele radiofonice într-o dezordine de neînchipuit.

— Asta-i un letcon ? întrebă mecanicul cu un zîmbet ușor, abia ascuns.

— Da. L-am cumpărat pe o nimica toată. Vino lîngă mine, aruncă hainele alea de pe scaun și șezi, că ai să obosești...

Și după o clipă adăugă :

— Dacă nu te interesează, poți să faci altceva, am și cărți.

— Nu. Nu-mi trebuie cărți deocamdată, spuse Mareș.

— Bine, încuviință studentul. Uite, ăsta e un condensator. Cînd se strică, bîzîie ca o insectă. Dacă vrei, am să-ți desenez schema unui aparat de radio. E mai ușor să înveți...

— Nu e nevoie. În mare, mă pricep și eu. De altfel nu-ți pierde timpul cu mine, trebuie să termini ce ai de reparat. Eu am să privesc și am să-ți fur meseria din ochi.

— Cum vrei.

Se făcu tăcere. Niculescu începu să demonteze ceva cu o șurubelniță. Lucra atent, concentrat. Lumina lămpii de pe masă îi strălucea în părul aspru. Nu se auzea decît zgomotul tot mai stins al străzii, un fîșîit continuu de pași nesiguri în întuneric și din cînd în cînd cîte un bufnet, ca și cînd cineva ar fi scăpat o pungă cu nuci pe asfalt.

— Cade gheața de pe acoperiș, zise leneș studentul. Moină...

Se opri, își trecu mîna prin păr și-i arătă o sîrmuliță arsă la un capăt :

— Poftim, uite ce avea. Acum trebuie să sudez din nou... Însurat ? întrebă pe neașteptate.

— Nu, slavă Domnului !

Ochii studentului sclipiră din dosul ochelarilor.

— Știi, cînd ai nevoie de vreo femeie, eu am să-mi caut de treabă. Am unde să mă duc.

— Nu, nu e cazul. Nu trebuie să vină nimeni aici.

— Mi-a spus Dobre, dar se poate face cîte o excepție, sîntem între bărbați.

Mareș rise încet, mai mult trist decît vesel.

— N-am nici o prietenă. Cînd s-o găsi, om vedea...

— Dobre mi-a zis că ai scăpat abia în primăvară de pensionși că te-ai și apucat de treabă.

— Ca tot omul.

Studentul se aplecă rîzînd peste piesele lui, aruncate pe masă.

— Te caută frații probabil.

— Știu.

— Aici ești în siguranță. După șase seara nu mai primesc pe nimeni. Dacă o să bată cineva, am să spun că sînt cu o prietenă.

— De altfel cred că e mai bine să nu primești pe nimeni nici chiar ziua.

— Se înțelege că da. Ca să poți fi prins nici nu trebuie prea mult, e o chestie de noroc.

— Norocul trebuie ajutat puțin. Știi ce te așteaptă dacă mă prind ?

— Nu-i nevoie să-mi spui. Sînt obișnuit. Aproape c-a început să-mi placă.

Mareș clătină din cap.

— Nu-i un joc, în fiecare oră mor oamenii.

Celălalt tăcu. Se auziră iar bucățile de gheață căzînd pe trotuarul de asfalt.

— Vrei să-ți mai fac un ceai ? întrebă Niculescu.

— Nu, poate ai ceva de mîncare...

— Cum să nu ! Niște ochiuri la capac, pregătite de mine, să mă pomenești !

— Nu acum, după ce termini reparația.

— Bine, mai așteaptă puțin.

Se aplecă iar asupra sîrmelor, umblînd cu atenție cu letconul, care fusese vîrît în priză. Metalul topit sfîrîia ușor. Lui Mareș nu-i era somn. Privi fără un cuvînt la ceea ce făcea Niculescu.

— N-o să-ți vie ușor să mă rabzi multă vreme, zise după aceea încet.

— De ce nu ? Cel puțin în anii ăștia am învățat să trăiesc cum o da Dumnezeu, fără multe pretenții. Eram un individualist ce n-ar fi suportat nici o muscă în odaia lui, pe cînd acum...

Scuipă pe un deget și îl apropie de bucata de fier încins.

— Crezi că ești primul pe care-l adăpostesc ? întrebă după aceea.

Mareș nu-i răspunse.

— E bun și cîte un război din ăsta, mai vede omul cîte poate să-ndure...

Se întoarse spre Mareș și clipi pe sub ochelari :

— Ce spui, ce sudură artistică ! Îl privi cu atenție și încheie mai mult pentru el : Nu pari prea bătrîn, dar ai pățit-o de cîteva ori, se simte. Ești tăcut și ursuz. N-am să te mai plictisesc cu pălăvrăgelile mele.

Cîtva timp lucră cu sîrguință fără să mai scoată un cuvînt.

— Doar nu te-am supărat ! se miră mecanicul cînd își dădu seama.

— Da' de unde ! Nu sînt chiar o muierușcă căreia îi sare țandăra din orice, s-o știi...

— Îmi închipui.

— Pînă acum am învățat că nu trebuie să te superi atît de des.

— Cîți ani ai ?

— 25.

— Cum de nu ești pe front ?

— Inima ! Stau destul de prost cu ea.

— Aha...

— Nu-i chiar ceva să te facă să te sinucizi, dar am profitat că am un prieten doctor. El mi-a dat o scutire. N-aveam nici un chef să merg pe front... Tot nu ți-e somn ?

— Nu, încă nu.

Niculescu privi ceasul de la mînă

— Mai e puțin.

Celălalt părea nedumerit.

— Londra... buletinul de știri...

— Ești nerăbdător ?

— Sigur că da. Vreau să trăiesc altfel.

Mareș se ridică și se apropie de fereastră, întorcînd spatele perdelei negre.

Studentul nu-l slăbi.

— Ce-i cu dumneata ?

— Sînt obosit puțin.

Niculescu ridică ketconul și după aceea îl așeză moale pe masă.

— Nu știu, dar ești ori prea bătrîn, ori prea necăjit, ai ceva ce-mi scapă.

— Ce-ai vrea să fac ?

— Nu simți nevoia să te răzbuni pentru anii de pușcărie ?

— Poate că da, pînă acuma nu m-am gîndit. Simt mai mult nevoia să fiu liber.

— Lumea asta trebuie nimicită !

— Greșești, trebuie numai schimbată.

— Adică o să ne întoarcem la ce-a fost ?

Mareș rîse de-a binelea, pentru prima oară din toată inima.

— Cunosc oamenii de felul dumitale.

— Nu crezi că vor fi baricade pe străzi ?

— Se poate. Și altceva ?

— Poate ghilotine.

Mecanicul rîse iar.

— Ești un copil ! S-a dus vremea marșurilor eroice și a versurilor spuse pe baricadele dumitale. Revoluția pe care o vom face noi e mult mai profundă.

— Atunci, mă consideri un utopist ?

— Nu, un copil.

Se auzi un țiuit prelung, violent. Studentul încerca acum butonul de schimbat undele.

— Poți să-mi zici oricum, dar să știi că și eu sînt comunist.

— Nu e nevoie să mi-o spui, dacă nu erai, nu mă aflam aici. Mai bine să vorbim despre altceva. Ai o logodnică ?

Niculescu se încruntă puțin, fără să pară totuși supărat.

— Rîzi de mine ?

— Da' de unde !

— De ce m-ai întrebat dacă am o logodnică ?

— Pentru că dacă n-ai, îți trebuie una. Femeile te fac să vezi altfel viața.

Studentul se stăpîni vizibil, mulțumindu-se să dea din umeri.

— Dacă nu mi-ai fi musafir, aș ști eu ce să-ți răspund.

Luă din nou șurubelnița și strînse ceva.

— Ei, haide, haide, vezi că te-ai supărat ? !

Niculescu se ridică și se apropie de Mareș rîzînd.

— În cîteva secunde am terminat, nu te speria. O să mîncăm. Mi s-a făcut și mie foame.

Mecanicul începu să se plimbe de colo-colo prin odaia încărcată de lucruri. Celălalt îl privi cu atenție. Era un bărbat nu prea înalt, îndesat, cu o privire rece, tăioasă, cu gura subțire și cu o liniște a feței care părea mai curînd nepăsare. Părea un om hotărît, ce gîndea repede, capabil să izbucnească pe neașteptate, stăpînindu-se însă continuu, cu un efort al tuturor mușchilor, abia lăsînd să-i plutească pe chip umbra sentimentelor.

— Acum am terminat, zise după o clipă, reașezîndu-se la masă și încercînd încă o dată schimbătorul dé unde.

Mulțumit, își șterse palmele cu o cîrpă murdară de unsoare, aflată pe masă, și îl pofti :

— Haide să-ți arăt bucătăria noastră.

Lîngă șirul de lemne se afla o ușiță mascată de tapet. Studentul răsuci un comutator și o deschise. Încăperea în care intrară, un dreptunghi întunecos și muced, ca o celulă de paiantă, cu pereții coșcoviți, adăpostea un raft și o măsuță scundă. Pe podelele putrezite stăteau așezate cîteva borcane și mai multe cutii de conserve.

— Depozitul de alimente, spuse. Din cînd în cînd vine nevasta lui Dumitrana pe la mine, pentru că mă știe neajutorat, și face ordine. Ea îmi aduce și proviziile. Eu nu ies cu zilele din casă.

Mareș vru să întrebe ceva, dar se răzgîndi, întrebînd după aceea cu nepăsare :

— Cine, Ina ?

— O cunoști ?

— Da.

Niculescu se aplecă și căută într-un sac.

— Poftim și ouăle. Dar mai bine să-ți fac niște ochiuri. Uite și untdelemnul pe bon. Tot Ina, săraca...

Mareș îl ajută să scoată afară sticla de untdelemn și o tigaie tare afumată.

— Aprind primusul și în cinci minute totul e gata, mai zise studentul, mulțumit.

— Bine, atunci n-am să te mai încurc.

— Ți-am arătat bucătăria. Dacă lipsesc cumva, ai să știi să te descurci. Pîinea am să am grijă să se găsească pentru cîteva zile. Îl cunosc pe băcan, n-o să mănînci ca la un restaurant bun, dar nici de murit n-o să mori de foame...

Niculescu turnase untdelemn în tigaie și împingea pompa primusului ca să mărească flacăra albăstruie.

— Anul trecut pe vremea asta, şedeam cu altcineva. L-au prins după aceea. Nu ştiu pe unde umbla, aici venea numai noaptea, o dată sau de două ori pe săptămînă. Am tras o spaimă, soră cu moartea. N-a suflat un cuvîntel. Vreo lună dormeam iepureşte, cu bocceaua făcută. De-atunci n-a mai venit nimeni aici. O vreme am crezut că voi fi filat, dar m-am liniştit.

Sparse cinci sau şase ouă şi le aruncă în tigaie. Odaia se umplu de un miros greţos de grăsime încinsă.

— Nu strîmba din nas, rîse studentul, ce vrei, untdelemn de floarea-soarelui. Să zicem mersi că-l avem şi pe ăsta...

— Nu strîmb din nas, ţi se pare.

— Eşti tare antipatic, dar n-am ce face. Am sarcina să-ţi dau adăpost, deşi tare te-aş mai lăsa la noapte să umbli pe stradă...

Mareş rîse şi spuse tare :

— Ai un cuţit ? O să tai pîinea. Tot nu fac nimic.

— Vezi în raftul bibliotecii. E cam ciunt, dar îmi fac treaba cu el.

Mecanicul îl găsi. Îl privi cîteva clipe şi auzi iar vocea gazdei :

— Armă fabricată în arsenalul propriu. Nu te speria. Dacă-l apuci de unde trebuie, nu muşcă.

Pîinea era tare, limba de metal a cuţitului abia tăia.

— Merge greu ?

— Destul de greu.

— Mănînci mult ?

— Nu prea.

— Înţeleg. Am să-ţi las dumitale patru ouă.

— Nu e nevoie. Vom împărţi pîinea.

De undeva de jos se auzea acum hîrîitul unui patefon. O voce de femeie cînta fals o romanţă.

— Dentistul, zice Niculescu ridicînd tigaia de pe primus. E ora cînd a terminat cu măselele clienţilor şi cînd simte nevoia să asculte un cîntec.

Ţinea încă tigaia în mînă şi căuta nişte farfurii. Le găsi. Erau două discuri metalice, de o culoare cenuşie, întunecată, cam murdare în margini. Le luă şi le aşeză printre piesele de radio răvăşite pe masă.

— Poftiţi !

Mareş aşeză pîinea alături.

— Ar trebui s-o înveleşti cu un prosop, îi spuse studentului. De aia e tare.

— Ai dreptate, dar n-am decît un prosop, cu ăla mă şterg pe faţă, şi nu face.

Ouăle miroseau bine. Începură să mănînce fără să se privească.

— Asta e mulţumit, zise în cele din urmă gazda, cu gura plină.

— Cine ?

— Weiner, dentistul...

— De ce e mulţumit ?

— Zice că, de cînd cu războiul, treburile lui merg mai bine.

— Ei, cum aşa ?

— Lipsa de calciu. Mîncăm de atîţia ani pe cartelă, şi asta se simte.

— A, înţeleg.

— Acum cîtva timp se speriase. L-au luat la munca obligatorie. Pînă la urmă s-a descurcat. Scoate mai departe măsele şi ascultă patefonul. E un om fericit.

— Crezi ?

— Cum să nu cred ?

Se uită la ceas.

— Londra !

Trase pe masă un aparat mic de radio, o Philetta de bachelită, pe care o ţinuse pînă atunci în raftul cu cărţi. Răsuci un buton şi se duse să închidă ferestrele. De afară nu se mai auzi larma străzii. Lămpile Philettei se încălziră. Se desluşi un pîrîit uşor, şi după aceea hîrîitul enervant al postului de bruiaj german.

— N-avem noroc, spuse Niculescu, după ce mai stărui cîteva minute. Astă-seară îşi fac de cap. Mai caută postul pe o altă lungime de undă, şi în cele din urmă renunţă

— Din ce în ce mai perfecţionaţi. Nu le convine să ştie şi alţii adevărul. Moscova se aude mai bine, pentru că ruşii au posturi mai puternice. În cel mai fericit caz, tot mai prinzi un cuvînt din trei...

Îi era încă foame, privi tigaia afumată, scurse un strat rînced de untdelemn şi se chinui să mai strîngă puţină grăsime.

Mareş se ridică.

— Ouăle au fost foarte bune.

Niculescu închisese radioul. Nu se auzea decît cîntecul stupid al patefonului dentistului.

— Vrei să strîngi ? Să-ţi ajut ?

— Nu e nevoie. Poate ţi s-a făcut totuşi somn. Vrei să te întinzi ?

— Acum da. De altfel, voi avea atîta timp de dormit...

— Nu se ştie.

— Crezi că războiul se va termina mîine ?

— Oricum, pînă se sfîrşeşte nu mai e mult. Simt eu. Am un miros special.

Niculescu deschisese din nou ferestrele. Se simţea frigul uşor al nopţii pătrunzînd în odaia plină de fum de untdelemn de floarea-soarelui. Studentul strînsese farfuriile, le spălase la chiuvetă cu apă rece, aşezîndu-le una peste cealaltă în raftul de unde le luase. Îi aruncă după aceea lui Mareş o pijama cîrpită cu îngrijire.

Mecanicul o privi şi zîmbi.

— Ai totuşi o logodnică, spuse.

— Am avut, dacă ţii cu tot dinadinsul.

— Nu se poate. Cine-ţi cîrpeşte toate astea ?

— Eu.

— Aş fi jurat că e mîna unei femei. Eşti meticulos...

— Nu s-ar spune, după dezordinea asta !

— Din moment ce ai răbdare să cauţi într-o mie de sîrmuliţe pe cea care s-a dezlipit, nu e de mirare că-ţi coşi atît de bine lucrurile. Cu aparatele de radio e mai simplu. Ele sînt complicate numai în aparenţă, pentru cine nu le cunoaşte. Pe cînd cu cămăşile...

— Dacă vrei să ştii, am învăţat asta de la mama. Ea îmi spunea că nu strică să te pricepi la toate.

— Ai ascultat-o.

Mareş se dezbrăcă încet, aşezîndu-şi hainele pe spătarul unui scaun. Nu era frig. Aerul intrat în odaie avea o umezeală pătrunzătoare. Îşi simţi pielea arzînd sub pînza uşoară. Niculescu stinsese becul din tavan.

— N-ai o ţigară ? întrebă.

— Cum să nu ? ! Plugar ? Naţionale ? Mărăşeşti ?

— Ce-o fi. Îmi arde sufletul...

Niculescu îi întinse un pachet pe jumătate golit.

— Cînd lucrez nu fumez, am şi uitat de ele...

Mareş luă una, o aprinse şi trase adînc în piept.

Strada se liniştise. Era foarte devreme totuşi. Nu se mai auzea nici patefonul dentistului de jos.

— Observi ce devreme se culcă oamenii de la un timp ?

— Nu toţi. Cunosc eu pe unii care nu se lasă pînă nu-i apucă zorile, deşi sîntem în război...

— Aici nu prea se simte războiul.

— În curînd o să se simtă.

— Tot mirosul dumitale special ?

— Tot.

— Ai un ziar de astăzi ?

— Cum să nu ? ! Întinde mîna şi ia-l. Dar stai să-nchid fereastra ! E în spatele dumitale. Retragerea continuă.

— N-au ce face ! Trebuie să spună.

— A căpătat mai demult şi un nume frumos : retragere elastică, repliere de posturi dinainte stabilite. Ce spui de asta ? Lumina se reaprinse.

Mareş deschise cele două pagini mari ale ziarului şi citi titlurile la întîmplare. Începuse să simtă că-i e somn şi ar fi vrut să se întindă în pat, dar mai aşteptă cîteva clipe.

— Ai observat ceva curios ?' îl întrebă pe student, cu o voce ostenită.

— Ce ?

— De la o vreme se vînd tot mai multe terenuri agricole, locuri de casă...

— Ei şi...

— Nu-ţi spune nimic mirosul dumitale ?

Niculescu nu înţelegea.

— Latifundiarii noştri îşi împart moşiile o dată cu apropierea frontului. Asta este într-adevăr un semn sigur că războiul se apropie de sfîrşit.

— Ai dreptate. Nimeni nu are miroş mai bun decît omul cu bani. Şi ce crezi că vor face bogătaşii noştri ?

— Operaţia de totdeauna. Vor cumpăra aur şi-l vor transfera peste graniţă.

— Nu putem să-i împiedicăm ?

— Deocamdată nu... Aş vrea să dorm. Dacă ai treabă, nu te mai uita la mine.

— Am să sting lumina cea mare şi am să-mi aprind un bec pentru mine. O să mai citesc. Cu aparatul ăsta de radio am să mai văd mîine ce-i de făcut. Ia pătura aceea şi înveleşte-te. Adormi greu ?

— Da' de unde ! Cum am închis ochii, aleluia ! Poţi să tai lemne pe mine.

— Înseamnă că ai o croială de soldat.

— Așa adorm numai oamenii care dorm puțin.

— Noapte bună.

Mareș se întinse. Canapeaua avea arcuri tari și rupte pe alocuri. De multă vreme nu mai dormise într-un pat atît de bun. Era plăcut să stai aici sub un acoperiș, lîngă un prieten, chiar dacă abia îl cunoscuseși.

Privi spatele lui Niculescu, umbra neagră și mare căzută pe podelele nemăturate. Studentul stinsese becul cel mare de deasupra, un bec afumat și el, stropit cu var, atîrnînd sub un disc verde, vopsit pe dedesubt cu alb, ca o ciupercă otrăvitoare, și citea sub un abajur de hîrtie cerată semănînd cu o pălărie de paie, zdrențuită pe margini, arsă parcă cu o țigară. Gazda îl uitase, răsfoind concentrat foile unei cărți, cu fruntea în palmă, scărpinîndu-se din cînd în cînd sub bărbie, aproape fără să-și dea seama. Erau doi oameni foarte departe unul de altul, deși nu-i despărțea decît un zid nevăzut.

Ar fi trebuit să adoarmă, dar nu putea. Era foarte obosit, simțea oboseala ca pe o placă de granit care te strivește cu o mișcare înceată, dar somnul nu venea încă. Privi cîtva timp plafonul spoit cu fum.

Timpul își așternuse pe el hărțile : mari oceane în relief, oceane cenușii de zgură și pînzele strălucitoare, albe, de păianjen, care atîrnau ca niște năvoduri pînă deasupra bibliotecii. În nări simți miros de lemn umezit și auzi foirea gîndacilor care se hrăneau cu această putreziciune, lăsînd pe podele un rumeguș subțire, nevăzut, purtat pe sub ușă de curentul de pe scări. Curînd aținei. Prin somnul abia început, în stare de veghe inconștientă, mai desluși întoarcerea grăbită a paginilor și frecarea unor crengi uscate, tîrîte de vînt pe un acoperiș de tablă, hîrșiindu-se, și, rar, la intervale mari, bucățile de gheață căzînd cîte două sau trei pe un trotuar de asfalt, așa cum cineva ar fi scăpat bile metalice pe timpanul unei tobe. Atunci strada răsuna ca o încăpere goală, cu ecouri cînd îndepărtate, cînd apropiate. Tot orașul pîndea parcă ceva cu încordare, ca o singură ființă vie. Clopotul întunecat al nopții stingea sunetele, dar dincolo de pereții lui de aer era o așteptare dureroasă, chinuitoare, pe care Mareș nu o mai simți, pentru că, în momentele următoare, se obișnui cu totul : cu frecarea înceată a perdelei de camuflaj de pervaz, cu mișcarea se-

cretă a insectelor ce se tirau pe dușumeaua nemăturată și cu fîșîitul foilor de carte răsucite din cînd în cînd, adică cu aceea ce se numește, după un oarecare timp de acomodare, universul propriu...

2

La prima vedere operația părea simplă, dar Mareș știa că se pot ivi și alte greutăți în afara celor pomenite de Dumitrana.

Mecanicul înțelegea, nu era nevoie să i se explice cu atîta grijă. Ar fi trebuit ca totul să semene cu un incident în timpul căruia cîțiva oameni, hotărîți să pună mîna pe trădător, să riște și să-l înhațe, la o dată încă îndepărtată sau poate apropiată.

Dumitrana îi spuse ca de obicei ce vrea, fără să lungească vorba. Nu avea nici timp, nici nu era bine să întîrzie prea mult aici. Intrase, dăduse bună dimineața, privise odaia cu pereții afumați, ascultase sforăitul ceainicului albastru, cu smaltul luat din pricina unor focuri prelungite cărora supraviețuise, și îi spuse lui Niculescu :

— Coboară și ai grijă de bicicleta mea. Se află pe trotuar în fața intrării. Fluieră tot timpul. Cînd n-o să mai fluieri... Pe urmă se întorsese spre el, întrebîndu-l : Ți-a arătat pe unde se iese în caz de pericol ?

Niculescu îi arătase. Pereții acestei odăi încărcate cu toate lucrurile din lume erau găuriți ca un stup de albine. În spatele raftului cu cărți se găsea o ușiță pe care o puteai deschide atît cît să reușești să te strecori pe o rînă pînă la un balcon îngust, fără grilaj : numai o platformă strîmtă de beton, dînd spre niște curți adînci, întunecate. Trebuia să treacă peste un acoperiș nu prea înclinat, și de acolo, după o săritură, ar fi ajuns deasupra unui depozit de var.

Niculescu ieșise. Îi auziseră pașii pe scări și după cîteva minute studentul începu să fluiere nepăsător de jos. Ploua. Era o dimineață de februarie foarte umedă. Strada părea pustie. Undeva, lîngă geam, zuruia un burlan acoperind sfîrîitul ceainicului. Pe stradă treceau căruțe și autocamioane. Se auzeau claxoane, ploaia nu reușea să potolească tumultul unei dimineți oarecare cînd oamenii alergau la treburile lor, grăbiți.

— Cum ți se pare tînărul ? întrebase Dumitrana.

— Merge, zise nepăsător Mareș, fără afecțiune.

— Vorbește cam mult, dar o să-l ținem din scurt. Să nu te necăjești. E mai tînăr ca noi. Altfel, băiat foarte capabil și foarte sigur.

Și cum mecanicul ridicase ochii sclipind de o vagă bănuială, celălalt protestase :

— Știu, știu, n-ai încredere !...

După aceea privise în jur și se mirase cu glas tare, mai mult ca să schimbe vorba :

— Ce-i aici ? Cum stați în murdăria asta ? Am s-o trimit pe Ina să dea cu o mătură...

— Omul nu are unde să se miște, i-am mai căzut și eu pe cap... Cît despre măturat, cînd am vrut s-o fac, mi-a spus că ar fi mai bine să m-astîmpăr, că îi încurc lucrurile...

— O avea dreptate. Uite, și mie îmi place harababura. Îmi găsesec cu ochii închiși lucrurile unde mi le pun. De-aia mă și cert uneori cu nevastă-mea. Ea este o femeie ordonată.

Mareș își spuse că era destul de curajos dacă vorbea cu el despre toate astea.

După aceea, Dumitrana îi expuse în cîteva cuvinte planul său.

— Ei, crezi că se face ?

Mareș își frecase genunchii cu palmele, după un obicei vechi, și dăduse din cap cam cu îndoială, lucru ce-l necăjea totdeauna pe Dumitrana.

— Întîi și-ntîi pentru asta trebuie să cerem învoirea celor de mai sus...

— Și-al doilea ?

— Nu mai există al doilea, deocamdată. Răspunde-mi : cei de mai sus ce spun ?

— Nu e nevoie de tărăboi. Întîi se dă o alarmă falsă. Omul e păzit. Trebuie să scăpăm de agenți.

— Cine dă această alarmă falsă ?

— Cel cu care ai mai lucrat. Tomulete.

— E-n regulă ! Restul fă cum vrei. Unde se află Focșa ăsta ?

— Într-un spital de nebuni din Tîrgoviște.

— Cum l-ați dibuit ?

— O să-ți povestesc eu odată. Am avut baftă. Fără puțin noroc, nu-l găseam...

Mareș se bucura că-i dădeau iar de lucru. „Ce om, ce om ! se gîndi. Credea că prinderea lui Focșa era floare la ureche." Pe urmă îi dăduse dreptate. Era foarte greu, dar trebuia încercat. Se înțelegea cu el și simțea că-l admiră. Celălalt se uita în jur, părea obosit, dar nu era, ochii lui se odihneau din cînd în cînd pe soba cu burlane întortocheate, lipite pe la colțuri cu hîrtie îngălbenită și afumată, o hîrtie de ziar aproape cafenie, gata-gata să ia foc la o căldură mai mare, pe raftul cu cărți și pe tavanul afumat, stăruind în cele din urmă pe chipul celui din fața sa. Cîteodată Mareș credea că Dumitrana va adormi, pentru că vedea bine cum se luptă cu somnul. Afară ploaia nu se mai isprăvea, devenise apăsătoare. Cerul jos și plumburiu văzut prin fereastră părea o plapumă moale și întunecată, acoperind orașul, sufocîndu-l parcă. Din castanii de lîngă fereastră rămăseseră numai crengile goale, niște lemne negre, umezite și lucioase. Printre ele se vedeau acoperișurile de peste drum : pătrate cenușii, alunecoase, pe care se scurgea apa străvezie, bolborosind. În aer plutea ceva fetid, de jos se ridica mirosul pămîntului umezit, și peste clădiri bătea un vînt rece și înghețat, ultimul răsuflet al iernii ce se termina. Mareș se simțea leneș și irascibil, umezeala îl apăsa pe țeastă, era trist fără să știe de ce și simțea nevoia să iasă în stradă și să umble multă vreme prin ploaie. Numai bărbatul acesta cu părul tăiat scurt, un păr ca sarea grunjoasă, cu mîinile lui mari uscate, cu pielea aspră, nu simțea nimic sau nu voia să simtă nimic. Pentru el lucrurile erau la fel ca înainte, nu ținea seamă de nervii celorlalți, nu-l tulburau deloc neliniștea anotimpului și schimbările orelor, cînd întunecate, cînd luminoase, cernerea zilei nesigure care începuse cu soare abia scăpat printre norii joși și apoi cu o ploaie țîrîită, enervantă. Totuși Dumitrana știa nu numai să poruncească fără să întrebe nimic : „Îmi trebuie, îmi faci !" Poate chiar lucrul acesta îi plăcea lui Mareș fără să-și dea seama. El era veriga superioară în partid, de aceea, mai ales în asemenea clipe, nu se arăta deloc gata să-i vorbească prea mult. O dată îi spuse în felul său aspru, direct : „Nu e timpul să ne îmbrățișăm și să vorbim ca muierile. Vom avea vreme mai încolo..." Înțelesese. Siguranța lui Dumitrana îi dădea încredere. „Omul acesta n-a greșit nici-

odată, nu putea să greşească", îşi spunea mecanicul. Era un adevărat noroc că lucra cu el, deşi bănuia că dacă celălalt ar fi ştiut ce gîndeşte şi-ar fi pus mîinile în cap.

— Bine, am înţeles, încheiase. Trebuiesc cel puţin doi oameni, cu mine...

— Da.

— Atunci e foarte bine.

— De ceilalţi mă voi ocupa eu.

— De care ceilalţi ?

Dumitrana se ridicase.

— O să mai fie nevoie şi de alţii pentru unele mărunţişuri...

— Atunci cum rămîne ?

— Aşteaptă să cer încuviinţarea.

— Bine. Ţin numai să-ţi spun că nu-i chiar atît de uşor.

— Ştiu.

— Atunci ne-am înţeles. Mai fluieră băiatul ăla jos, sau nu ?

Ascultă. Studentul trecuse de la *Te-aştept diseară-n Cişmigiu* la foxtrotul *Toată ziua-n ascensor*.

— Fluieră fals, drăguţul de el ! rîse încet Dumitrana, dar asta îţi dă siguranţă. E băiat foarte bun. O să-l încercăm şi de data asta.

— Vorbeşti de el ca de un cal. Mi se pare că e cam şubred, are inima slăbită.

— Nu-l ducem la un cros.

Trecu un cerşetor cu un armoniu şi se auzi glasul lui Gică-hau-hau, vînzătorul de ziare, un om între două vîrste, îmbrăcat numai într-o haină peticită la coate şi cu pantalonii sumeşi ca să nu-şi murdărească manşetele roase, ţinînd la subsuoară cartonul lui umezit cu ziare, strigînd cît îl ţinea gura, oprindu-se în mijlocul drumului şi privind prin uşile deschise ale prăvăliilor, fără să-i pese de ploaia rece şi deasă :

— Moarte negustorilor ! Hau ! Hau ! Moarte pomanagiilor ! Trăiască cine ştiu eu cu mama lui !

Canaturile ferestrelor erau crăpate, murdărite de viscole vechi. Prin dreptunghiul de aer, în transparenţa dimineţii umede, se zărea piaţa aglomerată. Pe şinele lucioase treceau tramvaie, mici cuburi galbene, ca nişte jucării văzute de sus, mînate de o energie misterioasă. Trecătorii se mişcau cu încetineală. Se învîrteau prin faţa

barăcilor cu streşini lungi, acoperite cu carton, sub care atîrnau stămburile roşii, verzi şi cafenii ale negustorilor de mărunţişuri. Se auzeau strigătele bărbaţilor îmbrăcaţi în scurte vătuite, unii infirmi, abia scăpaţi de pe front, lăudîndu-şi în gura mare marfa aflată în nişte rafturi întunecoase. Deasupra forfotei pestriţe de oameni zburau cîteva baloane transparente, colorate ca acadelele : nişte baloane jalnice, pentru că umezeala le desumfla şi le oprea zborul spre cerul cenuşiu şi apăsător. Mareş îşi aminti zgomotul lor ca de sărutări din noaptea cînd bîjbîise printre vitrinele spectrale ale Griviţei luminate cu fosfor şi îşi dădu seama că se plictisise stînd atîta timp închis între pereţii afumaţi.

Dumitrana tot nu spunea nimic. Părea că nu mai e grăbit. Trăgea cu urechea la melodia deşelată a minaretei de jos, o melodie stridentă şi obositoare, abia urcînd către fereastra deschisă, şi privea de cîteva minute măturătorii care curăţau cu tîrnurile lor, tocite la capete, strada plină de resturi : cartofi putreziţi şi găunoşi, plini de pămînt. Trecea negustorul de planete, învîrtind din manivela armoniului, care cînta *Valsul dimineţii*, vai, atît de fals ! Avea o pălărie murdară, cu urme albicioase şi o haină groasă, păroasă. Papagalul lui stătea pleoştit sub o umbrelă de carton, pleoştită şi ea, muiată ca o cîrpă. În astfel de zile, era mai bine să rămîi în faţa unui foc şi să nu te mai gîndeşti la nimic, să-ţi întinzi picioarele îngheţate şi să le perpeleşti la căldură.

Mareş se întoarse la soba de tuci şi vîrî prin gura ei îngustă cîteva bucăţi de lemne roşcate care începură iute să cînte, fîsîind din pricina umezelii. După un timp, ceainicul sfîrîia acoperind zgomotul ploii. Dumitrana se întoarse în cele din urmă, ca să încheie :

— Noi doi cînd o să vorbim deschis, odată ?

— În ce chestiune ? îl înfruntă celălalt.

— În chestiunea cu Ina.

— Probabil că niciodată. Nu-mi datorezi nici o explicaţie. Asta-i viaţa !

Dumitrana se ridică şi-l îmbrăţişă pe neaşteptate :

— Bine, ne-am înţeles. La revedere.

Traversă camera grăbit, fără să-l privească. Se aplecă, ajuns lîngă uşă, să-şi ridice sacul cu scule în care se aflau ca de obicei o mistrie, o bidinea şi un ciocănaş cu mînerul

scurt : arma lui. Nu-şi dezbrăcase pufoaica plină de pete de var sub care avea o flanelă şi, cînd îl privi mai bine, mecanicul îi văzu pantofii sparţi. Uşa se închise în urma lui. Ştia că dincolo de ea celălalt se oprise o clipă ca să răsufle, apoi îşi ridicase scara scurtă şi albă cu care umbla ca să nu dea cuiva de bănuit. Cîtva timp îi auzi paşii grei şi pe urmă se apropie de fereastră. Fluierăturile studentului încetară. Îl văzu traversînd piaţa umedă. Îşi legase repede de-a lungul cadrului bicicletei scara de zidar. Ţinea ghidonul metalic cu o mînă, nepăsător, ca şi cînd nu s-ar fi grăbit. Nu întoarse capul deloc. Mergea liniştit prin ploaie, cu capul aplecat puţin, lăsînd să-i curgă pe şapcă stropii de apă. Ca să se asigure că nu e urmărit se opri la o coadă în faţa unei brutării şi numai după multă vreme ridică ochii spre fereastră, dar numai o clipă, în trecere, cum ar fi făcut cineva care ar fi vrut să vadă dacă n-a stat ploaia.

Uşa se deschise şi Niculescu intră. Era plin de apă pe haine şi sufla în mîini.

Se apropie de masă, apucă o lampă şi îşi trase un scaun mai aproape reluînd lucrul, fără să se mai uite la mecanic.

Acesta se întinse pe pat, căută cu degete oarbe pachetul de ţigări de la cap şi-i aruncă una lui Niculescu.

— Trage un fum şi taci din gură !

Celălalt nu spuse nimic. Se auzi frecarea chibritului şi, în aceeaşi muţenie, Mareş se trezi cu cutia uşoară aterizîndu-i pe piept. Îşi aprinse şi el ţigara şi ascultă ploaia. Afară se întuneca tot mai mult, deşi era aproape unsprezece dimineaţa. Cerul coborîse jos de tot peste acoperişurile care fumegau. Aburii pluteau aproape şi aerul devenise înăbuşitor. În depărtare, prin fereastră se vedeau înălţîndu-se drept în sus, nişte coloane argintii, copaci nevăzuţi, iute destrămaţi de ploaie. Vocile trecătorilor se auzeau stins. Ceainicul nu mai bolborosea. Lemnele aruncate în soba de tuci se stinseseră de mult. Îi era somn, s-ar fi ridicat şi ar fi privit piaţa, dar era ostenit, nu mai avea energie. Se auzi un ţiuit scurt şi pocnetul unui schimbător de unde. Mareş se obişnuise cu zgomotele acestea şi nu mai tresări. Întrebă numai într-o doară :

— Merge ? Merge ?

— Nu-i dau de cap. E un Blaupunkt...

— Luna asta ai scos ceva parale...

— Da, merge bine. Un prieten de-al meu care se ocupă tot cu radiofonia mi-a spus că pînă şi ţăranii au început să-şi repare rablele lor de aparate cu căşti.

— Cum vine asta ? Ce poţi să asculţi la un radio cu căşti ?

— Noaptea se aude foarte bine. Sînt posturi foarte puternice, cu o mică şmecherie, se face...

— E timpul radiofoniştilor şi al dentiştilor ! glumi. De fapt voia să uite convorbirea cu Dumitrana.

— Să ştii că aşa este. Apropo de vînzări. Ştii că madam Matilda, ghicitoarea de sub noi, de la etajul I, a început să se intereseze dacă nu-i cumpără cineva pianul...

— Are şi pian ?

— Oho, ce mai pian ! Îi e frică de bombardamente.

— Ce-ţi spuneam'?

— Nici băcanul care-mi dă pîine fără mălai nu mai e optimist.

— Ei, cum ?

— Pînă acum vreo două luni îmi spunea că la primăvară o să-şi facă o casă cu prăvălie în faţă, undeva prin apropiere.

— Şi ?

— Nu-şi mai face.

— De ce ?

— Cică a auzit de la cineva că or să înceapă bombardamentele şi aici, ca în Germania... Nu ţi-e frig ?

— Nu, vrei să închizi ferestrele ?

— Le-aş închide. Nu-mi place ţîrîitul ăsta al ploii. Mă scoate din sărite. E o vreme să te împuşti. După masă o să cobor să caut o femeie. Dumneata n-ai nervi ?

Mareş rîse.

— De ce rîzi ?

— Pentru că oamenii ca noi s-au deprins de mult fără femei.

— Să ştii că nu-i bine deloc...

— Mie-mi spui ? Doar eu ţi-am recomandat să-ţi găseşti o logodnică. O femeie, pe vremea asta, e ca o prişniţă...

— Ştiu, domnule. Te face să uiţi de cozi, de cartele, de război...

— Asta o spui numai cînd plouă ? Sper că n-ai să mă dai afară pe stradă.

— Nici vorbă de aşa ceva. Am să cobor, pur şi simplu, şi am să caut o femeie. M-am săturat să tot repar apa-

rate de radio. Ah, acum mi-ar trebui ceva violent, o explozie. Am nevoie de un cutremur ca ăla din 40. Știi ce mi s-a întîmplat atunci ?

Eram cu fratele meu, dormeam în același pat. Am crezut la început că mă bate, că a înnebunit pe neașteptate și eram gata-gata să-i dau vreo două scatoalce. În casă se auzeau țipete. Pe vremea aceea locuiam cu el și cu părinții. Cînd m-am dumirit, am văzut că-mi căzuse un tablou de pe perete drept în cap.

— Fratele dumitale e mai mic decît dumneata ?

— Da' de unde, mai mare. Îți seamănă puțin. Doctor de cai. Vai de capul lui. Acum trebuie să fie undeva pe front.

Mareș nu mai spuse nimic. Celălalt tot mai vorbea.

— Cînd a murit tata, în 41, am șters-o la București. Am găsit odaia asta. Plătesc o nimica toată, îmi convine. Îi mai trimit și mamei ceva bani acasă. Are o pensie mică.

Și, dîndu-și seama că celălalt nu e atent, se întoarse către piesele lui, zicînd cu necaz :

— Eu trăncănesc și nici măcar nu m-asculți. De fapt numai ploaia asta e de vină. Hotărît, după masă mă duc să-mi caut o femeie. Și să știi că treaba asta ți-o recomand și dumitale. Sîntem bărbați în toată firea, ce dracu...

Mareș nu-l auzea. Ațipise cu un zîmbet de mulțumire pe chip. Niculescu îl privi o clipă și apoi dădu din umeri :

— Dracu să te ia de om ursuz, te privește ce o să faci...

Și-și văzu mai departe de treabă.

3

— Ziarele de astăzi, spuse studentul, și aruncă pe pat un sul de hîrtie umezită de ninsoare.

Nu deschisese încă ferestrele, ridicase numai perdeaua neagră de camuflaj și deodată lumina invadase odaia întunecată și umedă. Afară, soarele strălucea peste casele acoperite de zăpadă. Mareș deschise ochii și zări tavanul afumat sub care se legănau plasele strălucitoare de păianjen.

— Ceva nou ? mormăi, căscînd.

Niculescu deschise geamurile, de pe ramele cărora căzu puțin chit. De afară pătrunse aerul dulce al unei zile de

iarnă blîndă. Cu o seară înainte oraşul fusese cenuşiu, murdar, cu acoperişurile năpădite de o mîzgă violetă. Acum, o coajă pură şi lucioasă căzuse peste suprafeţele de tablă, făcîndu-le să strălucească.

— Vine şi Herghelegiu, spuse studentul, ca şi cînd ar fi anunţat căderea Bastiliei.

— Care Herghelegiu ? întrebă mecanicul, încă toropit de căldura neaşteptată.

— Herghelegiu. *La omul de fier*, magazin de fierărie etc...

— Aha.

— Frontul pîrîie din toate ţiţînile. Citeşte ! Bombardamente la Hanovra, bombardamente la Berlin. Ţi-e mai mare dragul să deschizi un ziar.

Hîrtia umezită mirosea frumos a cerneală de tipărit. Mareş citi comunicatul Marelui Stat-Major român, pe urmă trecu la ştirile agenţiei DNA. Niculescu vîrî cîteva surcele în soba de tuci. În curînd se auzi foşnetul focului.

— Un ceai ? O cafea la domnu ?

— Ai bani ? întrebă din pat celălalt.

— Ba bine că nu. „Afacerile" merg de minune. Încă un an de război şi n-am să am unde să ţin gologanii.

Studentul era vesel fără vreun motiv special. Poate îi plăcea şi lui aerul acestei dimineţi pure. Schimbă apa din ceainic şi privi covorul ros de pe jos.

— Încă puţin şi o să ne scoată Serviciul Sanitar din casă. Mă mir că nu avem insecte.

— La asta mă gîndeam şi eu.

— Ce spui de ultimele bătălii ?

— Asta tot „Generalul Iarnă" se numeşte ?

Studentul rîse ca la operă, pe note, suflînd în focul abia aţîţat.

— Băcanul meu, care e un fel de barometru, mi-a spus că nemţii mai au o singură speranţă...

— Care ?

— Armele secrete.

— Păi de cînd tot vorbesc de ele...

— Crede că de fapt e vorba de un moment psihologic. Niculescu se opri în mijlocul odăii.

— Tot nu mi-ai spus : cafea, ceai ?

— Cafea. Mă doare capul de atîta şedere.

— Să ştii că am cumpărat şi nişte rachiu. Ţi-am spus, am bani.

— Bine, să-mi faci o notă de decontare. Cît îmi ceri chirie ? Nici nu te-am întrebat.

Celălalt fluieră a pagubă :

— Haida-de !

— Vorbesc foarte serios.

— Știu. Nu mi-ai spus ce-ai învîrtit pînă acum. După primele bănuieli pari să fi fost contabil.

Mareș se ridică într-un cot și spuse încet, cu nasul tot în ziare :

— Rentier. Poftim, nu mai scot un cuvînt despre luptele din Nord. Acolo le merge cel mai rău.

— Sigur că nu mai scot o vorbă ! Ce-s proști ?!

Și după o secundă, privindu-l cu șiretenie :

— Nu pari un om oarecare...

— Dacă îți place s-o crezi, n-ai decît. Ce-ai vrea să-ți spun ? Că am descoperit America ?

— Bine, dacă nu vrei să vorbești, nu vorbi... În trei minute cafeaua va fi gata. O să aibă un gust vag. Cafea Garofița, ce zici ce nume tîmpit pentru o cafea surogat ?

Celălalt nu-i răspunse.

— Bine, bine, îl amenință studentul. Îți merge în felul ăsta pînă am să declar greva tăcerii. Să știi că nu-i deloc plăcut să stai în aceeași odaie cu un mut. E ca și cînd te-ai hotărî să locuiești într-un cavou.

— Cînd termini cu pălăvrăgeala și ai să-mi dai și cafeaua promisă poți să vii să jucăm șah...

— Te-ai șters pe bot de șah, nu mai joc cu dumneata pînă nu te umanizezi.

— Ai mult de lucru ?

— Am adus încă o Philetta. Trebuie să fie gata mîine. Dar o partidă tot am să te fac. Să nu spui că sînt al dracului.

Mareș îl privi și rîse.

— Iar s-a furat o sumă mare de bani de la Banca României.

— Asta ce mai înseamnă, ia spune-mi și mie...

— Nimic. Viața e aceeași în timp de război și în timp de pace. Poftim. O sinucidere. Unul care s-a întors de pe front și și-a găsit nevasta cu altul. Mai vrei să știi ceva ? S-au luat măsuri ca să nu se mai danseze deșănțat în localurile de petrecere...

— Asanare morală la spartul tîrgului ! Nu-i caraghios ?

— Poftim : majorarea impozitelor pentru restanțieri...

— Asta se traduce cam așa : iar nu sînt bani și ne trebuiesc pentru armament. Plătește, domnule cetățean !

Mareș își aduse aminte de ceva :

— Nu te-am întrebat. Casa asta nu are proprietar ?

— Ba da, dar nici pînă astăzi nu știu cum arată. Chiria o depun la percepție. Dar de ce mă întrebi ?

— E foarte curios că în afară de doi sau trei musafiri neașteptați, pe care n-ai știut cum să-i scoți mai repede pe scări, de cînd stau eu aici nu te-a mai deranjat nimeni...

— E simplu. N-am prieteni. Cu clienții mei m-am descurcat înainte de a veni dumneata. Am fost înștiințat și am restituit aparatele reparate. Firmă n-am. Lucrez numai la cunoscuți și la prietenii cunoscuților. Celor mai mulți le-am spus că m-am mutat și că nu-i pot primi pentru că stau cu toată familia grămadă. După cum vezi, conspirația e perfectă. Să n-ai nici o grijă. Dumitrana ți-a pregătit al doilea refugiu. Nu se lasă nimic la întîmplare. Poftim cafeaua. Vezi să nu-ți arzi buzele, ori îți place s-o bei fierbinte ?

— Nu, rece de tot. Las-o pe masă, o s-o iau mai încolo.

— Ești nervos, ca și mine...

Se auzi o bătaie în ușă, o bătaie nu tare, nu insistentă. Niculescu făcu loc Inei.

— Bună dimineața, spuse aceasta.

Avea obrazul roșu de gerul ușor de afară, și cum ajunse înăuntru își scutură capul, ca și cînd ar fi avut fulgi de zăpadă pe broboada care i-l acoperise pînă atunci. Părul umezit îi cădea pe frunte. Călca bărbătește aproape. Se apropie de Mareș. Mecanicul nu o recunoscuse de la început, dar cînd lumina dimineții însorite îi căzu pe obraz, se miră bucuros :

— Bună dimineața. Tu erai ?

— Cum de nu te-am auzit urcînd ? zise și studentul în același timp. Am o ureche muzicală...

— Șoșonii sînt de vină !

Femeia se așeză pe marginea patului, pentru că toate scaunele erau acoperite cu haine.

— Vă cunoașteți, nu-i așa ? mai întrebă Niculescu și își văzu de treabă, adică se îndreptă spre chiuvetă și aruncă resturile cafelei abia făcute, un zaț negru-cafeniu

care murdări cupa de email, umplînd după aceea din nou ceainicul cu apă.

— Cum să nu, zise mecanicul, privind plapuma roasă care-l acoperea. Dacă știam că ai să vii, mă îmbrăcam, adăugă către femeie.

— Nu-i nimic, îi răspunse ea și își scoase paltonul încă umezit.

Rămase într-o rochie de stofă cu guler îngust, strînsă pe trupul mic. În mînă mai ținea încă o plasă plină cu pachete, pe care nu știa unde s-o așeze.

— *Ajutorul roșu !* exclamă Niculescu zărind plasa.

— Nu te-aude cineva ? întrebă femeia.

— Cine s-audă ? Aici sîntem la *cucurigu*, poate nu știi, dar am să-ți amintesc eu : sunetele se propagă de jos în sus...

— Haide-haide, iar vorbești mult, cum îl rabzi ? îl întrebă pe Mareș.

— N-am ce face...

Studentul înșiră pe masă pachetele.

— Șuncă de Praga, se aprobă, mușchi afumat, se aprobă... Ia te uită, asta ce mai e ? Garf ? Spune-mi, tu și cu bărbatu-tău ați dat vreo lovitură ?

Ina nu-l mai asculta. Se întoarse spre mecanic și-l întrebă :

— Ați mîncat ?

— Eu am băut o cafea și el se pregătea să-și facă un ceai.

— Am picat bine atunci. Cum te simți prizonier ?

Femeia rîse încetișor, într-un fel cunoscut. Părea tot tînără ca altădată. Poate și din pricina obrazului rumenit de frig. Acum își potrivea părul umezit, căzut pe frunte cu un gest reflex, simțindu-se privită. Mareș se uită în altă parte, încurcat puțin de asta.

— Aș vrea să umblu puțin.

— Nu e timp de umblat...

— Razii militare ? întrebă studentul atent deodată.

— Da. Mai ales în punctul ăsta aglomerat.

— Atunci am să mai rabd.

Tăcură toți trei ascultînd cum se topea zăpada pe acoperișuri.

— Auziți, zise Niculescu. Nici n-am apucat bine să ne bucurăm de ea și se duce. La prînz, Grivița o s-arate ca un canal venețian.

Ina se ridicase în picioare și căuta ceva cu privirea. Se vedea bine că mai fusese aici.

— Unde-i mătura ? întrebă contrariată că nu o găsise unde o lăsase ultima oară.

— Am scos-o pe balcon, spuse studentul, mestecînd încă gînditor o bucată de șuncă. Și după aceea se scuză către Mareș : de cînd a venit ea ultima oară, praful sacru al acestei odăi nu s-a mai ridicat deasupra capului meu...

— Tot aiurit ai rămas, zise femeia. Hei, Mareș, ridică-te din pat și ieși pe balcon cu el, că am treabă...

Și i-l arătă pe Niculescu. Acesta începu să strîngă hainele de pe scaune. Cînd termină se întoarse cu un aer disperat :

— Ina, se rugă, Ina, știi ce o să se întîmple ? Am să încurc piesele aparatelor de radio și clienții mei mă vor deferi justiției. Umblă cu milă în sîrmulițele astea...

Femeia nu-l ascultă, deschise ușița care dădea spre balcon și căută mătura. Mareș o rugă să rămînă cîteva clipe acolo pentru ca să se îmbrace. Niculescu își adună piesele în mijlocul mesei, continuînd să se roage :

— Numai de locul ăsta n-ai să te atingi, nu-i așa ?

Ieșiră după aceea amîndoi pe platforma îngustă de beton pe care se adunase un strat subțire de zăpadă. Femeia îi lăsă singuri, întorcîndu-se în odaie.

— Tocmai îi spuneam azi — ezită o clipă — chiriașului meu că dacă mai stăm în murdăria asta vom fi aruncați în stradă de Serviciul Sanitar...

— Și ? întrebă Ina de dincolo.

— Nici el nu suferă murdăria, și, dacă vrei să știi, nici eu, dar ce să fac ? N-am timp. Pe urmă, o femeie e mai îndemînatică...

Mareș îl întrerupse fără să țină seama de necazul lui mut :

— Ce face Tereza ?

— N-am văzut-o de multă vreme, îi răspunse femeia.

Acoperișurile începuseră să fumege la căldura soarelui. Orașul se vedea jos, printr-o perdea de aburi ușori și străvezii. Se auzeau burlanele zuruind și pe trotuar cădeau picături grele de apă. Prin ușița deschisă și prin ferestre ieșea un nor gros de praf.

— Vor crede că a luat foc, spuse Niculescu privind odaia.

— Cine ?

— Vecinii...
— De ce ?
— Nu vezi ce praf...
— A...

Mareş se uită în stradă. Negustorii ieşiseră în uşile prăvăliilor şi stăteau înţepeniţi, cu mîinile la spate, privind soarele. Pe pavajul murdar şi strălucitor trecuseră cai şi camioane. În margini rămăseseră dîre negre de zăpadă. Bustul doctorului Botescu era umezit pe o parte şi părea făcut din două bucăţi de piatră. Deasupra prăvăliilor se rotea un stol de ciori, croncănind şi umplînd locul de larmă. Galeriile scunde ale prăvăliilor amplificau strigătele care se pierdeau în aerul strălucitor.

— Pot să-ţi scutur şi cărţile ? întrebă dinăuntru Ina.

— Una cîte una, încuviinţă Niculescu cam cu spaimă. Ştiu că n-ai să le pui la locul lor, de unde o să le iei, dar o să te blestem abia cînd o să-mi trebuiască vreuna şi n-am s-o găsesc cu ochii închişi...

— Bine, bine...

Studentul voise să intre înăuntru, dar renunţase în cele din urmă, oprit de norul cenuşiu, dus de curent spre acoperişurile aflate mai jos.

— Puteţi să intraţi, zise în cele din urmă femeia.

În odaie era praf, dar aerul se schimbase. În mai puţin de un sfert de ceas Ina ridicase covorul, măturase şi scuturase raftul de cărţi. Masa era mutată de la locul ei. Studentul îşi căută piesele răvăşite, cu o disperare fără cuvinte. Pachetele cu mîncare fuseseră acoperite cu hîrtie şi ceainicul sforăia vesel.

— Iei cu noi o gustare ? întrebă gazda.

— Nu e timp. Vă las...

Îşi aşezase iar broboada pe cap. Acum părea obosită. Părul i se uscase şi roşeaţa din obraz îi dispăruse. Avea cearcăne şi o paloare care-i stătea bine. Îşi îmbrăcă paltonul şi se încheie absent la nasturi. În uşă, îşi aduse aminte de ceva, se opri şi-i spuse lui Mareş :

— La revedere. A, era să uit, în chestiunea de la Tîrgovişte mai trebuie aşteptat.

Niculescu o întrebă comic :

— Pot să-ţi sărut mîna pentru cele ce ne-ai adus şi să te rog să mai vii pe la noi ?

— Nu te opreşte nimeni.

Îi întinse mîna, ridicînd palma pînă la înălțimea buzelor lui. „E foarte stîngace totuși, dar stîngăcia îi stă bine", gîndi Mareș, aproape îngrijorat. După aceea ieși. În odaie rămase un miros de săpun și haine femeiești. Niculescu își turnă ceaiul într-o cană știrbă.

— Nu mănînci din bunătățile astea ? întrebă.

— Nu mi-e foame.

— Nici puțin garf ?

— Nici.

— Nici puțină șuncă de Praga ?

— N-auzi că nu mi-e foame ?

— Nu te-ai săturat de cartofi ? De cînd stai cu mine am consumat un vagon amîndoi...

— Ești sîcîitor cîteodată.

Celălalt îl privi. Dădu din umeri, sorbi cu grijă din ceai și desfăcu iar pachetele.

— Crezi că mai e praf aici și-o să se așeze pe bunătățile astea ?

Mareș nu-i răspunse.

— Ți-ar trebui totuși o femeie, constată rece studentul, repausul prelungit te face nervos. Și, după o pauză scurtă, schimbă vorba : Uită-te ce curat a făcut ! Pariez că mîine pe vremea asta odaia o să arate la fel ca înainte de a fi venit Ina. Tot nu mi-ai spus : ce-ai învîrtit în viața dumitale ?

— Te interesează atît de mult ?

— E bine să știi cu cine înnoptezi...

— Ei, dac-o iei așa, am să-ți spun...

— Poți să-mi povestești în timp ce eu mănînc și jucăm șah. Uite tabla. Hai să stăm amîndoi pe pat. E mai comod. Eu voi înfuleca și dumneata o să mă faci mat. Teribil îmi place să mestec și să joc șah. Spiritul meu se odihnește...

Aduse tabla de șah, tocită pe margini, și piesele aproape decolorate de vechime. Negrului îi lipsea o tură înlocuită cu o monedă de doi lei care era plimbată cu degetul pe cartonul spart pe alocuri.

— Începem ?

Sorbea rar din ceașca de ceai și își tăiase cîteva felii de pîine peste care așternuse două bucăți de șuncă de Praga.

— Ar fi trebuit să-i mulțumesc mai călduros pentru bunătățile astea.

— I-ai sărutat mîna, ajunge.

— Oi fi gelos ? Femeilor le place să le săruți mîna.
— De ce oare ?
— Începi să semeni a om...
— Nu mi-ai răspuns.
— Domnule, sînt slabe și vor să creadă că li te supui. Dumneata ce crezi ?
— Știu eu ce să zic ? Mă întrebai ce-am făcut ? Sînt mecanic...
— Fii atent, am să-ți iau nebunul...
— Joci foarte bine în dimineața asta...
— Ți-am spus, cînd mănînc, gîndesc mai bine. Am dus-o greu totdeauna și asta se simte. Cele mai mari prostii le fac cînd n-am mîncat destul...
Lumina strălucitoare de afară se întunecă.
— Se schimbă vremea, spuse Niculescu. Iar o să ningă !
Prin fereastra deschisă intra un vînt rece care le îngheță mîinile.
— Vrei să închid ? întrebă Niculescu.
— Nu. E mai bine așa. Cînd o să fie prea rece, o să mai băgăm două lemne pe foc.
— E-n regulă ! Atenție la tură !
În odaie mai stăruia un parfum vag.
— O cunoști de mult pe Ina ? Mi se pare că te-am mai întrebat.
— De ce ești curios ?
— Pentru că eu am fost aproape îndrăgostit într-o vreme de ea.
— Nu mai spune !
— Da, făcu studentul, curios. Anul trecut venea aici foarte des. O femeie ca ea mi-ar trebui. E iute, spirt !
— E adevărat. Dumitrana a știut să aleagă.
— Ce face ?
— Era infirmieră la un dispensar. Mi se pare că mai este și acum.
— Deci o cunoști de mult.
— Da. Șah !
— Aha, să știi că dacă mă bați nu-ți mai dau de mîncare azi la prînz.
— Nu-i nevoie să-mi dai de mîncare. Știu de unde să iau ce-mi trebuie și pot să-mi prăjesc și singur cartofii.
— Cîteodată nu ești chiar atît de antipatic.

— Nici dumneata. Am început să ne obișnuim unul cu altul.

— Și eu cred la fel.

— Cînd eram mai tînăr se spunea despre mine că sînt un om foarte vesel. Cred că și acum mai mi-a rămas ceva din veselia aceea veche, dar ce să fac ? Nu poți să te bucuri oricînd...

Niculescu tăcea. Privi chipul celuilalt, gura subțire a lui Mareș și obrazul palid, pe care nu se citea nimic decît o împietrire rece.

— Dumneata ești un veteran și eu îți vorbesc ca unui tînăr de vîrsta mea.

— Nu sînt atît de bătrîn cît crezi. Oamenii nu se schimbă prea mult cu trecerea anilor, devin numai mai tăcuți, asta-i diferența dintre noi doi. Haide, mută, cred că ai să pierzi...

Prin fereastră intră iar lumina soarelui. Burlanele sobei lipite cu hîrtie sclipiră o clipă. Zăpada subțire de pe acoperișuri se topise. Nu se mai auzea decît larma stinsă a străzii cu care Mareș se obișnuise.

— Azi ai fost de înțeles, reluă Niculescu, lăsîndu-și cana știrbă pe un raft.

— Crezi ?

— Da. Soarele ăsta e de vină și poate și faptul că a venit Ina. Nici n-ai idee ce înseamnă să vezi un om nou după atîta ședere. Eu știu. Cît am stat în spital îmi venea să fug după două luni.

— Dar ce-ai avut ?

— O porcărie cu inima mea. Slăbise de tot. Acum, bate bine. Cum îți spuneam, nu e chiar atît de ușor să mă auzi numai pe mine. Eu mai dispar, mai stau de vorbă cu clienții mei, cîteodată mă duc și la cinema.

— Mi-e teamă că n-am să mai rabd multă vreme. De fapt, ar trebui să mă mișc puțin. Poate într-o seară. E mai puțin periculos.

— Trebuie să ocolești gara. Acolo sînt controale mai multe. Îi caută pe militari. Dar pe străzile din spatele hotelurilor nu trece nici dracu...

— Crezi că nu sînt patrule ?

— Chiar dacă sînt, poți să dispari ușor. E o beznă !

— N-aș vrea să fac vreo prostie.

— Cum crezi !

— Bine, o să mă mai gîndesc. Șah !

— Mă încolțești !

— Ești distrat. Dumneata joci mai bine decît mine.

Mareș se rezemă de raftul de cărți și își aminti că tresărise la despărțirea de Ina. Palma femeii era umezită puțin, avea o mînă mică și albă, cu degete lungi. Pe unul din ele purta o verighetă subțire de aur, sub care se afla săpat în metal numele soțului ei. Îi fu rușine de emoția lui, ce-i aducea aminte de o alta mai veche, vru să nu se mai gîndească la lucrul acesta și începu să joace din ce în ce mai prost, spre mirarea lui Niculescu, care nu înțelegea nimic.

4

Se auzi frîna unei mașini și apoi alunecarea unor cauciucuri pe un strat subțire de gheață, o derapare șuierătoare. Mareș se trezi asudînd dintr-o dată. Era încă destul de cald. În soba de tuci mai ardeau cîțiva tăciuni. Pîlpîirea șovăitoare a focului moale arunca pe tavan un reflex purpuriu. Mecanicul se ridică în coate și ascultă. Lîngă el, Niculescu dormea netulburat. Îl împinse ușor cu cotul.

— Ce-i ? tresări acesta.

— Ascultă.

Sub ei, în gang, se auzeau bocancii unor oameni grăbiți. Cineva spunea cu glas tare :

— Aici e 273.

— Poliția ! făcu Niculescu și în aceeași secundă fu în mijlocul odăii. Nu aprinde lumina. Știi să te îmbraci foarte repede ?

Mareș întinse mîna și găsi grămada de haine așezată lîngă pat. Studentul se apropie cu pași ușori de ușă și o deschise trăgînd cu urechea.

— Ai trei secunde, îi mai spuse. Te îmbraci pe balcon. Încălțămintea mai întîi. Eu am să-i țin de vorbă.

Se întoarse și deschise încet fereastra, privind în stradă. Sub ei, în fața intrării de beton, se afla un automobil mare, negru. În jurul lui se învîrtea un bărbat care fuma. Mecanicul era aproape gata.

— De ce dracu nu urcă ! se miră cu același glas abia auzit Niculescu și se apropie iar de ușă.

Mareș ieși pe balconul îngust. Ușița scîrțîi. După aceea nu se mai auziră decît vocile celor de jos. „Ocupă ieșirile", gîndi mecanicul. Era numai în cămașă și în pantaloni. Haina și-o îmbrăcă fără grabă, complet liniștit, privind curțile aflate undeva foarte jos, la picioarele sale. Acoperișurile luceau în bătaia lunii. Se auzea înghețul de noapte, un pîrîit ușor, prelung, cum ai sparge un geam pe care ai așezat o hîrtie umezită, ca să nu facă zgomot. Coroanele copacilor aveau o crustă lucioasă și păreau învelite în poleială. Urmă o bătaie într-o ușă, o bătaie apăsată, nefirească. „Caută pe portar, dar aici n-au să găsească nici un portar", își spuse Mareș. Ținea încă în mînă raglanul lui vechi și nu-l îmbrăcă. Trebuia să sară pe acoperișul vecin, fără să facă vreun zgomot. Tabla părea alunecoasă și lumina asta a lunii îl scotea din sărite. Agenții se aflau desigur în curțile vecine. Poate îl așteptau în stradela care dădea spre piața pustie, pe unde ar fi trebuit să fugă. Și unde să te duci acum ? Făcu paltonul ghem și vru să-l arunce pe acoperișul aflat sub el. În clipa aceea pe suprafața de piatră a curții interioare luci lumina unei ferestre, dincolo de care se aprinseseră becurile.

— Domnul Weiner ? întrebă cineva.

Mareș nu mai auzi restul. Urmă un bufnet, apoi un strigăt înăbușit și iar pașii aceia greoi, alergînd sub gang.

— Liniște ! porunci cineva.

Niculescu deschise ușa și îl apucă de umăr.

— Rămîi ! Nu ne caută pe noi. Cine știe ce dracu s-a întîmplat cu dentistul... Mă miram de ce nu urcă pînă la noi. Oricum, stai aici pînă se termină comedia.

Zgomotul deșteptase toți locatarii. În gang, la celelalte geamuri, se aprinseseră becurile. Se auziră iar glasurile cîtorva bărbați. Cineva repeta, iritat :

— Intră înăuntru !

— Ce-a făcut ? Ce-a făcut ? întreba un glas de femeie.

— Asta-i ghicitoarea, spuse încet studentul. Fac presupoziție. Ah, cît durează ! De ce dracu l-au dibuit tocmai pe Weiner ? Părea un om așezat...

— Cine știe !

— Nu ți-e frig ? Îmbracă paltonul. Încă o secundă și zburai în vid.

De jos nu se mai auzea nimic.

— Îmi pare rău de săracul Weiner, dar asta înseamnă că de noi habar n-au, nu crezi ?

— Cine știe...

Trecu cîtva timp. Pe urmă se auzi iar glasul ghicitoarei, care spunea tare cuiva :

— Îl duc.

— Gura ! porunci o voce de bărbat.

Pași greoi bocăniră în gang. Niculescu părăsi platforma îngustă de beton și se apropie de fereastră. Privi de acolo cum îl urcau pe dentist în mașina neagră. După cîteva clipe se auzi motorul și se făcu deodată liniște. Studentul aprinse becul din tavan și se priviră.

— Ți-a plăcut ?

— Nu mi-a plăcut.

— Nici mie.

Niculescu căută o sticlă de rachiu, pusă bine într-un raft, și turnă un strat măricel pe fundul ceștii din care bea de obicei ceaiul. I-o întinse celuilalt :

— Ia !

Mareș bău fără să clipească. Rachiul i se lăsă numaidecît în genunchi, amețindu-l puțin.

Studentul își turnă și lui un strat de alcool. După ce bău se scutură cu silă.

— Mai dormi dacă poți ! zise. Dumitale ți-o conveni, că ești obișnuit cu chestiuni din astea, dar mie ? Credeam că-i mai ușor, în definitiv, de multă vreme mă tot aștept tam să mă ia într-o noapte. Îmi și închipuiam pînă acum cum o să mă port, ce o să le spun vizitatorilor mei, dar cînd e vorba să fie de-adevărat, brrr ! Simțeam un gol în stomac și cred că m-aș fi bîlbîit al dracului.

— Ți-a fost frică ?

— Ba bine că nu !

— Și mie. Deși, așa cum ai spus, am mai pățit-o...

Aruncă paltonul pe un scaun și începu să se dezbrace încet.

— Crezi că se mai întorc ?

— Nu cred.

— Atunci ar fi bine să ne întindem puțin. Ai uitat fereastra deschisă.

— Vrei s-o închid ?

— Nu. Lasă să intre aerul. Parcă-i primăvară. Și luna asta !

Priviră discul argintiu alunecînd deasupra acoperișurilor.

— Strașnică noapte ! Să te plimbi acum cu o femeie pe care o iubești...

Caută pachetul de țigări și întrebă :

— Nu vrei să stingem lumina, să lăsăm numai fereastra deschisă și să ne amintim de lucruri frumoase ?

— Ba da.

Cînd rămase numai în pijama, mecanicul spuse gînditor :

— Cum ne pierdem capul !

Celălalt răsucise comutatorul și în odaia joasă plutea vălul sticlos al lunii. Se auzi frecarea chibritului și, o clipă, lîngă obrazul studentului pîlpîi o flăcăruie roșie. Mareș își aprinse și el o țigară. În curînd camera se umplu de un fum verde.

— Tot nu înțeleg de ce l-au luat pe dentist...

— Cine știe ? Poate un denunț, poate îi strînge pe evrei...

— Și noi fumăm liniștiți !

— Așa-i la război !

— M-am plictisit. Dați-mi o pușcă, un pistol-automat și spuneți-mi să ies în stradă...

Mareș îl privi.

— Ușor, tinere, ușor. Iar te pripești...

— Nu știu ce fel de nervi ai. Parcă ai vrea ca totul să țină o mie de ani...

— N-o să țină, știi bine.

— Și pînă atunci, ce să facem ?

— Să jucăm șah...

— Nu joc noaptea șah.

— Atunci să ne culcăm.

— Nu, nu pot să dorm încă, ar fi mai bine să vorbim.

— Despre ce să vorbim ?

— Știu eu despre ce să vorbim ? Despre orice, numai să vorbim...

— Crede-mă, cel mai bun lucru pe care-l avem de făcut este să ne culcăm.

— Bine, cum vrei...

Niculescu aruncă țigara încă aprinsă pe fereastră și se lungi lîngă el. Mareș fuma privind tavanul, pe care mai juca lumina purpurie a focului ostenit.

— Cînd ai intrat în partid ? îl întrebă pe student.

— Acum doi ani. Dumitrana mă cunoștea bine.

— Da, are încredere în dumneata.

Niculescu rîse încet.

— De ce rîzi ?

Celălalt nu-i răspunse numaidecît. După un timp îl înghionti cu prietenie :

— Dacă n-am fi atît de bănuitori, am fi cu toții morți de mult. Noapte bună.

Dar nu adormi. Rămase cu mîinile sub cap, așteptînd ca celălalt să aţipească.

— La ce te gîndești ? întrebă în cele din urmă Niculescu simțindu-l treaz.

— La o mulțime de lucruri. Noaptea nu este un bun sfătuitor, cum se spune.

— Crezi ?

— Sînt sigur...

— Știu că ai fost închis...

Studentul se ridicase în coate și îl privea atent.

— Și cum e ?

Mareș rîse încet, moale, aproape fără energie.

— Ce-ai vrea să-ți spun ? Nu știu nici eu prea bine. Închisoarea este o mare școală. Acolo se văd oamenii cum se văd plămînii la radiografie. Suferința îi despoaie și-i arată celorlalți goi, cum sînt într-adevăr făcuți.

— Mai fumăm cîte-o țigară ?

— Da, tot nu putem să dormim.

— Bine, ține colea, stai să mai aruncăm și un lemn în sobă.

Se ridică, aprinse un chibrit, aţiță focul și abia cînd auzi trosnetul vesel al surcelelor se reașeză la locul său, trăgînd din țigară.

— Te ascult...

— Nu știu să povestesc prea bine. Nici nu vorbesc atît de mult...

— Da, am auzit. Dumitrana, care ți-a pregătit adăpostul, mi-a spus că ești cam mut... Nu te superi, nu-i așa ?

— De ce să mă supăr ?

Rîse iar. Focul mic al țigării îi lumină chipul.

— Am auzit că pe comuniști îi izolează cum intră în închisoare...

— Da, le e frică. Zidurile nu le mai dau siguranță. Frica s-a cuibărit pînă și în cancelariile comandanților. Cu ani în urmă, prin '34, '35, erau mai siguri, mai liniștiți. Simțeau că au timpul cu ei. Acum e altceva. Se răstesc la

tine, dar simți că le inspiri teamă. Umilirile sînt aceleași. Tot comuniștii cară *tunul*...

— Ce-i ăla *tun* ?

— A da un tun înseamnă a desfunda closetele. E de fapt o treabă pentru borfași, dar mîndria noastră nu le convenea. Și atunci ne sileau să facem cele mai josnice munci. Din '42 comuniștii au fost puși iar în lanțuri. Numai după marea grevă din '33 au făcut așa. Pentru ei sîntem niște fiare, înțelegi ?

— Înțeleg.

— Păduchii și murdăria nu le-au ajutat prea mult. Nici execuțiile de miercurea și vinerea. A, să stai dincolo de un zid gros de un metru și jumătate și să auzi pașii condamnaților pe coridor. Nimic nu e mai înfiorător decît tîrîrea lanțurilor pe ultimul drum. Ești mai tînăr, nu ai de unde să știi cum pierzi orice înțelegere pentru anumiți oameni. Uneori credeam că acești călăi sînt numai niște rătăciți, dar cînd îi vezi, cum i-am văzut eu, atunci într-adevăr simți nevoia să ieși în stradă...

Mareș strivi țigara și o aruncă într-o scrumieră.

— O să dau foc casei.

— Ba să n-o faci, că ar fi păcat.

— Bine, liniștește-te...

Mareș tăcu. În odaie se simți un ușor miros de fum.

— De ce se poartă atît de rău cu noi ?

— Frica, tinere. Ea e un microb care aduce victime mai multe decît gripa spaniolă. O dată, în semn de protest, am declarat cu toții greva setei...

Niculescu se lovi ușor cu palma peste frunte.

— Există și o grevă a setei ? Știam numai cîte ceva despre greva foamei...

— Da, există și o grevă a setei, care are rezultate imediate.

— Și cum este într-un caz, și cum este în altul ?

— Pare greu, dar cu voință merge. Greva foamei am făcut-o, pentru prima oară, cu ani în urmă, cînd au asprit regimul. Primele douăzeci și patru de ore sînt mai grele. Corpul iese din obișnuința alimentării și simți că ți se întoarce stomacul pe dos. Pe urmă te hrănești din țesut. Dormi sporadic, ai visuri ciudate. Parcă tot stai la masă și consumi niște feluri nemaipomenite. Parcă bei apă multă și simți pe creier un fel de bilă de plumb care te apasă.

Paznicii rîd la început de tine și îți aduc în celulă mîncăruri mirositoare. Îți lasă gura apă.

— Și ce faci ?

— Cum ți-e sufletul de tare. La început pare să învingă lașitatea stomacului, dar conștiința e mai puternică. Toți ceilalți, comuniștii și deținuții de drept comun, au aflat : cutare a declarat greva foamei. Nu poți să le înșeli așteptările... Trece o zi, încă una, devii ușor ca un fulg, nu mai simți foamea. După o săptămînă pulsul îți scade și inima abia mai bate. Mă gîndeam că aveam douăzeci și cinci de ani și că va mai fi nevoie de mine, dar nici să trăiești rușinos nu poți... Unul a ținut-o 56 de zile... Eu numai 32. Cu puțină strichnină m-am refăcut...

Niculescu tăcea. Pe tavan jucau umbre mici gălbui. Focul se stingea încet-încet.

— Ei, te-am speriat puțin, haide mai bine să ne culcăm. E tîrziu...

— Cum vrei ! Ce crezi că a făcut Weiner ?

— Știu eu ?

— Multă lume n-are liniște acum...

— Nu e timp de stat liniștit. Cine stă liniștit e împăcat cu mizeria lui proprie și nu e bine deloc...

— Noapte bună...

— Noapte bună.

— Vezi să nu visezi la noapte ceva urît după cele auzite.

— Nici o grijă. Am și eu poveștile mele de groază, mai e vreme să ți le spun...

5

Cu o zi înainte, se treziseră cu nenea *Dobre-nunți-botezuri* în mica mansardă a studentului.

— Gata bagajele ? întrebase tipograful. Mîine la trenul de Tîrgoviște, de la 6 dimineața, Dumitrana are treabă cu amîndoi...

— Merg și eu ? se mirase Niculescu.

— Doar n-ai scutire medicală ! glumise bătrînul. Plecați pe rînd. Tu, Mareș, care cunoști mai bine locurile, ar fi bine să iei trenul de la pod, de la Basarab, cînd intră garnitura în stație. S-au întețit controalele. Cînd ajungeți

la destinație, vă dați jos, nu vă cunoașteți, nici pe drum, nici în gară, și vă întîlniți toți trei pe Calea Domnească la cel mai mare restaurant, cum dracu-i zice ?

— Găsim noi, tăiase scurt Niculescu, încîntat că pornea la o treabă ca asta.

— Restul vă spune Dumitrana la fața locului...

Drumul avusese loc în condiții bune. Nici un control al organelor militare, nici o oprire fără program, de altfel actele lui *Dobre-nunți-botezuri* erau atît de bine întocmite, încît numai șeful Siguranței în persoană ar fi fost în stare să descopere dacă era vorba sau nu de vreun fals, și asta cu multe îndoieli.

Acum ședeau toți trei la o masă, în fața unei sticle de vin scump, mîncaseră bine, ca să aibă aerul unor clienți cu stare și așteptau să se facă ora 16.

— De ce tocmai ora 4 ? întrebase, curios, studentul.

— O să vezi, ai răbdare, îl liniștise Dumitrana privindu-și ceasul.

Plătiseră, erau la cafele. Localul părea pustiu. Nimeni nu ocupa cele cîteva mese, așezate între stîlpii de susținere ai unui lung salon. Afară era zloată și frig, în provincie la ora asta se dormea.

Înțelegerea era simplă. La ora fixată, un prieten de-al sergentului-major, Tomulete, de la flotila din apropiere, avea să sune prealarma, simulînd un atac inamic, operație ce se repeta de cîtăva vreme în toate orașele țării. Alarma propriu-zisă avea să dureze exact 15 minute, timp în care ei trebuiau să ajungă la spitalul de boli nervoase din apropiere, să-l răpească pe Focșa și să-l ducă în gară, unde aștepta un automotor gol, aflat în revizie, să se urce grabnic în el, fără a fi văzuți de multă lume, și să plece spre o destinație cunoscută numai de către Dumitrana, șeful expediției.

Era 4 fără cinci minute. Ceștile de cafea fuseseră golite. Cei trei fumau nervos, privind afară la trecătorii rari. Începuse și un fel de ploaie cu lapoviță, foarte potrivită pentru ce aveau de gînd să facă. Numai timpul trecea greu. La patru fără un minut se ridicară, salutară pe chelnerul mulțumit de bacșișul primit și, vorbind tare despre o călătorie urgentă, pe care aveau s-o facă la Vatra Dornei pentru niște lemne de foc, părăsiră localul. Strada Domnească era pustie. Puțin mai departe aștepta o dubă sanitară militară, cu o cruce roșie pe spate. Se apropiară agale

de ea, și chiar în minutul în care acele ceasornicelor arătau ora 16 fix se auzi sunetul lugubru al sirenelor umplînd cerul de vaiete. Sergentul-major Tomulete îi făcu loc lui Dumitrana în față. Ceilalți deschiseră ușile din spate și se aruncară înăuntru. Spațiul metalic nu era ocupat decît de o targă sub care se afla o cămașă aspră de in și o frînghie. Niculescu și cu Mareș își îmbrăcară halalele albe pregătite de o mînă grijulie. În față, lîngă șofer, Dumitrana făcea același lucru.

— Omul meu e punctual ca moartea, spuse cu o ușoară mîndrie Tomulete, ce spui despre alarma asta, dată după toate regulile artei...

Dumitrana nu-l asculta. Era atent la drum.

— Cît timp facem pînă la spital ?

— Exact 3 minute.

— Or să ne lase să intrăm ?

— Am actele, tot...

— Bine.

— Și agenții ?

— Sîntem patru, ei sînt doi...

Pe Dumitrana îl stăpînea o ușoară emoție. Nu-l mai văzuse pe Focșa din ziua căderii. Trecuse de faza bănuielilor, a urii bezmetice cînd l-ar fi sfîșiat dacă l-ar fi întîlnit. Acum îl stăpînea un sentiment mai puternic, de dușmănie calculată. Îl neliniștea numai gîndul că lovitura ar putea să rateze, că cine știe ce întîmplare neprevăzută ar putea să-i împiedice să pună mîna pe trădător.

— Te-ai interesat, nu l-au transferat în altă parte ?

— Se poate, șefule ? Camera 23, la parter. Agenții joacă șah în hol. Am trecut de cîteva ori pe-acolo în ultimele două zile... Am prieteni peste tot.

— L-ai văzut ? întrebă cu o voce sugrumată Dumitrana.

— O singură dată.

— Nu te cunoaște cumva ?

— N-am avut plăcerea...

— Bine.

Trotuarele și străzile erau pustii. Oamenii știind că era vorba numai de un exercițiu ședeau la ferestre și se uitau afară. Mașina ajunsese. Un portar cam somnoros îi întrebă pe cine caută.

— Un transport, zise Tomulete arătîndu-i actele.

Portarul le deschise. Drumul pînă la saloanele internaților trecea pe lîngă laboratoarele sanatoriului. Mirosea a ser, a șobolani și a frunziș putrezit. Aleea lungă, străjuită de plopi, plină de noroi, i se păru lui Dumitrana interminabilă. Coborîră, cum le era înțelegerea, Mareș și cu Niculescu. Coridorul spitalului părea pustiu. Camera 23 se afla tocmai la capătul celălalt. Mecanicul trase cu ochiul spre o ușă întredeschisă. Bolnavii stăteau în paturi, citind. Singurul risc rămînea ca Focșa să fi fost trimis în pivniță, adică să se fi întîmplat absurdul lucru ca doctorii să ia în serios acest exercițiu de apărare antiaeriană. Nu-l luaseră. Bătură în panoplia albă a ușii și auziră o voce necunoscută întrebînd :

— Cine e ?

— Poftiți în adăpost, a sunat alarma .

Acum urma cel mai periculos lucru. Dacă nu era singur, ar fi trebuit ca omul lor să fie însoțit, și-atunci ei s-ar fi prefăcut că sînt chiar niște infirmieri ai spitalului, care și-au făcut numai datoria, alarmîndu-i pe cei din saloane. Așteptară încordați. De dincolo se auzea un zgomot de veștminte.

„Se îmbracă", gîndiră amîndoi. Alte voci nu se distingeau. Priviră coridorul pustiu. Niculescu deschise o fereastră din apropiere. Făcu un semn și mașina se apropie ușor. „Pe-aici îl scoatem", făcu el lui Mareș. Peste alte cincisprezece secunde, în ușă se ivi Focșa, nepieptănat, cu părul în dezordine, cam plictisit că trebuia să coboare în pivniță. Văzu siluetele celor doi infirmieri necunoscuți și, în clipa următoare, studentul îi vîra între coaste țeava unui revolver :

— O vorbă și te-am curățat !

— Sînteți nebuni ? bîlbîi el.

— Gura ! scrîșni mecanicul, urmează-ne !

Niculescu o luă înainte. În fața ferestrei, din spate, Mareș îi aruncă peste umeri cămașa largă, pe care o strînse cu putere în jurul gîtului. Surprins, imobilizat, Focșa vru să strige, dar un pumn de vată, vîrît dibaci în gură, făcu restul. Îl aruncară ca pe un sac prin fereastra deschisă în brațele celor de jos. Tomulete și cu Dumitrana le strigară celor de sus să sară de-acolo, pentru că nu mai era timp.

În clipa următoare mașina porni. Totul durase exact patru minute și jumătate. Pînă la sfîrșitul alarmei mai aveau 6 minute. Cu 110 pe oră, Tomulete îi duse pînă la

gară. Peronul era pustiu. Automotorul aştepta pe linia principală. Transportul prizonierului se făcu pe targa pregătită sub ochii şefului de staţie, care nu înţelegea ce se întîmplase. Cînd se sună încetarea, automotorul porni încet.

Focşa fu eliberat. Pentru prima oară după atîta vreme stătea faţă-n faţă cu Dumitrana.

— Ei ? întrebă acesta. Cum te simţi ?

Focşa nu răspunse. Privea năucit la ceilalţi, pe care nu-i cunoştea.

— Sînteţi nebuni, o să răspundeţi !

Dumitrana îi întinse o ţigară :

— Fumezi ? Ai trecut prin multe astăzi...

Celălalt refuză.

— Ştiţi că sînt în conducerea partidului, ştiţi ce păţesc trădătorii...

Avea haz. Căuta să nu arate că-i este frică, dar nu reuşea deloc. Asudase. Mai ales ţeava pistolului lui Niculescu îl înspăimînta.

— Tu vorbeşti de trădare ? întrebă moale, cu o ură îndelung stăpînită, Dumitrana.

— Unde mă duceţi ? Ce-aveţi de gînd cu mine ?

— O să vezi, nu mai fi atît de curios ! O să ai o întîlnire plăcută...

Pe urmă se făcu tăcere. Automotorul luase viteză. Dumitrana ieşi pe coridor. Îl aştepta şeful de tren.

— Cum îi facem ? îl întrebă pe acesta.

— Avem cale liberă pînă la Bucureşti. Trebuie să stăm în staţia de triaj o noapte, chipurile pentru revizie, şi mîine o luăm mai departe. Călătorim cu automotorul regal...

— Nu e rău. Are stema pe el, că nici n-am băgat de seamă ?

— Are. Face impresie... Unde-l ducem exact, ca să comunic mai departe...

— La Predeal. Mîine la prînz ne aşteaptă o altă dubă sanitară în gară...

— Nu e prea la vedere ?

— N-avem ce face. Îl legăm fedeleş, îl punem în cămaşa de forţă, şi gata...

— Puteaţi să găsiţi o localitate mai puţin deochiată.

— E bine aleasă. Unde te aştepţi mai puţin, acolo trebuie să te ascunzi. Sub nasul lor...

— În sfîrşit. Eu îmi văd de treburile mele.

Drumul pînă la București decurse fără alte incidente. Cei trei se schimbară cu rîndul. Îi dădură prizonierului cîte un pachet cu hrană rece pentru fiecare masă : masa de prînz și masa de seară. Noaptea se încuiară în compartiment cu el. Prizonierul nu putea face, ca să evadeze, decît un singur lucru : să încerce să spargă geamul, dar asta era un lucru destul de greu.

Noaptea petrecută în Depoul Stației de Triaj decurse în liniște. În compartiment ardea lumina, fusese trasă perdeaua neagră de camuflaj și-l priviră cum doarme, cîteva ceasuri numai, zvîrcolindu-se neliniștit, asudînd și sărind în picioare. Băuse foarte multă apă, adusă și împrospătată mereu de paznici. În dimineața zilei următoare, automotorul manevră îndelung și evită gara principală, cu toate controalele ei. Se făcu o încurcătură la părăsirea depoului, dar în cele din urmă porniră. Era o zi luminoasă de sfîrșit de februarie a anului 1944. Automotorul regal se îndrepta cu toată viteza spre munți. Prizonierul părea împăcat cu soarta lui, stătea prostit în fotoliile de piele, cu fruntea strînsă în palme, ca într-o menghină.

— La ce s-o fi gîndind, nenorocitul ? întrebă Niculescu pe Mareș.

— Are destule pe suflet...

Dumitrana dormea alături, în compartimentul vecin.

— Șeful are nervii buni, auzi-l cum sforăie. Eu l-aș fi gîtuit pînă acuși...

— Nu e cazul...

— Unde-l ducem ?

— Dumitrana spunea că de el se va ocupa inginerul Comșa. Noi îl ducem plocon doar.

Studentul își scărpină barba.

— Asta trebuie să știe o mulțime de lucruri !

— O să le aflăm vreodată și noi ăștia care ne-am riscat pielea puțintel.

Pe la 9 ajunseseră dincolo de Sinaia. Munții erau ninși, albi : dinspre ei, prin geamul deschis, venea un vînt rece care îi trezea. Nu dormiseră nici unul ca lumea. Nu erau obișnuiți cu drumul și cu situația asta.

Prizonierul îi spuse ceva lui Mareș.

— Vrea afară ! Studentule, condu-l !

— L-a luat cu frică, ascultă la mine !

Îi făcură loc. Focșa fu urmat de Niculescu. Automotorul urca greoi. Atunci se întîmplă acel lucru neașteptat de

care se ferește toată lumea, dar de care nu scapă nimeni. Automotorul intră într-un tunel și, cum pe coridor nu era aprins nici un bec, se făcu o clipă de beznă. Mareș se alarmă brusc, strigă ceva studentului, și simțiră amîndoi în aceeași clipă un curent rece izbindu-le fața. Cînd vagoanele ieșiră din tunel, văzură ușa dată de perete. Focșa se aruncase afară.

Mareș privi de pe scară în urmă. Pe șine, la ieșirea din tunel, se vedea trupul izbit de terasament al prizonierului.

— Oprește, oprește ! strigă, aruncîndu-se spre culoar pînă la șeful de tren.

Se trezi și Dumitrana și peste 5 minute porniră mai departe. Focșa era mort, n-avea nici un rost să mai transporte un cadavru. Trădătorul își alesese ispășirea cea mai ușoară. Se priviră deznădăjduiți, dar nu se mai putea face nimic. La ora fixată, coborîră cu targa goală în gara Predeal. Inginerul Comșa îi aștepta într-o ambulanță albă. Cînd văzu chipurile livide al celor trei ghici fără greutate ce se întîmplase.

— Ei ?

— S-a terminat. Focșa s-a aruncat din tren...

— Ce ghinion ! Ce ghinion ! Cum dracu n-ați băgat de seamă ?

— Și-a cerut voie la closet. Nu puteam să nu-l lăsăm. Totul a fost calculat cu precizie...

— Păcat, am fi aflat lucruri foarte interesante. În orice caz, își merită soarta !

Cel mai necăjit părea Dumitrana.

— Lașul ! Lașul, nici măcar curajul de a răspunde pentru cele făcute nu l-a avut ! A trimis oameni la moarte, cu sînge rece, lepădătura, și cînd a trebuit să dea socoteală s-a sinucis ca o coafeză.

Nu mai aveau ce să-și spună.

— Ne vedem la București, zise Comșa. Fiți atenți ce faceți, pentru că moartea ăstuia o să ne dea de furcă. Nu le convine că am putut să li-l luăm de sub nas ! Dumitrana, dumneata mai rămîi cu mine, avem cîte ceva de pus la punct...

Niculescu și cu Mareș coborîră la șoseaua principală.

— Urîtă afacere ! se căină studentul. Și numai eu sînt cu ghinionul. Pun mîna-n foc !

— Lasă fleacurile. Crezi că e periculos să călătorim cu trenul înapoi ?

— Cred că e mai bine să luăm un autocamion, ceva. Or să găsească cadavrul și o să înceapă o purecare !

— Ai dreptate.

Era frig, soarele de dimineață pierise și începu să ningă pe neașteptate.

— *Haide-acasă, puișor !* cînta studentul cu necaz. Ce bine e totuși la noi în mansardă, nu-i așa ?

Mecanicul nu-i răspunse. Nu-i plăcea deloc afacerea asta nedusă pînă la capăt. Așteptară deci cam o jumătate de oră pe șosea, făcură semne cîtorva rable de mașini și, în cele din urmă, un camion militar se îndură de ei și-opri.

— Suiți-vă, spuse soldatul morocănos de la volan. Dar mai întîi să-mi dați o țigară, că sînt mort de somn.

Niculescu se scotoci prin buzunare și-i întinse pachetul său.

— Ia-le !

Se vîrîră sub prelată și pînă la București dormiră unul în spatele celuilalt, un somn fără vise.

*

În seara aceleiași zile, inspectorul Mizdrache cobora agitat din Buickul său, însoțit de către Ciripoi, în fața unui spital din Predeal.

Morga se afla la subsol, nu era lift, și părea contraindicat să-i stai în față omului venit tocmai din București, adus cu telefoane urgente, cu telegrame, împins aproape la disperare de îndrăzneala fără seamăn a acelor necunoscuți care fuseseră în stare să fure de sub nasul Siguranței pe Focșa, să-l transporte, auziți, cu automotorul regal, după cum se stabilise la primele cercetări.

— Să-l mîncați fript ! spusese în concluzie Mizdrache privind cadavrul trădătorului, cu fața sfărîmată în căzătură, țeapăn, abia strîns de pe șine de către medicii trimiși de urgență acolo, în speranța poliției de a mai afla măcar urmele răpitorilor.

Ciripoi se zbătea în jurul lui, strigînd și el la subalterni, căutînd să prindă un fir.

Pe drum, înapoi spre București, inspectorul încă monologa :

— Întîi să-mi spui, tu mie, Ciripoi, cum au aflat unde stă ascuns ? Al doilea : cum au intrat ei fără bătaie de cap în spital ? Al treilea : ce făceau în timpul ăsta agenții noștri ?

În dimineața aceleiași zile, Ciripoi fusese pînă la Tîrgoviște, îi snopise în bătăi pe cei puși să-l păzească pe Focșa, și-acum raportă începînd cu sfîrșitul :

— S-au îmbătat ca niște porci și-au dormit o zi și-o noapte, n-au auzit nici alarma, n-au auzit nici cînd l-au luat ! I-am găsit turtă, tot acolo în odaia lui Focșa...

— Știi ce-ai de făcut cu ei ?

— Pe drumuri, domnule inspector, îi arunc pe drumuri fără nici o remușcare. Unul plîngea, se bătea cu pumnii în cap că are nevastă, familie grea, copii. „Păi dacă ai copii de ce nu ai grijă de ei, nenorocitule ? l-am întrebat, ce, eu vrei să le port de grijă ?"

— Să nu fie complici, Ciripoi...

— Cine, bibilicele alea ! Aș, de unde, dar nițică pușcărie nu le-ar strica, mama lor de incapabili !

Mizdrache socotea încă minuțios :

— Și cu alarma asta ce-a fost ? Cine a dat-o ?

— Serviciul de apărare pasivă.

— Ești sigur ?

— Au și ei exercițiile lor. Sună magaoaia să se mai deprindă lumea.

— Ia cercetează, că mie-mi miroase că ăștia au prieteni peste tot. În armată, în *Cefere* nu mai vorbesc. Pe șefii de gară mi i-ai strîns să spună cum a fost de le-a trecut ditamai automotor regal pe sub nas și ei au dormit ?

— Toată lumea e sub stare de arest. Ancheta a început de ieri, de la Tîrgoviște, dar recunoașteți și dumneavoastră că a fost o lucrătură de mîna întîi. Portarul de la spital spune că au venit doi infirmieri cu o dubă sanitară militară...

— Militară ? ! Ce-ți spuneam eu ? Buuun, mai departe...

— În cîteva minute plecaseră.

— Și el, dobitocul, nu s-a întrebat ce caută o dubă sanitară în timpul alarmei aeriene ?

Ciripoi se gîndi o clipă :

— De, la spitale nu prea se ține seama de alarmă. Dacă te-apucă ceva nu ține de oră, de minut...

— Bine, să trecem mai departe. Deci, au dispărut cu Focșa. Bețivii ăia dormeau tun. Dar cum l-au luat ?

— Un bolnav spune că l-au scos pe fereastră într-o cămașă de forță. Cică erau patru, nu doi, cum zice portarul...

— Perfect plauzibil. Doi se aflau în ambulanță, doi în față !

— Exact !

— Dar de ce pe fereastră ?

— Probabil ca să nu mai piardă timp...

— Cam spectaculos...

— Dar le-a prins bine...

— Mai departe.

— De aici l-au dus la gară. Șeful de stație afirmă că automotorul regal se afla în revizie. Trebuia să facă un drum de probă de la București la Tîrgoviște și de aici înapoi.

— Buun, asta a fost ieri. Dar noaptea unde-au stat ?

— În stația de triaj București...

— Și ăia ce mă-sa păzesc de nu întreabă, de nu cer socoteală nimănui ?

— Cer ei, dar e greu să te descurci într-atîta hîrțogărie, și pe urmă, gîndiți-vă, domnule inspector, era vorba de automotorul Majestății-Sale, știți cum vine chestia asta. Atunci nimeni nu mai întreabă, nimeni nu se mai uită...

— Nu știu, Ciripoi, să-mi scoți mecanicul care l-a condus, din pămînt, din iarbă verde, că doar automotorul Majestății-Sale nu e dricul primăriei, să se suie oricine în el și să-l miie unde vrea. Nu vreau să știu nimic, m-ai înțeles ?

— Domnule inspector, lăsați pe mine. Întorc calea ferată pe dos, dacă nu v-o place, cuțu să-mi ziceți !

Inspectorul nu era prea optimist.

— Ciripoi, știi unde-o s-ajungem ? Pe front, băiatule, sublocotenenți de rezervă. Încă o afacere ca asta după dezastrul de la Piatra și ne-am curățat !

— Nu înțeleg, de ce ținea domnul Mastacan la gloaba de Focșa, că de folosit nu-l mai folosea de multă vreme...

— E drept, dar unde pui prestigiul nostru ? Și-apoi dacă nu se arunca din tren, aveam de furcă, băiatule, că ăsta știa multe lucruri, niște nume, și ăia care l-au răpit l-ar fi tras nițel de limbă, l-ar fi gîdilat la subsuori, și-atunci ?

— Cazul nu e ușor, domnule inspector.

— Parcă cine spune asta, dar îmi trebuie ceva palpabil, Ciripoi, m-am săturat să tot constatăm că stăm cu mîna-n fund. Ce fel de poliție e aia care nu mai dă pe mîna gîdelui pe cîte cineva, ia spune-mi ?

— E drept, dar de unde să-i scoatem, că am impresia că oamenii noștri s-au cam speriat de cînd cu situația de pe front. Nu mai e ce era în '41, alte vremuri, acum fiecare se gîndește la pielea lui, la ziua de mîine...

— Și tu nu te gîndești, Ciripoi ?

— Mă gîndesc, domnule inspector, dar nu cu atîta plăcere cu cîtă aș vrea...

— Ai umor, băiatule, ai umor, ascultă la mine !

Ciripoi nu știa bine dacă Mizdrache era convins de cele ce spunea, dar o frică ușoară i se insinua sub piele, o senzație de nesiguranță generală, ca într-un coșmar cînd visezi că te prăbușești în abis și nu ai de ce să te agăți. Prea le mergea bine acestor oameni care se descurcau atît de ușor în treburile făcute. Însemna că au complici pretutindeni, și nu orice complici, însemna că toată lumea miza pe calul ăsta, al zilei de mîine, și pentru ei, pentru el și pentru Mizdrache, și chiar pentru Mastacan, acea zi de mîine nu era cea mai fericită dintre zile.

6

— Condensatorul ăsta parcă-i un ficat stricat, spuse Niculescu aplecîndu-se peste șasiul unui aparat de radio. Dacă organele oamenilor ar putea face zgomote cînd se uzează, așa ar hurui, cum huruie condensatorul ăsta, de 550 de microfarazi. Mă asculți ?

Mareș lăsă cartea deoparte și-l privi. Studentul se ridicase în picioare și înjura de ți-era mai mare dragul să-l auzi.

— Nici un chirurg n-ar putea face reparațiile pe care le fac eu. Clienții mei au pretenții să le înapoiez aparatele în stare de funcționare. Dar știu ei că piese nu se mai găsesc nici la negru ? De unde să știe ? Unde mai pui că le și car la domiciliu lăzile astea de gunoi. Dacă aș fi știut ce o să se întîmple, tîrguiam încă de la intrarea nemților în Polonia un vagon de piese de schimb și astăzi puteam să concurez cu Morgan. Ce spui ?

Mareș îl privea și își freca cu palmele genunchii amorțiți.

— Te-ai plictisit, ți s-a făcut de o plimbare. Uite ce-i afară. Duminică credeam că s-a întors iarna. Ții minte ?

Pe la ora asta cerul era ca o pătură cazonă : negru și rece. La douăsprezece a plouat și ceva mai tîrziu a nins. Ciudat lucru : să ningă în aprilie ! Azi, cerul e ca o rufă băgată în scrobeală albastră. Pomii pîriie. I-a ținut frigul și acum și-au dat drumul. Te rog să mă ierți, dar primăvara asta mă face vorbăreț. Vino lîngă mine să privești strada. Îl dau dracului de condensator și mă așez pe un scaun, aici, să mă uit la Griviția noastră. Parcă-i o scenă. Cînd am să mă apuc de cinematografie, pentru că ăsta e visul meu, am să fac un film intitulat : *Strada*. Un film fără text. Numai o privire indiscretă a aparatului de luat vederi asupra străzii. Privește. Marți. Zi de lucru. Poate ar fi trebuit să fie cîțiva nori pe cer, ca niște șorțulețe care să acopere soarele ăsta... Așa. Ce face băcanul meu din colț ? N-a venit încă pîinea. Stă și așază lumea la coadă. Uită-te la el. E mai palid, s-a mai tras la față. Are griji. Nu doarme noaptea. Citește ziarele de la pagina întîi pînă la ultimul rînd. Cum ți-am spus, nu mai cumpără nimic, vinde doar. Are bani la bancă, dar asta nu-i dă liniștea de care are nevoie. Se gîndește că zestrea fiicei nu mai este atît de sigură. Vin vremuri grele pentru ei. Mă asculți ?

— Te ascult. Dar dacă nu are o fiică ? Dacă pur și simplu n-are nici un copil ?

— Nu se poate să nu aibă copii. Aștia cred că sînt făcuți să perpetueze națiunea română.

— Bine, dă-i bătaie, deși nu mai e film, seamănă a roman mai mult.

— Așa, unde rămăsesem ? Da, domnule, nu se poate să nu aibă o fiică.

— Ce te face să crezi ?

— Prea îi dă tîrcoale Ionică Pară...

— Asta cine mai este ?

— Cum ? N-ai auzit de domnul Ionică Pară, directorul gazetei „Căsătorii" ?

— N-am auzit.

— Gazeta „Căsătorii", organul matrimonial al fetelor sărmane, al văduvelor și al fetelor trecute de patruzeci de ani...

— Glumești !

— Nu glumesc deloc. Te privește. Eu asta voiam să spun ; din moment ce domnul Ionică Pară îi dă tîrcoale, înseamnă că băcanul nostru are o fată de măritat.

— Dacă vrei cu orice preț...

— De cîtăva vreme băcanul nostru s-a cuminţit, nu mai strigă la oamenii aşezaţi la coadă. Apropo, cineva mi-a spus că Mareşalul a ordonat ca pîinea să se dea cît mai tîrziu, pentru ca lumea să fie ocupată cu ceva, să nu aibă timp să bîrfească.

— Nu se mai dă nici o bătălie. Aşa cum ştii bine, pe front domneşte o acalmie suspectă...

În clipa aceea, de jos se auzi cîntecul unui patefon. Vechea romanţă cîntată de o femeie, melodia care-i plăcea atît de mult dentistului. Cei doi tăcură şi se priviră uluiţi.

— Să ştii că s-a întors Weiner.

— Nu cred, spuse Mareş.

— Mă duc să văd. Ar fi prea de tot. Mă întorc într-o clipă.

Studentul coborî în goană scările. Îşi luase numai un halat cîrpit pe deasupra pijamalei şi în picioarele desculţe îşi încălţase papucii de casă. Curiozitatea lui era mai puternică decît orice. Reveni după cinci sau şase minute, asudat, cu o dezamăgire vizibilă pe chip.

— Ei ?

— Închipuie-ţi...

— Ce să-mi închipui ?

— Nu era Weiner.

— Dar cine ?

Niculescu îşi aruncă halatul într-un colţ şi se aşeză pe un scaun.

— Ia-mă încet, că spun tot.

Răsuflă adînc ca după o lungă alergare şi se uită drept în ochii mecanicului.

— Am coborît, am sunat. Eram gata să-l îmbrăţişez pe bietul om. Credeam că i-au dat drumul...

— Şi ?

— Mi-a deschis madam Weiner.

— Pînă aici nimic să te sperie.

— „A venit domnul Weiner ?" am întrebat. Nu mi-a răspuns. Am înţeles. Prin uşa deschisă am văzut un bărbat care stătea pe un scaun şi asculta patefonul. Femeile, ce vrei !

— Poate că era o rudă, ceva...

— Nu cred...

Mareş rîse încet. Niculescu se apropiase de geam.

— N-o să ne întristăm pentru atîta lucru, spuse în cele din urmă. Vino și te uită. Domnule, se petrece ceva. Ceva ce-mi scapă deocamdată. Cînd un băcan care dă pîine cu mălai pe bon nu mai strigă la nenorociții lui de cumpărători înseamnă că s-a rupt frontul undeva.

— Poate primăvara asta-i de vină.

— Aș, de unde ! Ai văzut dumneata băcani care să înțeleagă ce-i aia lumina soarelui ? Ascultă la mine, s-a rupt frontul. Nu simți, în văzduh plutește ceva... Să privim mai departe...

Mareș se apropiase și el de fereastră.

— Ce vezi înaintea dumitale, jos, chiar in fața noastră ?

— Pe negustorul de cafea.

— Ei bine, da. Aramian și-a strîns vitrina.

Celălalt nu-și dăduse seama de lucrul acesta. Se uită mai atent. Niculescu rise triumfător.

— Săptămîna trecută vitrina armeanului strălucea ca un samovar. Era plină de rîșnițe de alamă și de cutii de cafea.

— Și acum ?

— Nu pricepi ? Parcă a bătut vintul. În locul munților de cacao ce zărești ?

Mareș dădu din umeri.

— Două drapele tricolore. Suspect !

— O fi vreo sărbătoare. Cine știe ce-a mai inventat Mareșalul...

— Ce sărbătoare ! Stai să ne uităm în ziarele de astăzi.

Ridică cîteva foi de pe masă și le răsfoi cu grabă.

— Așa, care va să zică... pagina întîi, nimic, pagina a doua, nimic, pagina a treia, nimic. Poftim, uite și ultima oră. Nimic, dar absolut nimic.

— Poate s-a comunicat ceva la radio...

— Atunci toată Grivița ar arăta ca o sală de bal mascat, dar nu se zărește alt drapel. Știi de ce a pus armeanul tricolorul în vitrină ?

— Nu.

— Ca să nu se vadă că și-a strîns surogatul...

— Nu te înțeleg.

— Dacă își strînge marfa, înseamnă că ne aflăm în preajma unui naufragiu...

— Te înșeli, omul pare foarte liniștit.

— Aș, nu-l cunoști. Nu l-am văzut niciodată să iasă în pragul prăvăliei. Uită-te la el, parcă așteaptă pe cineva.

Altă dată n-ar fi scos capul din dugheana lui, să-l tai. Păi negustorii, domnule, e o chestiune de psihologie, nu ieș în ochii celor de la fisc numai de dragul de a trage aer curat în piept. Negustorii știu că pe vremurile astea trebuie să stea cu nasul în hîrțoagele lor, pentru că pe cei de la fisc e mai bine să nu-i vezi, ca să nu te vadă nici ei pe tine...

— E într-adevăr o zi foarte frumoasă, care poate să scoată și pe negustori din magherniţele lor.

Niculescu îl bătu pe umăr.

— Negustorii nu au zile frumoase decît atunci cînd cîștigă ceva. Fie că ninge, fie că plouă. Înțelegi ?

— Înțeleg.

— Pentru ei nu există soare, vreme urîtă... Banul, ăsta e motorul vieții. Poate să tune, să fulgere, nu le pasă. Frumusețea vine la ei dinăuntru în afară, nu invers...

— Lasă-l pe Aramian...

Niculescu căuta cu privirile ceva în aglomerația de oameni. Nu găsea și părea necăjit...

— Ei ? îl îndemnă Mareș.

— Ai răbdare. Un film nu se face cît ai bate din palme. E nevoie de timp.

— Am să aștept. Haide pe balcon să vezi piața, poate acolo ai să găsești ceva interesant...

Îl lăsă și deschise ușița, făcînd cîțiva pași pînă în marginea platformei de beton cu armătura de metal întoarsă în sus, cu un fel de rampă primitivă. Orașul fumega în depărtare sub lumina moale a soarelui de primăvară. Orizontul albăstrui, sfîșiat de turle cenușii și coșuri fumegătoare de fabrici, se vedea ca după o perdea foarte subțire și transparentă. Niculescu veni și el, plictisit de ceea ce spusese pînă atunci.

— Aici nu poate fi nimic interesant. Numai îngrămădirea asta de oameni, piața neschimbată pe care o cunosc de ani de zile.

Un vînt ușor ridica basmalele multicolore ale negustorilor de mărunțișuri. Bustul cenușiu al doctorului Botescu strălucea încă de umezeală. În marginea trotuarelor rămăsese puțin noroi carbonizat acum de soare, un strat cenușiu strîns de gunoieri în tumbăraiele lor murdare. Cîțiva dintre ei se împungeau cu măturile lungi de nuiele. Piața părea o îngrămădire de termite neliniștite. Se auzea cîntecul copiilor care-și cumpăraseră trompete de tablă și țipătul zarzavagiilor :

— Ia trufandaua, trufandaua !

De peste drum, din fața cinematografului Model, negustoreasa de semințe, o bătrînă îmbrăcată în negru, grasă și nepieptănată, striga cît o ținea gura :

— Semințilii, semințilii ! Contra plictiselii, contra plictiselii. Ia semințilii de dovleac, de floarea-soarelui !

Studentul adulmecă mirosul frumos de semințe atunci prăjite pe o tablă așezată deasupra unei sobe. Vru să spună ceva, dar în clipa aceea îl zări pe Gică-hau-hau.

— Uite-l pe Gică...

— Să-l auzim ce mai spune...

Deocamdată vagabondul nu spunea nimic. Privea vitrinele negustorilor și dădea din cap. Se oprea din cînd în cînd și se uita în sus, ca și cînd ar fi așteptat să-i pice de la vreun balcon pomana lui zilnică. Era îmbrăcat numai într-o cămașă ruptă în spate și în pantalonii tociți la manșete, pantalonii săi și de vară și de iarnă.

— Pe Gică ăsta l-aș face primar, zise Niculescu.

— De ce ?

— Are umor. Un primar trebuie să aibă neapărat umor. Gîndește-te că e o meserie foarte plicticoasă.

— Ațin-te ! îl avertiză Mareș.

Vagabondul ajunsese în mijlocul pieței. Căuta din priviri pe cineva pe care nu-l găsea. După ce se răsuci de cîteva ori în hazul oltenilor, care-l bombardau cu mere stricate, Gică-hau-hau puse palmele la gură și începu să strige cît putea :

— Moarte pomanagiilor ! Moarte negustorilor, hau-hau !

Răgușise. Cineva din mulțime îi strigă :

— Nea Gică, ai băut iar fără sifon !

Dintr-o cîrciumă ieșiră niște lăutari, trei țigani jerpeliți : unul cu vioara într-o mînă și cu arcușul în cealaltă, al doilea cu un acordeon strîns pe piept, și al treilea cu un țambal, tîrît pe un șold. Vagabondul îi strigă, și lăutarii se apropiară. Lumea din jur făcu un cerc viu în jurul lor. Vînzătorul de ziare se așezase pe bordura trotuarului și flutura în mînă o hîrtie.

— Are Gică bani, hau-hau ! spunea ca să fie auzit de toată lumea. Ia să-mi cîntați...

Țiganii începură ceva săltăreț, care-l făcu pe regele pomanagiilor să se ridice și să joace cu mîinile la spate, învîrtindu-se pe loc. Gunoierii lăsaseră tumbăraiele și se

aproplaseră. Oltenii tot mai aruncau cu mere stricate în mulțimea adunată în jurul vagabondului. Se auzeau chiote și sunetul slab al viorii. Era ora închiderii magazinelor și pe Grivița căzură obloanele cu un huruit surd de fier frecat. Era cald. Cerul era de un albastru dulce. Jos, dincolo de ulucul de piatră al Căii negustorilor, se zăreau grădinile curților strîmte, cu o pulbere albă de flori deasupra. Vîntul ridica din cînd în cînd cîte un roi de petale și după aceea se simțea în aer mirosul vag îmbătător al lui aprilie.

— Ce spui ? întrebă Niculescu.

— Este o zi prea caldă pentru luna asta.

În momentul acela, deasupra acoperișurilor se auzi vaietul sirenelor. Era un urlet metalic, strident, mai puternic aici, sus, umplînd tot spațiul acela, albastru și alb, fierbinte și plin de vînt, cu un strigăt mecanic, un strigăt primordial, o tînguire a fierului prin care curgea un curent electric. O clipă, stolurile de păsări care se roteau lent deasupra pieței se împrăștiară speriate. Rîndunelele se ridicară mult peste clădiri, plutiră deasupra țipătului alarmant și se lăsară apoi pe streașini. Mulțimea din piață nu se risipi. De cîteva luni se făceau exerciții de alarmă aeriană și toți credeau că și de data aceasta e vorba de ceva asemănător. Gică-hau-hau striga din răsputeri, ca să acopere urletul sirenelor :

— Magaoaia, mitocanilor ! Moarte pomanagiilor ! Trăiască cine știu cu cu mama lui ! Dați-i un pol lui Gică să vă mîntuie !

Nu-l asculta nimeni. Cîțiva se uitau în sus la cerul decolorat, fără teamă, mai mult curioși. Lăutarii continuau să cînte și vagabondul își văzu mai departe de jocul lui. O negustoreasă îi legase un batic albastru de gît și pînza ieftină flutura în vînt.

— Ce-i cu ăștia ? întrebă Mareș. Parcă și acum o oră au dat alarma.

— Le încearcă. Se pare că sirenele lor or să fie folosite în curînd cu adevărat...

Se făcu deodată liniște. Nu mai spuse nici unul nimic. Tramvaiele continuau să meargă alunecînd pe șinele lor : mici cutii galbene, trase de o ață nevăzută. Pe urmă, din depărtare se auziră cîteva bufnete înfundate, ca și cînd pe pămînt ar fi căzut saci grei de plumb.

— Ei, drăcie ! zise Niculescu...

Petrecăreții de jos se opriră o secundă și nemaiauzînd nimic continuară cîntecul. Negustoreasa de semințe striga cît putea de tare :

— Ia semințiliii, ia semințiliii ! Semințiliii de dovleac, contra plictiselii !

Precupețele jucau de gît cu vagabondul, spre hazul celor din jur.

În aer plesniră cîteva proiectile antiaeriene. Mareș le cunoștea zgomotul. Ascultă și-l privi pe student.

— De data asta nu le mai încearcă, spuse.

Pe urmă iar se auzi, mai aproape, dar nu prea aproape, zgomotul de la început ca niște pași de mamut. Trepidația îndepărtată se resimți pînă aici. Clădirea înaltă cu două etaje tresări ca la un cutremur abia perceptibil, și cei doi bărbați se priviră.

— Bombardament ! Se bombardează ! strigă Niculescu parcă vesel.

Părea cuprins de febră.

— Ți-e frică ? îl întrebă Mareș.

— Nu, dar e atît de neașteptat. Crezi că într-adevăr e bombardament ?

— Da, ascultă...

Proiectilele antiaeriene explodau tot mai aproape. Priviră cerul. Deasupra orașului, spre marginea lui, se zăreau mici nouraș cenușii, iute împrăștiați de vînt.

— Se trage de-adevărat. Uite și avioanele...

Sus, la mare înălțime, se zărcau umbre argintii, niște muște de metal alb în care bătea soarele. Avioanele înaintau încet, trei cîte trei, și în jurul lor, mai sus și mai jos, se zăreau nouraș de fum, tot mai deși și mai aproape de ele. Niculescu îl apucă de braț pe mecanic.

— Privește ! spuse gîfîind. Vin încoace.

Din balconul îngust se zărcau șinele lucioase ale intrării Gării de Nord, o țesătură metalică de linii, lucind în dimineața de aprilie. În clipa următoare văzură amîndoi primele explozii ale bombelor : cîteva conuri de fum negru și evantalii negre de scînduri care recădeau lent pe pămînt. Fusese atinsă o magazie a depozitului de mărfuri și în curînd izbucniră flăcările lacome și roșii ale unui incendiu atunci stîrnit. Pe măsură ce avioanele înaintau, tirul antiaerienei se îndesea, devenise un lătrat mecanic de tunuri cu tragere rapidă. Jos, în oraș, într-o linie dreaptă, nevăzută, din două sute în două sute de metri se ridicau

mereu alte conuri de fum și foc, și în aer pluteau cîteva clipe resturi de piatră și acoperișuri de tablă smulse de forța exploziilor.

Jos, în piață, mulțimea se risipi într-o clipă. Locul rămase gol. Cîțiva negustori de mărunțișuri se grăbeau să mai așeze deasupra ferestrelor obloanele de lemn. Se auzeau strigătele femeilor și, în aceeași secundă, orașul paraliză. Tramvaiele se opriră, și mulțimea se înghesui spre intrările adăposturilor antiaeriene.

— Haide jos ! spuse Niculescu, e un adăpost la doi pași de aici.

— Nu, eu rămîn, protestă Mareș. Coboară. Sînt un om norocos, n-are să cadă o bombă tocmai pe casa asta...

— Rămîn și eu, hotărî studentul.

Exploziile se auzeau tot mai aproape. Jos, în piață, Gică-hau-hau, ca și cînd ar fi fost surd, striga cu pumnii strînși către cer :

— Așa, drăguților ! Trageți ! Trageți !

Glasul vagabondului avea în el ceva tînguitor și tragic.

— O să-l lovească, zise Niculescu.

Deasupra Gării de Nord se ridica o trîmbă de fum negru, un copac de funingine, destrămat de vînt. Cerul se afumase, nu mai era atît de pur și de albastru. Se auziră alte sirene sunînd mai îndepărtat, fără convingere. În aer, o mică pasăre albă, o muscă de aluminiu, se făcu țăndări. Părea acum un strop argintiu de apă izbit de un perete. O flacără roșie-albă dogorî o secundă în soare. Pe urmă totul se transformă într-o dîră întunecată de fum care cădea undeva dincolo de marginea orașului.

— Moarte pomanagiilor ! striga cît putea de jos Gică-hau-hau. Mai aproape, drăguților, mai acana, aici, trageți în pricopsiți, așa, așa !

Un sergent care se afla în fața intrării unui adăpost antiaerian începu să fluiere spre vagabond și să-l amenințe cu bastonul său de cauciuc. Vînzătorul de ziare nici nu-l băgă în seamă. Exploziile repetate, tot mai apropiate, îi dădeau o veselie vecină cu nebunia. Rîdea cu mîinile pe burtă, hohotind dement și spunînd vorbe obscene. Pe urmă, tăcu dintr-o dată, nemaiauzind zgomotul bombelor. Trecu prin fața tarabelor părăsite, dînd din umeri cu dispreț, și culese de pe tabla încinsă a negustoresei de semințe cîteva semințe uitate acolo în grabă de femeie.

Tăcerea se prelungi cîteva minute. Griviţa fu învăluită de o perdea întunecată de fum, un zăbranic căzut pe neaşteptate deasupra caselor semeţe.

— Crezi că s-a terminat ? întrebă Mareş.

— Încă nu...

În depărtare se auziră iar loviturile repezi ale tunurilor antiaeriene.

— Bombardament clasic, în valuri, zise studentul.

De data asta distinseră şi huruitul bombardierelor. Veneau tot cîte trei, la mare înălţime, plutind parcă cu încetineală deasupra oraşului.

— Vor să atingă gara.

Cerul se limpezise puţin. Fumul gros al incendiilor fusese dus de vînt în depărtarea albăstruie. Nu mai rămăsese decît o spinare cenuşie de zgură picînd pe acoperişurile de tablă. Căzură iar bombe, surd, întîi mai depărtat, apoi mai aproape. Primejdia venea de undeva din limpezimea strălucitoare a cerului, şi Mareş ştia că mii de oameni ascultă acum încordat ropotul greoi al bombardamentului. Liniştea plină de spaimă a oraşului era mai tulburătoare chiar decît ameninţarea tot mai apropiată a exploziilor. În cîteva secunde micile aparate albe de aluminiu fură deasupra. În jurul lor înfloreau crizanteme negre de schije nevăzute, stufoase şi inconsistente, flori de aburi şi moarte, mici balonaşe sumbre înflorind în oceanul de aer. Jos, ca într-o oglindă, izbucneau jerbe de fum şi flăcări, cu coroane negre de zgură, şi totul se umplu de zgomote şi şuierături. Aerul se rărise, părea că explodează, ca şi cînd cineva ar fi extras din el tot oxigenul. La cîte o tăcere scurtă şi neaşteptată cei doi bărbaţi auzeau căderea unor geamuri pe trotuarele de asfalt, ca o ploaie surdă de măzăriche, un clinchet jumătate metalic, jumătate cristalin.

— Acum a căzut o bombă pe *Omul de fier*, spunea studentul. Capital înscris, patru milioane. Pagube neînsemnate : cel mult o sută de mii. Omul are depozit în altă parte. Acum a lovit gara ! Ah, cîţi morţi ! Bombardament psihologic !

Aerul se încălzise şi mai tare. Deasupra luci puternic focul unui avion atins de un proiectil antiaerian. Părea că cineva se joacă cu o oglindă uriaşă pusă în soare. În apropierea lor pîrîi ceva. Clădirea în care se aflau vibră cîteva momente.

— A fost pe-aproape ! zise Mareș. Du-te, domnule, în adăpost, îți zic, ori ai înnebunit ?

— Acum mă trimiți ? E nebunie curată. Strada trebuie să fie numai schije...

— Cum vrei, dar n-am să te am pe conștiință...

— Nu-i nevoie să mă ai pe conștiință.

Al doilea val trecuse. Urmă din nou o liniște asurzitoare, curioasă, o liniște care te istovea și te înspăimînta. De-abia atunci simți Niculescu frica. Trupul îi era scuturat ca de friguri. Avea privirea tulbure și asudase. Mareș îl privi.

— Ce-i cu tine ?

— Nimic, îngînă studentul, cu un curaj nebănuit.

— Mi se pare că...

— Da de unde, surîse el palid, și în clipa următoare auzi iar huruitul sinistru al bombardierelor.

Mecanicul îl apucă de umeri.

— Credeai că-i atît de ușor ?

Tirul îndepărtat al antiaeriênei îl trezi pe Niculescu.

— Trag bine băieții ășia, spuse rece, regăsindu-se. Parcă-i o mașină de cusut. Auzi : tac-tac-tac...

Iar cădeau bombe. Pămîntul gemea surd, geamurile zăngăneau ușor. Era aproape o muzică ciudată. Spre ieșirea Gării de Nord alergau locomotive negre, învăluite în aburi. Fumul se risipise și văzură rănile negre ale pămîntului între șine. Cîteva vagoane fuseseră aruncate în aer, și din ele nu rămăseseră decît roțile negre cu osiile strîmbe. Resturi de lemn fumegau alături ; jos, între dungile cenușii de fier, se zăreau cîteva cadavre. Strada pustie fu traversată de o femeie înnebunită de spaimă. Se auziră fluierături și apoi iar plesniturile proiectilelor antiaeriene. Baloanele negre de fum alunecară lent pe cer. Crucile de aluminiu ale acestui cimitir aerian halucinant, trei cîte trei, veneau drept spre Gara de Nord huruind. Un acoperiș aflat mai jos se sparse, ca și cînd o ființă uriașă ar fi ieșit pe acolo dintr-o dată. Tabla fu smulsă, și pînă în apropierea balconului pe care se aflau se ridicară cîteva scînduri vechi, pline de catran, pe care înflori în aceeași secundă o spuză de flăcări. Grinzile căzură pe un copac, și într-o clipă toată frumusețea lui gingașă fu carbonizată. Jos nu rămase decît un rug care ardea cu violență. Se auzeau strigătele răniților, și pe urmă, alături, foarte aproape, se prăbuși un zid întreg, fără zgomot, ca și cînd întregul

imobil cu fațada coclită de ploi ar fi fost retezat cu un tîrnăcop uriaș la bază. Se ridică un nor de praf auriu care întunecă totul. Niculescu, palid, îl trase pe mecanic în casă.

— Încă vreo cîțiva metri și aveam amîndoi aripioare... zise rîzînd trist cu o oarecare uimire.

— Mărturisește că te-au trecut sudorile ! spuse încet Mareș.

Undeva, peste drum, dogorea un incendiu. Priviră prin fereastră. Un roi de scîntei era aruncat în vînt pe acoperișurile vecine. Focul, o vîlvătaie roșie, fierbinte, mistuia ceea ce rămăsese din casa vecină.

— Ar trebui întreprins ceva, spuse febril Niculescu

— Nu se poate face nimic. Trebuie să vină pompierii, dar ei au atîta treabă azi în București, încît mă îndoiesc că vor ajunge pînă diseară și pe aici...

Se auzea sfîrîitul focului și din cînd în cînd cîte un bufnet cu ecouri. Aproape se prăbușeau grinzi, și din loc în loc se ridicau flăcări înalte.

— Nu ți-e groază de atîta distrugere ? întrebă iar studentul.

— Cum să nu-mi fie ? Oamenii aceștia care mor sînt neobișnuiți cu războiul. Pînă adineauri petreceau nepăsători. Mîine vor fugi ca niște muște cum vor auzi primul semnal de sirenă...

Tirul antiaerian încetase. Se potolise și zumzetul metalic aducător de moarte și groază al bombardierelor. Deasupra orașului căzu iar tăcerea aceea mai tristă decît orice. Pe urmă, în depărtare, se auzi sunetul de încetare a alarmei, un vaier stins și prelung, ca un plînset.

— Gata, cobor, zise Niculescu. Mă duc să văd ce s-a întîmplat. Rămîi aici.

Se auziră mașini demarînd, și în curînd primele voci omenești, gîtuite de spaimă. Trotuarele erau acoperite acum de o pulbere măruntă de sticlă și ici și colo ardeau bucăți de lemn. Sub copaci se ridicau coloane groase de fum.

După cinci sau șase ceasuri cerul era încă afumat. În depărtare, la marginea orașului, ardea un depozit de benzină. Spre[illegible] coborîse leneș dincolo de Dîmbovița. Se întuneca. Urma o noapte liniștită, mirosind a fum și a moarte. Aerul era înecăcios, cu iz de moloz răscolit. Din curțile vecine se auzea un vaiet de femei, și sub copacii înfloriți se

zăreau luminițele galbene și pilpîitoare ale lumînărilor puse la căpătîiul morților. Se stîrni un vînt ușor și moale, care mai aținta focurile ascunse sub acoperișuri. Orașul nu-și mai aprinse luminile. Părea acoperit de o pătură neagră. În apropiere, dedesubt, pilpiiau flăcări înăbușite : colonii rare de coraliu în apa întunecată a nopții.

Studentul se întoarse pe înserat. Era murdar de funingine, ostenit și întristat. Mareș îl lăsă cîteva clipe să stea întins cu fața în sus în întunericul odăii. Ar fi putut să tragă perdeaua de camuflaj și să aprindă becul de sus, dar nu o făcu. Fereastra rămase deschisă. Se simțea aerul călduț, mirosind a praf proaspăt, și vîntul ușor, șăgalnic și nepăsător al primăverii de afară.

— Gara au făcut-o praf, spuse încet Niculescu. Parcă au aruncat o piatră de moară pe ea. Peroanele, zob. Pe jos, numai sticlă și fier. Două sau trei trenuri sînt terci. Nu-mi place ! Nu-mi place ! (Se ridică în coate și-l căută pe mecanic în întuneric.) Puteau să tragă în Arsenal, în locuința personală a Mareșalului, nu în lume nevinovată...

Căută pachetul de țigări cu degete oarbe, prin întuneric.

— Să vezi, femei, copii, totul o jale. Griviția noastră e chisăliță. Au dat în Poștă, au făcut zob casele, trebuiesc douăzeci de ani ca să se refacă ce s-a distrus...

Își aprinse o țigară și trase adînc în piept.

— Mai bine te-ai culca. Ești tare ostenit...

— Crezi că pot să dorm în halul în care mă găsesc ? N-ai văzut ce-am văzut eu. Porcii ăștia credeau că războiul se face numai pe front, nu și aici, acasă. Ți-e mai mare mila, adăposturi de pămînt, fleacuri, trei scînduri și un strat de ciment, adăposturi care mai bine puteau să folosească găinilor, nu oamenilor. Ca să nu mai vorbesc de spitale...

Mareș se așeză lîngă el.

— Potolește-te. E doar începutul. Ai să vezi și alte lucruri.

— Ptiu ! Simt nevoia să mă îmbăt...

Dar nu se îmbătă. Oboseala îl învinse numaidecît. Peste cîteva minute numai, Mareș îl auzi cum răsuflă ușor în somn. Adormise îmbrăcat. Mecanicul luă pachetul de țigări și se apropie de fereastra deschisă. Era încă devreme. Poate opt sau nouă seara. Jos, străzile erau pustii, moarte. Nu se mai auzeau pașii tîrșiți pe întuneric, ca altă dată.

Noaptea de primăvară își pierduse șoaptele și taina. Orașul părea părăsit dintr-o dată, ca după o catastrofă neașteptată, cu urmări nebănuite.

7

Amurgul zilei fierbinți înroșea acoperișurile incendiate. Pomii carbonizați ai Griviței lăsau pe trotuarele sparte de bombe o umbră rară și cenușie, pierită o dată cu căderea soarelui dincolo de zidurile înnegrite de fum, ciupite, mîncate de un vărsat al varului. Unele prăvălii, devastate de flăcările bombelor incendiare, erau părăsite. Prin obloanele ciuruite se vedeau încăperile scunde, fără acoperiș, pe pereții cărora mai erau urmele vechi ale rafturilor. Acolo unde incendiile pustiiseră totul, unde nu se mai putuse salva nimic, pe podelele smulse și rupte rămăsese o cenușă neagră, spulberată de curent, purtată afară pe pietrele străzii. Prăvăliile miroseau a tencuială căzută, a mortar și a var supus unei călduri prea mari, un miros iute, grețos.

Griviția părea părăsită cu totul. Cei care scăpaseră își evacuaseră mărfurile, și vitrinele strălucitoare de altădată erau acoperite cu șipci de lemn. În gura gării nu mai țineau deschis decît doi cîrciumari, gata oricînd s-o ia la fugă cînd ar fi auzit primul semnal de alarmă.

Nu mai mergeau nici tramvaiele. Între șinele sparte începuse să crească troscotul, și pe trotuare mai zăceau încă grămezi de moloz alb, deasupra cărora se ridicau nori de praf la cîte un vînt mai puternic. Cei doi cîrciumari își chemau clientela cu mare zgomot. Unul dintre ei așezase un grătar chiar în dreapta ușii, atîrnase de o scîndură un cerc de cabanos și aprindea grătarul în fiecare dimineață la ora șapte. Tocmise un om și făcea bani de nu mai știa unde să-i pună. Aici se bea în picioare, în grabă, cu ochii în sus, cu urechea ciulită la sunetul sinistru al sirenelor. Devreme de tot sau în zilele înnourate, cînd nu exista primejdia ca avioanele să împînzească cerul, în fața grătarului se făcea o înghesuială de nu-i mai dădeai de cap. Soseau hamalii fără lucru, vagabonzii care munciseră la dezgroparea lucrurilor pierdute printre ruine, sau hoții ce

mișunau atunci prin cartiere în căutarea lucrurilor părăsite. Deși se instituise pedeapsa cu moartea pentru prinși, nu erau puțini cei ce-și riscau pielea pentru a scormoni printre zidurile dărîmate, părăsite de oameni. Noaptea, dintre ruinele Griviței se auzeau împușcături rare, schimburi de focuri între sergenți și jefuitori. Tot ce se cîștiga intra în buzunarele celor doi cîrciumari care strigau în gura mare, în fața prăvăliilor :

— De pomană, de pomană, neamule ! Apropie-te și bea, neamule, că nu se știe ! Azi ești, mîine nu ești !

De la primul bombardament și pînă acum, înfățișarea Griviței se schimbase cu totul. Pe fațada gării apăruseră niște schele, și vreo cincizeci de lucrători așezau saci cu nisip pe zidurile ei cenușii. Era o măsură tîrzie, dar necesară. Statuia eroilor feroviari fusese înecată sub un schelet ciudat de lemn, sub care se aflau de asemenea saci cu nisip. Se înființaseră pichete de pompieri, și pe străzi patrulau deopotrivă soldați și gărzi ale Crucii Roșii, formate din cetățeni.

Deasupra orașului plutea aceeași amenințare neagră și tăcută. Începuseră și bombardamentele de noapte, care erau și mai înspăimîntătoare.

În fiecare dimineață, Niculescu intra în odaia lor, pe la unsprezece, cu două ziare sub braț, anunțînd ultimele știri locale :

— Ai auzit ?

— Ce să mai aud ?

— S-a evacuat pălărierul...

— Marin Bălună ?

— El, vechiul magazin *La balon* funcționează la Slatina, cum e scris cu litere de-o șchioapă pe ușă.

— Altceva ?

— A plecat și Ilie Arghir, șelarul. Rămîne Griviția pustie...

— Pagubă-n ciuperci !

— Noi cît crezi c-o să mai rezistăm ?

— Cine știe ! făcea resemnat celălalt.

— A fugit și Aramian al dumitale. Aveai dreptate. Armeanul își strînsese cafeaua din timp. Chestia este unde o mai vinde acum...

— Nu-l plînge. O să trăiască din ce-a strîns...

— Altcineva ?

— Talianul, *ascuțim brice, cuțite*, a șters-o și el, deși avea o prăvălie de trei lulele.

— Îi e frică.

— Ba bine că nu... Se țin cîrciumarii. Aștia mai degrabă crapă decît să piardă o așa pleașcă !

— Știu că la primejdie o țuică, două, te face mai brav...

— Pînă o să le cadă o bombă în cap !

— Nu le cade !

— De ce nu ieși să te plimbi puțin ? Se poate circula în voie.

— Și patrulele ?

Niculescu îl bătuse pe umeri :

— Nici o grijă ! Nu te întreabă nimeni nimic, ziua.

— Și noaptea ?

— Noaptea ? Îți pui o bucată de pînză cu cruce roșie pe ea și poți să mergi pînă la palat...

— Bine, o să ies să mă plimb puțin, am și uitat să umblu...

Ocazia să părăsească încăperea se ivise mai repede decît se aștepta. Într-o seară, pe la sfîrșitul lui mai, Ina bătuse în ușa lor și intrase repede.

— Îmbracă-te ! îi spuse lui Mareș. Îmbracă-te și urmează-mă ! Și tu, puștiule, se adresase studentului. N-o să mergem însă împreună.

Lui Niculescu îi spusese o adresă pe undeva în centrul orașului, unde trebuiau să se găsească cam peste un ceas și jumătate.

— S-a făcut ! spuse studentul, fără să mai întrebe nimic.

— Și eu ? întrebase mecanicul.

— Mergi cu mine.

— Te invidiez, rîse de alături Niculescu.

— Ține-ți mai bine gura, îl potoli femeia. Ești gata ? îl întrebă pe Mareș.

— Da. (Coborîră.) E departe ? întrebă Mareș, numai ca să spună ceva.

— Nu, îi răspunse femeia.

— În cît timp trebuie să ajungem ?

— Într-un ceas. Sosirile se fac din jumătate în jumătate de oră, pentru ca să nu bată la ochi.

— O să fim mulți ?

— Nu știu.

Ajunseseră în piața pustie vegheată de bustul doctorului Botescu. Pe pietrele pavajului se mai vedeau paie și frunze, urmele căruțelor negustorilor. Geamurile înalte ale halei de carne erau sparte, și înăuntru nu se afla nimeni. Mirosea încă a vită tăiată de mult, și pe treptele de ciment se mai zăreau urme de sînge. Deasupra tarabelor cu obloanele trase plutea un nor de praf și cîteva hîrtii, ca niște zmeie, se învîrteau luate de curenții de aer. Mareș simțea brațul cald al femeii, și într-o clipă își aminti de o dimineață de demult, cînd mergea cu Ina pe lîngă cheiul Dîmboviței, întorcîndu-se de la Abator, după un miting. În clipa aceea o auzi :

— Ia-mi niște semințe, ai bani ?

Îi spusese același lucru și atunci. Erau mai tineri cu zece ani, și el nu știa încă de cînd începuse s-o iubească. Ina era îmbrăcată într-o rochie verde cu flori albe. Soare, de dimineață, nu prea de dimineață, puțin după opt. Erau încălziți de entuziasm; uitaseră că fugiseră pe sub nasul sergenților, atunci chemați în curtea vastă, ca să împrăștie mulțimea muncitorilor. Păreau fericiți că împărțiseră foile albe, acoperite de coloane cu litere mici, date de nenea *Dobre-nunți-botezuri*. În dimineața aceea Mareș îl văzuse pentru prima oară pe Dumitrana. Îl ascultaseră amîndoi, în mulțimea lucrătorilor. Vorbea repede și tare, pentru că nu avea timp și trebuia să dispară pînă la apariția poliției. Ținea în mînă o șapcă pe care o mototolea cu înverșunare în timp ce lovea cu pumnul în masa din fața lui. Afară strălucea soarele. Erau fericiți că împărțiseră toate manifestele și că se puteau întoarce acasă fără grijă. Puțin le păsa de sergenții care trebuiau să vină, de cîteva bastoane de cauciuc. Cineva dăduse alarma, și mulțimea se împrăștiase. Abatorul avea mai multe ieșiri, cunoscute de tăietorii de vite, și ei fugiseră la întîmplare, străbătînd o sală imensă plină de cîrlige de care erau atîrnate mari bucăți de carne sîngerîndă. Auziseră galopul cailor poliției pe pietrele curții din spate și se strecuraseră afară printr-o poartă îngustă de fier pe care tocmai o închideau doi agenți. Ajunși în stradă, se apucaseră de mînă și plecaseră de-a lungul Dîmboviței spre casă. Era o zi de primăvară pretimpurie, o dimineață puțin rece la început, cu pomi neînverziți, învăluiți într-un abur vegetal de frunze

tinere, cu miros proaspăt și dulce de anotimp tînăr. Dîmbovița, verde și ea, de un verde leșiatic, cu maluri năpîrlite de pămînt, cu sălcii galbene, cu crengi lungi ca niște strune amestecate, rîu leneș și sărac, reflecta cerul acela aproape alb, de ivoriu, un cer de primăvară, care se înstăpînește, fără culoare parcă. Trecuseră de un pod de piatră, pe care întîrziaseră cîtva timp privind apa cu urme de petrol, niște cercuri negre, unsuroase, negre, albastre și verzi, o oglindă nemișcată în care se zăreau răsturnate sălciile cu crengile goale și galbene, și se treziră în fața unei negustorese de semințe, așezată pe un scaun pitic, la soare, în fața unei sobițe de tuci pe care se afla o tablă încinsă. Ina îi spusese ca și acum :

— Ia-mi niște semințe, ai bani ?

Avea cîțiva lei. Îi scoase întinzîndu-i femeii, și luase două cornete, încă fierbinți, mirosind amețitor a sămînță prăjită.

— Am bani, îi răspunse mecanicul într-un tîrziu. Scoase din buzunar o piesă metalică, cochilă, albă, și o întinse femeii din fața lor, negustoreasa pe care Mareș o văzuse de atîtea ori de pe balconul lor. Femeia, o țigancă grasă, nădușită, îmbrăcată într-un fel de capot de molton vișiniu, îi privi în treacăt, le înapoie două cornete și strigă mai departe, indiferentă :

— Ia semințilii ! Semințilii ! Contra plictiselii !

Piața era pustie. Bătea numai un vînt de seară, un vînt jalnic și inutil, aducînd căldura cîmpiei din împrejurimile Bucureștiului și răscolind mirosul dulce de putrefacție al ruinelor Griviței, un miros de lemn ars și putrezit apoi sub ploi.

Se întoarseră amîndoi și voiră să plece. În clipa aceea țiganca îi întrebă pe neașteptate :

— De ce sînteți, maică, atît de supărați, v-a murit cineva ?

Ina îl privi drept în ochi și izbucni într-un rîs zgomotos.

— Nu ne-a murit nimeni, spuse pentru ea Mareș, și o luă iar de mînă. Femeia dădu nedumerită din umeri și începu să strige din nou :

— Ia semințilii ! Semințiliii !

Cînd făcuseră cinci sau şase paşi în susul Griviţei printre zidurile ei oarbe, fără ferestre, ca un decor de teatru, o mai auziră strigîndu-le ceva.

— Ce spui ? o întrebă mecanicul.

— V-am întrebat dacă nu ştiţi dumneavoastră dacă o să mai fie sau nu un bombardament la noapte...

Mareş se uită la Ina şi după aceea se întoarse zicînd cu siguranţa cu care ai şti că peste un ceas n-o să plouă

— N-o să fie !

Şi se îndepărtară, mergînd unul lîngă celălalt cu paşi mari. Mareş îi lăsase braţul. Spărgeau amîndoi între dinţi seminţele bine prăjite şi priveau casele fără acoperişuri şi prăvăliile cu obloanele topite la temperatura ridicată a incendiilor.

Se întuneca. Prin geamurile sparte se vedeau ici şi colo siluete de carton turtite şi umezite de apă, care fuseseră îmbrăcate altădată în stofe şi mătase. Marginile lor mai păstrau urme de fosfor care începură să lucească stins în noaptea tot mai pronunţată.

— Parcă-s nişte licurici ! spuse Ina, cu tristeţe, fără să mai încerce să ascundă că-şi adusese şi ea aminte de dimineaţa aceea de demult.

Priviră strada în toată întinderea ei. Spre gară, acolo unde începea drumul îndepărtat al barierei Constanţa, rămăsese o pulbere roşie, un ultim reflex al soarelui într-o vitrină mare, intactă a magazinului SORA. Ziua murise de mult ; întunericul compact al unei nopţi negre, înăbuşitoare se prăvăli peste oraşul întreg.

— Să ne grăbim, zise femeia şi azvîrli cornetul de seminţe apucîndu-i braţul.

— Ţii minte, spuse într-un tîrziu, copiii care cîntau atunci în jurul unui cerc de cretă, desenat pe trotuar...

În aceeaşi dimineaţă, dincolo de podul de piatră care făcea trecerea peste Dîmboviţa, întîlniseră un grup de copii care se jucau. Erau zece sau cincisprezece, băieţi şi fete la un loc, nici unul mai mare de şase sau şapte ani, nişte copii de oameni sărmani, desculţi şi îmbrăcaţi în haine rărite de atîta purtare pentru că le moşteneau — aşa cum ştiură de la prima privire — de la fraţii lor mai mari, pentru că şi ei purtaseră asemenea haine moştenite de la fraţii mai mari ; fetiţele abia învelite în rochiţele scurte, cu genunchii roşii de frigul dimineţii, mînţite şi ele

și părinții lor de soarele șovăitor de început de primăvară și băieții în șorțulețe din pînză pepită, care putea fi murdărită de praf și spălată foarte rar. Niște copii jalnici, cu obrazul palid, cu părul nepieptănat, cu ochii în fundul capului, nemîncați, amețindu-și strigătul stomacului cu un cîntec atît de cunoscut. Zece sau cincisprezece copii, băieți și fete, toți palizi și înfometați, copiii tăietorilor de vite de la Abator, ascultînd pe o fetiță palidă și ea și galbenă în obraz care cînta cu un glas răgușit de o veche tuse măgărească :

Noi avem castecel frumos
Ma-dan-diro-riro, ra,
Noi avem castecel frumos,
Ma-dan-diro-riro, ra.

Și grupul din jur, băieți și fete, tot palizi și nemîncați, strînși unul lîngă altul, răspundea imediat cu o ironie pe care nimeni n-o băga de seamă :

Ba al nostru-i mai frumos
Ma-dan-diro-riro, ra.

Și tot așa, vreme de o jumătate de ceas, un cîntec care te făcea să înnebunești privindu-i, pe ei și casele din jur, numai niște ziduri de paiantă, lipite cu lut, cu streașina la gușa porumbelului, cu ferestre oarbe, fără perdele, cu ogrăzi pline de bălți, niște curți lungi și noroioase, în care lucea sărăcia.

Stătuseră amîndoi o jumătate de ceas ascultînd acest cîntec fără noimă și deodată unul dintre copii, un băiat slab și jigărit, cu niște ochi albaștri ca două picături de cerneală, le întinsese mîna și le spusese simplu :

— Voi nu vă jucați ?

Și Ina, o fată înaltă și slabă, palidă și nemîncată și ea, o fată frumoasă, subțire, îmbrăcată într-un pardesiu cîrpit cu îngrijire ca să nu se vadă cît fusese purtat, apucase mîinile acelui copil necunoscut și-l chemase și pe el :

— Haide !

Nu se mai grăbeau. Nici pînă atunci nu se grăbiseră. Împărțiseră fluturașii încă umeziți de cerneală pe care era scris de zece ori. „Muncitori, nu vă lăsați speculați de capitaliști ! Muncitori, adunați-vă forțele, muncitori, fa-

ceți grevă, dacă nu vi se respectă drepturile", un text stîngaci, dar un text frumos, un cuvînt fierbinte al clasei lor, un strigăt de luptă împotriva împilării. Le împărțiseră și erau fericiți.

Mareș apucase mîna Inei și jucase în jurul unui cerc de cretă desenat pe pămîntul tare, bătătorit, un joc de copii, stupid, caraghios, spuneți-i cum vreți, dar jucase într-o horă a copiilor cum altădată nu îndrăznise.

Se trezise cîntînd, aproape țipînd o dată cu Ina :

Noi avem castel frumos,
Ma-dan-diro-riro, ra
Noi avem castel frumos,
Ma-dan-diro-riro, ra...

Și asta timp îndelungat pînă cînd unul dintre copii se dezmeticise și le spusese contrariat :

— Dar vouă nu vă e rușine ! Sînteți oameni mari !

Izbucniseră amîndoi într-un hohot nestăpînit de rîs și fugiseră de rușine după ce le aruncară toți banii pe care-i mai aveau în buzunare...

— Știi unde ne-am oprit ? o întrebă Mareș.

— Da. Se încălzise. Jocul mă obosise. Am stat pe o bordură, pe o stradă părăsită parcă...

— O stradă care avea doar două bănci putrezite de lemn la două porți, sub doi copaci bătrîni și uscați. O stradă care urca, pavată cu bolovani de rîu, o stradă cu grădini...

...Și deasupra zburau păsări și nu se auzea decît tăcerea curților sfîșiată de strigătele depărtate de cocoși, marcînd apropierea amiezii. Atunci Ina îi spusese povestea unui alt joc de demult :

— Alun, alunel, aluniș, alunecuș, cuș, cușcă, cușcărie, pușcărie, pescărie.

— Mai ții minte totul ? îl întrebă femeia. Ce mult mi se pare că a trecut de atunci.

— Nu chiar atît de mult, spuse bărbatul. Zece ani sau unsprezece...

Se întunecase. Străzile erau acoperite de o pulbere ușoară de moloz, un fel de ceață albicioasă care se lăsa pe haine.

O iubeam, gîndi Mareș, dar totdeauna îi inspirasem un sentiment de prietenie și asta împiedică cel mai ades orice alt fel de dragoste. Un sentiment tulbure, un amestec de păreri de rău și o dorință uitată îl făcea să se întrebe ce-i cu el în seara aceasta ? Redevenise stîngaci și tăcut.

— Ajungem, spuse Ina. Ține-mă de braț. Uită-te dacă nu s-a luat cineva după noi.

— Nu e nimeni.

Ina se opri pe neașteptate.

— Spune-mi, tot nu poți să-l suferi ?

— Pe cine ?

— Pe bărbatul meu.

— N-am nici un motiv să nu-l sufăr, e un om capabil. Nu știu prea multe despre el, dar dacă ți-a plăcut ție, trebuie să fie un om strașnic.

— Și tu ești un om strașnic. Îmbătrînesc, Mareș, dar nu mi-e rușine... Plînse încet și el îi luă brațul. Omul acesta mă iubește mult, mi-e frică și pentru el, cum mi-a fost frică pentru tine. Îl ajut cît pot și aș vrea să se termine totul cu bine. Simt că undeva, aproape, e sfîrșitul, dar cu cît acest sfîrșit e mai aproape, cu atîta mi-e frică mai mult. Viața crește în urma noastră, și noi am vrut s-o facem mai frumoasă. Într-o zi toată mizeria asta va rămîne numai o amintire, ca și durerile și lacrimile noastre. Nu fi supărat pe mine, dacă vreodată ar trebui să-mi dau viața pentru tine, mi-aș da-o fără să stau mult pe gînduri. Spune-mi, nu mi-am botit fața ? Haide mai repede. Să știi că ești un băiat bun, cu toate că eu îți spun Mutulică, și nu numai eu ! Acum e mai bine, nu-i așa ?

— E mai bine, Ina...

Strada era pustie. Se opriră și ascultară. Nu se auzea decît un foșnet încet de frunziș. Zgomotele orașului muriseră demult, parcă se scurseseră în pietrele străzilor, cum s-ar scurge un fulger printr-un paratrăsnet.

— Aici !

Deschiseră o poartă de fier și rămaseră cîtva timp tăcuți, față în față, în curtea pustie, nepăzită de cîini, ascultînd dacă nu trecea cineva. Mirosea amărui a frunză și în întuneric străluceau niște bile argintii. Pășiră pe o alee pietruită și ajunseră în fața unei uși. Ina ciocăni într-un anumit fel și li se deschise imediat. Îi întîmpină bărbatul ei, strîngîndu-le mîinile.

— Intrați, spuse scurt Dumitrana, după obiceiul lui.

Toate ferestrele erau acoperite cu perdele negre de camuflaj. Pătrunseră într-o sufragerie înaltă. În mijlocul odăii se afla o masă pe care erau aruncate cărți de joc la întîmplare. Pe un scaun ședea inginerul Comșa.

— Bună seara, ziseră noii-sosiți.

Își strînseră mîinile.

— Mai trebuie să vină cineva în afară de Niculescu ? întrebă Dumitrana.

— Nu. Numai noi patru, pentru că pe Ina n-o pun la socoteală în chestiunea asta.

Mareș se așeză. Femeia rămase în spatele bărbatului său.

În curte se auziră pași. Urmă un ciocănit cunoscut. Ina se ridică, îndreptîndu-se spre ușă.

— N-a mai avut răbdare, spuse, și își privi ceasul. A sosit cu trei minute mai devreme.

Deschise ușa și înăuntru intră Niculescu. Avea pantofii plini de praf.

— Ce-i afară ! O beznă să-ți bagi degetele în ochi.

— Te-ai uitat bine în jur, nu te-a filat nimeni ?

— Ce vorbă-i asta ?

— Ia un scaun, pune mîna pe cărțile astea și ascultă despre ce este vorba. Ina, te rog dă-i locul și ieși în curte. Dacă se ivește ceva, intră ca și cînd nu s-ar fi întîmplat nimic, ai înțeles ?

— Da...

O auziră închizînd ușa și abia atunci Mareș simți că nu e atent, că îi urmărise zgomotul pașilor și silueta înaltă și subțire, străbătînd odaia luminată de cîteva becuri galbene, care aruncau o lumină vie pe fața de masă. Îl privi pe Dumitrana și simți că i se face rușine.

Dar el nu era atent decît la cele se spunea cu glas potolit inginerul Comșa :

— Fraților, zilele trecute a avut loc o ședință a conducerii de partid în care s-a hotărît pregătirea unei insurecții armate. În ce ne privește, o să vă spun pe scurt ce avem de făcut...

V

1

DUMITRANA GĂSI UN BUFET CU TELEFON public, făcu un număr și spuse unei femei care întreba cine-l caută pe *generalul în rezervă Dănciulescu*, cum sublinie cu un respect atent și transmisibil, ca să cîștige încă de pe acum bunăvoința celui solicitat : Colonelul Zainea. Cîtva timp receptorul pîrîi înfundat, se auziră vag zgomotele casei și în cele din urmă cineva tuși de două ori înfundat. Era un semn pentru ei amîndoi și Dumitrana spuse :

— Am onoarea să vă salut, domnule general, Zainea, tot în chestia transportului lemnelor, dacă ați binevoi să mă primiți...

— Da, în cît timp sosești ?

— Peste un sfert de ceas, sînt undeva foarte aproape...

— Poftește...

Dumitrana își luă bicicleta și porni agale spre colina dulce a Școlii de război. Își scoase clapele metalice care-i ținuseră pînă atunci manșetele pantalonilor și se mai privi o dată. Bicicleta o rezemă lîngă o poartă oarecare de pe o stradă laterală, de un copac. Un colonel, și el în rezervă, nu putea sosi în vizită călare pe bicicletă, așa că n-avea decît să riște să i-o ia cineva pînă la întoarcere, dar strada era liniștită, nici măcar nu se auzea tropăitul obișnuit al copiilor care se jucau pe aici cu cercurile și cu trotinetele.

Pe general i-l prezentase cu trei ani în urmă, la începerea războiului, inginerul Comșa. Era imediat după trecerea în rezervă a lui Dănciulescu, cînd un grup de militari care nu era de acord cu politica aventuristă a mareșalului Antonescu fuseseră scoși la pensie, cu amenin-

țarca că dacă nu-și văd de treabă pot păți ceva și mai rău. Generalul nu era prea bătrîn, nici nu avea vîrsta cînd trebuia să treacă în rezervă, dar primise totul cu o nemulțumire mascată. Făcuse Școala de la Saint Cyr, îi iubea pe francezi și-i disprețuia pe englezi, cum se întîmpla cu toți ofițerii care nu studiaseră în Anglia.

Azi îi făcea a treia vizită și își dădea seama că de convorbirea asta depindeau foarte multe lucruri în viitor. Se înțeleseseră să schimbe un fel de parolă, pentru că bănuiau că telefonul generalului era supravegheat. În dimineața aceea, Dumitrana îmbrăcase un costum ușor de lînă, bine croit, deși croitorul care-l lucrase nu era prea pretențios, își pusese cravata (ceea ce-l stingherea) și se tunsese foarte scurt înainte cu o zi, tocmai pentru ca să aibă aerul unui militar ieșit la pensie, dar care nu uită de vechile deprinderi cazone : adică bărbieritul pînă la sînge în fiecare dimineață, cămășile kaki bine apretate (mergeau la un costum deschis ca acesta) și chiar un fel țeapăn de a merge, pe care el îl cunoștea foarte bine. Cît despre celelalte, nu era prima oară cînd reintra în condițiile unei vieți de care fugise.

Curtea se afla undeva sub niște pomi imenși, care acopereau cu umbra lor jumătate de stradă. Nu trecea nici o căruță sau mașină, locul părea foarte liniștit. Dumitrana merse din obișnuință prin fața porții, fără să arate vreun interes pentru casa cu un etaj de la numărul 43, se opri o clipă în colț și se întoarse brusc, urcînd cele cîteva trepte din fața unei uși masive de stejar. Sună. Citi atent cartea de vizită a generalului și se amuză văzînd cum fusese adăugat cu cerneală precizarea : *sunați de trei ori !* Îi deschise o fetișcană cu șorț dinainte, cam prea fișneață pentru o casă atît de sumbră, cum o știa vizitatorul. Intră în holul cunoscut, cu tavan înalt și afumat, cu sobe imense de faianță albă, păzite de busturi de generali, vechi rude ale stăpînului casei, cu tablouri înrămate în cadre grele de bronz, parcă gata-gata să se prăbușească de la locul lor, tot generali, plini de decorații, cu fețe aspre și priviri severe, toți foști comandanți de școli militare și de regimente vestite (de care el, Dumitrana, cum spunea din 5 în 5 minute gazda, *trebuie să fi auzit ! Cum să nu ! Cum să nu ! Păi la noi în companie, ofițerii mai vechi vorbeau*

totdeauna cu respect despre unchiul dumneavoastră, care tot la Saint Cyr și-a făcut studiile superioare și care era coleg cu Gamelin, dar mai bun decît acesta, după cum au dovedit-o timpurile !)

Trecu un timp, el nu se așeză (un militar în vizită la alt militar mai mare în grad decît el așteaptă în picioare pentru ca să poată să spună demn și lovind ușor tocurile : „Am onoarea", lucru pe care-l și făcu noul-venit. Pe o ușă apăruse generalul Dănciulescu, un bărbat înalt, subțire (trădînd stăruitoare exerciții de echitație), cu un obraz roz și o carnație sănătoasă. Își strînseră mîinile, și gazda spuse :

— Îmi pare bine că vă revăd, domnule colonel, ar trebui să intrăm puțin la mine, nu înainte de a cere fetei ăsteia cîte o cafea (ea și apăruse de undeva din penumbra holului și generalul îi ceru două cafele bune).

Deschise o ușă și pătrunseră într-o încăpere romboidală, cu o sobă, tot albă, tot de faianță strălucitoare, cu un birou în fața unei ferestre și două fotolii de piele maron, foarte bine întreținute. Vizitatorul fu poftit să se așeze, se angajară amîndoi într-o convorbire banală despre greutățile zilelor pe care le trăiau : adică proasta aprovizionare cu lemne din iarna trecută, prețurile în creștere (ei, unde era falsa prosperitate din 1942 ?), așteptînd să reintre fata cu cafele. Generalul îi întinse o țigară de foi, dar Dumitrana nu fuma așa ceva, deci refuză, celălalt, parcă mulțumit de acest refuz, și-o aprinse el (asemenea produse se găseau destul de rar) și expirînd un val verde de fum spre fereastra deschisă, spuse direct :

— Ei ?

— Aș prefera să mai așteptăm puțin...

— Bine...

Dar fata nu se mai ivea, moșmondea ceva în interiorul tăcut al casei. Dumitrana privi biblioteca, care acoperea un perete, plină de cotoare de cărți, învelite în piele de Cordova, cu titluri aurii : numai tratate militare în franceză și engleză, istorii ale războaielor napoleoniene, tratate de drept internațional și suluri de hărți introduse în tocuri frumoase, și ele de piele, așteptînd vreodată redeschiderea. Pe pereți se aflau fotografii înrămate cu promoțiile aliniate pe scaune : o sută sau o sută douăzeci de ofițeri, cu casca franceză pe cap, cu săbii, și ele aliniate lîngă cizme, cu diagonale și centuri aurite, tot lustrul ace-

lei armate din care răzbătea încă ceva din fastul introdus de corsican.

— Ce mai fac prietenii dumneavoastră ? întrebă pe neașteptate Dumitrana, neauzind din casă nici un zgomot, pregătindu-se să schimbe vorba la prima bătaie în ușă.

— Mulțumesc, bine. Îi văd destul de rar.

— Ar trebui să-i vedeți mai des. Situația frontului s-a schimbat, așa cum am prevăzut amîndoi.

Generalul fuma încă visător, privind afară prin perdeaua de olandă care acoperea fereastra deschisă și spre care se uită și Dumitrana, puțin neliniștit.

— Fii fără grijă, nu ne aude nimeni... răsuflă o clipă și pe urmă îl fixă cu ochii lui cenușii, foarte frumoși : Domnule colonel, dacă nu mi-ai fi fost prezentat de către amicul meu Comșa, care nu știu unde naiba a dispărut de la o vreme, m-aș întreba : ce urmărești dumneata ?

Dumitrana era pregătit pentru o astfel de întrebare. Era o epocă în care suspiciunea reciprocă părea foarte firească, mai ales pe un teren destul de alunecos, cum era cel pe care porniseră în cursul acestei dimineți.

— Nu e vorba de un scop precis. Ca și mine, aparțineți unui grup de militari patrioți, scoși din armată o dată cu preluarea puterii de către Antonescu.

Celălalt puse țigara de foi într-o imensă scrumieră, care închipuia o jumătate de obuz.

— Domnule colonel, să nu uităm că s-a opus regelui ! E în felul lui un erou. A stat închis la Bistrița...

Dumitrana spuse :

— Vă cunosc opiniile, nu vreau să vă contrazic. Am alte păreri, dar le respect pe ale dumneavoastră.

— Atunci ce pot să fac ?

— O, foarte multe lucruri ! Numai să mă lăsați să vă explic. Aș prefera totuși să închideți geamurile...

Generalul se ridică, risipi fumul țigării de foi și închise ferestrele.

— Sînt lucruri importante ? Sper că nu-mi propuneți un *putsch*, nu e genul meu. Am făcut călărie, am condus regimente de operetă (regimentele reginei Maria, care avea șarm, dragul meu, și un mare apetit pentru ofițerii de gardă).

— Vă înțeleg, surîse Dumitrana, vă înțeleg. Nu e vorba de așa ceva. Ca și mine, sînteți în opoziție. Primiți o pensie de nimic, și lipsa de stimă e cel mai grav preju-

diciu. Mai puteați să comandați un regiment cel puțin cîțiva ani...

— Dar nu pe front, *mon colonel*, am oroare de zgomote, și-acolo e un zgomot ! Sînt două feluri de cauze, parcă Platon spunea : una necesară, alta divină. Dumneata în care din ele vrei să mă faci să-mi frîng gîtul ?

Oaspetelui îi plăcea umorul generalului. Se mulțumi să tragă cu urechea spre zgomotele casei, care izbucniră pe neașteptate : cîini numeroși ca și în toamna trecută, năvălind dintr-o odaie alăturată înaintea unei femei care striga la ei parcă cu plăcere și oroare de zgomote :

— Tăcere, haită blestemată, Blücher, marș ! Marș ! Galieni, dezertor laș, treci aici ! Foch, astîmpără-te !

— Nevastă-mea, spuse marțial generalul, iartă-mă o clipă, altfel va năvăli peste noi...

Dar ea și năvălise. Era o femeie înaltă, ca toată această casă construită parcă pentru oameni neobișnuiți. Dumitrana se ridică, bătu ușor din călcîie :

— Doamnă !

Sărută o mînă încărcată cu inele, simți un miros de pudră așezată într-un strat gros și fu fixat cu un *lorgnon* ca de teatru (puțin mai mare, fără rame de aur).

— Parcă v-am mai văzut. Dumneata ești cel cu lemnele (într-adevăr, în toamna trecută, Dumitrana le făcuse rost de 3 000 de kilograme de lemne, o nimica toată pentru hardughia lor de casă, dar însemnînd totuși ceva, pentru că articolul acesta era foarte căutat în anii de război).

— Domnul e colonel, *maică*, zise grav generalul.

— Ce fel de colonel o fi, cînd se ocupă cu antreprenorii de căratul lemnelor, de șantiere, asta nu mai e viață de militar...

— Scuzați-o ! se bîlbîi generalul.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, îl liniști Dumitrana. Doamna are dreptate, parcă eu n-aș vrea să fac altceva, dar trebuie să trăim, nu-i așa ?

Cîinele Galieni (și nu era singur, mai erau vreo trei javre) năvălise pe covorul gălbui de culoarea gutuii și mirosea pe oaspetele necunoscut.

— Deci să vă las, hotărî femeia, punînd încă o dată la ochi *lorgnon*-ul și măsurîndu-l curioasă.

O dată cu ea pieriră și animalele, înghesuindu-se și lătrînd furios.

— Poftim, este de-ajuns ca să apară o femeie în viața bărbaților pentru ca totul să se ducă dracului. Nu știu ce-i ordinea, asta le lipsește cel mai mult. Ele nu respectă nimic, cred că li se cuvine totul. Unde rămăsesem ?

— La acele lucruri importante despre care eu voiam să vă vorbesc.

— Da, perfect. Vă ascult.

— Dumneavoastră ați lucrat la palat, în preajma regilor. Pe acesta, pe Mihai, l-ați avut elev, mi se pare, la Mînăstirea Dealului...

— Da, și ce-i cu asta ?

— Aș vrea să reintrați în anturajul său.

— Dumneata crezi că depinde de mine ?

— Ar fi misiunea dumneavoastră.

— Iată, au și apărut cuvintele mari : misiune. Dar îmi dai voie să te întreb în numele cui vii dumneata și-mi propui o misiune ?

— O să vă răspund : în numele unui grup de ofițeri patrioți, care nu sînt puțini și care vor să scoată țara din război.

— Din acest grup face parte și prietenul meu Comșa ?

— Da.

— Și de ce nu mi-a propus el treaba asta ?

— Pentru că e urmărit și se ascunde !

— Ei, drăcie ! Am impresia că ne aflăm foarte departe de ceea ce eu credeam despre dumneata. S-a ivit o rezistență deci în România, îi imităm pînă și aci pe francezi ?

— Domnule general, această opoziție, pe care dumneavoastră o numiți rezistență, există de multă vreme și s-a născut înaintea multor alte opoziții : încă din 1933 !

Se făcu o clipă de tăcere, celălalt îl măsură atent.

— Vrei să-mi spui că e vorba de comuniști ?

— Dacă vreți !

— Dumneata, ca militar, crezi în comuniști, dorești să avem de-a face cu comuniștii ?

— Pînă acum sînt cei mai serioși în ceea ce privește rezistența, domnule general. Ziarele noastre anunță din cînd în cînd execuții. N-am citit nici un nume care să-mi amintească în vreun fel „partidele istorice" de care se face atîta caz în Apus...

— Îmi place că-mi vorbești deschis, dar toată educația mea, toată formația mea intelectuală nu-mi permite să mă gîndesc la acei oameni... Mă înțelegi ?

— Vă înțeleg. Eu nu vă propun să luați contact cu ei Nici ei, nici nimeni nu va reuși să ne scoată din acest război dacă nu va cîștiga de partea lui poporul. O răsturnare de situație e de neconceput ca o lovitură de palat.

— Dar mi se pare că tocmai despre așa ceva îmi vorbești dumneata.

— Nu, iată, o să vă explic. Faptul despre care vă voi vorbi nu se va petrece nici azi, nici mîine, dar într-o zi va avea loc. Pentru ziua aceea eu aș dori să fiți pregătit și să ne ajutați...

— Mi se pare că dumneata și prietenii dumitale, pe care nu-i cunosc și de care mă pot dezice oricînd pentru că nu v-am promis încă nimic, folosesc nemulțumirea mea într-un scop...

— Patriotic, domnule general...

— Fie și așa, dar să știți, și aici profit ca să-l citez pe un scriitor, scump mie, că nu-mi plac atacurile puse la punct ca baletele. Cred că, în multe cazuri, îndrăzneala însăși învinge întîmplarea...

— Îndrăzneala există, domnule general, fiți fără grijă. Cît privește întîmplarea, ea trebuie să fie pregătită.

Ușa se deschise și apăru fata cu cafelele. Împingea un cărucior pe roate, pe care se aflau și două pahărele cu coniac. Aroma umplu odaia de un miros persistent.

— Bine, lasă-le aici...

Fata ridică privirile posesive spre bătrîn și o dată cu ele și sînii strînși în rochia neagră de satin.

— Doamna spune că ar fi mai bine să nu beți coniacul...

Ieși lăsînd în urmă parfumul ușor de femeie tînără și o alarmă în ochii gazdei, care îi urmărise cu o falsă nepăsare mișcarea șoldurilor.

— Deci, să reluăm. Dacă credeți că nu-mi puteți răspunde la ceea ce vă cer, să-mi spuneți încă de pe acum. Ne-am înțeles ?

— Bine...

Dumitrana ridică ochii spre fotografiile din perete.

— Promoția dumneavoastră ?

— Da. În țară și la Saint Cyr.

— Toți ofițeri eminenți, nu-i așa ?

— Nu tocmai toți, dar majoritatea. Armata noastră a avut totdeauna ofițeri capabili.

— Știu, știu... (Convorbirea aceasta mai avusese loc cam cu aceleași cuvinte și astă-toamnă, dar generalul uitase.)

— Aud ceva despre o debarcare...

— Se vorbește chiar despre Balcani. Cît privește situația de pe frontul nostru, o cunoașteți, cred că sînteți de acord cu mine că nimeni și nimic nu mai poate salva pe nemți de la înfrîngerea totală.

— Domnule colonel, nu sînteți prea optimist ?

— Nu știu decît atîta : că pretutindeni lumea a înțeles că nu mai avem de-a face cu o armată invincibilă.

— Dar sîntem amîndoi militari și știm că mai există și aviație, arme secrete...

— Tancuri *Tiger*, *Ferdinand*... da, ele mai există, dar nu mai există moral, domnule general.

— Nu-i cunoști pe nemți...

— O să-mi vorbiți despre spiritul lor militar, despre admirabilul devotament al soldatului *Führer*-ului, care mai bine moare decît să se lase învins, nici dumnevoastră nu mai credeți în astfel de lucruri, sînt convins că ele au rămas bune numai pentru domnul Goebbels. Rușii sînt la Iași. Urmează ultimul act. Nu vreau s-o fac pe profetul, dar nu mai apucăm anul. Dumneavoastră, ca patriot, ca militar, sînteți de părere că trebuie să stăm cu mîinile în sîn ?

— Nu.

— Atunci ?

— Domnule colonel, nu-l cunoști pe Ciinele roșu... E încăpățînat...

— Dar, domnule general, putem noi să fim complicii armatei germane care și-a făcut un punct de glorie din a ucide copii și femei fără apărare, din a schingiui și a prăda ca pe timpul lui Gingis-Han ?

— Care era un mare strateg, domnule, știi ce spune...

— Nu vreau să știu nimic despre Gingis-Han, despre Tamerlan, despre oricine. Vreau să știu ce atitudine aveți față de această situație ?

— Cafeaua, domnule...

Dumitrana luă ceașca încă fierbinte și sorbi ușor.

— Deci nu-mi răspundeți ?

— Ai puțină răbdare, ce naiba...

Bău păhărelul de coniac și în cele din urmă se hotărî:

— Domnule colonel, n-aș vrea să vă par un laș. De altfel nici nu sînt. Sigur că mă simt profund jignit de acțiunea Mareșalului, dar mi-e frică ca nu cumva să fiu tîrît în cine știe ce aventură. Vremurile sînt nesigure, dacă te-aș ruga să-mi vorbești puțin despre ceea ce crezi dumneata că ar trebui să fac; te-ai supăra ?

Era limpede că în principiu acceptase.

— Și aș mai insista să-l rogi pe amicul nostru Comșa să-mi scrie cîteva rînduri, dacă poate, să am impresia că ești într-adevăr mandatarul lui...

— Va veni personal să vă vadă într-o seară, deși lucrul acesta e legat de un mare risc, dar scrisori în împrejurări ca astea ? Eu trebuie numai să aflu dacă pot obține măcar o primă acceptare de la dumneavoastră. Cred că am obținut-o. Iată despre ce este vorba. În împrejurările actuale trebuie să ne bizuim pe antipatia reciprocă dintre rege și Mareșal. Jignirile repetate aduse Curții Regale au iritat destul pe majestățile-lor. Ne-ar interesa dacă regele n-ar putea să asculte de unele sfaturi date de către fostul său profesor. Nu e prea greu, nu.? Bineînțeles aceste vizite trebuiesc făcute fără știrea celor care l-ar putea informa pe Mareșal. Ce spuneți ?

Generalul ridică ceașca cu cafea la buze și clipi că primește.

— Nu e nici atît de grav cît bănuiam. Bine, domnule. Și sfaturile ?

— Nu sînt eu în măsură să le știu. Veți primi instrucțiuni la timp. Spuneți-mi, credeți că ofițerii din jurul majestății-sale îi sînt cu toții devotați ? Orice lucru care s-ar afla înainte de vreme l-ar pierde și pe el, și pe oamenii săi...

— Îmi dau seama. Nu aveți nici o grijă.

— Atunci, cînd să vă viziteze inginerul Comșa ?

— Lunea viitoare. E ziua cînd nevastă-mea primește și sînt lăsat singur. Să-mi telefoneze înainte și să-mi spună că aduce lemnele. Atît. Voi înțelege.

Dumitrana se ridică.

— Domnule general, îmi pare bine că vă alăturați unei misiuni destul de dificile și legate de primejdii destule, dar cu puțină prudență, cu nițică înțelepciune...

— Nici o grijă, domnule colonel. Puțină primejdie nu strică nici chiar la vîrsta asta. Odată, pe cînd eram însoțitorul reginei Maria la vînătoare...

2

Al doilea om pe care-l văzu Dumitrana în ziua aceea era mecanic la un bloc din Bulevardul Pache. Drumul pînă acolo dură cincisprezece minute. Străzile erau destul de aglomerate. Lumea se îngrămădea nepăsătoare pe trotuare : în centru, Dumitrana văzu înghesuiala bezmetică a trecătorilor.

Dănilă, omul pe care-l căuta, locuia în camera cazanelor, chiar în stînga intrării, și trebui să coboare cîteva trepte înguste, plecîndu-și capul, ca să nu se izbească de tavanul scund. Era curent, undeva se uitase o fereastră sau o ușă deschisă, mirosea a vopsea și a praf nemăturat de multă vreme. În fața unei uși metalice pe care era imprimată litera A, cu alb, mare ca să atragă atenția că acolo se afla un adăpost, ceva mai jos, după ce ai mai fi coborît cîteva trepte, Dumitrana se opri. Omul lui meșterea ceva la calorifer.

— Bună ziua, spuse noul-venit, privind în sus să vadă dacă nu mai coboară cineva.

— Bună ziua, răspunse celălalt, un om de 40 de ani, cu o parte a obrazului marcată de o imensă cicatrice, urmele unei răni îngrozitoare de pe front. Singur ?

— Singur.

Dumitrana închise ușa grea de metal și se așeză pe un pat îngust și tare. Inspectă din ochi locul.

Dănilă scoase dintr-un loc nevăzut două pahărele și o sticlă de rachiu incolor.

— Dacă intră cineva pe neașteptate, știi cine sînt ? făcu Dumitrana.

— Vărul Costel de la Caracal. Acum ai picat de la drum, o să dormi cu mine la noapte, pentru că n-ai găsit loc la hotel.

— Cu ce mă ocup ?

— Învîrteli pe picior.

— E bine, cum stai cu controalele ?

— Pe sergentul de la circă îl am la mînă, e mai greu cu inspectorii de la Apărarea Pasivă, ăștia își bagă nasul în toate : ba să vadă la ce adîncime e adăpostul, ba să vadă răsuflătorile, fac control la sacii de nisip, la stingătoarele de incendiu, în ultima vreme au venit de trei ori...

— Fii prudent. Poate că locul ăsta nu e cel mai bun din lume, dar unde se vîntură multă lume, unul în plus

nu se bagă de seamă. Săptămîna trecută a venit cineva pe aici, vorbesc despre prietenii noştri ?

— Da, doi tovarăşi din provincie. Fiecare cîte o noapte : unul miercuri, altul sîmbătă.

— Eu ţi i-am trimis. Un militar de la Craiova şi un comis-voiajor.

— Nici o grijă, şefule !

— Siguranţa a strîns cureaua. Are spioni unde vrei şi unde nu vrei. Femei de serviciu, chelneri, poştaşi, cu administratorul tău ce mai e ?

— A coborît de cîteva ori, s-a chiorît, n-a avut ce să vadă. De altfel greutatea este pînă intră cineva aici, pentru că pe urmă nu-l mai găseşte nici poliţia.

— Vezi c-au început să se facă razii, noaptea. Vin pe neaşteptate, înconjură clădirile şi scotocesc tot.

— Vrei să-ţi arăt puţin cum funcţionează serviciul de evacuare ?

Dumitrana îl urmă. Coborîră cîteva trepte de metal pînă în faţa cuptorului, de unde se vedea toată aparatura de încălzire a blocului. Dănilă îl urcă pe o scară îngustă de siguranţă şi îi arătă sus de tot, sub bolta pivniţei, o firidă întunecată, foarte îngustă, dar nu atît de îngustă încît să nu încapă în ea un om.

— Şi de aici ?

— De aici, printr-un luminator, se iese într-o curte. Cîteva lăzi de gunoi puse una peste alta sînt rezemate de un gard. Peste acest gard se ajunge în faţa unei scări de serviciu care duce pe o terasă. De acolo se descurcă oricine mai departe...

— Buuun, de altfel am să caut să folosesc foarte rar locuinţa asta, dar cînd nu mai am ce face îi trimit la tine. Nu strică să-l mai cinsteşti pe administrator şi mai ales să te ai bine cu cei de la Apărarea Pasivă...

— Am înţeles.

Peste un sfert de ceas, Dumitrana se afla în alt punct al Bucureştiului, căutînd cu privirile firma unei cafenele. Strada era înţesată de oameni, treceau tramvaie, înghesuiala era mare.

Intră într-o încăpere largă, plină de mese, de fum şi de scrumiere pline de mucuri, uitate pretutindeni, cu tavanul foarte negru, lăsînd afară bicicleta. Îl aştepta un marinar care bea un ceai spălăcit, pus într-un pahar apă-

rat de o cupă veche rusească. Străinul sosise de zece minute, era palid și îngrijorat, și stătură de vorbă cam o jumătate de oră, timp în care Dumitrana află cîteva lucruri în legătură cu unele deplasări de vase pe Dunăre, despre tonajele lor și itinerare. Totul era scris pe o hîrtie mică. Marinarul i-o strecură într-o cutie de chibrituri.

Spre seară avea întîlnire din nou cu Comșa. Cădea întunericul. Prin circiumi se aprindeau becurile, atît cît mai era lumină afară, pentru că după aceea noaptea înghițea totul, imobile și oameni, și rămîneau numai urmele albastre, de acvariu, ale felinarelor camuflate și mici raze bezmetice strecurate din întîmplare pe sub perdelele care acopereau ușile și ferestre. Dumitrana nu era obosit, încălecă pe bicicletă și porni spre Șosea. Se înțelesese încă de la prînz, prin telefon, cu inginerul. Îi comunicase ca din partea întreprinderii (de fapt nu lucra la nici o întreprindere, dar asta o știau numai cîțiva) că se defectase ceva la motoarele centralei, cuvinte ce însemnau că el trebuia să fie într-un punct din Jianu la 8, adică tocmai cînd se întuneca bine.

Mai era vreme. Dumitrana o luă ușor spre Statuia Aviatorilor, ale cărei aripi negre de bronz se topeau acum în magma albăstruie a nopții de vară. La 8 și două minute inginerul apăru dinspre Piața Victoriei, îmbrăcat într-un costum ușor de doc, cu un ziar la subsuoară. O luară încet spre Piața Confederației, pe aleea Alexandru, pustie la ora aceea.

Își strînseră mîinile în tăcere și priviră pe rînd în urmă. Nu era nimeni.

— Va trebui să ne vedem din ce în ce mai des, zise inginerul, și Dumitrana vru să întrebe cum, dar se opri. Ai noutăți ?

— Da. Generalul vrea să vă vadă luni. Îi telefonați și-i spuneți că ați făcut rost de lemne.

— Bine. S-a lăsat greu ?

— Nu atît de greu.

— Și ?

— M-a ținut un sfert de ceas la ușă la plecare, vorbindu-mi despre regina Maria, despre Turenne, Pétain, Wellington, credeți-mă, știu istoria războaielor pe dinafară.

— Îl recunosc, e un om cumsecade, vorbește cam mult însă.

— De asta mi-e frică și mie.

— Pare loial, și de cînd îl știu a avut o atitudine de democrat. Spune-mi, cum a primit propunerea de a vorbi cu regele ?

— Nu i-am spus încă totul, nici nu era cazul. Asta o s-o faceți dumneavoastră.

— Bineînțeles, zici că luni. Și celălalt ? Cel de la Brăila ?

— Mi-a predat materialul. Trimit pe cineva acolo.

— Cînd ?

— Peste 2 zile.

— Și omul de la Craiova ?

— Așteaptă ordinele noastre.

— Am ceva nou pentru dumneata... Trebuiesc găsite cîteva depozite pentru armele pe care le avem.

— Să spunem că găsim. Ce facem cu ele ?

— Oamenii ar trebui să învețe să le mînuiască. Insurecția nu va fi chiar o petrecere.

Tăcură cîteva secunde.

— Am o idee. Ești angajat undeva ? întrebă Comșa deodată.

— Încă nu.

— Asta are și avantaje și dezavantaje. Ar trebui să te gîndești nu pentru acum, pentru citva timp mai încolo, la o întreprindere unde ai prieteni mai mulți. După cîte știu, cunoști mai multe meserii. Cel mai mult îmi convine cea de armurier, adică să fii unde se află și puțină miere. Pricepi ?

— Pricep.

— Acte ai ?

— Dacă e nevoie de ceva, există un tipograf care...

— Nu, aici sînt mai curioși. Trebuie niște adeverințe cît se poate de bune ! Lasă-mă pe mine. Dar te previn să te pregătești. Timpul e scurt. Aș vrea să-ți găsim un loc la Malaxa, am acolo pe cineva căruia i-aș șopti...

— Bine, ne-am înțeles !

Ajunseseră la capătul aleii Alexandru. Dincolo se zărea piața, sub lumina albastră a nopții. Trebuiau să se despartă.

— Alte ordine ?

— Așteaptă. Dacă se ivește ceva nou, caută-mă la telefon. Pe general lasă-l în seama mea. Am uitat să te întreb, cum stai cu cazarea ?

— Binișor. Există trei adrese pînă acum.

— Am nevoie de mai multe pentru ultima fază a acțiunii.

— Voi căuta.

Inginerul își mai adusese aminte de ceva :

— Loc pentru exercițiile militare ai găsit ?

— Cred că da. La Fundeni sînt niște cărămidării părăsite.

— Și cum îi scoți la exerciții ?

— Există dispoziții pentru serviciul de apărare pasivă. Fiecare uzină e scoasă miercurea și vinerea la poligon.

— Au arme ?

— Cîte una de pluton. Restul, pușcoace de lemn, ca pe vremea cînd se jucau în țărînă.

— Ai găsit oameni de legătură ?

— Nu peste tot. Mai sînt și alții care se ocupă de treaba asta.

— La nevoie vom folosi și premilitarii. E timpul totuși să ne despărțim. La revedere, nu uita ce ți-am spus...

Își strînseră mîinile și porniră în direcții opuse. Pe la zece noaptea Dumitrana ajunsese undeva, pe Plevnei, într-o casă a unei prietene a Inei, în care se întîlneau din cînd în cînd, ca studenții.

Bărbatul era obosit, alergase toată ziua, pînă îi pregăti ea masa se mai uită prin ziare.

— Ceva nou ? întrebase din bucătărie Ina.

— Nimic. Pe front toată lumea stă cu capul la cutie. Ba nu ! Uite că e mai interesant ce se petrece în țară.

În pagina a patra a *Universului* descoperi un comunicat scris cu litere mici, vîrît între cîteva reclame comerciale.

— Ce se petrece ?

— Nu citești foaia domnului Stelian Popescu ?

— N-am timp.

— Arsenalul din Tîrgoviște a sărit în aer !

— Ce vorbești ?

— Bineînțeles, tot bestiile de bolșevici ! Dar tu ce faci cu mîncarea aia, că mi-e foame !

Ina sosi cu farfuriile, le întinse una cîte una pe masă și-l privi.

— Ești obosit.

— Te cred și eu ! Unde-i prietena ta ?

— Doarme la noapte la maică-sa.

— Bine-am mai ajuns !... Oameni căsătoriți... (Începu să mănînce cu lăcomie.) Nu stai lîngă mine ?

Mai avea ceva de adus. Se întoarse cu un castron de salată.

— Acum da.

Ina se opri după prima înghițitură.

— Mi-e frică ! Simt că se strînge cureaua în jur.

— Sînt obișnuit. Asta-i norocul meu.

Înfuleca cu poftă fără s-o privească.

— În Spania m-au rănit de două ori. Din '39 pînă astăzi de vreo patru ori am plecat pe acoperiș, și la vîrsta mea nu e chiar un sport oarecare să te lași pe burlane. O dată am scăpat de sub gloanțe.

— E adevărat, dar îți place.

— Te înșeli. Nu mai sînt tînăr, și nici cînd am fost tînăr nu mi-a plăcut primejdia. Nu am fost un aventurier. Tot ce am făcut a fost din instinct de conservare și din plăcerea de a nu mă lăsa prins. Se spune că sînt un bun organizator, dar faptul că știu mai multe meserii, că pot să umblu la o instalație electrică, să fac un deviz de casă, să zugrăvesc o odaie, să mă dau drept contabil sau militar, asta îmi ușurează viața într-un fel. Visez o vreme cînd să ridic uzine, să conduc șantiere mari. Trăiesc pentru ziua de mîine. Dincolo de primejdia de fiecare zi eu văd numai zilele viitoare, cînd vom fi liberi, cînd n-am să mai caut în fiecare dimineață sub pernă alte acte de identitate. Mi-e foarte greu să mă obișnuiesc cu existența asta de escroc internațional, dar *ei* mă silesc să fiu descurcăreț. Și-acum, după acest frumos discurs de soț dă-mi voie să te invit la culcare. E tîrziu, și mîine plec devreme. Poate e timpul să ne mai gîndim și la noi puțin. Ce spui ?

3

Compartimentul de clasa a treia era plin de bărbați și femei care vorbeau cu glas scăzut, ca într-o biserică. Niculescu fumase trei țigări una după alta, încercase să străbată înghesuiala dintre băncile cărămizii, mîncate de jeg și vechime, și să iasă pe platforma unsuroasă, neagră

de cărbune, fără să reușească. Cei îngrămădiți pe podelele murdare, date cu gazolină, nu se mișcaseră să-i facă loc, și studentul renunțase în cele din urmă.

— Unde vrei să treci, camarade ? îl certase un necunoscut privindu-l cu atenție, ceea ce îl făcu să-și simtă inima bătîndu-i mai tare.

Niculescu ar fi vrut să-i răspundă grosolan că trebuia să ajungă într-un loc unde n-are să zăbovească mult timp, dar nu o făcu.

Era îmbrăcat în haine de soldat și își dădu seama că încă nu se obișnuise cu uniforma, pentru că la auzul cuvîntului „camarade" avusese o clipă de ezitare. Sub vestonul verzui de doc avea actele bine ticluite ale caporalului Tiriia Dumitru și o delegație semnată de comandantul unei flotile de aviație din regiunea Craiova, prin care se adeverea că merge la Brăila în interes de serviciu, adică să transporte o cantitate de trotil, necesară pescuitului, direct comandamentului flotilei fluviale.

Se înserase. Călătoria îl plictisise destul și se hotărî să nu se mai ridice de la locul lui pînă nu ajungea în gara aceea prăpădită, de unde, cu o trăsură sau pe jos, trebuia să ajungă la o adresă cunoscută. Își mai aprinse o țigară și privi prin geamul murdar, jumătate lăsat, cîmpia albroșcată, ce se rotea dincolo de stîlpii de telegraf. Cerul verzui, străbătut de cîrduri rare de păsări, își pierdea culoarea. Lumina soarelui căzut dincolo de văile inundabile, sărate, ale Dunării, se stingea treptat, și deasupra spațiului mort, deasupra acestui pămînt cenușiu și sterp, cădea incendiul straniu al amurgului. Prin halte mici, acoperite de fumul lăsat de locomotivă, se mai vedeau mari grămezi putrezite de sfeclă, uitate acolo încă din anul trecut, niște movile negre, noroioase, fumegînd încă din pricina căldurii de peste zi.

Cei din compartimentul comun, moțăind, vorbind încet, cu o lene caracteristică oamenilor din sud, care nu se grăbesc și nu ridică tonul aproape niciodată, schimbau veștile cu nepăsare. Unuia îi murise un porc de o sută de kilograme, altuia îi furase cineva vițelul. Un grec din Galați se căsătorise cu o armeancă bogată, și cei din compartiment îl căinau, pentru că o știau rea de muscă. Țăranii înjurau pe Dumnezeu, care nu mai dăduse de mult o ploaie. Asta făcuse ca prețul porumbului să crească. O femeie se văieta că nu mai are lapte pentru copilul ei, de

șase luni. Altul, un ceferist negricios, cu un glas pițigăiat, vorbind precipitat, cîștigase la loterie zece mii de lei, bani cu care avea de gînd să-și cumpere o bicicletă.

Țigara, ultima sau penultima, ajunsese la capăt. Niculescu îi simțea căldura arzîndu-i unghiile, dar nu o aruncă. Stătea între o femeie grasă, cu o paporniță mare de paie în poală, și un țăran adormit cu tot obrazul acoperit de o barbă neagră și deasă. În față, alți patru necunoscuți dormitau fără să-l privească. Studentul nu putea să-și dea seama dacă fusese urmărit sau nu de cineva. Asta avea s-o vadă abia în oraș, după lunga plimbare obligatorie, dinainte de-a se opri la adresa cunoscută.

Trenul se apropia de Brăila. Călătorii începură să se ridice de pe bănci. Se auzeau lăzile grele de lemn ciocnite una de alta și larma surdă de pe platforme. Cineva striga în gura mare pe altcineva, cu un nume lung și ciudat. Trenul trecu de un aerodrom militar, de pe care se ridicau mereu alte biplane, un model demodat, niște biete aparate aducînd cu vehiculele greoaie aruncate în cimitirul fiarelor vechi. Urmă apoi un crîng de salcîmi joși și iar cîmpia fără vegetație, cu piramide de sfeclă putrezită și cu grămăjoare de sare, niște grămăjoare albicioase și sticloase, cîteva lanuri de porumb și halte cu rampe înalte, deasupra cărora se înghesuiau țărani, căruțe, cai și autocamioane. Oamenii își scoteau pălăriile soioase și le aruncau în aer, în semn de salut. Urma tragică a războiului, pasul de mamut al bombelor căzute nu ajunsese sau nu se vedea că ajunsese pînă aici.

Necunoscutul își făcea loc cu coatele spre ușa de lemn a vagonului împinsă din amîndouă părțile, și Niculescu se liniști. Nu era un agent. Dincolo de geam cădea un nor cenușiu de zgură scînteind, un roi de fluturi roșii și fluturi negri de cărbune. Cînd aburii erau absorbiți de pămînt, se zăreau licărind mari ochiuri de apă verde, ghioluri albicioase cu margini de sare și iar pîlcuri de salcîmi prăbușiți, vechi și putrezi, faimoșii salcîmi ai Brăilei. Dunărea sclipea dincolo de dunga îngustă de nisip argintiu, coborînd în trepte largi. Se vedea orașul în stînga, apropiindu-se : o îngrămădire cenușie de clădiri, cu mari trîmbe de fum deasupra, cu un zvon sonor de așezare omenească și mici scînteieri electrice.

Studentul aștepta încă pe banca de lemn. Cei din fața lui și cei de lîngă el îl călcară pe bocanci, dar Niculescu

nu spuse nimic. Era aproape mulțumit că rămîne puțin timp singur și că drumul luase sfîrșit. Se auzi sirena trenului și în curînd vagoanele se ciocniră unul de altul la ace. Urmă pocnetul feroviar repetat, atît de cunoscut, și umbra fără formă a gării. Frîne, un zăngănit de geamuri, larma mulțimii și, după aceea, o oprire bruscă. Călătorii fură aruncați unul într-altul.

De la geam, studentul privi cu un ochi atent patrulele aflate lîngă linia ferată. Trebuia să coboare pe partea cealaltă, să nu fie întrebat de unde vine și ce caută, deși avea actele în regulă. Nu stătu prea mult. Își luă lada de lemn și așezîndu-și mai bine capela pe ochi, coborî treptele înalte, trăgînd cu ochiul dacă între garniturile garate una lîngă alta se mai afla cineva. Nu văzu pe nimeni. Trecu pe lîngă vagoanele trenului părăsit de călători, fluierînd cu nepăsare, și se îndepărtă puțin de ieșirea strîmtă, unde așteptau acum soldații pentru control. Cunoștea bine locurile. Mai venise aici, cu cîteva luni în urmă, la începutul lui septembrie al anului trecut, așa încît într-un sfert de ceas se află în piața gării, în mijlocul mulțimii necunoscute.

Ar fi luat o trăsură, dar își spuse că asta bătea la ochi: un soldat răstignit pe pernele unei birje atrăgea atenția. Porni deci încet de-a lungul largului bulevard de granit, fără grabă, oprindu-se din cînd în cînd, ca să-și dea seama dacă nu se luase cineva după el.

Se întunecase. Pe lîngă el treceau trăsuri grăbite, se auzeau clopotele de avertizare, și în geamuri luciră ici și colo slabe și scurte fulgere electrice, iute astupate de perdelele de camuflaj. Aerul era încins. Bătea un vînt ușor. Orașul mirosea a semințe prăjite, a salcîm trecut. Trebuia să se întoarcă cît mai devreme la București, după ce va fi predat trotilul.

Ajunse în fața portului și o luă pe o stradelă îngustă. În dreapta și în stînga se aflau vechile magazii, cîteva clădiri cu cîte două etaje, cu fațadele de cărămidă neagră afumate. Dincolo de geamurile înalte, cu spații sparte, fără lumină, nu se arăta nimeni. Deasupra intrărilor ardeau mici becuri acoperite cu celofan albastru, aruncînd pe pietre o dîră ștearsă, viorie. Se simțea umezeala și foșnetul fluviului. Nu era încă întuneric, și de aceea lumina bolnavă, arzînd inutil, părea ciudată.

Niculescu făcu un ocol larg, înconjurînd o grădină întunecată, acoperită de frunziș, și o apucă pe o stradă îngustă ca un jgheab. Sub bolta de cărămidă, cu cîteva trepte, a unui bordel, își aprinse o țigară, acoperindu-i focul mic din vîrf cu palma ; lăsînd între picioare lada de lemn, ascultă ecoul altor pași. Nu venea nimeni după el. Trecu numai o femeie singură, o femeie înaltă, cu mers amînat, fumînd, care i se adresă familiar :

— Nu vii, micule ?

Studentul spuse ceva nehotărît și se îndepărtă repede. Ajunse în cinci minute în fața unei curți lungi, cu o poartă prăbușită în față. Intră, rămase dincolo de ea, ascultînd încă o dată, și pe urmă înaintă grăbit prin întuneric. În jur era o grădină fără relief, în lumina tot mai stinsă a începutului de noapte. Mirosea a praf încins pe frunze. Drumul cobora. Nu se mai văzură copacii. Niculescu se opri în fața unei case vechi, cu toate geamurile sparte într-un incendiu de demult, cu cercevelele carbonizate, o casă cunoscută, fără locatari, cu pereții prăbușiți pe alocuri, fără acoperiș, numai niște ruine albe, afumate pe alocuri, între care se strigau păsări de noapte. Dincolo de ea începea o potecă îngustă, ducînd spre plaja fluviului. Tufe de salvie și asfodele printre pietrele măcinate, răceala Dunării, aflate puțin mai jos, și în urmă clădirea albă, cu turle, a gării fluviale... Dinspre Galați trecea un vapor cu luminile stinse, un vapor al marinei militare. Se auzi o sirenă șuierînd scurt. De pe treptele de piatră, cineva ridicase un felinar în fața unui obraz galben și șters. Apa se afla acum la zece metri dedesubt și suprafața ei liniștită sclipea ca o oglindă veche, în care muriseră ultimele reflexe de lumină. Umbra vasului, neagră, fără formă, se văzu tot mai îndepărtată, spintecînd împotrivirea plină de ecouri a apei. Vag, dincolo de malul jos de lut, se ghicea linia nesigură, topită, a Munților Măcinului, străniî și îndepărtați. Răsărise luna, o frunză verzuie, transparentă, tremurînd în aerul pur al nopții începute atunci. Pe nisip dormeau vechi șlepuri dezarmate, părăsite de proprietarii și comandanții lor, devenite acum niște locuințe pentru bătrînii marinari ieșiți din serviciu. Între scheletele de metal și lemn putrezit se ridicau mari piramide de stuf galben, mirositor, și în ochiurile rotunde ale vechilor cabine luceau lumini palide. Era mai rece, aerul tăia, ca în noiembrie. Pe fluviu se tîra un animal ciu-

dat de ceață. Se auzeau vechile lanțuri legate de babale, scîrțiind la mișcarea apei cînd lovea carenele smolite. Pe vechile punți spînzurau de frînghii roase rufe țepene în bătaia vîntului.

Niculescu urcă treptele de lemn ale unei astfel de locuințe și auzi măcăitul ciudat al unor rațe. Bătu într-o ușă joasă, care se deschise scîrțiind după cîteva clipe. Îl întîmpină o femeie slabă, cu o privire neliniștită, vie, cercetătoare. Studentul spuse „bună seara" și îl văzu dincolo de umerii ei pe omul său, un pescar spătos, cu fața arsă de soare, dormitînd sub o lampă.

Intră fără să mai privească la femeia uluită. Omul de la masă tresări și se ridică în picioare.

Pescarul îl recunoscu și făcu un semn cu mîna.

— Ai venit ? întrebă inutil, reașezîndu-se greoi pe scaunul pe care stătuse.

Avea ochii cîrpiți, tulburi, poate băuse puțin, poate atipise cîteva secunde, și deșteptarea bruscă îi dădea înfățișarea unui năuc. Cînd se dezmetici bine îi spuse femeii să iasă afară. Aceasta îl mai privi o dată cu bănuială pe noul-venit și închise ușa în urma ei. Gazda căută într-un dulap apropiat o sticlă de secărică și o așeză pe masă. Se mai ridică o dată aducînd-și aminte că nu luase paharele și cînd totul fu terminat, turnă, ciocni și îl privi pe student.

— Merge ? îl întrebă, după ce acesta dădu peste cap păhărelul de rachiu.

— Merge.

Pescarul avea o gură mare, cărnoasă, cu dinți puternici și în ochi îi sticli o clipă lucirea pătimașă a băutorilor.

— Ce s-aude ? trecu direct la afaceri. Ai adus ?

— Adus.

— Arată-mi !

Niculescu deschise cu o cheiță capacul lăzii sale de soldat. Între pereții ei de lemn se aflau niște luminările lungi, învelite în hîrtie cerată, izolate cu straturi de vată.

— Atenție la zdruncinături.

— Nici o grijă, surîse celălalt, am mai umblat cu astfel de lucruri.

Tăcură o clipă. Afară nu se auzea decît scurgerea lenevă a fluviului. Pescarul îi întinse o hîrtie acoperită cu litere bătute la mașină. Niculescu o citi fără grabă, ca și cînd ar fi vrut să nu-i scape nimic.

— Adeverință de la Calea Ferată...

„Se aduce la cunoștință organelor în drept că numitul, caporalul Tiriia Dumitru, a preluat de la unitatea noastră cantitatea de 4 500 kg pește pentru...“

— E în regulă ?

— În regulă, acceptă studentul, privind ștampilele și timbrele.

Actul acela era un fel de pașaport de întoarcere.

— Stai puțin să-ți dau o lădiță în schimbul ăsteia.

Deschise ușa îngustă a unei foste cambuze și scoase de acolo o ladă de campanie, asemănătoare cu cea adusă de Niculescu.

— Nu mai bem un păhărel ?

— Cu plăcere.

Pescarul turnă iar din sticlă și vorbiră rapid, ca între bărbați.

— La cît ai tren ?

— Abia la 7 dimineața.

— Nu e bine să pleci cu trenul, noaptea asta o să fie daravelă mare cu nemții...

Se uită la ceasul din perete. Se vedea încă de la venirea lui că aștepta pe cineva.

— Mergem, hotări dintr-o dată. Nu mai avem timp...

Niculescu îl urmă fără să întrebe nimic. Știa ce înseamnă în astfel de împrejurări o întîrziere de cîteva minute.

— Poți să m-ajuți ?

— Dacă trebuie ? Dar pe cine așteptai ?

— Un pîrlit de marinar. Totdeauna întîrzie...

Studentul își înghiți vorbele. Pescarul luase lădița cu trotil într-o mînă și bîjbîia prin întuneric, căutînd să vadă bine punțile peste care treceau.

— Fii atent să nu faci bîldîbîc, îi spuse peste umăr. Oamenii mei uită să repare scîndurile astea... Barim știi să înoți ?

— Oleacă. Ca toporul...

— Tot e bine.

Ajunseră tot pe un șlep tras la mal de multă vreme și folosit ca locuință.

— *Regina Mary* se numea. Ce vas, acum la cimitir cu el...

Prin întuneric deslușiră silueta unei femei.

— Dumneata ești, mătușe Caliopi ?

— Eu, Stavrule.

— Unchiul Hrisanti e jos ?

— Jos, fumează... Haideți după mine.

Se deschise o ușă scundă, coborîră cîteva trepte putrede de lemn și se treziră în fosta sală de mese a *Reginei Mary*. Încăperea, nu prea spațioasă, avea hublourile stricate și din tavanul scund atîrnau mici corăbioare, legate cu fire subțiri de ață pescărească. O timonă în miniatură străjuia într-un colț. În fața ei, un bătrîn fuma din pipă. Cînd îi văzu, se ridică, privind puțin mirat la Niculescu, pe care nu-l cunoștea.

— Dumnealui cine e ?

— Omul care ne-a adus smochinele... zise Stavru pentru celălalt.

— Caliopi, lasă-ne singuri, o rugă gazda pe femeie, care ieși repede, fără să întrebe nimic.

— Unde-i marfa ?

— Aici.

Pescarul deschise lădița adusă de Niculescu.

— Cînd ai venit ? îl întrebă.

— Acuși un sfert de ceas.

— La timp. Beți un *uzo* cu unchiul Hrisanti ?

— Mai întrebi ? se bucură Stavru.

— Tu ia-o mai ușor, că ai treabă. Dar pușlamaua aia de Vasile unde e ?

— N-a sosit la vreme și nu puteam să mai întîrzii. L-am luat pe dînsul.

— Vine el, să vezi ce-i mai frec ridichea. Aștia tot n-au mai învățat că nu mai facem negoț de ulei de măsline, dracii să-i ia !

— Lasă-l, *barba* Hrisanti, și dă-mi mai bine *uzo* ăla.

Marinarul așteptat sosi peste 10 minute, asudat tot, scuzîndu-se că a întîrziat. Avusese încurcături cu comenduirea pieței, care era cît pe-aici să-l rețină. Nu-l crezu nici unul dintre cei de față în afară de student. De fapt misiunea lui se isprăvise, dar dacă voia, cum îi spuse Stavru, care-l cunoștea mai de mult, putea să mai întîrzie puțin, *să vadă și el cum se lucrează pe Dunăre.*

Bătrînul se opuse la început.

— Bre, ai înnebunit ? Omul ți-a adus delicatesele, lasă-l în plata Domnului...

Curiozitatea lui Niculescu fu mai mare.

— Rămîn pe vas pînă cînd e gata treaba și pe urmă o șterg.

— Dar repede, spuse și marinarul, că ăștia vor veni imediat să cotrobăiască și nu e bine să te găsească, mai ales că ești străin.

— Ne-am înțeles !

Cei trei se uitară la ceas. Operația trebuia să aibă loc peste trei sferturi de oră. Pe aici lumea se culca devreme și se scula cu noaptea în cap. Stavru îl puse la curent în cîteva cuvinte cu afacerea. Pe Dunăre, mai sus de portul Brăila, stătea la ancoră de aproape o săptămînă șlepul *Kaiser Wilhelm*, încărcat cu mangan. Încărcătura era apreciată la cîteva milioane de mărci și intra în categoria materialelor absolut indispensabile industriei de război. În seara aceasta, în jurul orei 22, un remorcher avea să pornească cu șlepul în susul Dunării pînă la Viena. Se organizase o petrecere, *barba* Hrisanti era bine informat, ca totdeauna, căpitănia portului dădea o masă în cinstea marinarilor chiar în cantina de deasupra gării fluviale, așa încît era de presupus că paza vaselor putea fi ceva mai slabă. Cu operația propriu-zisă a scufundării avea să se ocupe altcineva, un specialist, pe care cei trei aveau să-l ia de pe un ostrov din apropiere. Nu era o treabă ușoară, dar pentru niște oameni care trăiseră toată viața pe Dunăre, nici ceva să-i sperie.

Timpul trecu greu, Stavru și cu marinarul acela care întîrziase cam trăgeau la băutură, dar unchiul Hrisanti nu-i lăsa. Ascunse în cele din urmă paharele și strigă la ei:

— Gata, berbecilor ! Apă de izvor vă mai dau dacă vreți, altceva nimic !

Înainte de a porni ținu să-i mai salute pe tovarășii de la București.

— Spune-le că noi pe aici ne facem datoria, să nu ducă nici o grijă !

— Am să le spun.

Bătrînul își chemă nevasta :

— Caliopi eu nu mă întorc decît peste trei zile. Dacă întreabă cineva de mine, spui că am fost dus în baltă după pește. Pe ăștia doi nu i-am văzut de anul trecut, cît despre dumnealui nu-l știi, nu l-ai cunoscut !

Femeia clătină mut din cap că a înțeles. Era obișnuită cu astfel de lucruri. Își strînseră mîinile și Niculescu îi

urmă pe mica punte a *Reginei Mary*. Luna arunca o lumină palidă pe Dunăre. Hrisanti o înjură bărbăteşte ca pe o femeie care ţi-e dragă, dar de care nu ai nevoie totdeauna.

Lîngă vas era legată o barcă. O dezlegară şi coborîră în ea. Stavru luă lopeţile, privind în susul apei.

— Lada, strigă Niculescu, speriat că celălalt ar fi putut-o uita.

— Nici o grijă, s-a luat !

Rîseră toţi trei de naivitatea lui şi îi mai făcură un semn cu mîna. Asta putea să însemne şi „n-avea nici o grijă, e de unde !".

Noaptea de mai mirosea puternic a frunziş umezit, a baltă şi a peşte. Cei trei vîsleau prudent spre un loc depărtat din mijlocul fluviului. Curînd Niculescu văzu un mic semnal rotitor deasupra apei, probabil o lanternă camuflată dibaci. Trecu un timp nedefinit, cu o încetineală exasperantă. Pe Dunăre nu urca nici un vas. Se uită la silueta femeii tăcute de lîngă el. Şedea cu mîna la gură şi privea după cei trei.

Lumina lunii lăsa să se desluşească într-o parte puntea joasă a şlepului. Un motor păcăni insistent. Era probabil remorcherul care se apropia, un vas mic şi suplu, rapid ca un ţipar, strecurîndu-se pe apele negre spre lungul şlep, lăsat adînc la apă din pricina greutăţii.

Niculescu îşi privi ceasul. Era aproape zece. Cel mai înţelept lucru ar fi fost să părăsească locul, să se îndrepte spre şoseaua pustie la ora asta şi să aştepte un camion. Aici peste mai puţin de o oră va începe *nunta* şi probabil că o să dea de dracul, chiar dacă actele pe care le avea erau bine falsificate. Dar tentaţia aventurii fu mult mai puternică. Nu sărea în fiecare noapte un şlep în aer, încărcat cu mangan de o asemenea valoare !

— Nu ţi-e foame ? se auzi vocea femeii de lîngă el.

— Nu. Mulţumesc..

Peste cîteva minute se trezi însă cu un vas mic de tablă, aşezat pe podeaua punţii, la picioare. Ca să nu o supere, se plecă şi luă din el o bucată de brînză şi puţină pîine, înfulecînd.

Se uită iar la ceas. Se auzea sirena remorcherului, anunţînd plecarea.

Era zece şi un sfert. Nemţii întîrziaseră, deşi se ştia cît sînt de punctuali. Dar ce făceau oamenii aştia care

plecaseră de pe *Regina Mary* ? Niculescu socoti în gînd cît ar fi trebuit să dureze drumul cu barca pînă la ostrovul acela şi pe urmă cît drumul de la mica insuliţă de lut pînă la şlep. Cu totul, dacă puneai la socoteală prudenţa şi incidentele neprevăzute, nu putea să ţină mai mult de 25 de minute. Ele trecuseră. Studentul uitase că mai trebuia calculat şi timpul de retragere, cel puţin zece minute.

Remorcherul pornise. Şuiera vesel şi se auziră semnale de salut pentru cei de la căpităria portului. Trecură alte cinci minute şi nu se întîmplă absolut nimic. Niculescu era puţin dezamăgit. Dacă cineva dăduse alarma ? S-ar fi auzit, ar fi fost tămbălău, dar deocamdată peste valurile potolite ale Dunării nu răsunau decît sunetele stinse ale unei muzicuţe de gură, pe urmă nu se mai auzi nici ea.

Acum şlepul se afla exact în faţa lui. Remorcherul înainta greu, parcă s-ar fi opintit din toate puterile. În lumina săracă a lunii, studentului i se păru că zăreşte şi cablul de oţel. În spate sau pe latura pe care o vedea nu distingea nici urmă de barca celor trei. Îşi încordă privirile ; nu se întîmpla nimic. Se uită la ceas. Era ora 22 şi 35 de minute. Nici nu ştia cînd trecuse timpul atît de repede.

Femeia dispăruse. Poate aştepta şi ea undeva în întuneric să se întîmple ceva şi acel lucru întîrzia nepermis de mult. „Să ştie Dumitrana, m-ar omorî ! îşi zise studentul. Fiecare minut pierdut aici este împotriva mea şi-a celorlalţi. Ia mai las-o, conspiratorule de operetă ! se linişti singur. O să rîdă lumea de tine cînd o s-audă că puteai să vezi şi tu un sabotaj ca lumea şi l-ai ratat !"

În momentul acela o detunătură imensă zgudui liniştea din jur, o jerbă uriaşă de flăcări lumină tot cerul şi apele învolburate. Bucăţi imense de fier zburau prin aer şi, din instinct, Niculescu se trînti la pămînt. Nu fusese pe front, dar aşa trebuie să fi arătat un bombardament. Urmară alte trei explozii, la rînd, una după alta, şi iar vîjîiră schije de fier, probabil bucăţi din vasul care acum se scufunda, rupt în două. Micul remorcher, atins şi el, fu apăsat pe o parte, şi sirena începu să se vaiete strident şi inutil. Fluviul era luminat pe o porţiune mare şi studentului i se păru că vede barca celor trei mînînd spre ţărmul celălalt.

Nu mai avea timp. Din port se şi aruncaseră spre larg cîteva bărci cu motor. Căută cu privirile pe bătrîna Caliopi, dar n-o văzu. Îşi ridică mica lădiţă goală de la picioare şi

părăsi puntea *Reginei Mary*, urcînd pieptiș malul abrupt al fluviului.

După o jumătate de oră, Niculescu se afla dincolo de bariera Brăilei, în marginea șoselei pustii de asfalt, care ducea spre București. Deasupra pămîntului liniștit stăruia o noapte verde de vară, cu cer adînc și străveziu, cu stele tremurătoare, cu puțin vînt, o noapte luminoasă potrivită pentru dragoste sau pentru un bombardament de precizie. Nu mai avea țigări și înjură cumplit în gînd atunci cînd își aminti de asta. Așteptă un ceas dacă nu mai mult și în cele din urmă văzu în depărtare ochii înguști ai unor faruri de automobil. Pe șosea înainta un cărăbuș de metal alunecînd fără zgomot pe bucata lucie de asfalt. Studentul făcu de departe semne, deși se îndoia că va fi luat de șofer. Ar fi preferat un autocamion gol, dar nu avea ce face. Mașina se opri lîngă el și portiera se deschise.

— Poftim, spuse cineva dinăuntru.

Niculescu salută cu mîna la chipiu și se urcă, așezîndu-și lădița goală între picioare. Nu-l privi decît pe șofer, un om scund, cu o șapcă cu cozoroc negru pe ochi, un profil nedeslușit. În spate se mai aflau trei persoane, vorbind cu voce scăzută, dar Niculescu nu întoarse capul nici cînd unul dintre bărbații așezați comod pe pernele moi ale limuzinei îl întrebă cu o voce sîsîită, pe nas :

— Încotro, camarade ?

— La unitate, răspunse scurt.

— La ce unitate ? întrebă și a doua voce.

— Flotila 5 de aviație Craiova.

— Și aici pentru ce ai venit ?

— Interes de serviciu...

Se făcu o pauză scurtă și a treia voce, un glas de bărbat obișnuit să vorbească mai mult într-o limbă străină, spuse cîntat :

— A, aviatorii, bravi băieți, bravi, excelenți, dacă toată armata ar fi așa...

— Toată e așa, excelență, spuse convins primul. Numai că...

Pe urmă vocile scăzură. Niculescu căută să tragă cu urechea fără să reușească să înțeleagă ceva. Șoferul nu-l privea. Drumul era obositor. I se făcuse somn. Aceeași linie de asfalt și clătinarea canapelei de sub el și vocile tot mai stinse, din care nu deslușeau decît frînturi vagi.

— Ar trebui bombardată Foggia...

— ...da de unde ! Mai indicat ar fi fost un armistiţiu, care să ne scutească de astfel de represalii...

— Crezi ?

Niculescu ciuli urechile, atent dintr-o dată. Se prefăcea că moţăie cu capul dat pe spate.

Se auzi iar hîrîitul monoton al motorului şi linia de fosfor a şoselei alunecînd sub botul limuzinei îi obosi ochii. Geamul lustruit, acoperit de o pulbere fină de praf, scînteia în bătaia lunii.

— Excelenţă, e adevărat ? întrebă una din voci.

— Ce să fie adevărat ?

— Că se duc tratative secrete la Cairo ?

Pe urmă iar se auzi glasul excelenţei, un glas cîntat, femeiesc parcă :

— Cred că ruşii nu vor primi...

După un timp, unul dintre necunoscuţi îl bătu pe umeri.

— Fumezi ? fu întrebat.

— Da.

— Poftim o ţigară bună, zise altă voce, mai mult ca sigur vocea ministrului.

— Mulţumesc.

Niculescu întoarse puţin capul şi luă o ţigară încercînd să vadă chipurile celor din spatele său. Nu reuşi. Îşi aprinse chibritul, şi la flacăra lui desluşi mai bine obrazul şoferului. Fumă mulţumit ţigara străină, făcută din tutun bun, şi tăcu mai departe.

Trecu încă un ceas şi studentul zări în depărtare barierele Bucureştiului. Îşi făcu socoteala unde trebuie să le ceară să-l lase în drumul lor. Cei trei necunoscuţi din spate vorbeau acum despre femei şi Niculescu nu-i mai ascultă.

Viteza maşinii crescu. Se vedeau periferiile întunecate ale oraşului sub bolta verde a nopţii. Bucureştiul pîndea încordat sub noapte, aşezare mută, fără lumină. Niculescu avea o presimţire şi nu voia să se gîndească deloc la ea. Nu-i mai era frică. Frica este un sentiment ciudat cu care te obişnuieşti. Ea exista însă, trăia în el, dar nu mai avea nici un gust. Numai cînd ceea ce o naşte dispare, numai atunci ştii că ţi-a fost frică. Urmează după aceea relaxarea, aproape o plăcere, şi sentimentul că i-ai supravieţuit. La capătul drumului putea să se întîmple ceva în-

grozitor, așa cum bănuia acum. Nu-i plăcea cerul verde și luminos ca un balon străveziu. Asta era o noapte pentru basmele Șeherezadei, nu pentru un oraș aflat sub teroarea bombardamentelor. A, aici în cîmp era plăcut. Dacă ar fi auzit avioanele, șoferul s-ar fi putut să o ia razna peste cîmp, să se adăpostească undeva sub niște copaci, dar abia trecuse miezul nopții și el era sigur că de pe un aerodrom plecaseră cîteva avioane care aveau să bombardeze orașul. Noaptea părea foarte potrivită pentru lucrul acesta.

Cei din spatele său rîdeau acum cam lingușitor la povestirea excelenței. Ministrul se lăsa rugat să reia ceea ce spunea, cu o știință a pauzelor devenită deprindere. Era vorba despre o cunoscută actriță de varieteu. Niculescu o văzuse de cîteva ori pe scena unui teatru : o femeie înaltă și oacheșă, despre care se spuneau lucruri înfiorzitoare. Trecură de o barieră pustie. Mașina se zgudui puțin. Unul dintre cei trei călători necunoscuți se uită afară prin geamul îngust și spuse leneș, căscînd :

— Aproape am ajuns...

— Rămîneți în București în noaptea asta ? întrebă cel din marginea din dreapta a limuzinei.

— Nu, nu cred, răspunse ministrul. Depinde de ce mi se comunică. Sînt multe treburi de făcut.

Ceilalți nu mai stăruiră.

— Voi ? întrebă după aceea cu o urmă de bănuială trivială.

— Ca băieții ! răspunse unul, tot cu subînțeles.

Se zăreau primele curți, pe o parte și pe cealaltă a unui bulevard periferic. O linie de pomi cu frunze lucitoare ascundea fațadele joase ale caselor. „O să-i povestesc chiriașului meu", își zise studentul. De altfel, mecanicul nici nu-l întrebase nimic la plecare, dintr-un vechi obicei de om hăituit.

În clipa aceea se auziră sirenele. Țipătul lugubru acoperi noaptea. Șoferul încetini și se întoarse spre cei din spate.

Niculescu ar fi vrut să înjure. De ce se temuse nu scăpase. Poftim, măcar să fi ajuns acasă ! Și acolo exista riscul de a fi lovit, de a fi ucis, dar cel puțin se știa ce se întîmplase cu dînsul, se putea afla că s-a întors, ceea ce i-ar fi liniștit pe ceilalți.

— Încercăm să ajungem pînă la mine, spuse excelența.

Asta îi convenea studentului.

— Unde să te lăsăm, camarade ? întrebă cineva din spate.

— Dumneavoastră nu țineți seama de mine...

Mașina alerga cu peste o sută de kilometri la oră. Străbătură o piață pustie. Rar, pe trotuarele goale se zărea cîte un trecător alergînd către un adăpost nevăzut. Excelența locuia undeva pe o stradă din Parcul Jianu și șoferul se silea să ajungă într-un punct cît mai apropiat de partea aceea a orașului. Noaptea limpede de vară descoperea totul : copaci și case, străzi și scuaruri, felinarele fără lumină, curțile părăsite, cu pete de umbră, porțile de fier și clanțele de alamă, sclipind mărunt sub portaluri.

Se auziră primele lovituri ale antiaeriene, tirul atît de cunoscut al tunurilor cu repetiție. Șoferul acceleră. Mașina intrase pe un bulevard spațios, cu pomi joși pe margine, o linie de umbră mișcătoare. Deasupra orașului spînzura acum o colivie cu gratii de lumină. O rețea deasă de fascicule argintii căuta la cîteva mii de metri înălțime siluetele bombardierelor.

Pămîntul vibră scurt și repetat. Începuseră să cadă primele bombe. Dinspre Cotroceni se iviră limbile roșcate ale unui incendiu îndepărtat. Celor din mașină nu li se făcuse încă frică. Șoferul încetinise și înainta prudent, ținînd foarte aproape de bordura trotuarului. Trecu o motocicletă în goană. În ea se afla un ofițer. Urmă o clipă de tăcere. Cerul era verde ca apa mării. În încrucișarea a trei sau patru reflectoare, Niculescu văzu prin parbriz o cruciuliță argintie, încercînd să scape din capcana aeriană. Era un bombardier în care se trăgea cu furie. Urmă o serie de lovituri rapide, și aparatul luă foc. Arse acolo în văzduh, explodînd fără zgomot, apoi nu se mai văzu nimic. Fișiile de lumină căutau iar pe suprafața tulbure de aer întunecat, ca un fund de lac plin de mîl, siluetele bombardierelor. Tot mai aproape cădeau alte bombe. Aerul vibra. Pămîntul avea zvîcnituri scurte, repetate, cum ai introduce un curent puternic sub două plăci de sticlă, apăsîndu-le în același timp. Șoferul opri.

— Nu mai merg, spuse.

— De ce ? întrebă cu glas iritat excelența, care voia să nu pară înspăimîntat.

— Drumul poate fi stricat și ne răsturnăm, chiar dacă nu ne atinge vreo bombă...

— Și-atunci ?

— Dacă vreți, coborîți și mergeți într-un adăpost...

Vorbea hotărît, neînduplecat. Niculescu înțelese că era timpul s-o pornească de unul singur mai departe. Se hotărî într-o secundă și își ridică lădița goală dintre picioare, deschizînd ușa mașinii.

— Eu vă mulțumesc, să trăiți, cobor aici, spuse.

— Ți-e frică ? întrebă cineva din spate.

— Nu, dar stau foarte aproape.

Salută cu mîna la capelă și porni cu pași mari pe un trotuar spart, în umbra neagră a copacilor. Primul val de avioane trecuse. Urmă iar o liniște care dură numai cîteva minute. Niculescu își făcu socoteala unde se află. Mai avea o bucată bună de mers pe jos. Apucă pe o stradă laterală, evitînd linia strălucitoare de asfalt, care oferea avioanelor o țintă precisă. Știa că vor bombarda acum, ca de obicei, cu bombe incendiare. Pungile de fosfor continuau să ardă și în curînd pămîntul fu zguduit de explozii. Undeva foarte aproape căzură cîteva schije, cu un clinchet metalic.

— Astea-s ale antiaerienei, zise Niculescu, vorbind singur, și după aceea auzi un foșnet îndepărtat.

Cădeau primele bombe incendiare, ușoare, cu o explozie ciudată, nezgomotoasă, cum s-ar desface nucile căzînd pe o suprafață tare. Un acoperiș se aprinse în apropiere și focul izbucni dincolo de un gard, sub coroana unui tei care luă foc. Studentul o luă la fugă.

Focul se întinsese. Cădeau alte bombe. Tirul antiaerian era asurzitor. Mirosea a fum și a catran. Un bărbat și o femeie stăteau îmbrățișați strîns sub un copac. Trecu. Alerga inconștient, ascultînd foșnetul incendiarelor ce cădeau una după alta. De fapt nimerise chiar pe o stradă bombardată, dar nu-i mai era frică deloc. Ar fi trebuit să se oprească sub un pom și să aștepte. Porni mai departe de-a lungul străzii. Dintr-o curte cineva striga cu disperare :

— Arde ! Arde !

Pocneau niște geamuri la căldură mare. Pe jos, pe cimentul unei curți îngrijite, cădeau cioburi cu un sunet mărunt de grindină. Era cald, prea cald și prea multă lumină, cerul de deasupra rămînea verde, ciupercile de

fosfor tot mai erau mistuite de o dogoare galbenă, și Niculescu nu înțelegea cum ajunsese în mijlocul acestor case arzînd. Îi veni să înjure, se gîndi într-o clipă că poate ar fi fost mai bine să fi rămas în mașina ministrului. Dar parcă și mai bine era că putea să alerge pe sub copacii foșnitori, solemni, plini de umbră și de strălucirea lunii și a fosforului. Ajunsese în piața Dorobanți. O străbătu sub ploaia de schije, fără să pățească nimic. „Haide, băiatule, încă oleacă." Rîse scurt, prostește, certîndu-se, supărat pe el, chinuit de gîndul că se afla într-o situație absurdă, fără ieșire, stupidă, ce nu se va mai repeta niciodată. Totul în jur era prea alb : ziduri și acoperișuri, pietre și asfalt. Un vălmășag ciudat de frunze și curți arzînd. Trecu o mașină. Auzi o voce. Încă fugea. Îl durea inima, Atunci își aduse aminte că doctorul îi interzisese oboseli mari și iar îi veni să rîdă. Poate înnebunise pe neașteptate...

Dincolo de piață zări strada Londra : cîteva ziduri arse și grămezi de moloz. Se uită înapoi. Strada lăsată în urmă era în întregime incendiată. Imobilele aveau o cunună arzătoare de flăcări. Merse mai încet, dîndu-și abia atunci seama că de la Brăila căra inutil lădița goală. Pămîntul vibra scurt. Pe pietrele lustruite licăreau geamuri albastre, cioburi mici de sticlă : o pardoseală de licurici minerali. Aici era mai liniște. În curțile din jurul pieții Victoria nu se aruncaseră în noaptea asta bombe incendiare. În aer stăruia numai puțin miros de moloz răscolit și de frunză sfîrtecată proaspăt de schije, ceva ce aducea cu mirosul de iod. Îi veni să fluiere și își dădu seama că totul se terminase, că scăpase de ghearа crudă a morții, că fusese într-o primejdie de care abia acum își dădea seama. „Lucru ciudat, am ținut foarte mult să scap, să trăiesc !" Se opri ca în fața unei descoperiri neașteptate.

Zgomotele bombardamentului încetaseră. Se făcuse o liniște ciudată, obositoare. În afara foșnetelor incendiilor depărtate, nu se mai auzea nimic. Brațele de lumină ale reflectoarelor se stinseră pe rînd. Niculescu grăbi pașii. Îi fu o clipă frică că nu-l va mai găsi pe Mareș, că nu va mai vedea încă de la distanță clădirea înaltă, cu fațada mîncată de ploi, unde se ascundea mecanicul. Ăsta era lucrul cel mai ciudat, de-abia acum înțelegea de ce oamenii ăștia doi pe care-i cunoștea totuși atît de puțin, Mareș și Dumitrana, aveau în ei o forță de neînțeles. Forța lor de neînțeles o aflase acum, alergînd între două rînduri de

case incendiate, ducînd în mînă un geamantan gol. Forța descoperită acum, în cele zece sau cincisprezece minute de joc cu propria-i existență, era dorința de a trăi. Îi fusese frică. Sigur că-i fusese frică. După cum și acestor oameni le era cu siguranță frică în situațiile primejdioase, dar ceea ce-i ajuta să nu aibă sentimentul înjositor al spaimei era credința profundă în viață, dorința de a supraviețui și de a învinge. Ca și ei în noaptea asta, dorise să ajungă undeva, să spună că dusese trotilul unde trebuia și că datorită și lui, șlepul acela, *Kaiser Wilhelm*, zăcea acum pe fundul Dunării.

Se auziră iar sirenele, dar Niculescu nu se mai grăbi. Se întorcea parcă de la o plimbare plăcută și nici mirosul de fum, aerul grețos cu gust de cadavru ars nu-l mai supărau. Își aduse aminte de primul bombardament, de amiaza de aprilie, cînd mecanicul insistase să intre în adăpost, cînd el se încăpățînase să stea în casă, pentru ca să nu-l lase singur în fața primejdiei neașteptate. Ce solidaritate stupidă ! gîndi. Nu pentru moarte erau făcuți comuniștii. Și Mareș, și Dumitrana aveau o conștiință a supraviețuirii, pe care el n-o avusese pînă atunci. Acum putea să înțeleagă mai ușor cum se fuge totuși de sub gloanțele unui pluton de execuție, chiar atunci cînd existau prea puține posibilități ca să scapi, și asta nici măcar de la cel în cauză n-o auzise. O știa de la Ina. Cel mai îngrozitor lucru într-o agonie, într-o primejdie, e resemnarea, împăcarea cu ideea fatalității sfîrșitului. Nu ar fi folosit nimănui ca atunci la patru aprilie, să fi murit doi în loc de unul. Asta era: Simplu. Ciudat de simplu. Nu era teama, nu era mila, nu era camaraderia. Era conștiința că cineva înlocuiește pe altcineva. Nu înduioșare stupidă, nici prudența dezgustătoare a lașilor. Era numai judecata rece în fața morții, calcularea minuțioasă, cu stăpînire de sine, a tuturor posibilităților.

Asta însemna desigur esența eroismului : să-ți domini frica și slăbiciunea din convingerea că lupți nu ca să dispari, și ca să trăiești. Prostii ! se certă de unul singur. Boală de intelectual, să despici firul în patru, cînd în realitate viața este o chestiune simplă. Mareș trebuie că doarme acum și că nici nu s-a ridicat din pat cînd a auzit sirenele. Se obișnuise cu vaierul lor și cu zgomotul sinistru al bombelor căzînd asupra orașului. Dacă i-ar fi spus ce-a gîndit tot drumul, cu siguranță că s-ar fi prăpădit de rîs.

Ajunsese. Trecuse de piața Buzești. Strada lor era pustie, liniștită. Urcă treptele, cîte trei, și îl găsi pe mecanic lîngă fereastră, privind incendiile îndepărtate.

— Ai venit ? întrebă fără vreo urmă de emoție în glas.

— După cum vezi, încercă celălalt să glumească, fără să reușească.

— Unde te-a prins bombardamentul ?

— În oraș, foarte aproape.

— Să-ți fac un ceai, oi fi obosit...

— Nu.

Lăsă lada de lemn pe podele și se apropie tăcut de celălalt, îmbrățișîndu-l mut. Cînd ridică ochii, se scuză cu stîngăcie :

— Să nu mă crezi un prost. Am început să țin la dumneata. Am stat foarte mult împreună și, oricum...

Mecanicul îl privea liniștit. Niculescu împinse lada sub pat cu neglijență și spuse după aceea cu glasul lui obișnuit :

— Ei, acum, gata. Clipa înduioșărilor a trecut. Era s-o pățesc. Am trecut, cum s-ar zice, printr-o țesătură de bombe. Ți-era mai mare dragul. Incendiarele astea foșnesc ca viermii de mătase. Să-ți spun drept, sînt mai antipatice decît cele obișnuite. Și știi de ce ? O bombă obișnuită are în ea ceva bărbătesc. Face : buuum ! Explodează, țipă, urlă, îți dă avertisment. Domnule, păzește-te ! Pe cînd javrele astea, cățelele astea de bombe incendiare nici măcar nu explodează. Se desfac ca niște coji de pepene și asta-i tot. După aia trebuie să vină pompierii...

Se opri și zise iar cu glas măreț :

— Mi-ai promis un ceai, fă-mi-l ! Dar unul mai tare.

Mecanicul rîse și începu să cotrobăie în rafturile atît de cunoscute acum.

— Cu zahăr mult, conașule ? Sau mai amărui ?

— Cum vrei...

Studentul căzu pe pat. Era galben, ostenit, inima îi bătea mai tare decît ar fi trebuit. Simțea și o ușoară amețeală. Era ciudat că celălalt nu-l întreba nimic, că nu era curios să știe ce făcuse. Tăcu și el, abia stăpînindu-și ciuda. I-ar fi plăcut să vorbească acum, dar mecanicul nu se sinchisea de nimic. Sta aplecat peste discul de alamă al primusului și meșterea nu știu ce.

— Nu vrea ? întrebă Niculescu, numai ca să întreţină această conversaţie pe care ar fi dorit-o altfel.

— Nu ştiu ce are.

În sfîrşit, primusul sé însufleţi şi începu să sfîrîie. Mareş aduse şi punga de zahăr, se uită la celălalt vrînd să-l întrebe cît să-i pună, dar studentul adormise îmbrăcat. Dădu din umeri, stinse flacăra albăstruie, luă o carte şi se apucă să citească. Peste cinci ceasuri, cînd afară începuse o zi înăbuşitoare, albă, cu soare mult, Niculescu se trezi buimac şi, dîndu-şi seama că adormise fără să ştie, tresări şi-l întrebă pe Mareş cu o uşoară ruşine abia ascunsă în glas :

— Am sforăit ?

— Nu prea.

— Cît e ceasul ?

Mecanicul privi pendula ascunsă de cărţi.

— Devreme. Mai dormi dacă vrei.

— Dar dumneata de ce nu dormi ?

— Nu mi-e somn. Am citit pînă acum.

Mareş ştia că studentul abia aştepta să fie întrebat ce-a făcut, dar nu mai scoase nici un cuvînt. Niculescu căută o ţigară, aprinse un chibrit şi începu să fumeze.

— Ar trebui să dau de Dumitrana, spuse el cu importanţă.

— De ce ?

— Venind spre Bucureşti, am aflat un lucru foarte preţios.

Mareş tăcu şi după aceea întrebă serios :

— E chiar atît de important ?

— Cred că da. Am călătorit cu o excelenţă.

— Ce fel de excelenţă ?

— Dracu ştie ce fel de excelenţă ! N-am putut să-l văd prea bine. Era unul de vreo patruzeci de ani, cam rîriit...

— Şi ?

— Vorbea de nişte tratative secrete duse de guvern la Cairo.

Mecanicul stinse becul şi ridică perdeaua neagră de camuflaj.

— Eşti sigur că n-ai visat ?

— Ei, asta-i bună !

— Nu cumva aerul războinic cu care te-ai întors te-a făcut să scorneşti cîte ceva ?

— Nici vorbă. Se discuta despre un armistiţiu...

Mareș se opri lîngă fereastra deschisă. Mirosea a incendiu, a cadavru și a moloz.

— Trebuie să-l căutăm atunci.

Tăcură cîtva timp. Niculescu se scutură ca și cînd ar fi vrut să-și alunge lenea. Se ridică în picioare și se apropie de Mareș.

— Ce se vede în oraș ?

Privi afară. Deasupra caselor se ridicau șuvițe cenușii de fum.

— Cînd crezi că se va isprăvi ? întrebă studentul.

— Nu mai e mult.

— Simt că putrezesc.

— Nu-i adevărat. Astea-s vorbe de om tînăr, lăudăros și grăbit pe deasupra.

— Îți plac incendiile ? Îți place mirosul ăsta de cadavru, putoarea asta dulce ?

— Cum să-mi placă ?

— Atunci ?

— Atunci ai putea să mai dormi. Ești obosit și nițel înfumurat că ai reușit să cari puțin trotil pînă la Brăila.

— Știai ?

Celălalt nu-i răspunse. Studentul se îndepărtă puțin de el și îi zise direct, pe nume, cum nu o făcuse niciodată :

— Mareș, ești mai bătrîn decît mine, totdeauna m-am întrebat de ce dracu dumneata și Dumitrana sînteți făcuți parcă altfel decît mine. Ei bine, azi-noapte, între două bombe care cădeau, am aflat...

— Nu mai spune, glumi mecanicul, cu un surîs de neîncredere pe buze.

— Poți să-ți bați joc de mine, dar e adevărat. Ascultă...

— N-ascult nimic.

Niculescu lăsă dezamăgit brațele în jos, dar nu se lăsă;

— Ai auzit dumneata de șlepul *Kaiserul Wilhelm* ?

— Nu încă.

— Știi dumneata ce-i ăla mangan ?

— Puțin.

— Poți face vreo legătură între aceste două lucruri ?

— O să mă silesc.

— Atunci ascultă...

4

Studentul plecase de dimineață în căutarea lui Dumitrana. Mareș rămăsese singur și se plictisea. Ziarele soseau tîrziu, aproape de 11, ar fi vrut să știe ce se mai întîmplă în lume. Comunicatele neutre ale Comandamentului de Căpetenie al armatei nu vorbeau decît de lupte locale în zona Iași-Vaslui. Cît privește posturile de radio străine, ele erau bruiate în draci de la o vreme, așa că nu se putea auzi mai nimic. După capitularea Italiei situația frunturilor era destul de confuză. Se vorbea despre o debarcare iminentă în Balcani sau sub zidul Atlanticului și urmărirea jurnalelor devenise pasionantă. Așa încît atunci cînd se plictisi să răsfoiască un curs mai vechi al studentului cobori în stradă.

Primejdia de a fi indentificat nu scăzuse, dar în condițiile bombardamentelor repetate, autoritățile aveau mai degrabă treabă cu strîngerea molozului și a cadavrelor de pe străzi decît cu legitimarea unui civil singuratic, hoinărind pe străzile pustii în căutarea unui ziar. Porni spre centru, alegînd un trotuar umbrit, pentru că soarele dogorea puternic în ziua aceea. Vitrinele Griviței erau bătute în scînduri, și de sus, de la etaje, vîntul în izbucniri rare arunca funinginea neagră a acoperișurilor arse cu o noapte înainte. Prin curți apăruseră lungi cosciuge de lemn de brad negeluit, făcute de mîini grăbite. Se auzeau ici și colo plînsete de femei și în țărîna pragurilor ardeau lumînări aprinse. Tot Bucureștiul părea un cimitir imens. Un sentiment de deprimare îl cuprinse. Era și îndelungata singurătate, și sentimentul că e urmărit, dar și această moarte repetată la nesfîrșit. Ar fi trebuit să treacă pe la vechea lui casă din strada Atelierului, dar nu era bine. Poate poliția îl căutase și pe-acolo, poate îi luaseră urma de la Piatra-Olt... Nu știa ce face maică-sa, deși locuiau destul de aproape unul de celălalt. Chiar se întreba dacă nu era o imprudență că ieșise pe stradă ziua-n amiaza mare, dar acum nu mai avea de ales. Ar fi trebuit totuși să-l trimită o dată pe student să vadă ce se întîmplă pe-acolo, dar putea să-l expună unei urmăriri neașteptate ?

Sentimentalismul era cel mai rău lucru pentru un om în situația lui. La un colț de stradă văzu o patrulă militară, pe care o evită intrînd în prima curte, prefăcîndu-se că se află în căutarea cuiva. Cei trei soldați trecură pe lîngă

poarta necunoscută în marşul lor absent şi porniră mai departe. Îşi căută actele. De mai multă vreme se numea Trandafir Ion, născut în 1912, în comuna Dîmbuleşti, Argeş, domiciliat în strada Cazărmii nr. 8, fiul Mariei Trandafir şi-al lui Ilie Trandafir. Nu-l mai văzuse de multă vreme pe nenea *Dobre-nunţi-botezuri*, furnizorul lor de buletine. Dacă n-ar fi fost primejdios, ar fi intrat o clipă în atelierul lui, care se afla prin apropiere. Simţea nevoia să-l vadă, aşa că îndrăzni. Trecu de piaţa Doctor Botescu şi o apucă în sus, spre tipografia *Coresi*. Partea aceasta era neatinsă, deşi bombele din noaptea trecută căzuseră nu prea departe. Se uită în spate, se opri în faţa unei vitrine, după vechiul său obicei, nu trecea decît o femeie cu un coş de zarzavaturi. Intră în micul gang răcoros şi auzi încă de departe mişcarea înceată a vechiului *Boston*. Dobre se afla la lucru. Cînd ajunse lîngă oblonul de fier, lăsat pe jumătate, desluşi o voce mîniată, strigînd cuiva dinăuntru:

— Asta nu mai e lucru, e rahat, auzi dumneata ? S-a dus stima pentru meserie ! Şi doar te ştiam om serios, nene Dobre...

— Dar ce s-a-ntîmplat, domnu Vasilescu ? zicea şi bătrînul.

— Ai încurcat-o rău, citeşte şi dumneata anunţul ăsta pe care mi l-ai tipărit ieri...

Nu putea să aştepte în gang, pentru că ar fi dat de bănuit altuia care ar fi venit după el. Bătu în oblon, i se răspunse să intre şi deschise uşa. Un bărbat gras, năduşit, îmbrăcat într-un costum alb de buret, cu o pălărie de paie pe care nu şi-o scosese, discuta cu patronul micii tipografii.

— Bună ziua, zise Mareş, aş dori să fac o comandă, nişte cărţi de vizită...

— Da, cu plăcere, făcu bătrînul, ca şi cînd nu l-ar fi cunoscut.

Clientul tipografiei abia aştepta pe cineva asupra căruia să-şi verse năduful.

— O comandă, spui dumneata ? Poftim comandă, citeşte colea ce mi-a făcut mie maistorul ăsta ! şi-i întinse o hîrtie proaspăt tipărită, un fel de anunţ de nuntă pe care mecanicul îl parcurse amuzat din ce în ce mai mult ! *Domnul Vasile Vasilescu şi soţia sa Ioana Vasilescu, negustori, în Calea Griviţei 125, vă roagă să luaţi parte la ceremonia nunţii fiicei lor, Tincuţa, care va avea loc duminică 29 mai 1944, la biserica Sfîntul Mihail. După în-*

mormîntare, în saloanele Locomotiva va urma o masă prietenească, în cinstea distinsului nostru dispărut. Coroanele se depun la Sediul Uniunii Meseriaşilor din Calea Griviţei 112... Îţi place, domnule ? strigă şi mai indignat negustorul după ce văzu reacţia de pe chipul celuilalt, trîntind hîrtia pe regalul din apropiere.

— Ucenicul mi-a făcut-o ! se dezvinovăţi bătrînul, amuzat şi el de întîmlpare, a încurcat şpaltul cu materia de la un ferpar, se mai întîmplă, mîine o să-l aveţi pe cel bun, vă promit !

— S-a dus cinstea ! Poftim tipografie serioasă ! Lucrez la dumneata din '35 şi uite cum mă mulţumeşti ! Am plecat, domnu Dobre, dar să ştii că-mi pare rău că ai feştelit iacaua !

În clipa următoare, negustorul Vasilescu dispăruse trîntind uşa veche de lemn, abia mai avînd timp să nu se lovească de olbonul lăsat pe jumătate.

— Ei, ce spui de oamenii ăştia ? făcu Dobre. Ţara arde şi baba se piaptănă, dar şi pe-ăla micu îl rad în cap !

— Ai un ucenic, nu ştiam ? !

— Prosperăm, ce vrei, cu războiul ăsta ne îmbogăţim... Ce-i cu tine ? Ai ieşit din bîrlog ? S-a mai îmbunătăţit situaţia atmosferică ? Vezi să n-o încurcăm taman la sfîrşit, acuşi...

— Puşchea pe limbă, nene Dobre. Am pornit după ziare...

— Uite unul — colo, ia-l, mai nimic ! Ba să nu uit, ceva pe la Brăila. Lucrează băieţii ! Aveai o idee ?

— Vag...

— Şi Dumitrana ?

— Nu ştiu pe unde umblă. Eşti singur ?

— Singur. Puştiul e plecat după hîrtie.

— Niculescu a aflat o chestie fără să vrea, a călătorit cu un ministru.

— Bună companie ! Ei şi ?

— E vorba de un armistiţiu...

Bătrînul lăsă vingalacul din mînă.

— Cam veche ! Şobolanii caută de mult să scape, dar nu ştiu dacă or să reuşească, cercul se strînge zi cu zi. După Italia, va urma probabil Franţa. Merge în pas alergător. Trebuie să ne pregătim şi noi de nuntă.

— Crezi că vor fi lupte, că ne vom bate ?

— Depinde de partea cui. Cît cunosc eu poporul ăsta, nu prea se omoară după puști și tunuri, dar și dacă apucă să facă o treabă, apoi o face bine...

— Scăpăm de nemți cu una, cu două ?

— Depinde cîtă doxă avem !

Își pusese degetul la tîmplă și făcuse un gest mai vechi, pe care celălalt îl știa de mult.

— De...

— Cît mă privește pe mine, eu sînt mai bătrîn, nu prea mă-nfig la asemenea treburi, să vă vedem pe voi, ăștia mai tineri !

Luă iar vingalacul și începu să culeagă litere.

— Și tu, ai pornit-o creanga prin tîrg ? Ia te rog să te duci acasă și să aștepți acolo ordinele. Că sînt razii și purică ăștia și pe maică-sa, să nu-mi faci vreo boroboață...

— Bine, nene Dorbe, treceam pe-aici și ce m-am gîndit, ia să-ți dau bună ziua.

— N-ai făcut rău ! Altfel, cu sănătatea cum mai stai ?

— Să zicem bine !

— Nu te-au ajuns și pe tine pușcăriile ?

— Mai am vreme ! Am plecat... Dacă mai vezi pe careva, spune-le că putrezesc și că nu-mi place !

— Mai las-o și tu, că o făcurăți fiartă cu Focșa, v-a scăpat de sub nas ca la niște ageamii.. Tovarășii, cît am auzit eu, sînt foc pe voi, o s-o luați pe coaje la vreme, o să vedeți...

Mareș îl lăsă să bodogăne pe limba lui și ieși în stradă. După un sfert de ceas se afla în fața unui chioșc de răcoritoare și bea un sirop cald, fără sifon, amestecat cu o apă minerală trezită. Se auzi alarma și fluierele sergenților. Vru să se strecoare pe o stradă laterală și să se întoarcă acasă, dar nu se mai putu. Coborî în subsolul unui bloc, împins de o mulțime terorizată, gîfîind de spaimă, încă trăind sub amintirea bombardamentului de noaptea trecută.

— Haide, domnule, mișcă ! Ce stai în loc ? îl luau la rost femeile, călcîndu-l pe picioare și năvălind pe gura pivniței adînci.

Mecanicul nu reacționă, n-avea sentimentul primejdiei, totdeauna în astfel de situații îl apuca o plictiseală de moarte. Alarma asta însemna cel puțin o oră de pierdere de vreme. Resemnat, se rezemă de țevile caloriferului și

privi la mulțimea din jur. Ultimele ființe care coborau în goană treptele pline de praf erau două femei.

Pe una dintre ele o recunoscu : era Marta, cîntăreața de la Piatra Olt. Nu mai semăna cu femeia jigărită din păcătosul hotel Crizantema, care-i ceruse potecție și adăpost, plouată și tristă. La început vru să se prefacă fără să vrea că nu o cunoaște, dar Marta veni direct spre el, întinzîndu-i mîna și spunînd celeilalte femei care o urma :

— Bună, domnule ! Privește-l, Ana Maria, acest om m-a dat afară din camera lui într-o împrejurare de demult. Sper că n-ai uitat, nu ?

Își vopsise părul, era blondă acum, cu un obraz curat și frumos. Rochia de vară îi arăta trupul prelung și bine alcătuit, sînii tari, abia ascunși de mătasea subțire.

— Nu, n-am uitat.

Strînse și mîna prietenei sale și ascultară o clipă tăcerea de afară.

— Du-i, Doamne, la Ploiești ! glumea cineva alături, cu glas tare. Dar nu se auzi cunoscutul bîzîit al avioanelor.

— Ce faci ? o întrebă Mareș cu o urmă de curiozitate în glas. Ai terminat cu turneele tale, cu viața pe care o duceai ?

— N-am terminat, închipuie-ți ! De cînd cu bombardamentele astea am găsit și eu un angajament la București. Cîntărețele mari au fugit, s-au evacuat. Numai eu îmi primejduiesc viața (rîse, privind la cealaltă) pentru a distra omenirea !

Mecanicul nu înțelegea mare lucru.

— Vorbind serios, ce faci ?

— Cînt, n-auzi ? Cînt la un restaurant familiar, la Șosea, un local ținut de nemți. Mai întîi am făcut carieră la „Caledonia", un bar pe Grivița. Dar era prea ordinar. Impresarul meu mi-a găsit ceva mai bun. *Ein deutsches Restaurant...*

— Știi nemțește ?

— O rup puțin. Nu ți-am spus că am făcut cîteva clase la Sibiu ?

— N-ai avut cînd...

— E adevărat. Ai un fel de a întreține relații cu femeile, cel puțin curios, ca să nu zic altfel...

Rîse iar, puțin amar, puțin amuzată de stîngăcia lui, întorcîndu-se spre prietena ei care se prefăcea că nu-i ascultă.

— Nu-i așa, Ana Maria, că bărbații din România sînt cei mai binecrescuți gentlemani din lume ?

Mareș simți că se înfurie. Nu avea nici un rost să-i explice ce se întîmpla cu el în hotelul acela păcătos, ce căuta și ce urmărea acolo.

— E drept că nu sînt întrecuți decît de grosolănia nemților ! făcu încet dar ferm, ca să nu fie auzită de ceilalți.

— Nu ești departe de adevăr !

De afară nu răzbătea nici un zgomot.

— Poate scăpăm cu viață, glumi iar Marta. Să vezi atunci ! Și tu ?

— Cu treburile...

— Tot la Căile Ferate sau ai avansat ?

Îl măsură din cap pînă în picioare. Bărbatul nu mai avea aerul unui mecanic, scăpat din schimb și prins de o alarmă aeriană pe drum.

— Am să-ți spun eu !

— O, asta înseamnă că nu ai să mai fugi de mine. Îmi pare bine. Să știi că atunci te căutasem pentru că sărbătoream o vîrstă oarecare. Erai singurul om din pustietatea aceea cu care aș fi avut chef să mai stau de vorbă...

Pe neașteptate sună încetarea alarmei.

— Gata, am scăpat ! făcu Marta. Urcăm ?

În stradă, prietena ei pretextă că are o treabă de care-și adusese aminte abia atunci :

— Eu mă duc, ne vedem diseară, draga mea, pa !

Îi făcu un semn și bărbatului, care-i plăcuse, și le întoarse spatele.

Mareș își făcu socoteala că dacă riscase în dimineața aceea să iasă pe stradă, putea s-o facă și pe mai departe. Un bărbat însoțit de o femeie tînără nu bătea atît la ochi. „O să-l sperii pe student, dar nu-i nimic !"

Tot orașul mirosea a moloz și a cadavre în putrefacție, a incendiu și a apă aruncată peste lemne arzînd, ceva putred și greu, care le tăia răsuflarea.

— Cîtă moarte în jur ! zise bărbatul.

— Războaiele sînt inevitabile, așa spunea tatăl meu, care era militar, trebuie să ne pregătim în tot momentul pentru ele.

— Pot să te conduc ? Stai departe, ai altceva de făcut ?

— Nu. Aș bea ceva, mi-e sete...

— Iar ?

— Puţin alcool nu strică pe o asemenea vreme...

— Dar e cald, nu-mi place să beau...

— Ştiu. Mă întreb ce naiba ai făcut şi ce faci ? Cu ce te ocupi în realitate ? După plecarea mea din Piatra-Olt, şi se pare că am plecat la timp, am aflat că a ars Depoul de-acolo. Nu cumva erai amestecat în afacerea asta ?

— Ce idei ai !

— Nu mă interesează treburile bărbaţilor, vă privesc, dar mi-ar fi plăcut să fi făcut tu treaba frumoasă pe care ţi-am pus-o în seamă. E atît de plictisitor să ai de-a face cu oameni obişnuiţi, cînd ai putea să dai de eroi...

— Am eu mutra unui erou ?

— Dacă mă uit mai bine la tine, cred că nu !

Riseră amîndoi în acelaşi timp.

— Ştii ce, spuse ea după aceea, vino mai bine la mine, e răcoare, şi cred că voi găsi şi ceva de băut. Ori te grăbeşti ?

Mareş ezită o clipă.

— Ce-ţi spuneam eu !

— Nu, merg, acceptă bărbatul.

— Stau şi foarte aproape. Pe lîngă sediul Radiodifuziunii...

— Nu-i primejdios ?

— Peste tot e primejdios să trăieşti astăzi în lume...

Intrară într-o curte bătrînească. În fundul ei, ascunsă de pomi, se afla o mică vilă, cu un etaj. Mareş îşi stăpîni mirarea. Poarta de fier de la intrare era deschisă. Urcară scările de ciment şi ea descuie cu o cheie yale uşa micului apartament de la etaj.

În cele două odăi era întuneric din cauza obloanelor lăsate. Marta aprinse lumina.

— Îţi place ?

— Frumos.

Cîteva scaune-taburet, un divan mare, perdele lungi, un aparat de radio cu pikup, două covoare de culoarea muştarului, dincolo o sufragerie, cu masă lustruită şi scaune Lengyel.

— 2 500 pe lună, un adevărat chilipir. Proprietarii sînt bucuroşi că are cine să le păzească şi lor casa. S-au refugiat la Slănic.

— Impresarul ? întrebă răutăcios Mareş.

— Şi dacă ar fi el ?

— Cu el sînt obișnuit. Arăta destul de bine cînd l-am văzut ultima oară, deși băuse puțin... Dar voi doi vă înțelegeți...

Se așeză fără să fie poftit pe unul din cele două fotolii galbene din colțurile odăii, luminate de becurile reci.

Marta deschise micul bar de vișin și scoase o sticlă de rom. Turnă în două pahărele și se apropie de el.

— Să bem pentru revederea noastră !

— Cîți ani împlineai în ziua aceea cînd te-am dat afară ?

— Cine mai știe ?

— Cît a trecut de-atunci ?

— Puțin, cîteva luni.

— Adevărat !

— Și te-ai mai gîndit la mine ?

În vocea ei era puțină batjocură.

— Nu cred. N-am avut timp. Duc o viață grea, n-am timp de femei.

— Vrei să spui că n-ai o prietenă nici acum, că n-ai iubit nici o femeie ?

— Parcă ți-am mai spus odată ! De iubit am iubit o femeie. Avea cei mai frumoși ochi pe care i-am văzut vreodată...

— Și ?

— S-a căsătorit cu altul...

— O mai iubești ?

— Nu cred.

— Dar n-ai uitat-o !

— Cam așa ceva. E un sentiment foarte păcătos. Să-ți dai seama că cineva nu are nevoie de tine, nu-i așa ?

— Cred că am cunoscut și eu senzația asta. Și o mai vezi ?

— Rar.

— O cauți ?

— E un adevărat interogatoriu...

— Nu, numai o curiozitate.

— Nu, sînt silit de împrejurări să mă văd cu ea.

— De ce n-o eviți ?

— Nu se poate. Lucrăm în aceeași meserie...

— Vrei să spui că lucrează la Calea Ferată ?

Rîdea. Mareș își dădu seama că ar fi trebuit să schimbe vorba.

— Nu, în altă parte, dar parcă ar fi mai bine să vorbim despre altceva. Despre oamenii între care te învîrți...

— Dacă-ți face plăcere ! Ce vrei să știi ?

— Nimic special.

— Să-ți mai torn ? Nu ți-e frică puțin că ai să te îmbeți ?

— Nu mă îmbăt ușor...

Îi turnă.

— După cum ți-am spus, cînt într-un restaurant familiar al coloniei germane din București. Au rămas numai cei de la Legație și mai vin unii în trecere : afaceri comerciale, schimburi culturale, o mulțime de fleacuri. Unii sînt drăguți. Îmi cer să mă culc cu ei...

— Și o faci ?

— Are rost s-o știi ?

Mareș puse paharul pe covorul gros de lînă.

— Puțină muzică ? întrebă femeia.

— Dacă vrei.

— O să aflăm și situația aeriană...

Mecanicul își privi ceasul. Întîrziase destul, dar vechea lui lașitate de bărbat reapăruse.

Marta se întoarse, se așeză lîngă paharul lui, direct pe covor.

— Fumezi ?

— Da.

— Am ceva bun, de la nemți...

Îi întinse un pachet albastru cu țigări fine.

Mareș trase un fum după ce aprinsese de la bricheta ei de argint, la care se uită o secundă cu ironie.

— Țigările și aspirinele Bayer, asta da !

— Nu ești cel mai cumsecade dintre oamenii pe care i-am cunoscut !

— Nu e nici o treabă să fii cumsecade, parcă cine e cumsecade azi ?

Băutura îl încălzise puțin.

— Și romul tot de la ei e ?

— Da. Dublu rafinat, Rom de Jamaica.

— Ca pradă de război, merge !

— Nu prea-i suferi...

— Cine-i suferă ? !

Radioul transmitea o melodie languroasă de havaiane, ceva care-ți întorcea stomacul pe dos de atîta dulceață.

— Nu vrei să-l faci să tacă ?

Marta se ridică și închise aparatul de radio.

— E greu să trăiască cineva cu tine, constată cu ironie.

— Nu te sfătuiesc să încerci !

— Ce fel de om eşti ? Ce ascunzi ? De unde veneai acolo şi unde ai să pleci de la mine cînd am să te gonesc de-aici ?

Îi luase o şuviţă de pe frunte şi îşi apropiase gura de obrazul lui, privindu-l insistent.

— Dracu să mă ia dacă ştiu de ce nu ţi-am întors spatele cînd te-am văzut !

— Ai fi fost în stare ?

— De ce nu ! Nici măcar nu eşti un bărbat frumos ! Ai ceva care mă nelinişteşte şi nu ştiu de ce...

— La toţi cei care vin aici le spui lucrul ăsta ?

— Te dau afară dacă mai vorbeşti aşa !

— Nu cred, şopti bărbatul, şi îi luă obrazul cu palmele, apropiindu-i gura de-a lui. Să uităm de război, de ce-i afară, de ce-ar fi trebuit să fac azi, de cele ce ţi-am spus vreodată...

5

Omul care-l aştepta pe Dumitrana era consemnat de două zile în incinta aerodromului Craiova. Avusese două ceasuri foarte grele şi era obosit. Se odihnea acum pe un pat într-o baracă păduchioasă aflată chiar lîngă intrarea înaltă a corpului de gardă, păzită de două santinele : un german înalt, îmbrăcat într-un veston gri-închis, şi un soldat român, spîn, cu un obraz roşcovan. Purtau amîndoi căşti de război licărind în lumina sură a zilei întunecate şi se uitau din cînd în cînd la acoperişul gheretelor umezite de ploaia măruntă şi călduţă de vară. Se plimbau de colo-colo, trei metri în sus, trei metri în jos, fără să se privească, cum ar sta unul lîngă altul doi duşmani.

„Plouă de două zile şi nu se mai isprăveşte, gîndea sergentul-major Tomulete Gheorghe. Şi dacă mai ţine aşa ploaia asta, inspecţia anunţată nu va mai avea loc. Pe un astfel de timp, nici copiii nu se joacă de-a aviaţia !" Numai că ceasurile treceau şi legătura lui trebuie că era ascunsă undeva într-o casă din oraş, neştiind ce se întîmplă aici. Ca să trimită pe cineva la nevastă-sa, nu putea, aşa încît sta întins pe patul tare de lemn, ascultînd ţîrîitul ploii de

pe acoperişul de carton gudronat. Cînd nu mai putu să rabde tăcerea barăcii, se ridică în coate, îşi aprinse o ţigară şi privi plimbarea santinelelor. Cele două gherete tărcate, una în negru şi alb, ca o zebră de lemn, şi cealaltă de culoarea incertă a unui cîmp vara, o suprafaţă parcă ondulată, de un verde-stins, erau umezite de ploaie, şi sub pragul putred de lemn curgeau şiroaiele galbene de noroi, un noroi păcătos de culoarea lutului, care se lua pe tălpile cizmelor, tîrît de soldaţi şi de ofiţeri pe drumul de cărămidă între hangarele aflate cam la un kilometru şi jumătate mai departe, în plin cîmp, într-o margine a lui, lucru ce-l scotea din sărite pe comandantul aerodromului, un om pedant, ţinînd la curăţenie ca la ochii din cap.

Aruncă ţigara după cîteva fumuri şi îşi vîrî mîinile în buzunarele pantalonilor cazoni, cu căptuşeală aspră de americă. Nu era nervos. Altădată i s-ar fi făcut frică, ar fi devenit bănuitor că nu fusese chemat de comandor, dar privindu-şi ceasul îşi spuse că era devreme şi că mai era destul timp pentru ca acesta să sosească.

Prin fereastra deschisă se auzea un radio. Se cînta ceva nemelodios, un cîntec aducînd cu un marş, poate o uvertură. Aerul umed şi înăbuşitor se umpluse de zgomote. Soldaţii de serviciu scuturau feţele albe de masă ale cantinei deasupra unui uluc de lemn aflat undeva mai jos. Era devreme, vara, într-o zi de început de iunie, cu cer incert. Pe şoseaua din apropiere treceau camioane militare, cu capota murdărită. Sergentul-major Tomulete citi numerele, le memoră din obişnuinţă, făcu o scurtă socoteală ca să ştie cui aparţin şi privi în treacăt soldaţii ghemuiţi în spatele cabinelor de lemn, acoperiţi cu glugi kaki de pînză impermeabilă sau cu foi vechi de cort, pe care ploaia prelungită lăsase pete urîte de umezeală. Uvertura, marşul sau mazurca aceea nu se mai auzi. Bătu un gong, aerul se umplu de vibraţii metalice şi după aceea un glas de femeie dădu ora oficială. Omul îşi potrivi ceasul, care o lua înainte, şi se hotărî ca pînă în seara zilei următoare să iasă şi să dea ochii cu Dumitrana. Altfel, acesta ar fi plecat fără vreun răspuns. La nevoie trebuia să fugă prin spatele hangarelor şi să ajungă acasă : era mai important să raporteze legăturii lui că însărcinarea primită fusese îndeplinită chiar dacă ar fi căpătat după aceea o admonestare de la comandant.

Era 7 și jumătate de dimineață, oră tîrzie pentru comandor. Tomulete se ridică, fumă cîteva clipe lîngă fereastra deschisă și ascultă buletinul de știri. Nu se anunța nimic important. Căscă. Nu prea dormise. Se culcase foarte tîrziu și se trezise devreme, o dată cu trupa ieșită la instrucție, încă de la 6. Privi cîteva clipe paturile strînse, cu pături roase, cenușii, deasupra și lădițele aliniate sub plasele de lemn. Nu-i plăcea ordinea, dar n-o mărturisise nimănui pînă atunci. Privi podelele lustruite cu gazolină (de culoarea păduchelui, o culoare murdară, respingătoare) și canaturile peste care se trecuse o bidinea de catran. Toate fosneau de insecte. Comandorului îi plăcea foarte mult curățenia, dar lighioanele din cazarma lui tot nu reușise să le distrugă în ciuda vedrelor de gaz, aruncate de soldați în crăpăturile stîlpilor de lemn. Insectele erau mai rezistente sau numai șirete și abia după o zi sau două reapăreau, chinuind mai departe somnul oamenilor.

Plantoanele de la cantină terminaseră curățenia și închiseseră geamurile astupate pînă la jumătate cu hîrtie creponată peste care noaptea cădeau perdelele grele de pînză, în așa fel încît să nu răzbată afară vreo rază de lumină. Nu se mai auzea decît foarte vag radioul și parcă spre răsărit cerul se lumină dintr-o dată. Pe șoseaua de lîngă aerodrom sclipiră cîteva bălți de noroi și, în sfîrșit, mașina comandorului își făcu apariția dinspre oraș. Era un Fiat vechi, caraghios, rechiziționat cine știe de unde, cu două canapele roase, cu un șasiu înalt și un radiator totdeauna fumegător, ca un cazan de bucătărie. Geamurile de tiplă verzuie erau coborîte, nu se zărea decît mîna comandorului atîrnînd leneș afară, cu palma lui albă și fină de femeie.

„A făcut chef astă-noapte, gîndi sergentul-major, și iar o să strige la noi". Santinelele deschiseră porțile largi alcătuite din cîteva bare de lemn primitiv și o împletitură de sîrmă ghimpată. După aceea salutară țeapăn, și Fiatul trecu, stropind în dreapta și-n stînga cu cauciucurile lui subțiri.

Sergentul-major Tomulete ieși în pas alergător și îl așteptă în fața clădirii de piatră unde erau adăpostite de cîtăva vreme birourile. Treptele de ciment, ciuruite de țintele bocancilor soldaților, fuseseră curățate bine cu apă încă din zori și se zăreau cărămizile știrbe de sub postamentul intrării.

— Să trăiți ! zise simplu, ducînd mîna la chipiu și așteptînd în poziție de drepți coborîrea comandorului.

Acesta nu era singur. Prin ușa cealaltă a mașinii ieși un ofițer german, necunoscut, un căpitan de aviație îmbrăcat într-o uniformă bine călcată. Avea obrazul bărbierit prospăt și cercetă cu un ochi sigur aerodromul.

— *Guten Morgen !* spuse cu glas șovăitor.

Era un om între două vîrste, cam plictisit, cam chinuit de o suferință nemărturisită, cu un obraz galben trădînd o oboseală a ochilor greu de ascuns. Clipea des, ca și cînd lumina zilei ploioase l-ar fi supărat.

— Sergent, zise comandorul, să mergi cu noi...

— Am înțeles, răspunse, Tomulete, bătînd din călcîie, așa cum știa el că-i place comandorului.

Ploaia încetă chiar în clipa aceea. În aer mai rămase o boare umedă, încălzită de soarele nevăzut. Bălțile drumului sclipiră o secundă orbitor, apoi cerul se întunecă iar. Ofițerul german nu se întorsese. Privea hangarele îndepărtate și pista de aterizare. Cîmpul vast, umed, albăstrui, cu iarba crescută nu-l interesa. „Acum vrea să știe ce lățime are pista de beton"... gîndi sergentul-major.

— *Lasst uns sehen !* [1] spuse căpitanul cu ușurință, înviorat dintr-o dată.

— Vrea să vadă pista ? întrebă comandorul, care nu știa decît foarte puțin limba germană.

— Da.

— Bine ! mîrîi, urmîndu-l cu neplăcere.

Era nebărbierit, împotriva obiceiului său, și hainele i se șifonaseră. Așa cum bănuise sergentul-major, jucase toată noaptea pocher în casa unui prieten și arăta obosit și indispus, cu capul greu, cu o greață a gesturilor ce se vedea fără multă stăruință din partea celor care l-ar fi privit. Comandorul călca atent să nu-și murdărească cizmele, și Tomulete îi însoți pe amîndoi fără să scoată un cuvînt. Își aduse aminte că nu se inspectase înainte de a ieși din baracă, grăbit cum era, și trase cu ochiul la vestonul său, ca nu cumva să fie descheiat la vreun nasture, lucru de neiertat.

Cîmpul era plin de apă. Tălpile cizmelor chifteau la atingerea pămîntului. Ieși soarele sclipind în balizele aerodromului. Norii joși alergau acum deasupra Craiovei,

[1] Să mergem să vedem.

întunecînd turlele bisericilor. Acoperişurile de tablă aveau cîte un sclipăt la pierderea luminii.

— *Die Luftmeldungen, wie sind die Luftmeldungen ?* [1] întrebă căpitanul.

Comandorul înţelesese.

— Buletinul meteorologic ? întrebă el pe sergentul-major.

Tomulete arătă hangarele.

— Îl găsim la domnul locotenent Paraschiv.

— Bine, spune-i că i-l dăm imediat.

Sergentul-major traduse. Ofiţerul german privea atent cîmpul şi crîngul îndepărtat, strălucind în soare, un crîng verde şi jos cu pomi tineri.

— *Schön,* zise mai mult pentru sine şi după aceea pe chip i se întipări nemulţumirea.

Treceau acum pe lîngă o baracă verde, cu flori în ferestre, tot o locuinţă de lemn, mai nouă, ridicată cu prilejul sosirii pe aerodrom a flotilei nemţeşti. Comandorul îl lăsă pe căpitan să se îndepărteze puţin şi îl întrebă pe sergent :

— Ce-au mai făcut ăştia azi-noapte ?

— Nimic nou. Au băut coniac şi au adus două femei pe care le-au scos prin gardul de sîrmă ghimpată.

— Ce zic oamenii noştri ?

Tomulete vru să pară că nu dă prea multă importanţă lucrurilor care se petreceau de cîtăva vreme pe aerodrom.

— Dacă ne-am lua după ei ! Nu ne înghit de la chestia cu ţapul ăla şchiop, dar războiul e război !

Comandorul se îndepărtă cu paşi grăbiţi. Aproape alerga şi asta îl făcea caraghios. Începuse să prindă burtă, deşi fusese zvelt şi sportiv.

Uşile hangarelor erau date de perete şi cîteva aparate de vînătoare fuseseră împinse afară. Prelate umede şi pătate de ulei înveleau carlingile şi motoarele. Cîţiva soldaţi făcură front şi salutară scurt. Căpitanul nu privi nici în dreapta, nici în stînga. Ajuns la capătul pistei, întrebă scurt, cu faţa spre comandant :

— *Welche Länge ?* [2]

Tomulete nu mai aşteptă răspunsul comandorului şi răspunse el :

[1] Buletinul, ce spune buletinul ?
[2] Ce lungime ?

— *1880 Meter.*[1]

— *In Ordnung.*[2]

Şi după un timp de gîndire, adăugă :

— *Und der Höhenunterschied, zwischen den Enden?*[3]

— Ce vrea ? întrebă comandantul, plictisit puţin că nu înţelegea totul.

— Vrea să ştie diferenţa de nivel de la un capăt al altuia al pistei.

— Un metru şi zece.

Sergentul-major repetă cifra fără să privească faţa ofiţerului străin. Acesta dădu din cap, merse cam o sută de metri în sus, pe lungimea curelei de beton, şi Tomulete îşi dădu seama că era vorba de o aterizare specială.

Pista era spartă pe alocuri şi cîrpită cu grijă. Petele de ciment se vedeau pînă departe, mici cercuri verzui, umezite de apă. Şoseaua de beton avea o scurgere bună. Începea o zi caldă, o zi înăbuşitoare, cum sînt unele în Oltenia. Cerul se albăstrise, era curat şi înalt. Se auziră primele motoare încălzite, şi lîngă ei, în spate, scînteiară cercurile elicelor. Un grup de mecanici scotea prelata de pe un aparat. Pe o bordură de ciment, în faţa hangarelor, alergau soldaţii, strîngîndu-se pentru raport. Comandorul făcu semn unui sublocotenent că n-avea timp pentru aşa ceva şi îl urmă pe ofiţerul german care se întorcea grăbit spre clădirea comandamentului. În trecere, căpitanul văzu baraca la ferestrele căreia se arătaseră cîteva capete blonde de soldaţi germani şi întrebase fără insistenţă :

— *Deutsche ?*[4]

— *Ja.*

— *Flieger ?*

— *Flieger und Meckaniker.*

— *Gut, gut...*

Comandorul gîfîia. Sergentul-major Tomulete ştia că acum înjură cît poate în gînd pe ofiţerul din faţa lui, dar nu avea ce face, trebuia să-l urmeze. Nu se arătase slugarnic, şi sergentul-major ştia că în fundul sufletului său

---

[1] 1880 metri.

[2] Bun.

[3] Dar diferenţa de nivel de la cap la cap ?

[4] — Germani ?
— Da.
— Piloţi ?
— Piloţi şi mecanici.
— Bine, bine...

comandorul, ca toată lumea, nu putea să-i sufere pe germani.

Cînd ajunseră în fața clădirii comandamentului, neamțul își aminti că nu i se dăduse încă buletinul. Sergentul se întoarse alergînd și cînd ajunse lîngă primul hangar îl văzu pe locotenentul Paraschiv, ofițerul de serviciu, un bărbat tînăr, cam rotofei pentru un pilot. Acesta tocmai se îndrepta spre plutoanele strînse în fața hangarului numărul 3.

— Să trăiți, spuse sergentul-major, domnul comandor vrea buletinul meteorologic...

Locotenentul căută nemulțumit în porthartul său așezat pe un șold și i-l întinse. Era o hîrtie lungă, albă, acoperită cu multe cifre și linii.

— Ce, mai vin alți oaspeți ? întrebă cam în ciudă, cam cu ironie.

— Nu știu nimic.

— Tu nu știi niciodată nimic.

— Asta e, să trăiți !

Luă hîrtia, o împături și vru să facă stînga împrejur după ce salutase.

— Stai !

— Stau.

— Ce s-a întîmplat cu damele alea, astă-noapte ?

Sergentul-major Tomulete se opri, tot în poziție de drepți, și-l privi cu oarecare șiretenie pe ofițer.

— De, dacă nu vă împăcați cu ei ! Azi-noapte au băut coniac și au avut două femei...

— Frumoase ?

— De...

Locotenentului Paraschiv îi plăceau femeile, și gîndul că niște simpli soldați și subofițeri germani își permiseră să aducă cîteva prietene în incinta aerodromului îl scotea din sărite.

— Să faci raport, auzi ? Unde se trezesc, mama lor de boși ! Aici e cazarmă, nu bordel ! Avem avioane, secrete militare, și ei aduc curve...

— Fac raport, să trăiți !

Salută încă o dată și așteptă o secundă să mai audă ceva din gura locotenentului, dar acesta îl concedie fluturînd o mănușă :

— Du-te că te-așteaptă șeful. Nu uita să-i spui și lui...

— Nu uit, să trăiți !

Sergentul-major se întoarse gîfiind. Cei doi ofițeri îl așteptau pe scări.

— S-a găsit ? întrebă comandantul.

— Da.

Întinse hîrtia comandorului și acesta o dădu ofițerului german. Urcară apoi scările. În clădirea rece, albă, cu pereții spoiți de mult, se găsea numai un planton, care salută zgomotos, bătînd din călcîie.

— Să nu intre nimeni, îi spuse Tomulete soldatului.

În biroul comandorului era răcoare. Mirosea a hîrtie veche și a cerneală. Mobila simplă : două mese, fără ceva pe ele, cîteva scaune, un dulap închis cu yale și o canapea roasă și ea, ca și scaunele Fiatului în care călătorea comandorul, cam atît. Ofițerul german se așeză fără să fie invitat. Sergentul-major rămase în picioare și se uită la superiorul său. Acesta aștepta cu mîinile la spate, enervat în ascuns, fără s-o arate, cu un aer indiferent și obosit pe chip. Cei doi ofițeri își lăsaseră șepcile pe cele două mese, în treacăt, și se priveau în tăcere.

— *Nehmen Sie Platz !* spuse căpitanul, ca și cînd el ar fi fost gazda. *Es handelt sich um* [1]...

Tomulete traduse repede cu vocea scăzută cele auzite. Comandantul se așeză. Căpitanul desfăcu buletinul și privi liniile și cifrele scrise pe o hîrtie de calc. Pentru ziua următoare se anunța timp frumos, fără ploaie. Ofițerul cercetă liniile încîlcite, subțiri, spirale trase cu tuș închipuind curenții aerieni, și după aceea ridică privirile. Avea ochi decolorați, cu cearcăne vinete sub ei, un obraz chinuit, de om crud, de om tăcut, obișnuit cu tăcerea, o tăcere impusă. Se uita cînd la comandorul placid, fără să arate vreun interes prea mare pentru cele ce avea să audă, cînd la sergentul-major, mirîndu-se parcă de faptul că un ofițer superior trebuie să fie ajutat de acest soldat, care cunoștea limba germană.

— *Sachse* ?[2]

— *Nein, Rumäne*, răspunse Tomulete.

— *Ja, gut, gut*...

Comandorul se prefăcea că n-aude nimic, ca și cînd n-ar fi fost acolo. Își privea vîrful cizmelor, și cînd scurta

[1] Luați loc... Iată despre ce e vorba...

[2] — Sas ?
— Nu, român.
— Da, bine, bine.

convorbire se termină, ridică iar ochii. Căpitanul nu terminase cu celălalt.

— *In Siebenbürgen oder im Banat geboren ?* [1] mai întrebă, atent, bănuitor.

— *Nein, in der Bukovina.*

— *Ach, so, gut...*

Şi după aceea se adresă direct comandantului :

— *Herr Kommandeur ! Morgen wird der deutsche Stab aus Athena hier landen* [2]...

Sergentul-major traduse repede frazele spuse de căpitan şi simţi cum îi tremură puţin glasul.

— O inspecţie ? întrebă comandorul.

— *Eine Inspektion ?* repetă traducătorul.

— *Ja. Dem Angriff der amerikanischen Luftwaffe muss ein Halt gemacht werden, und die deutsche Luftwaffe wird dagegen einschrieten* [3]...

Comandorul ascultă răbdător cele repetate de sergentul-major Tomulete şi cînd acesta termină, spuse cam prea tare, cam cu dispreţ :

— Spune-i că măsuri ar fi putut să ia cu mult mai devreme, bombardînd bazele de la Foggia...

Sergentul-major traduse fără să clipească. Ofiţerul german nu răspunse numaidecît. Tomulete îi văzu gura strînsă într-un rictus scurt de dispreţ şi poate şi de disperare ascunsă.

— *Wir haben keine Möglichkeit mehr, wenn es gesagt werden muss.*[4]

Tomulete repetă uluit această frază şi aşteptă.

— Bine, atunci vom lua măsuri de siguranţă pentru comandamentul dumneavoastră. Asta voiţi, nu-i aşa ?

Sergentul repetă monoton, parcă fără interes, cele auzite de la comandor.

---

[1] — Născut în Transilvania sau în Banat ?
— Nu, în Bucovina.
— A, bine.

[2] — Domnule comandor ! Mîine comandamentul german de la Atena va ateriza aici.

[3] — Da. Atacurile aviaţiei americane trebuie stăvilite, şi aviaţia germană înţelege să ia măsuri.

[4] — Nu mai avem nici o posibilitate, ca să vorbim sincer.

— *Ja. Was verstehen Sie unter Sicherheitsmassnahmen ?* [1]

— Vom da o alarmă falsă deasupra zonei Craiova, vom ridica vînătoarea în aer pentru protecţia avioanelor şi vom avertiza antiaeriana. Trebuie numai să spuneţi itinerarul exact şi numărul aparatelor...

Căpitanul clătină mulţumit din cap.

— *In ordnung. Es handelt sich um drei Junkers. Erkennungszeichen ein weisser Strich am rechten Flügel. Die Laufstrecke, die befriedigend aussieht, muss vorbereitet werden, und jedem feindlichen Angriff muss entgegengetreten werden.* [2]

Comandorul se ridică în picioare şi-i spuse sergentului-major :

— Să n-aibă nici o grijă. Aici nu vin avioane inamice. E un aerodrom retras. Nu trec decît care cu boi pe şoselele astea păcătoase, după cum a văzut. Cît mă priveşte pe mine, eu aş vrea să mă bat, dar n-am cu cine. Noi sîntem rezerva care aşteaptă...

Sergentul-major rezumă în limba germană, fără umor, cele auzite.

— Cîte persoane ? mai întrebă comandorul.

— *Elf mit den Fliegern. Es müssen Massnahmen getroffen werden für Einquartierung für eine Nacht. Das ist alles Zwei Tische und elf Betten, für eine Nacht. Der General trinkt nicht, aber, für die anderen, Kognak, wenn möglich.* [3]

— Bine aprobă comandorul. Acum itinerarul, ca să-l comunic grupurilor antiaeriene.

Tomulete traduse şi deveni mai atent, fără să arate aceasta. Căpitanul desfăşură o hartă de mătase pe masa din faţa lui şi indică cu degetul un punct nevăzut. Comandorul se apropie şi privi. Sergentul-major rămase la locul lui. În spatele ofiţerului german se afla o planisferă, iar pe perete atîrna o hartă detaliată a zonelor aeriene ale regiunii, acoperită cu o cortină scurtă de tifon. Comandorul privi harta încîlcită a căpitanului şi trase o linie uşoară

---

[1] Da. Ce înţelegeţi prin măsuri de siguranţă ?

[2] E bine. E vorba de trei Junkers. Semn de recunoaştere, o banda albă pe aripa dreaptă. Trebuie pregătită pista, care se arată satisfăcătoare şi preîntîmpinat orice atac inamic.

[3] Unsprezece cu piloţii. Trebuie luate măsuri de cazare pentru o noapte. Atît. Două mese şi unsprezece paturi pentru o noapte. Generalul nu bea, dar pentru ceilalţi dacă se poate, coniac

cu un creion, începînd dintr-un loc necunoscut de lîngă Dunăre. Securitatea comandamentului german nu-l privea decît după ce avioanele venite de la Atena ieşeau din spaţiul aerian al Bulgariei. Sergentul-major Tomulete nu se mişcă. Ar fi vrut să ştie cu orice chip punctul de intrare al avioanelor germane în România, dar continuă să aibă aerul că nu-l interesează nimic. Privea pe fereastră cîmpul gol de aviaţie de pe care se ridicau acum cîteva aparate uşoare în zbor de antrenament.

Comandorul îl chemă :

— Sergent !

— Ordonaţi ?

— Spune-i că punctul nu e bine ales, pentru că pe acolo vin de obicei fortăreţele zburătoare dinspre Turcia.

Sergentul-major Tomulete traduse cuvînt cu cuvînt, cu o încetineală voită, cele spuse de comandant.

— *Und dann ?* [1]

— Să aleagă zona 12. Drum scurt. De la Sofia pînă aici, o nimica toată...

Sergentul repetă, apropiindu-se ca să-i arate punctul aflat undeva la baza hărţii din perete, simţind cum îi arde puţin obrazul. După aceea se îndepărtă spre fereastră, ca să nu-şi trădeze turburarea. Căpitanul privi cîtva timp harta lui şi dădu din cap :

— *In Ordnung. Ankunft zwischen Viertel nach zehn und halb elf. Verstanden ?* [2]

Comandorul înţelesese.

— Cu ocazia asta vom da alarma aeriană pentru Craiova, la ora 9,30. Orice întîrziere îi priveşte pe piloţi. Ridicarea alarmei, peste un ceas. Timp pentru aterizare este. Pista va fi interzisă pentru alte aparate. Vînătoarea, în aer...

Sergentul-major traduse repede. Căpitanul ascultă atent, îşi împachetă harta ca pe o batistă şi o vîrî în buzunar.

— *Ich werde sofort durch Rundfunk melden. Kann ich euern Wagen benützen, bis zu unseren, Stab ?* [3]

— Da, spune-i că-i aşteptăm cu multă plăcere.

---

[1] Şi atunci ?

[2] E bine. Ora sosirii între 10,15 şi 10,30. S-a înţeles ?

[3] Voi comunica prin radio imediat. Pot să mă întorc cu maşina dv. la comandamentul nostru ?

Căpitanul se ridică, întinse mîna comandorului și salută lipind scurt călcîiele. Comandorul nu-l conduse nici pînă la ușă. După ieșirea ofițerului străin, se auzi salutul plantonului și pașii grăbiți ai sergentului-major.

— Spune șoferului să-l ducă pe căpitan pînă la comandamentul lor din oraș și să se întoarcă repede, mai strigă din urmă comandorul sergentului-major.

— Am înțeles, să trăiți !

Tomulete îl însoți pînă la ieșire pe ofițerul german, îl văzu urcîndu-se în mașina comandorului și-i spuse ceva șoferului. Acesta salută și demară. Porțile de sîrmă ghimpată se deschiseră, se auzi salutul scurt al sentinelelor — un lipăit de palme pe patul armelor — și după două secunde de ezitare, omul rămas pe scări începu să urce încet, repetîndu-și în gînd tot ce auzise cu cîteva clipe înainte. Trebuia să iasă cu orice preț din cazarmă, și nu peste un ceas sau două, ci în următoarea jumătate de oră. „Ce să-i spun ? Ce să-i spun nebunului ca să-mi dea drumul ?" se gîndi sergentul-major, ajuns în fața ușii biroului comandorului. Plantonul aflat în umbra încăperii cu geamuri curate, acoperite de perdele de crepon, mai lovi o dată din călcîie. Tomulete intră, după ce bătu la ușă, și rămase în poziție de drepți, departe de masa comandorului.

— Aștept ordinele dumneavoastră !

— Ai vorbit cu șoferul ?

— Se întoarce numaidecît.

— Bine. Să te ia cu el și să te ducă acasă la mine. Să-mi aduci alte haine, că astea uite cum sînt ! Parcă am dormit în ele. Pînă diseară vor veni toți dracii de la București și nu vreau să mă găsească așa. Alt loc pentru o conferință nu și-au găsit și nemțoii ăștia...

— Vi le-aduc numaidecît.

— Pînă atunci fac inspecție la hangare și la ateliere. Coboară și așteaptă pe șofer. Uite și buletinul meteorologic, dă-i-l locotenentului.

Sergentul-major salută și ieși. Afară se încălzise. Apa din bălțile drumului se evapora scoțînd aburi albi. Cîmpul umed părea o scoarță de culoarea pelinului crud în lumina soarelui. Omul se grăbea, ar fi vrut să ajungă mai repede în oraș, să se întîlnească cu Dumitrana, dar nu trebuia să arate lucrul acesta cu nici un chip. Privi hîrtia de calc pe care o mai avea încă în mînă. Ca să mai meargă pînă la

cîmpul de instrucție nu mai era timp. În fața porții claxona tare Fiatul comandorului. Santinelele deschiseră cu plictiseală, fără graba de mai înainte. Sergentul-major nu mai aşteptă.

— Întoarce, spuse grăbit.

Maşina făcu un viraj scurt şi după două minute se afla în şosea.

— Mînă !

— Acasă ? întrebă şoferul.

— Acasă.

— Ai vreo treabă ?

— Am.

— Bine.

— Să nu-i spui comandorului ceva.

— Am înțeles. Ce-s nebun ?

Şoferul era un oltean pirpiriu, cu doi ochi galbeni de om suferind de icter. Nu fumase de mult, dar avea o gură arsă, uscată.

— Cu daravela aia ce facem ? întrebă.

— Care daravelă ?

Sergentul-major Tomulete nu era atent, se gîndea la altceva.

— Maşina e gata, trebuie numai s-o scoatem din garaj...

— Bine, o s-o scoatem. Chiar în noaptea asta.

Ştia bine că peste două zile cel mai tîrziu trebuia să părăsească flotila. Dacă reuşea să transmită cele auzite era normal să fie bănuit cel dintîi.

— E-n regulă. Actele le-am pus la punct.

— Iscălitura comandorului ?

— Parcă-i de-acolo, o s-o vezi...

— Bine, mă laşi acasă, şi după aceea te întorci la domnul comandor. Îi spui nevestei sale că vrea un costum călcat, că are o inspecție, îl iei şi treci să mă duci şi pe mine înapoi. Dacă ne întreabă de ce-am întîrziat, spui că ai avut o pană la motor.

— Am înțeles.

Vorbeau scurt, înțeleşi mai demult. Prin parbriz se vedea oraşul. Clădirile vechi, înalte, erau ascunse între grădini verzi, neîngrijite, cu pomi groşi, cu trunchiuri ca de ciment. Fiatul mai merse cîteva minute de-a lungul străzii principale şi pe urmă se abătu la stînga, pe o uliță noroioasă, un drum mai vechi de care. Mirosea puternic a gunoi — ca după ploaie — şi acoperişurile caselor de pe

margini străluceau umed în lumina soarelui. În fața unei porți, șoferul opri. Sergentul coborî, trînti portiera scîrțîitoare și se uită la ceasul de la mînă.

— Peste o jumătate de oră, deci.

Mașina plecă repede, aruncînd de sub roți un șuvoi subțire de noroi. Sergentul-major Tomulete intră într-o curte lungă nepietruită și dădu bună ziua unei femei. Era proprietăreasa. Aceasta îl privi. Avea o față albă, decolorată, cu multe încrețituri sub bărbia ascuțită, și o gură subțire care ascundea o dentiție puternică și sănătoasă.

— Domnule, spuse cu glas scăzut, un glas iritat. Nevasta dumitale stă încuiată de astă-noapte cu un bărbat străin în casă.

Sergentului-major îi veni să rîdă. Nu era prima oară cînd o auzea pe femeia asta fără somn spunîndu-i ce-i spunea acum.

— Știu, e vărul meu de la Pitești...

Proprietăreasa zîmbi înțelegător, murdar, complice. După aceea își strînse mîinile una într-alta, cu o mirare prefăcută.

— Cam multe rude ai, domnule... Eu cred că e vorba de altceva...

Sergentul-major n-avea timp de pierdut. Dădu din umeri și vru să intre în casă.

Din urmă mai auzi glasul bănuitor al proprietăresei :

— O să vezi dumneata pe dracu cu verișorii ăștia !

Deschise ușa. Intră într-o odaie întunecoasă, cu ferestrele acoperite de hîrtie albastră. După ce străbătu antreul ce mirosea vag a varză acră și murături de anul trecut, deschise altă ușă și îl zări pe Dumitrana și pe nevastă-sa, stînd la o masă.

— Bine c-ai venit, zise musafirul, ridicîndu-se și îmbrățișîndu-l. Ce s-a întîmplat ?

Femeia îi făcu loc lîngă ea.

— Aș vrea să-ți spun ceva foarte important. După aceea se adresă nevestei, pe care o îmbrățișă scurt, fără afecțiune : Vezi dacă e cineva prin curte...

Femeia se ridică și ieși afară, prefăcîndu-se că scutură o scoarță.

— Despre ce este vorba ? Dar mai întîi, dă-mi adeverințele pentru pește, dacă n-ai uitat să le iei...

Sergentul-major căută într-un buzunar de la piept al tunicii și scoase cîteva hîrtii acoperite de insemne mili-

tare și cu ștampile sub mari spații albe. Dumitrana le privi cu atenție și după aceea le împături, ascunzîndu-le într-un buzunar.

— Pe al cui nume pot fi folosite ? întrebă.

— Tot caporalul Tîrîia Dumitru.

— Bun. Cu ultima a lucrat Niculescu săptămîna trecută la Brăila. Te ascult.

Sergentul-major își aruncase capela pe masă și se scotocea sub veston.

— Mîine vine de la Atena Comandamentul aviației germane pentru Balcani. Ai aici situația atmosferică, restul am să ți-l dictez. Scrie pe o hîrtie ce-ți spun și comunică. Poți să iei legătura cu Bucureștiul ?

Dumitrana se gîndi puțin, își frecă palmele de genunchi, cu încetineală.

— Sigur ?

— Sigur.

— Atunci cred că se poate. Găsesc eu un om. Spune-mi...

Scoase o hîrtie și un creion și începu să scrie pe scurt cele ce auzea. Cînd termină îl privi.

— Asta-i tot ?

— Tot.

— Buletinul n-am să pot să-l copiez, nu mă pricep

— Bine, dă la mine. E nevoie numai de cifre.

Și scrise repede pe aceeași hîrtie cifrele de pe hîrtia de calc.

— Crezi că e important ?

— În aviație e foarte important.

Dumitrana tăcu. Cînd sergentul-major termină, îi luă creionul și bucata de hîrtie, pe care o strînse cu grijă și spuse :

— Ai făcut o treabă bună. Numai că mîine...

— Știu.

— Va trebui să pleci.

— Voi pleca. De altfel, mașina este gata. În noaptea asta o vom scoate de pe aerodrom.

Dumitrana se gîndi puțin și dădu mulțumit din cap

— E foarte bine. Chiar mai bine decît credeam. Are acte ?

— Are.

— În cît timp ați făcut-o ?

— În vreo trei luni. E lucrată piesă cu piesă...
— Cine duce mașina pînă la Tg.-Jiu ?
— Aș duce-o eu, dar trebuie să rămîn pînă mîine la prînz pe aerodrom. Aș vrea să știu dacă...
— Nici o grijă, ai uitat că există radio pe lumea asta ?
— N-am uitat, dar acolo trebuie să las totul acoperit...
Era foarte cald. Soarele juca în perdelele scrobite, niște perdele scurte de americă ieftină, și pe dulapul proprietăresei, un dulap ca vai de lume, cumpărat cu ani în urmă. Sergentul-major își deschise vestonul la gît.
— Dumitale nu ți-e cald ? îl întrebă pe celălalt.
— Nu. Sînt obișnuit și cu frigul și cu căldura. Nu mi-ai spus : cine duce automobilul la Tg.-Jiu ?
— Caporalul care ne-a dat și adeverințele.
— Tîrîia ăsta ?
— Da.
— Om sigur ?
— Sigur.
— Știe că ai să dezertezi ?
— O să-i spun în ultimul moment.
Dumitrana părea cam nemulțumit.
— Prea mulți oameni în afacerea asta, nu ți se pare ?
— Nu se poate altfel.
— Ai adresa ?
— O am.
— Să i-o dai abia cînd pleacă cu mașina. De-acolo o s-o ia altcineva în primire.
Sergentul-major clătină din cap.
— Cam știu care-i socoteala...
— Cu atît mai bine. Te bănuiesc pînă acum de ceva ?
— Nu cred.
Dumitrana privi prin geamul curat cerul albastru de afară.
— Ai mîncat ceva ?
— Nu mi-e foame.
— Pari cam ostenit.
— N-am prea dormit. Pînă nu termin treaba asta, nu pot să dorm.
— Te înțeleg. Atunci știi ce ai de făcut. După ce pleci de la aerodrom, nu mai treci pe acasă.
— Bine.
— Nu-i spui nici nevestei.
— Ea e pregătită pentru orice.

— Te îndrepți spre Tg.-Jiu cu un tren și mergi la adresa asta.

Scoase din buzunarul pantalonilor un peticel de hîrtie și i-l întinse.

— Poftim. Mai știi să conduci ?

— Te cred. Sînt doar șofer de meserie.

— Aștepți acolo pînă cînd se va putea face ceva. Zi-ceai că ai habar despre ce este vorba.

— Vag. O evadare din lagăr, nu-i așa ?

— Cam acolo, dar știi să-ți ții gura ?

— Ce întrebare !

— Atunci, s-a înțeles ?

— Da.

— Arunci uniforma. Ai să capeți niște haine. Adresa din București o cunoști ?

— O știu.

— Nici o întîrziere. În caz de defecțiuni raportezi totul celui pe care ai să-l întîlnești.

Sergentul-major își privi ceasul. Trecuseră 20 de minute.

— Mai stau puțin, spuse după aceea. Cînd ai venit ?

— Aseară.

— Te-a văzut proprietăreasa.

— Ce i-ai spus ?

— Eu nu i-am spus nimic. Dar mi-a spus ea...

— Nu-i nimic. Nevasta dumitale o să fie crezută o femeie ușuratică. Dacă nu sosești pînă mîine seară, i s-a spus unde să se ascundă ?

— Da.

— Lucruri aveți ?

— Nu prea multe. Un geamantan.

— E bine. Trebuie să dispară imediat ce dispari și dumneata. Să nu puie mîna cu nici un chip pe vreunul dintre voi.

— Știe ce are de făcut.

— Pare o femeie inimoasă.

— Este o femeie inimoasă.

Sergentul-major Tomulete se înduioșă numai o clipă și după aceea zise simplu :

— O să simtă după cum îi strîng mîna că o să ne vedem mai tîrziu.

De afară se auzi claxonul Fiatului.

— Al dracului, s-a grăbit ! Trebuie să plec. Diseară mai e nevoie să vin și eu ?

— Nu. Ai terminat. Te duci direct la Tg.-Jiu. Dacă se iveşte vreo încurcătură, *nu ştii* despre ce e vorba.

— Bine.

— La revedere.

— Noroc. Pleci acum ?

— După zece minute.

Își strînseră mîinile. Dumitrana rămase în casă. Afară, Tomulete își chemă nevasta și o mîngîie cu un gest stîngaci. O sărută, apoi, cam în grabă, și-i spuse :

— Vezi tu ce-o mai fi pe-aici. Eu nu știu cînd mă întorc...

— Bine, făcu femeia, și-i strînse ușor mîna, cu o dragoste tăcută, veche, o dragoste ce nu mai avea nevoie de cuvinte multe.

Șoferul îi deschise portiera și-i făcu loc.

— Ușor, să nu te-așezi pe hainele comandorului, că se face drojdie. Ți-ai pupat nevasta ?

— Ca omul, făcu vag sergentul-major, și privi strada plină de noroi, pustie la ora aceea.

— Cald...

— Cald al dracului !

Gardurile vechi de lemn trecură ușor pe lîngă ei. Dintr-un pom se ridică un stol gureș de vrăbii. Sergentul își pipăi gînditor buzunarul în care foșnea hîrtia de calc. Ar fi fumat o țigară, dar renunță. Se uită prin parbriz la trotuarele murdare, la oamenii plictisiți, mergînd leneș pe sub ulucile umbrite de liliac trecut, fără flori, numai frunze negre, chircite de căldura verii. Bodegile aveau întinse deasupra vitrinelor perdele tărcate de pînză. Trecea un stol de gîște. Șoferul claxonă. O biserică cenușie cu vitralii scînteind în soare, albastru, verde și roșu, ca o stea de Crăciun, apoi o grădină cu umbră lată, profundă, cenușie. Copii alergîndu-se nepăsători pe scările Tribunalului.

Mașina frînă brusc. Aproape ațipise. Deschise ochii.

— Ce este ?

Nu era nimic. Opriseră la o barieră. Trecea un tren lung. O înșiruire nesfîrșită de vagoane de marfă. În față, prin geamul verzui nu se zărea decît cerul fără nori, verzui și el din pricina țiplei. Iată aerodromul, cu barăcile ne-

gre de lemn, smolite, și crîngul îndepărtat din margini, topit sub strălucirea zilei de vară.

Șoferul întoarse capul: Sergentul-major îi văzu buzele arse de o febră a stomacului.

— Atunci, diseară...

— Diseară. Pleci dumneata la Tg.-Jiu cu mașina.

— Bine.

Ajunseră. Sentinelele trăgeau de porțile de sîrmă ghimpată și se văzu drumul de cărămidă, abia măturat de plantoanele de la comandament. Prin geamurile deschise ale cantinei piloților se auzi un cîntec săltăreț. Sergentul-major se dădu jos și întrebă pe un soldat unde se găsea comandorul. I se răspunse că era încă la hangare, și Tomulete îl lăsă pe șofer să ducă uniforma sus, iar el se îndreptă fără grabă spre cîmpul de aterizare. Bătea puțin vîntul, un vînt călduț, leneș, care muta de colo-colo straturile de aer încălzit, fără să răcorească ziua de vară.

În noaptea care urmă, sergentul-major Tomulete dormi tun, învins de o veche oboseală. Se culcase tîrziu. Comandorul plecase abia pe la ora 9, după ce stătuse încuiat ceasuri întregi cu cîțiva ofițeri superiori veniți de la București. Era nervos, strigase la șofer de cîteva ori, cei doi adjutanți ascultaseră în tăcere observațiile făcute cu prilejul inspecției în ateliere și răsuflară ușurați cînd îl văzură plecat. Nemții din cabana de lîngă hangar petreceau nestingheriți, cu ferestrele deschise, făcîndu-se că nu aud strigătele santinelelor care cereau să se respecte regulile camuflajului.

Caporalul Tîriia Dumitru, șoferul comandorului, se întorsese după ce-l dusese acasă, garase mașina și intrase în atelierul de reparații auto, aflat chiar lîngă baraca piloților germani. În încăperea înaltă și întunecoasă, mirosind a ulei și a carburanți, îl aștepta Tomulete. Era aproape zece. Prin peretele subțire de lemn se auzeau vocile soldaților germani și rîsete de femei. Cei doi se priviră în tăcere cîtva vreme.

— Gata ?

— Gata.

— Comandorul era tot înfuriat ?

— Are draci.

Sergentul-major îi întinse pachetul de țigări

— Fumează, oi fi obosit...

Caporalul luase o țigară, o bătuse la capete și ceruse chibritul din mîna celuilalt. Mașina cu care trebuia să plece la Tg.-Jiu se afla între ei. Avea o caroserie verde, proaspăt vopsită, și geamurile luceau în lumina unui bec ce atîrna de un fir prins de grinzile de lemn de deasupra.

„Marfa" era dotată cu două rînduri de acte și expediția ei părea tuturor făcută în termenii cei mai legali.

— Atunci să nu mai pierdem timpul. Dă-mi documentarea și adresa.

— Nu ești ostenit ?

— Nu sînt.

Sergentul-major îl privi. Numai o clipă. Îi fu frică. Șoferul fuma liniștit, trecîndu-și din cînd în cînd limba peste buzele uscate. În astfel de situații, oamenii se bazează pe intuiție. Poți să cîștigi sau să pierzi totul spunînd cu brutalitate celuilalt despre ce este vorba. Pe caporal îl cunoștea de vreo șase luni. Era mobilizat și el la flotila 5 Craiova și părea un om tăcut, la locul lui. Știa că are trei copii acasă și că, în afara meseriei de artificier, cunoștea și conducea lăcătușeria. Îi dăduseră într-o sîmbătă o permisie de trei zile și întîrziase la venire patru ore. În ziua următoare, la raportul trupei, comandorul poruncise să fie bătut la spate. Era o pedeapsă umilitoare, căzînd sub demnitatea oricărui om. Caporalul răbdase loviturile de curea în tăcere, cu o împietrire a chipului, care-l impresionase. După trei zile, comandorul îl chemase la el pe pedepsit și-l întrebase, dacă nu vrea să conducă Fiatul. Nu primise, dar pentru că și celălalt era foarte încăpățînat, prin ordin, fusese numit șoferul său. Pe el și pe încă vreo cîțiva care suferiseră această pedeapsă umilitoare, îi căutase în zilele următoare sergentul-major. Le dăduse mai întîi țigări și stătuseră de vorbă.

Dar în clipa aceea Tomulete știa că omul din fața lui se va întreba unde duce automobilul, și că atunci cînd va citi actele înmînate, va deveni curios și mirat. Trebuia să-i spună totul chiar dacă riscul era destul de însemnat.

Caporalul își fumase țigara. Aruncase la picioare mucul încă arzînd și-l strivise cu talpa bocancului. Era nebărbierit și slab, ochii săi galbeni luceau în obrazul scobit. Unul din miile de soldați români care executau fără voință ordinele date de comandanții lor. În privirile lui licărea o curiozitate moartă, stăpînită. Omului părea că îi era în-

diferent cui îi duce mașina. Poate voia numai să știe dacă este sau nu învoit de comandor.

— Cînd trebuie să mă întorc și cu ce ? întrebă cu un glas uscat.

— Imediat, cu trenul. Vei duce mașina la adresa asta.

Îi întinse peticul mic de hîrtie pe care era scris un nume fals, numele unei străzi și un număr.

Caporalul salută cum ar fi făcut în fața unui superior. Pe sergentul-major îl socotea prietenul său, dar în momentul acela simțise nevoia să uite asta, să nu întrebe nimic. Și în cele cîteva clipe, cînd se privise cu celălalt, aproape fără să-și spună ceva unul altuia, Tomulete își dădu seama că putea să aibă încredere în caporal. Tîrîia Dumitru se urcă la volan. Ușa atelierului era încă închisă. Șoferul aprinse farurile acoperite cu bucăți de piele. Ascultă bîzîitul motorului și nu spuse nimic. Încercase cu două zile în urmă mașina și știa că poate să meargă cu ochii închiși pînă la Tg.-Jiu, dar începuse să priceapă că era vorba de un lucru neobișnuit și nu voia să se facă de rușine. Sergentul-major Tomulete își aduse aminte că trebuia să-i dea caporalului și bani de tren pentru întoarcere. Îi întinse actele false, spunîndu-i :

— La un control pe șosea, le arăți pe astea. Acolo unde ajungi, le lași pe amîndouă.

Caporalul parcă nici nu auzise. Privea înainte prin geamul automobilului, ținîndu-și încă mîinile pe volan. Mașina se scutura ușor. Din țeava de eșapament ieșea un gaz albastru, mirositor.

— Uite și banii ăștia, pentru întors. Iei primul tren. Aș vrea să fii aici pînă la raportul de dimineață.

— Am înțeles.

Sergentul-major îi deschise ușile atelierului și văzură amîndoi cîmpul de aterizare, sub lumina nopții de vară. Se auzeau greierii, mirosea a iarbă crudă, abia stropită de ploaie.

Mașina alunecă pe lîngă sergent.

— Cunoști drumul ? mai întrebă acesta.

— Îl cunosc, nici o grijă.

— Atunci, noroc...

— Noroc.

Tomulete rămase singur. După ce stinse para luminoasă a becului care spînzura pe un șnur împletit, agățat de grinzile de lemn, închise ușile. Din baraca piloților ger-

mani se auzeau rîsete întărîtate de femei și cîntece scabroase, soldățești. Pe iarba umezită se prelingea lumina galbenă a ferestrelor lăsate deschise. Un atac aerian prin surprindere ar fi trădat poziția aerodromului, dar asta parcă îl înveselea pe sergent. Ar fi vrut să-i vadă pe soldățoii aștia întrerupîndu-și petrecerea și urcîndu-se, beți cum erau, la bordul avioanelor. Trecu mai departe, fără să se mai uite la geamurile luminate. Poarta de sîrmă ghimpată era dată de perete. Santinelele glumeau cu șoferul. Se auzi un scîrțîit prelung. Mica lumină roșie din spatele automobilului mai licări puțin și nu se mai văzu decît noaptea cu stelele ei tremurătoare și îndepărtate. Sergentul-major era liniștit și obosit. Intră în baraca trupei. Era întuneric. Mirosea a unsoare de bocanci și a obiele. Se auzea respirația grea a soldaților, dar se obișnuise cu toate astea. Avea un pat, lîngă ușă, ales anume. Nimeri prin întuneric și începu să se dezbrace fără zgomot, fără să se gîndească la ceva. Adormi numaidecît și nu se trezi decît a doua zi pe la 7 și jumătate. Comandorul îl căuta, trebuia să dea niște ordine. Era bărbierit proaspăt, și obrazul îi mirosea a parfum. Își îmbrăcase o uniformă de stofă albăstruie, foarte fină. Era înconjurat de cîțiva ofițeri necunoscuți. Sergentul-major Tomulete ascultă ordinele, alergă vreo oră și cînd se uită la ceas și văzu că se făcuse aproape nouă, îl căută pe caporal. Acesta se întorsese. Lucra în atelierul de reparații, ca și cînd nu s-ar fi mișcat din locul acela. Era nebărbierit, cu ochii și mai galbeni, cu obrazul acum vînăt, de om suferind. Demonta un motor, fluierînd încetișor. Șeful de atelier, vîrît sub o caroserie, înjura în gura mare, lîngă doi mecanici îmbrăcați în maiouri cafenii, pătate de unsoare. Ușa era deschisă larg. Se vedea cîmpul albastru, sub un cer aburos, nici senin, nici înnourat, un cer căruia aviatorii îi spuneau : „face mama ciorbă" pe o vreme de vată, o zi înfofolită în aburi păcătoasă, proastă pentru zbor, contrar indicațiilor buletinului meteorologic. Era foarte cald, zăpușeala umedă se simțea pînă aici. Aerul clocotea.

— Bună dimineața, spuse fără grabă sergentul-major și privi spre caporal.

— Să trăiți ! răspunse acesta și salută scurt.

Tomulete nu întrebă nimic, strînse numai mîna șefului de atelier și trecu mai departe, ieșind fără grabă. Era liniștit și mulțumit. Însemna că Tîrîia Dumitru avusese

timp să prindă un tren, care pleca din Tg.-Jiu la două noaptea și ajunsese peste un ceas jumătate la Craiova.

Pe poartă intrau automobilele nemțești, aducînd pe ofițerii germani, veniți să întîmpine pe generalul de aviație de la Atena. Uniformele erau acoperite de decorații. Comandorul îl chemă lîngă el și plecară cu toții spre capătul pistei de beton, unde trebuia să aibă loc aterizarea. Sergentul-major Tomulete numără în gînd pe ofițeri. Germanii stăteau mai rezervați în urmă. Comandorul îi conducea arătîndu-le cîmpul, silindu-se să lege două-trei cuvinte în nemțește. Unul dintre cei sosiți de la București îl ajuta cît putea, aproape îngînîndu-l :

— *Hier ist die Flugzeughalle Nummer eins. Hier die deutschen Baracken. Hier der Friseur, hier die Rundfunk-Empfangstation und die Kommandostelle* [1].

Clădirea cu un singur etaj, albă și îngustă, avea geamurile deschise și de sus se auzeau semnalele avioanelor aflate în zbor, scurte piuituri metalice și ascuțite ca niște strigăte de păsări.

Grupul de ofițeri trecu mai departe. În fața ultimului hangar se strîngea personalul auxiliar al aerodromului, format din trei plutoane. Se făcea alinierea. Betonul din fața intrării răpăia la alergarea soldaților. Se auzeau comenzi și apeluri scurte. Soarele încă nu se vedea. Cerul fumega ca după un incendiu. Căpitanul german, care venise cu o zi înainte, se uita nemulțumit în sus, privindu-și ceasul. Sergentul-major Tomulete îl urma tăcut, fără să se arate grăbit. Simțea cum îi furnică spatele, asudase de cîteva ori și nu mai era deloc obosit. Căldura devenise copleșitoare. Aerul plin de aburi fierbinți îl făcea să-și simtă gîtlejul aprins și uscat. Își desfăcu copca de la gît, și cînd văzu că ofițerii se opresc lîngă intrarea ultimului hangar, se opri și el în spatele lor. Pe platforma de ciment se adunau și cei vreo treizeci de mecanici și piloți. Unii dintre ei erau îmbrăcați în uniformă de zbor, în combinezoane de mătase, cu căștile atîrnînd pe un șold. Se făcuse frontul. Ofițerii inferiori se pregăteau să dea raportul. Trupa se alinie, se auzi un „să trăiți" și după aceea comandorul își părăsi musafirii, înaintînd către ofițerul adjutant. Cei doi se salutară, urmă un murmur surd care dură cîteva secunde și comandorul privi trupa bine instruită. Sergentul-

[1] Aici e hangarul nr. 1. Aici barăcile germane. Aici frizerul, aici stațiunea de radiorecepție și comandamentul.

major Tomulete își aduse aminte de după-amiezile de raport, cînd unii dintre acei soldați erau scoși tot aici în fața frontului și puși să-și lase în vine pantalonii, pentru a fi bătuți la spate cu centironul. În dimineața aceasta, trupa părea veselă, chipurile soldaților erau zîmbitoare. Oamenii știau că va urma o învoire mai lungă, tocmai din pricina inspecției, socotită un eveniment.

Sergentul-major își privi ceasul. Era 9,29. Încă un minut, își spuse, și privi spre căpitanul german, care se uita la cronometrul său. Deasupra cîmpului pustiu zburau păsări. Aerul era fierbinte și umed, o căldură sîcîitoare făcuse ca toate fețele celor din jurul lui să asude. Se gîndi că se descheiase la gît și că dacă l-ar fi văzut comandorul în front cu gulerul vraiște i-ar fi dat cîteva zile de arest, dar acum era prea tîrziu ca să se mai îngrijoreze.

Deasupra orașului îndepărtat se auziră sirenele. Se dădea alarma. Ofițerii erau preveniți, așa încît nimeni nu se neliniști. În mijlocul soldaților se produse o mișcare scurtă de panică, dar comandanții de plutoane îi potoliră repede. Din rînduri se dezlipiră numai piloții, care se îndreptară în pas alergător spre hangare. După două sau trei minute, pe cîmpul albastru se iviră primele aparate, mici siluete argintii, cu aripi scurte. Mecanicii începură să învîrtească elicele, și pe treptele metalice urcau primii aviatori, cu căștile puse. Sirenele încă șuierau deasupra orașului. Pe șoseaua ce trecea paralel cu linia de aterizare a aerodromului, se auzeau copite de cai și strigătele țăranilor care-i biciuiau. Căruțe și care, într-o îngrămădire de nedescris, se îndreptau spre cîmpul deschis, gonind nebunește peste arătură.

Primele aparate de vînătoare se ridicară. Se auzi șuieratul elicelor și ofițerii superiori priviră cu admirație spre avioane.

— *Ein rascher und gut ausgeführter Aufstieg,* [1] spunea căpitanul german cuiva din apropiere.

Cînd și ultimul aparat trecu cu viteză de-a lungul pistei de beton, împotriva vîntului, căpătînd greu înălțime și lăsînd în urmă o dîră mirositoare, se făcu liniște. Ofițerii își traseră în tăcere mănușile și își potriviră ținuta.

Trupa nu mai păstra disciplina de mai înainte. Din rînduri se auzeau voci amestecate și comenzile scurte ale șe-

[1] O decolare rapidă și bine executată.

filor de plutoane. Șoseaua care ducea spre Craiova era pustie acum. Căruțele țărănești se adăpostiră sub niște copaci bătrîni aflați în cîmpul răscolit, pe care rămăseseră urmele proaspete ale roților și copitelor de cai. În geamurile albe ale hangarelor sclipiră raze de soare. Cerul se limpezea. Se ivi o bucată albastră și după aceea trecu iar un val de aburi fierbinți. Era foarte cald. Prin geamul postului de radiorecepție se auzeau semnalele aparatelor în zbor. „Încă n-au pătruns în spațiul aerian al României", își făcu socoteala sergentul-major Tomulete. Cele trei Junkers se aflau desigur undeva, deasupra Bulgariei, îndreptîndu-se spre punctul cunoscut numai de cîțiva, unde trebuiau să intre sub protecția corpului antiaerian și al vînătorii. Dincolo, mai departe de aerodrom, la doi kilometri, în oraș, mii de oameni așteptau înfricoșați în adăposturi să audă zgomotele bombardierelor, care de obicei treceau numai pe deasupra orașului fără să lase bombe. Mecanicii germani (piloții se aflau încă de dimineață în zbor), în repaus, priveau indiferenți cerul. Nu se auzea nimic. Prin ușa unui hangar ieși spre rîndul soldaților țapul Ilie, cu privirea lui ciudată de animal turbat, mascota unui pilot din corpul auxiliar. Ofițerii superiori germani începură să rîdă cu hohote. Animalul, după ce privise nedumerit rîndurile bine aliniate ale celor trei plutoane, o luase în goană spre planșeul de ciment. Sărea caraghios în trei picioare și venea cît putea de repede spre un locotenent, care întoarse capul să vadă de ce rîd ofițerii străini.

Țapul Ilie se oprise în spatele locotenentului și îl împungea cu coarnele, cu puțină furie, spre hazul ofițerilor germani, care nu-l văzuseră pînă atunci. Comandorul îl chemă la el pe locotenent și acesta înșfăcă animalul de coarne și îl tîrî pînă în fața străinilor. Țapul avea ochii roșii și o bărbuță sură, scurtă, caraghioasă. Era un animal tînăr, pus pe șotii, un animal viguros, numai mușchi, pe care trebuia să-l stăpînești cu destul efort.

— *Eine Maskotte ?* [1] întrebă un ofițer, apucîndu-l de coarne și simțindu-i rezistența corpului.

— *Ja, eine Maskotte* [2], răspunse cineva din spatele sergentului-major.

[1] O mascotă ?
[2] Da, o mascotă.

Comandorul îl căută cu privirile și Tomulete se apropie.

— *Im Kampf verwundet ?* [1]

— *Nein* [2], răspunse sergentul-major, fără să mai aștepte încuviințarea comandantului.

Privirile ofițerilor se întoarseră spre sergent. Așteptau o explicație.

— *Ein Unglück* [3]

— *Es war ein Missverständnis. Jemand hat auf ihn geschossen* [4]. Comandorul care înțelegea pe jumătate ceea ce se vorbea, dar nu îndrăznea să intervină, căută să schimbe vorba și se adresă sergentului-major.

— Spune-le că e timpul...

Tomulete traduse și se retrase în spatele ofițerilor, privindu-și ceasul de la mînă. Prin fereastra deschisă a postului de radiorecepție se auzeau semnalele scurte ale aparatelor aflate în aer. „Acum trebuie să intre în spațiul României", gîndi și își închipui o clipă oceanul aerian împărțit în zone numerotate ca o tablă de șah. Locotenentul care adusese țapul îl luă dinaintea ofițerului german și îl tîrî alături. Scoase din buzunar un pachet de țigări, și, spre hazul celor de față, îi dădu animalului cîteva. Acesta le rumegă cu poftă. Comandorul tuși înfuriat, pentru că spectacolul se prelungise. Obrazul i se roșise și privirile lui îl amenințară pe subalternul care n-avusese de lucru.

Sergentul-major privi fereastra postului de radio și își încordă auzul, voind parcă să ghicească ce se întîmpla în aer, undeva deasupra lor. Radiotelegrafistul recepționa fără incidente semnalele. Sergentul-major Tomulete își privi ceasul. Nu trecuseră decît 25 de minute. Pînă la ora sosirii mai erau zece minute, cel puțin. În mod normal, în secunda aceea — era foarte cald și cerul se limpezise cu totul, aburii se tîrau departe, deasupra crîngului tînăr — cele trei Junkers ar fi trebuit să fie atacate. Poate pînă acum ele se prăbușiseră. Dar dacă Dumitrana nu reușise să facă legătura cu Bucureștiul, care la rîndul său nu reușise să... Sergentul își închipui cerul imens, cu norii de dedesubt, oceanul acela încremenit, banchiza cenușie și albicioasă, valurile prăfoase, parcă nemișcate, deasupra cărora se tîrau

[1] Rănit în luptă ?
[2] Nu.
[3] Un accident ?
[4] A fost o neînțelegere. Cineva a tras în el.

umbrele celor trei avioane. Zona 12 se afla undeva în stînga Dunării, un spațiu moale de aer. Traseul aparatelor de zbor închipuia pentru corpul antiaerian un culoar de siguranță pentru piloți. Vînătoarea trebuia să vegheze ca această linie să fie liberă. Totul se baza pe un calcul foarte minuțios. Nu se putea greși. Nici ceilalți, dacă vor fi înștiințați la timp, nu puteau să greșească. Undeva în spațiul mort, liniștit, vătuit, trebuia făcută vînătoarea. Unsprezece inamici, plutind în siguranță deasupra unei țări necunoscute, știindu-se așteptați aici, jos, poate carbonizați acum, căzuți deasupra unei păduri sau într-o cîmpie arsă de soarele zilei de august...

Țapul Ilie rumega liniștit țigările date pe rînd de locotenent. Comandorul își mai privi încă o dată ceasul. Căpitanul german, venit la aerodrom cu o zi înainte, se uita la cerul limpede, adînc, și asculta semnalele postului de radiorecepție.

Sergentul-major Tomulete îl măsură liniștit. Avea ochi spălăciți și o gură strînsă, mică, de femeie. Unsprezece cadavre carbonizate undeva pe cîmp... Știa cum se aprinde un avion în aer, cum explodează motoarele... Corpul comandamentului german de la Atena... Cîți morți, cîte orașe bombardate, cîți piloți căzuți deasupra mării Egee ?

Ceasul arăta 10,15. Ar fi trebuit să se audă zgomotul de motoare. Dar mai era un sfert de oră în care ei puteau să mai sosească...

Comandorul își scoase șapca și își tampona fruntea asudată cu o batistă bine călcată, albă, de olandă. Căpitanul privea la cerul curat... Nu era neliniștit, avea un chip împietrit, pe care nu trecea nici o umbră. Sergentul-major Tomulete știa că nu mai era mult pînă să afle dacă va trebui sau nu să plece de pe acest aerodrom pentru totdeauna. Mai trebuia așteptat cinci sau șase minute. Pe urmă, cînd nimeni nu va observa, va trece peste cîmpul de aterizare, pe la marginea lui, departe de îngrămădirea de oameni și va ajunge dincolo de crîngul alăturat, și după cîteva ceasuri de marș o să se găsească lîngă o haltă, de unde o să ia un tren spre Tg.-Jiu. Acolo o să meargă la adresa scrisă pe o bucățică de hîrtie, pe care o dăduse caporalului Tîrîia Dumitru, știută pe dinafară. De aici înainte nu bănuia ce o să i se mai întîmple.

O încordare ușoară, o febră pe care nu și-o putea stăpîni îl cuprinse. Privi ceasornicul de la mînă. Era 10 și

20 de minute. Peste puțin timp se ridica alarma și cele trei avioane Junkers riscau să nu mai fie recunoscute. Încă trei minute de așteptare și pe urmă trebuia să fugă, dar foarte repede, să profite de panica produsă în jur, de zăpăceala ce se va isca.

Comandantul se neliniști dintr-o dată. Privi spre căpitan și spre grupul de ofițeri. Aceștia începuseră să vorbească cu glas scăzut.

„De nu m-ar chema la el !" — își spuse Tomulete și așteptă încordat.

„Zona 12... Zona 12... repeta în memorie, inconștient. Zona 12... Zona 12..." Unsprezece dușmani căzuți pe un cîmp necunoscut sau într-o pădure. Ca să nu atragă atenția, comandamentul german nu se lăsase însoțit. „Ce imprudență !" gîndea sergentul-major Tomulete...

„Zona 12... zona 12..." Ce sîciitoare obsesie ! Țapul Ilie mesteca mai departe tutun. Locotenentul de lîngă el privea indiferent grupul de ofițeri germani, care vorbeau din ce în ce mai tare.

— *Was ist los ?* [1] strigă deodată căpitanul și se apropie de comandor.

„Acum o să mă cheme și m-am ars ! O să înțeleagă totul sau cel puțin o să mă bănuiască !" Sergentul-major Tomulete era palid, dar nu simțea frica obișnuită în astfel de situații. „Puțină stăpînire de sine, ce dracu !" Comandorul îl căută cu privirile, dar el se prefăcu că se uită în altă parte. Nu-l observase. Un sublocotenent de la București se apropiase de ofițerii germani și sergentul înțelese că nu va mai fi nevoie de el.

— *Lasst uns zur Rundfunk-Empfangstation gehen,* zise cineva. *Wie werden sofort erfahren.* [2]

Grupul de oameni, în frunte cu comandorul flotilei, se îndreptă spre clădirea postului de radio. Prin fereastra deschisă se auzeau încă semnalele celor din aer, corpul antiaerian de vînătoare — și bătăile sacadate ale telegrafistului. Sergentul-major îi urmări. Pe scările de ciment se auziră cizmele ofițerilor. Ceasul arăta 10 și 29 de minute. Deasupra cîmpului de aviație zburau păsările. Nu se auzea nici un motor. Cîțiva rămaseseră jos și priveau cerul neliniștiți. Trupa, în rînduri nu prea bine aliniate

[1] Ce se întîmplă ?

[2] Să mergem la postul de radiorecepție, o să aflăm numaidecît.

acum, aştepta indiferentă pe planşeul de piatră. Comandanţii de plutoane nu-şi părăsiseră locurile, deşi nu înţelegeau ce se petrece în apropierea lor.

În clipa aceea se auziră iar sirenele sunînd încetarea alarmei. Şuieratul metalic, tînguitor, sinistru, dură două sau trei minute, timp în care nu se distinse decît glasul căpitanului întrebînd cu stăruinţă :

— *Was ist ? Was ist los ?*

Fără să priceapă de ce este întrebat, telegrafistul cerea pe cineva aflat sus, la trei mii de metri.

— Alo, Zimbrul ! Zimbrul ! Alo, Zimbrul ! De ce nu răspunde 10 ?

Sergentul-major Tomulete înţelese că misiunea lui se terminase şi că era timpul să plece. Ieşi afară şi ocoli un hangar. Din spate se mai auzeau glasurile soldaţilor şi mecanicilor.

Cineva întrebă nedumerit :

— Au căzut ? Ce dracu s-a întîmplat ?

Merse încet, ca un om fără grabă. La capătul pistei de aterizare flutura un drapel tărcat de semnal. Te-ul de interzicere era încă pus, deşi alarma se terminase. Străbătu drumul agale, fără să se mai uite în urmă. În aer nu vibra nimic, nici un zgomot de motor. Vînătoarea trebuia să aterizeze abia peste un sfert de ceas. Îl încerca un sentiment omenesc de triumf. Ajunse la capătul pistei şi ridică fanionul colorat. Îl aruncă alături, în iarbă, şi privi cerul albastru. Pînă la crîngul de copaci tineri care marca limita cîmpului de aterizare mai erau cîteva sute de metri. Balizele umezite nu mai străluceau. Santinelele se aflau la extremităţile aerodromului, şi chiar dacă l-ar fi întîlnit cineva, nu l-ar fi bănuit de nimic, pentru că pe aici, prin apropiere, se afla un drum care ducea spre grădina de zarzavat a flotilei. Îşi descheie încă un nasture şi îşi scoase capela. Fruntea îi ardea în bătaia soarelui. Crîngul verde cu miros de frunză pălită era aproape. Trecu peste un şanţ îngust şi se îndreptă spre o cărare plină de noroi uscat. cu urme de şine de căruţă. Nu se întîlni cu nimeni.